

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DEN
DANSKE
LANDMANDSBANK
HYPOTHEK- OG
VEKSELBANK
1871-1921

DEN DANSKE LANDMANDSBANK

HYPOTHEK-OG
VEKSELBANK

AKTIESELSKAB

A. G. Sørensen

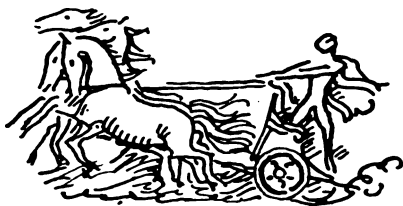
JUL. SCHOVELIN:

LANDMANDSBANKEN

1871 - 1921

MÆND - MAAL - MIDLER

INDHOLD:

Introduzione.

Tiden og Tanken.

Stifterkredsen.

Fødslen og Efterveerne.

Grunden fæstnes.

Manden.

Hvad indad vandtes.

Hvad udad skabtes.

I Brise og Brænding.

Paa Verdens Veje.

Cadence.

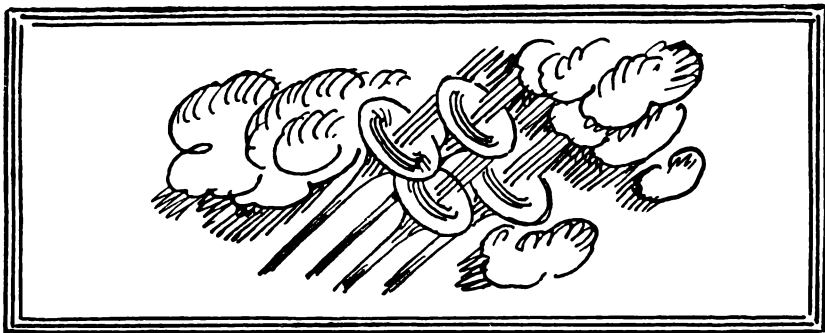
Enhver dømme, som han vil, om det her Sagte, han dømme ogsaa hvad han vil om, at jeg siger det paa denne Maade, idet jeg efter Hamanns Eksempel mit mancherley Zungen mich ausdrücke, und die Sprache der Sophisten, der Wortspiele, der Creter und Araber, Weiszen und Mohren und Creolen rede, Kritik, Mythologie, *rebus* und Grundsätze durcheinander schwatze, und bald *κατ'ανθρώπων*, bald *κατ'εξοχήν* argumentiere.

Søren Kierkegaard.

INTRODUZIONE

Maëstoso.

ET halvt Aarhundrede er forløbet, siden Landmandsbanken begyndte sin Virksomhed. Enhver Dansk ved nu, hvad Landmandsbanken er. Enhver ved, den er Landets største Bank, ja endog Nordens største Pengeinstitut, en Faktor i vort hjemlige Samfundsliv, som Alle regner med.

Der er Bygværker, som er blevet til gennem skiftende Tider: det ene Slægtled efter det andet har bygget videre derpaa, hver efter sin Smag og Stil, og dog er Bygværket efterhvert blevet mere og mere monumentalt. Just saaledes med Landmandsbanken. Et trefløjet Palads: Hypothekafdelingen i den ene, Sparekasseafdelingen i den anden, men Hovedfløjen er dog „Vekselbanken“, og det er netop denne, som stadig er blevet bygget højere, bredere, solidere, stateligere, stilfuldere.

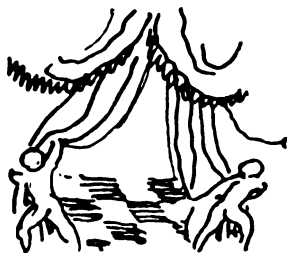
Men naar man saaledes ret har besindet sig paa Bankens betydningsfulde Nutid, saa er det just, det bliver saa pirrende et Spørgsmaal: hvorledes var da i sin Tid, for 50 Aar siden,

INTRODUZIONE

den spæde Begyndelse — hvorledes er Landmandsbanken blevet til det, som den nu er?

Vi ser den store Bank, under hvis Tag saa mange vigtige nationale Foretagender søger Ly og Læ, eller med hvem de samarbejder til Gavn for vort Land, og vi spørger uvilkaarlig — hvem udklækkede Tanken til den, hvem paabegyndte dens Virksomhed, og hvem plejede den i dens Opvækst?

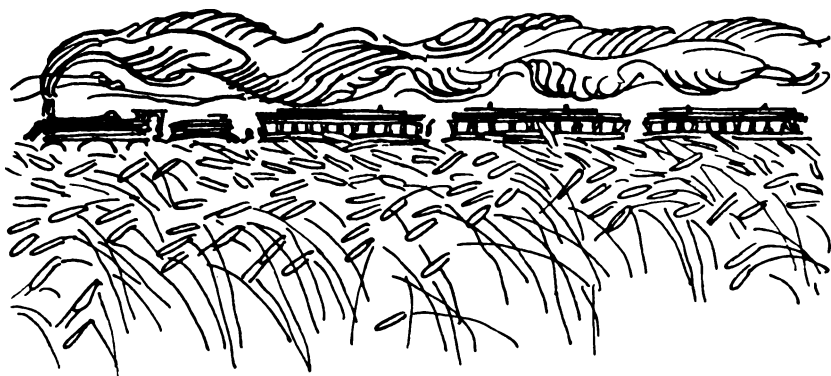
Det er disse Spørgsmaal, som vil finde Svar paa de følgende Blade.

TIDEN OG TANKEN

— — og som de saaledes sad, den Store og den Lille, og passiarede sammen i Jernbanekupeen, faldt Samtalen paa Landbrugets Pengesorger.

Toget var kommet fra Hillerød og havde netop holdt ved Lyngby Station, hvor en ny Passager var steget ind. Det var en glohed Dag i det store Tørkeaar 1868. En næsten tropisk Sommer: hver Dag var det brændende Varme, Luften laa og bagede i et luende Solskin, fra Morgengry var Himlen blank og blaa, og ned fra den sænkede sig et blændende Lyshav. Det var ikke nok med den Hede, hvortil Ingen saadan var vant, men det var tilmed — thi Natten gav ingen Køling — en Ynk at se paa de solsvedne Marker, paa de støvede Landeveje og paa den tørstige Jord, som slog Revner og Sprækker. Og allerværst gik det netop ud over Nordsjælland: fra først i Maj til midt i September var der ikke anden Væde end Dug, Høsten af Vaarsæd blev helt mislykket, og paa mange Gaarde maatte man meje Vintersæden af for at have noget at fodre Kreaturerne med.

Og hvor hedt maa det ikke have været i den Jernbanekupe, hvor i dette Aars Højsommer de tvende Herrer sad ved Vin-

duet og passiarede sammen, den Høje og den Lille. Den Høje var statelig at se til, rank, spinkel, mager, et langagtigt smalt Ansigt med Kindskæg, høj Pande, lige Næse, graasprængt Haar, Øjnene var milde og klare, Stemmen spæd, næsten lidt pibende. Et tiltalende Ydre. Lidt skødesløs i sin Paaklædning, hvorfra den stærke Varme udløste Lugten af gammel Tobak. Talte selvbehagelig længe, naar i Samtalen Repliken faldt til ham, med en algebraisk Grundighed, som imponerede til det ked-sommelige. Hørte dog ogsaa høfligt efter, var overhovedet forekommende af Væsen, men knastør: en fornem Ro, fri for al Hovmod, for al falsk Overlegenhed, al saarende Selvfølelse. En Kendsgerningernes Mand, klar og ædruelig. Aabenbart en Læge eller en Statsmand. Eller begge Dele. I Holdning Geheimeraad lige ud til Fingerspidserne, men jævnsindet og egal, ens mod alle. En fordomsfri og ligevægtig Mand. En Mand i Linier.

Den Lille, som sad lige overfor, var derimod en Mand i Farver og Toner, en Mand med Musik i Sjælen: født i Moll, omstemt af Livets Oplevelser i Dur. Sort Haar og Fuldskæg, brun om Kinden, stærk i Lød, sydlandsk og chevaleresque. Fyrig i Tale, men samtidig anstandsfuld og beleven. En Mand med Façon. Men indenfor sydede og boblede det som Champagne: saa fyldt var han af lys og skummende Livsglæde — klart nok en overfor Tilværelsen taknemmelig Mand, der gerne undte Andre noget, gerne delagtiggjorde Andre i sin Lykkefyldes Overflod. Derfor løb Talens Strøm rask fra hans Læber, og hans Indfald perlede frem.

Den Store lyttede forbindtligt til, han vidste, den Lille

havde været en udmærket Officer i den sidste ulykkelige Krig — han havde stor Respekt for hans Fader, som nys paa Frederiksborg Station havde præsenteret ham for den Lille. Nu passede det ham bedst at høre efter, halvejs døsende i denne Varme, som slet ikke syntes at genere den Lille, Soldat og Landmand som han var.

— — Og saa var det altsaa, som de lige var forbi Lyngby Station, at den Lille bragte Talen ind paa Landbrugets Penge-sorger. Er de saa slemme, spurgte den Høje? Ja, den Lille kendte dem af Erfaring: det havde knebet forfærdeligt for ham her nylig i Juni Termin at skulle skaffe 1000 Rdl., og kisteglad havde han været ved, at Lotteriets Gudinde netop paa Dag og Time havde ladet Summen falde i hans Skød. En Lykkens Pamphilius: for $2\frac{1}{2}$ Aar siden havde han hjemført sin Ungdoms Elskede som Brud, var i Foraaret blevet Fader og var nylig indflyttet paa den Proprietærgaard, hvortil hans Hu lige fra Drengæarene havde staaet. Men med at tale om alt dette kunde han ikke plage den store Mand, om *Landbruget* vilde han derimod tale til den meget Formaaende, der naarsomhelst kunde blive Minister igen, som han havde været det Gang paa Gang — tale til ham om Landbrugets Tarv og Trang, dets vanskelige Kaar, dets langsommelige Fremgang. Fædrene havde udpint Jorden med langstraet Sæd, som kun havde givet altfor stolte Penge, nu gjaldt det om at tilføre Jorden Gødning, baade den kunstige og den fra Stalden: Kvægbesætningerne maatte udvides, Tilskud af Foderstoffer skulde skaffes fra Møllen og ikke blot fra Marken, i alt Fald andetstedsfra end fra egen Jord. Til alle disse Forbedringer i Driften stod Landmænd og savnede *Kapital*.

De to københavnske Banker, Nationalbanken og Privatbanken, stillede sig absolut afvisende overfor dem: de fordrede altid en københavnsk Borgers Navn paa en Veksel for at diskontere den, og Landmænd maatte da ekstra betale 1 pCt. eller mere for at faa et saadant Navn, der kun altfor ofte var langt mindre værd end Landmandens eget.

„Ja saa“, sagde den Store.

„Det Forhold maa virkelig meget snart bringes til en fornuftig Ordning“, vedblev den Lille.

„Og hvorved“, spurgte den Store.

„Der behøves blot at danne sig en *Bank*, som vil stille sig til Opgave at træde i Forbindelse med Landmændene, saa er hele Vanskeligheden hævet“.

„Ganske vist“, svarede den Store høfligt, „og paa en let Maade, det er aldrig faldet mig ind, *hvor* let“.

„Ja, ikke sandt“, sagde den Lille.

„Medmindre“, indskød den Store, „at det skulde vise sig umuligt at skaffe Kapital til en saadan Bank“.

Se, paa dette Tidspunkt er det, man maa tænke sig, at den Passager, som var steget ind ved Lyngby, havde vekslet venlig Hilsen med den Høje og siden da siddet ved det andet Vindue og hele Tiden hørt nøje efter, medens han stirrede ud paa det sollyse Landskab, hvor Varmen laa og dirrede i Luften — at denne yngre Mand blev helt urolig og var lige ved at give sit Besyv med i Laget. Thi netop det med at skaffe Kapital tyktes ham altid — hele Livet igennem — en smal Sag. Bare man først gjorde nøjagtigt op paa Papiret, hvor meget man skulde bruge, — og saa satte han for Resten gerne et Nul

bagefter. For at være paa den sikre Side. Og saa dette med en Bank — det vidste han saa udmærket godt, hvorledes det skulde gøres: o, han havde netop en Idé — —

Det var en 28aarig Mand af Middelhøjde, godt bygget, med en lys, kraftig Haarvækst og et aabent frejdigt Blik, straalende livlig, umiddelbart tiltalende. Ingen skulde se paa ham, at han var Professor ved Universitetet: der var intet lærdt ved ham, endsige nogen akademisk Opblæsthed. Venlig, aaben, ligefrem. Fuld af Iver og Hast. Han var steget ind ved Lyngby, fordi han netop kom fra Humletofte, hvor han endnu boede paa den gamle Hovedgaard — selve Ejendommen havde han solgt. Det var Professor *N. C. Frederiksen*.

Han kendte selvfølgelig godt nok den Høje, i Rigsdagen var han til Tider daglig sammen med Geheimeraad *Fenger*. Nu skrev han sig bag Øret, at *Fenger* havde kaldt den anden Løjtnant *Abrahams* — det maatte da være ham, som nys havde købt Højjergaard, *Notarius publicus'* Søn Albert Peter Carl Abrahams. Og uden al Tvivl havde *Frederiksen* med sit livlige Gemyt og sin gesvindte Façon grebet ind i de to Mænds Drøftelse, hvis ikke Toget nu havde været saa langt fremme, at det lige løb ind paa Stationen i København.

*

*

*

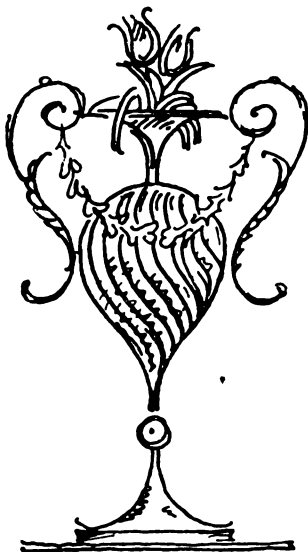
Den Store og den Lille glemte naturligvis snart baade Køreturen og Banken. Men den yngre Mand, *N. C. Frederiksen*,

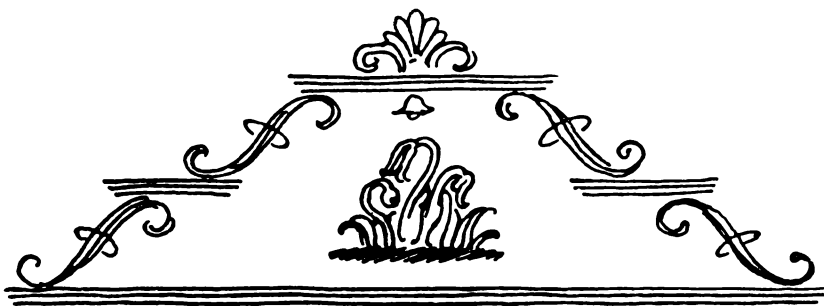
TIDEN OG TANKEN

gik eftertænksom derfra. Der var noget, der omsider havde bundfældet sig i hans Sind. Gnisten havde fænget. Nu, her-
efter, skulde det stadig ligge og ulme i hans Sjæl, til en skønne
Dag et Vindpust udefra faar det til at slaa ud i lys Lue.

— — — —

Saaledes begynder Landmandsbankens Saga.

PROFESSOR N. C. FREDERIKSEN — Niels Christian Frederiksen: Nationaløkonomen, Politikeren, Landmanden, Skovejeren, Fabrikanten, Tømmerhandleren osv.! Professoratet, sagde man den Gang, „var Nr. 31 af hans Bestillinger“.

Ja, den Frederiksen, den Frederiksen, hvad havde han ikke i sit Hovede, hvad orkede han ikke i hine Aar? Hvor kunde det Pokkers Menneske dog overkomme det altsammen, og tilmed faa det til at gaa saa godt og glat fra Haanden?

„Den store Befip“!

Saaledes var Niels Christian blevet kaldt af sine Skolekammerater paa Sorø Akademi. Der var 3 Brødre, som gik der paa een Gang, alle gode Hoveder, hed alle Befip, og Niels Christian var „den store Befip“. Der var Drengesind i dette Øgenavn, Drengesind. Huhej, alt skulde gribes i en Haandevending og gøres i et Snuftag — Raket, Guldregn, aah! Allerede som Barn blændede han ved sit kvikke Hovede — vist var han født til noget stort, det var let nok at se, hans Søskende for-gudede ham ogsaa. Men samtidig laa det allerede som Anlæg i ham, at den stærke Udstraaing af hans Begavelse pludselig

kunde blænde og forvirre ham selv, saa at hans store Ilvelbegyndte med den flotteste Fart, men med eet kunde den slaa over i Slinger og snublende Jag — stundom endog i vaklende Befippelse!

Ja, hvad saadanne Smaaaskælmer dog kan hitte paa, hvor de kender hverandre ubarmhjertig godt! Og ikke en Gang senere i Livet, naar de møder Smølehans eller Jaskeper som Mænd, der styrer Land og Rige, bliver de det mindste duperede, men mindes straks deres Skoledage. „Den store Befip“!

Med Studenterkammerater er det igen anderledes end med Skolekammerater. De har ikke Drengens smaalige Kritik, ikke hans Skadefryd, ikke hans nøgterne Realitetssans, er ikke heller som i Skolen saa tæt op ad hinanden, at deres Smaaegoisme i det daglige trædes paa Tærne. Og netop den Gang — 1857 blev Niels Christian Student — var Pallas Athenes Sønner blaaøjede Idealister, højt hævede over Drengjalousi og Drillesyge — nu er de jo blevet voksne, nu skal de netop til at anlægge den store Maalestok, se stort, frit og uhildet paa Menneskene og Livet! Og saadanne unge Mennesker, hvor føler de dog ikke Trang til at begejstres, til at beundre.

Blandt saadanne Kammerater blev N. C. Frederiksen som en Fører: en af deres egne, en Jævning, ja, men tillige en Mand, de kunde se op til. Han ildnede dem, han elektricerede dem, han vandt dem med sin Frimodighed, sin Slagfærdighed, sin straalende Sikkerhed. En Sikkerhed, der var ganske blottet for alt Vigtigmageri, alt Aandshovmod, og just derfor synede saa ægte: en Overlegenhed, der ikke saarede. Saarede — nej, hvor kunde man tværtimod blive andet end varm om Hjertet over al den Sindets Godhed, der strømmede ud fra hans vennesæle

Væsen. Og hvad vidste han ikke Besked om, hvor var han ikke underholdende — Nationaløkonomi var just ikke den Gang Hverdagskost, kunde tykkes dem tung og drøj nok i Sammenligning med de vanlige æstetiske Emner. Men aa, den Frederiksen, den Frederiksen, — han kunde rulle op de største Perspektiver og faa det altsammen til at glimre og skumme med et Vandfalds Skyndsomhed og Vælde.

Da Niels Christian allerede Aaret efter sit Rusaar, altsaa endnu som ung Student, vandt Universitetets Guldmedaille for en nationaløkonomisk Afhandling, følte Kammeraterne det som en stor Ære for dem alle og vilde endelig gøre et Gilde for ham. Kun de unge Godsejersønner, som Jacob Scavenius, vilde ikke med — de ønskede at holde sig for sig selv og ikke blande sig med de nationalliberale Borgersønner. Mon det ikke var siden da, der i Niels Christians Bevidsthed kom til at staa saa vældig en Respekt for Herremænd og for det at være Herremand? Men de unge Adelsspirer vilde alligevel gerne give deres Bidrag til Festen ved at deltage i Omkostningerne, thi ogsaa de beundrede Frederiksen, — og han *var* jo da ogsaa en Godsejersøn!

Frederiksens Fader var Justitsraad, fhv. Stænderdeputeret, *Johan Ditlev Friederichsen* (født 1791) Søn af *Friederich Gottfredsen*, Gaardejer i Tullebølle paa Langeland. Johan Ditlev arbejdede sig op ved i Tyverne at overtage forfaldne Hovedgaarde saasom Fuglsang og Priergaard paa Lolland til Spotpriser og bringe dem i ypperlig Drift. Dansk Jurist og Landmaaler var han, et snildt Hovede, en dygtig Jordbruger, en stor Slider, han drev tilsidst hele 5 Gaarde og døde (1861) som en saare agtværdig Velhaver, meget anset paa sin Egn.

Det var just Aaret før, Niels Christian blev statsvidenskabelig Kandidat (1862). Forinden skrev han himmelstormende Artikler i „Fædrelandet“, var Senior i Studenterforeningen, spillede overhovedet stadig en vis Rolle: der var Kviksølv i ham, han dansede formelig ind paa Livets Scene.

Og samtidig var der Alvor i ham: faa var den Gang saa belæst i økonomisk Literatur som han. Han havde ikke alene tilegnet sig hele Datidens franske Nationaløkonomi, men var samtidig fortræffeligt inde i den engelske Literatur. Med det sidste imponerede han ikke mindst det ældre Slægtled, thi at kunne læse Engelsk hørte ikke til den nationalliberale Dan-nelse. Da Joseph Michaelsen som ung Journalist ved „Fædre-landet“ faar Ordre af Ploug til at følge med i „Times“ og ind-vender, at han ikke kan Engelsk, svarer Ploug ham barsk: „Vaas, Engelsk kan jo alle Mennesker“. Uvidenheden forskanser sig bag Ringeagt og aabenbarer just derved sin kranke Samvittighed.

Men ikke nok med, at han hurtigt kom paa Højde med sin Tids vesteuropæiske Viden paa Nationaløkonomiens Omraade: fra alle Felter, ikke mindst de rent praktiske, erhvervede han sig med sin fænomenalt hastige og sikre Opfattelsesevne et Mangefold af spredte Kundskaber. Og som han altid havde dem rede, lige foran i Hjernen, lige paa Tungespidsen! Han ledte ikke efter Svar, han famlede ikke i det — „bi et Øje-blik, jeg kan ikke lige komme paa det“ — nej, alt var fikst og færdigt, sprang frem som Gnister af et Fyrtøj. Saadan var den unge Niels Christian.

Derfor var han ogsaa straks paa Færde, da der 1866 aab-neses Konkurrence om en Professorpost i Nationaløkonomi

ved Universitetet. Opgaven lød: „Er den frie Konkurrence under alle Omstændigheder (*sic!*) i Almenvellets Interesse?“ Og efter Betingelserne for Konkurrencen skulde Afhandlingen, der gav Svar, udarbejdes og trykkes i Løbet af 4 Uger. Nuomstunder, hvor tysk Lærdom har gjort al økonomisk Studium til Labyrinter af Grundighed og forvildende Sidespørgsmaal, hvor videnskabelig Forskning paa dette Omraade kun altfor ofte betyder at spalte hvert Problem op i tyve andre og indfiltrere hvert enkelt i et Væv af Vidtløftigheder, saa at tilsidst ingen Fanden kan hitte ud af nogetsomhelst, vil man plat forfærdes over, at en Opgave, der „gabede“ saa uforholdsmæssig op, overhovedet kunde blive stillet ved et Universitet, ved en videnskabelig Lærestanstalt — og ovenikøbet fordres besvaret i et Tidsrum, som man i vore Dage bruger til at samle Katalogerne til Materialesamlingen! Men for Frederiksen, den Pokkers Frederiksen, var det lige tilpas — hvad skulde han bruge mere end 4 Uger til at besvare Tidens brændende Spørgsmaal? Havde han ikke forlængst dannet sig sin Mening? Naturligvis havde han det. Aa, hele hans Hovede var jo mylrende fuldt af Grundene for denne Mening. Og hvor var det ikke ligefrem heldigt, at han ikke kunde blive fri for at lade Pennen galoppere henad Papiret, at han *maatte* jappe. „Den store Befip!“ Og Afhandlingen blev da ogsaa forbavsende — paa 156 Sider gjorde han det hele af med en flot overbevisende Sikkerhed, som gerne kunde tage Vejret fra en Nutidsforsker. Professor Harald Westergaard, den grundige Mand, den ægte Videnskabsdyrker, føler sig ved at omtale det helt bestyrtet, kalder det „en brutal Opgave“ — „men tager man Hensyn til Muligheden af blot

nogenlunde at løse den, maa man anse denne Bog for en særdeles lovende Begyndelse.“ Frederiksen vilde selv have leet, hvis han den Gang kunde have hørt en saadan Dom: hvad skulde han dog bruge mere end 156 Sider til den Sag? Hvad var der mere at sige om den Ting? Den var jo soleklar!

Ja, det var i sin Art et Mesterstykke, og derfor fik han da heller ikke Posten. Men Oktober 1865 blev han alligevel Do-cent, og da *C. Kayser* ramtes af Sindssyge, rykkede Frederiksen 1867, altsaa kun 27 Aar gammel, op paa hans Plads som Professor.

Allerede 1864 vilde man endelig have ham til at være Folketingsmand, men da han ikke var mere end 24 Aar, maatte han naturligvis sige Nej. Samme Aar var han Medstifter af *Martsforeningen*, i den følgende Tid Samlingsstedet for de mere fremragende Mænd i det nationalliberale Borgerkab, deriblandt selvfølgelig Orla Lehmann, Ploug, Bille, Clausen o. s. v. Frederiksen blev af disse modtaget med aabne Arme. De store nationalliberale Heroer havde ingen Efterfølgere opdraget og var derfor nu og da grebne af en ængstende Følelse for, at naar de nu lidt efter lidt døde, skulde dermed deres store Tidehverv helt ebbe ud. Her var Fornylsen, en Mand af deres egen Art og Type: den samme myndige Selvsikkerhed, den samme urystelige Tro paa egen Alvidenhed og dybe Medlidenhed med anderledes Menendes Dumhed, først og sidst den samme Livsanskuelse, det samme Syn paa Mennesker og Samfund — og saa denne uimodstaaelige Elskværdighed, ret som en ung Mand skal være overfor de Ældre: sønlig og hjælpsom og saa samtidig naturlig og frimodig. En stor Char-

meur, en rigtig Hjerteknuser, som baade kunde vinde Unge og Ældre. Ja vist, de Gamle kendte sig ligefrem unge, naar de saa sig i Spejl paa denne Yndling med det vakre Væsen og det glimrende Hoved, sprudlende af friske Idéer og Indfald, der nok syntes dem ungdommelig overdrevne, men som dog laa i Linie med deres egne Anskuelser, blot dristigt forlængende disse ud til vide Perspektiver.

Frederiksen saa netop sit Kald i at vise det forrige Slægtleds Mænd, at de ikke havde grebet Tingene radikalt nok an — nu skulde de se en *Ny-Liberalisme*, som paa kæk og stortilet Vis førte igennem, hvad de Gamle bare havde vovet at tænke, antyde eller højst paabegynde. Da han i Oktober 1866 blev valgt som Folketingsmand — aa, han kom naturligvis ogsaa paa Tinge, hvorfor ikke? —, Folketingsmand for Maribo Amts 2. Valgkreds, hvor hans Hjemsted, Nybøllegaard laa, tog han derfor ogsaa med frejdig Ufortrødenhed fat paa i en Fart at faa Land og Rige reformeret. Og det lige fra Grunden af.

Til Afgørelse af alle Sager, selv de største, kunde han finde, hvad man nu kalder *en Formel*. Paa en Række store Samfundsspørgsmaal, som først Menneskealdre siden er bleven møjsommeligt løste eet efter eet — Len og Stamhuses Overgang til fri Ejendom, Afløsning af Grundbyrder, Gammelskat og Tiende, Sportelvæsenets Omordning, Skat paa Bajerskøl, rationel Formue- og Indkomstskat o. fl. — præsenterede han straks en fuldtfærdig Løsning, en Løsning, han skitserede ned i en Haandevending! „Maa jeg — intet er lettere“! Nej, ham forekom intet vanskeligt, det Vanskelige sprang han over med

et Sæt. Han forklarede alle Vanskeligheder og spildte ikke daarligt Tiden paa foreløbig at forstaa dem.

Og saa var alt det Bagateller for ham, Lovforslag rystede han ud af Ærmet, Betænkninger, Planer til et helt nyt Skattevæsen, til Flytning af Danmarks Skove, Forbedring af Skolevæsenet, af Undervisningen paa Landbohøjskolen — i alle mulige Debatter kastede han sig ind som i et Kavallerichoc! Da han en Gang vendte tilbage til Folketingssalen efter en kort Fraværelse, spurgte *Alfred Hage* ham, om han havde været ude at skrive en Bog. Det var det Indtryk, han gjorde. Og heller ikke var det let at begribe, at han kunde ofre mere Tid paa sin Forfattervirksomhed, thi der var jo saa utrolig meget andet, han havde om Ørene foruden at være Professor og Folketingsmand.

Ja, den Frederiksen, den Frederiksen, hvad kunde han ikke faa Tid til? Han købte store Landejendomme og drev dem selv, han blev Skovejer, drev Savværker og Pakkasefabrikker — i Løbet af faa Aar, efter at han var blevet Professor, udviklede han sig til Forretningsmand i største Stil. 1865 overtog han efter *Monrad*, hvis Datter *Ada Maria* han samme Aar ægtede, Humletofte ved Frederiksdal, solgte med Fordel 1868 det meste af Ejendommen og købte Nybrogaard ved Lyngby. Det nærmest følgende Aar erhvervede han en Række store Ejendomme i Skaane og Smaaland (Forsa, Forsdala, Godset Prinsnäs, Lundholmen o. fl.), saa at han til en Tid sad inde med 12.000 Tdr. Land og Skov. Han anskaffede Besætning og Inventar, satte Jorder, som henlaa uopdyrkede, i Kultur, afdrev og plantede Skove, anlagde Savmøller, startede en

stor Handelsforretning til at afhænde de færdige Produkter o. s. v.

Var det dog ikke ganske forunderligt, at en Professor i Statsøkonomi saadan skøttede omfattende Land- og Skovbedrifter og sad til Halsen i vidt udstrakte Forretninger? Kunde han, Teoretikeren, Videnskabsmanden, klare det rent praktiske? Ih, bevares, hvad kunde han ikke klare: han skulde netop vise, hvorledes Landbrug burde drives. Kendte han ikke Teorierne paa sine Fingre, skulde han saa ikke kunne føre dem ud i Praksis? Det var jo saa nemt, saa nemt: Teorien gav just Vejledningen, den skulde man bare følge, og ikke bryde sig om saakaldte praktiske Folk, der instinktmæssig altid fulgte gamle Metoder. Og magte det altsammen, ork, han kunde sagens magte det altsammen!

Saadan en Mand var N. C. Frederiksen — i sin egen Tanke var han helt saadan. Og forresten lige ved at være det i mange Andres Tanker. Af og til kunde man nok smile lidt ad ham, det var den vanlige Tvivls Forbehold. Men samtidig et Smil, som naar en Fader smiler ad et begavet Barn: den Pokkers Dreng! Alt gik jo dog egentlig for ham, som det skulde — det er nok til at le ad, men til allersidst bliver det maaske ham, som kommer til at le og derfor ler bedst, ler ad vor Tøven og Tvivl, ad vor Gammelmandsforsigtighed, ad vor forældede økonomiske Opfattelse, ler sejrrigt og overdaadigt!

Det var netop Stemningen overfor ham i hine hans Ungdomsaar, Aarene omkring Landmandsbankens Stiftelse.

*

*

*

Det er ikke ganske den her skildrede N. C. Frederiksen, som lever i Mindet hos den Del af den nulevende Slægt, der overhovedet kan erindre ham tydeligt. For de allerfleste af disse staar han som det store Sammenbruds Mand, en taalt Flygtning, bitter, paastaaelig, lidende af fikse Idéer, haardnakket klyngende sig til fordums Storhed. Aa, han var i sine sidste Aar som en plukket Ørn, der fra Gluggen i et forfaldent Taarn stirrer sløvt ud i Natten — han var som et slukket Lys, hvoraf bare Tanden gløder i Mørket.

Og dog var det Resten af den samme Mand, let fængelig og sangvinsk, de hastige Indfalds og de store Planers Mand, med den ukuelige Energi, den af intet rokkede Selvtillid, den Mand, der stedse uselvsk tog sig af, hvad der laa ham paa Hjerte, Sagen endog langt mere end Forretningen. Rejste han saaledes ikke, graanet og krøget af Skuffelser og Modgang, som gammel Mand uforfærdet op til Petrograd og søgte en Sammenkomst med Indenrigsminister Plehwe for at forestille ham det uværdige i Ruslands Behandling af Finland — blev virkelig modtaget, fik ganske rigtig forrettet sit Ærinde.

Ja, den gamle Ørn — det var kun paa den platte Jord, han aldrig kunde finde blivende Fodfæste, Ørneflugten var hans eneste Bevægelsesmaade. Ak, det var just Ulykken, han var overhovedet altid svævende.

Det er en kendt Sag, at alle de store Foretagender, han efterhaanden startede og samlede fra sidst i Treserne til først i Halvfjerdserne, efter faa Aars Forløb brast fuldstændig sammen — at han endte med en Millionfallit. Maaske burde man have ventet det — han var en Mand med farlige Teorier.

Ligesom *Mac Leod* hævdede han som Læresætning, at Kredit er Kapital. Begge gik det slig, at de endte i Storfalitten. Monstro her ikke allerede er Brist i Teorien? Den burde i hvert Fald ikke friste mere til Udførelse. Især ikke i Modgangstider, hvor Konjunkturerne gaar tilbage. Nok er det, at da Kreditens Grundlag brast under hans Fødder, var det ude med Æventyret. Han blev overvældet af alt, hvad han havde stampet frem af Jorden, og som nu paa een Gang vendte sig imod ham, de tusind Traade filtrede sig uhjælpeligt sammen for ham, tilsidst maatte han give det hele op, forlade Land og Rige som en brudt og slagen Mand. Ja, hvad det var for en Ynk, alle sine Børn mistede han med eet, var nær ved selv at sætte Livet til i en svær Sygdom, og imens styrtede det hele sammen om ham.

Men efter nogle saare drøje og ynkelige Aar — hist ovre i Nordamerika, i Milwaukee og Chicago, hvor han ofte maatte bruge et Frikort, han som Journalist havde forhvervet sig, til at rejse med Nattog for overhovedet at faa Natteløgis — saa kom han atter op. Og se, paany blomstrede under hans Hænder frem en vældig Forretning, en Forretning med Udparcellering af Landejendomme, som han købte af Jernbaneselskaberne langs Linien. Han drev Forretningen herligt frem, drev den i stor Stil, drev til Formue. Eller dog i hvert Fald til fyrstelig Indtægt, saa han kunde betale sine Søskende tilbage, hvad de havde tabt paa ham, og understøtte en Sværm af Landsmænd. „Frederiksens Hospital“ kaldte man hans Foretagende. Men kendt er det ligeledes, hvorledes ogsaa dette tilsidst gik ynkeligt itu! Der var ingen Orden, ingen Oversigt, ingen husholde-

risk Røgt, og en skønne Dag faldt det hele sammen som et Korthus. Hvem kunde vel nu sige, hvor hvert enkelt Kort hørte hjemme. Hørte hjemme — intet hørte mere nogetsteds hjemme, det var altsammen hulter til bulter, vild Forvirring, Kaos, ikke mere til at hitte Rede i eller skaffe Orden paa.

Svindel — har Læseren ikke savnet det Ord: Svindel? Og dog er det slet ikke rammende, det er for ordinært, kan bruges om hvemsomhelst. Sagen var, at Frederiksen slet ikke var Forretningsmand, han var Spiller, Jordomsejler, Nyskaber, en drilsk Skæbne havde taget hans Naivetet paa Ordet og gjort ham til Forretningsmand. Hvad brød han sig om „Vinst“, som han selv kaldte det? Han gjorde ikke noget for Vindings Skyld, han havde ingen personlige Fordringer til Levemaade eller Luksus, end ikke til Skønhedsindtryk eller Adspredelse, han vilde bare se *Virksomhed*, se Trivsel, se Udvikling, fryde sig over, at Andre, under hans Ledelse, tjente Penge. Han havde Evnen til at fatte Planen til et Foretagende, begynde det, sætte det i Gang — ikke til derefter at passe og pleje og holde Orden og Redelighed paa det. Ej heller til at finde den faste Begrænsning, det sikre Maal for det Overkommelige. Han afskyede det trivielle, det kedelige, de smaa Ting. Og naar man kan det storslaaede, det glimrende, det som Husholderen ikke kan, hvorfor skal man saa kaldes en Svindler?

Typen er *Marquis v. Keith's*. Den tyske Digter *Frank Wedekind*, som i sit berømte Drama af dette Navn har skildret den, har blot forlenet Figuren med en dramatisk Kraft og pervers Trang til æstetiske Virkninger, som laa Frederiksen fjern. Frederiksen var „ren af Hjertet“ — som de national-

liberale Stormænd egentlig alle var det, Ploug, Orla Lehmann, hvem man vil nævne. De levede ideelt med deres Hustruer.

Frederiksens Hustru Ada Maria, født Monrad, var ikke alene hans Ungdoms Elskede, men blev hele Livet den eneste. En Støttstav, en usvigelig Ven, en Hustru, som gik med sin Mand gennem tykt og tyndt. Som ung Pige, om ikke ligefrem smuk, saa overmaade indtagende, siden under alle Forhold statelig, sin Faders udtrykte Billede, „som man ser et kvindeligt Pendant til Bispen“. Overhovedet *la grande dame*.

Frederiksen var ejheller som Marquis v. Keith en Leve-mand, brød sig ikke om Kunst, kunde ikke sidde stille i et Teater, havde ikke Musik i Sjælen. En ensidig Mand.

Men med Marquis v. Keiths Livsmaksime kunde han have samstemmet: „Es giebt keine Ideen, seien sie socialer, wissenschaftlicher oder künstlerischer Art, die etwas anderes als Hab und Gut zum Gegenstande hätten!“ „Jeg har aldrig i mit Liv kunnet holde det ud 3 Dage i Træk, uden at jeg kunde komme 3 Skridt nærmere mit Maal“ — „Jeg er et troende Menneske, jeg tror lige saa fast, som jeg tror paa mit eget Liv, at al vor Møje og Opofrelse finder sin Belønning i *denne* Verden.“

I sin sidste Fase, da Frederiksen rejste til Paris for at sælge den Koncession til Amagerbanen, som han slet ikke havde, var der kommet en vis Kynisme over ham i moralsk Henseende, der ogsaa mindede om Marquis v. Keith. Bekendt er fra denne Periode hans Ytring, da man lidt uskaansomt hentydede til, at han jo havde maattet flygte fra Amerika, som han i sin Tid maatte flygte fra Europa: „Jeg har endnu 3 Kontinenter tilbage“.

Et Svar, som vilde have klædt Marquis v. Keith, da han tilsvarende spørges af sin nære Ven: „Har du ikke allerede i 2 Verdensdele gjort enhver tænkelig Bankerot, som er mulig i det *borgerlige* Liv?“

Og saa endelig begges Foragt for Bogholderi, for at have Papirerne i Orden. Marquis v. Keiths Elskede svarer paa en Forespørgsel om, hvorfor hun aldrig er blevet hans Ægtehustru: „Dertil bruger man dog overalt i Verden Papirer, og det er under hans Værdighed at have Papirer“. Og da hans Kollega i det af ham stiftede Selskabs Tilsynsraad kommer for at undersøge Marquiens Forretningsbøger, svarer han helt forfærdet:

„Jeg fører virkelig ingen Forretningsbøger.“

„Vær da saa venlig at vise mig Deres Kopibog?“

„Hvor skulde jeg siden Selskabets Stiftelse have faaet Tid fra til at indrette Kontor?“

„Ja, men vis mig blot Deres Kopibog, siger jeg?“

„Jeg har ingen Kopibog.“

„Vis mig da i hvert Fald Deres Indlaansbevis fra Banken?“

„Har jeg modtaget Indbetalinger for at lægge Pengene hen og trække Rente?“

Den samme ophøjede Foragt havde Frederiksen hele sit Liv igennem for Bogholderi. Allerede derigennem har man en Nøgle til, at det gik ham, som det gik. Han var kun Starter, Stifinder, Nyskaber, Iscenesætter, han kunde stable det ene glimrende Foretagende paa Benene efter det andet — og naar det saa alt styrtede sammen for ham, og han sad i bitter Nød, forladt af Alle undtagen Hustruen, kunde han trøstigt begynde forfra med at stifte, nydanne, faa i Gænge.

Det store Sammenbruds Mand — ja, men Sammenbrud forudsætter jo, noget Stort forinden er bygget op. Og bygget op var det altsaa ikke mindre end tvende Gange i hans Liv. Bygget op med en svimlende Fart som selve Aladdins Palads. Fra Yngling til moden Mand — hvilken glimrende Opmarch! Saa det bratte Fald — den dybe Dal — og saa igen den store, stolte Bjergbestigning — Sommereftermiddagens stærke Sol paa Tinden — og atter den hovedkuls Styrt nedad Fjeldsiden fra Afsats til Afsats — — —

Hvad siger ikke *Marquis v. Keith*: „Das Leben ist eine Rutschbahn . . .“

*

*

*

Men nu i hine Aar, for over et halvt Sekel tilbage, saa gaar N. C. Frederiksen dør blandt Datidens Mennesker, og de aner intet om den bølgende Skæbne, der var ham beskikket — naar Ploug ved at høre om den unge Mands Skovkøb og Savværksmøller udbrød: „Bare han ikke ender med selv at gaa i Spaanerne“, saa var det ikke en Profeti, men blot Skæmt. Thi i Virkeligheden troede Ingen den Gang paa andet end, den Frederiksen, den Frederiksen, han *maatte* have en glimrende Fremtid for sig. Var han ikke af Godtfolk, var han ikke rig, havde han ikke allerede gjort en stor Karrière, var han ikke glimrende gift og i alle Maader en Mand paa Livets Sol-side? Hvad skulde der vel kunne true ham? Hvorfor skulde

man ikke med Tillid kunne slutte sig til denne højt begavede og hjertevindende Mand, hvem hele Livet laa aabent?

Ja, mere endnu. Efter den ulykkelige Krig i 1864 var den ældre Slægt herhjemme nedtrykt og misstemt. Deres Ungdoms lyse Haab, deres Manddoms straalende Id, alt havde jo været forgæves. Det arme Land var amputeret til Hofterne, en Krøbling, en Stakkel. Derfor virkede en Ungdom som Frederiksens, frejdig og initiativrig som den var, saa forjættelsesfuldt forfriskende. Alle de Ædruelige i Landet havde faaet Øjnene op og saa nu, hvor smaat og trangt og goldt det hele var herhjemme, hvor langt tilbage, hvor lavloftet og indestængt snævert. Men her kom endelig en Mand med Idéer, en Mand med Initiativets Naadegave — i sin heldige Haand bar han den Pilekvist, som viser, hvor der skjuler sig rindende Vand. Hvilket Værdiernes Kildevæld for Landet fandt han f. Eks. ikke i Sukkerroedyrkningen (sidenhen jo netop ogsaa i Landmandsbanken). Her kom endelig en Mand, velbevandret i europæisk Videnskab, af praktisk Tilsnit, ogsaa som Menneske vidt berejst, en Mand, der havde været ude i den store Verden og set sig om, en Mand med vældige Synsvidder og dristige Anslag.

Og i det søvnige Land, som Danmark den Gang var, i Dili-gencernes og Pæreskudernes Land, hvor alt Hastværk er Lastværk, og Betænkningernes Tusindtal dysser Handlelysten i Slummer, der var *han* saa herlig vaagen, saa morgenduelig, saa helt ud Dag og Daad. Aa, han virkede rent fortlømlende, saa gesvindt som han var. Thi gesvindt var han, som man sagde den Gang, da det gamle Sprog endnu var fuldt af Ger-

manismer. Ikke saa hæsle som nuomstunder — „bemærkel-sesværdig“ og „tilforn“ — men netop saadanne smaa, mund-rette Ord, som man straks kunde høre, hvad betød. Frederiksen var en gesvindt Mand.

Ja, det kunde nok være, der var Fart i ham. Rent forbav-sende for en Tid, hvor man saa langt fra kunde tænke sig en Automobilfart paa 70—80 Kilometer i Timen, at paa den Smule Jernbaner, man da havde, kørtes der højst 30 km i Timen. Ja, den blændende Hast, *det* var fremfor alt Frederiksens Væsen. Just derfor bankede der Pulse i al hans Tænkning, i al hans Færd. En formelig Asgaardsrejn af Tanker og Indfald susede gennem hans Sjæl, fo'r hinanden forbi, tørnede paa hinanden, puffede til hinanden, rev det ene det andet med sig — saa at de til-sidst alle tumlede afsted i Trængsel og flyvende Fart.

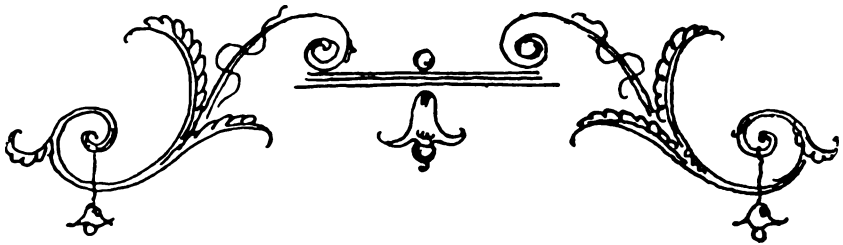
Selv tumlede han afsted gennem Tilværelsen som en gyldent-straalende Humlebi en stille, varm Sommerdag, kejtet og over-modig fra Blomst til Blomst: let beruset af Medgang og Hon-ning.

Det er saadan, man maa forestille sig ham i hine Aar, det var saaledes, han virkede paa Datidens Mennesker, som rent uvilkaarligt kom under den Indflydelse, der altid udstraalet fra en urokkelig Selvtillid, parret med glimrende Evner. Man erindre, at han da stod i sit Væsens fulde Kraft, paa sin Ind-flydelses fulde Højde: saaledes var det bl. a. det af ham i Folketinget dannede Mellemparti, som havde den politiske Situations Nøgler i sin Haand. I hans gæstfrie Hjem flokkedes ved store Gilder, hvor Bispedatteren stilfuldt gjorde Honnør, politiske Ledere af alle Farver om den sprudlende livlige Vært.

TIDEN OG TANKEN

Fra alle Sider saa man hen til ham, delvis ogsaa op til ham, som det Nyes, det Kommendes Mand. Hans Svagheder var endnu uopdagede. Og vel at mærke: endnu var Intet mislykket for ham. Han ilede tværtimod fra Succès til Succès, fra Sejr til Sejr som en anden Alkibiades, et Skær af Held gød sig over hans tiltalende Personlighed — aa, han tyktes alle at være ret en *Lykkens Yndling*.

EN ret Saga har mange Begyndelser. Saa tager den fat hist, saa her, nævner nu denne Æt, nu hin, Mænd fra Øster og Mænd fra Vester, fortæller saa, hvorledes deres Livsbaner omsider krydses, og hvorledes deraf opstaar blodig Ufred eller frugtbart Samvirke, men i hvert Fald Stordaad. — — —

Der er her i Danmark Byer — ikke bare Landsbyer, men rigtige Købstæder, der i Grunden kun er som een lang Gade. Man kommer kørende paa Kongevejen, og saa bliver Husene tættere og tættere, og med eet klaprer Brostenene under Hestenes Hove, og saa er man inde i Byen: dèr ligger Torvet, dèr Posthuset, dèr Kirken og Skolen — og saa videre frem tynder Husene ud igen, der kommer større og større Haver imellem og tilsidst hele Marker, og saa er vi umærkeligt igen kommet ud paa Landet.

Men slig var *Fredericia* ikke i forrige Aarhundrede, endnu meget mindre end den Dag i Dag. Det var ikke saadan en By, der til begge Sider flød ud i Landet, nej, den var en befæstet

Stad, distinkt adskilt fra Omegnen af sine Raveliner, Volde og Grave. Ved disse Fæstningsværker havde man ligesom med et skarpt Snit skaaret et Stykke af Bondelandet ud, skilt det fra alt det andet og ved et Magtbud forvandlet det til en By. Endnu ved Midten af forrige Aarhundrede laa der inde i denne hele Marker og Enge, og vedblivende ernærede adskillige af „Indbyggerne“ sig ved Landbrug, men deres Ejendom laa nu paa Byens Grund, og de var ikke Bønder, men Borgere i den gode Stad Fredericia — lige saa afsondrede fra Landmændene udenfor, som Lillebælt afsondrede dem fra fynske Landmænd. Ja, hvad mere var: selve dette, at de var indenfor disse Volde, gjorde dem væsensforskellige fra dem udenfor, som bare var Agerdyrkere, Jordbrugere, Landsbyfolk — og ikke købstadprivilegerede Bybeboere som Fredericianerne.

Fra Arilds Tid havde Staden haft fri Religionsøvelse for alle Trosbekendelser og Sekter (indtil 1821 tilmed den berygtede *jus asyli*, der gav 10 Aars frit Ophold til alle Fallenter og udenlandske Manddrabere). Her var da ogsaa en lille mosaisk Menighed — med sin Synagoge —, i den fødtes den 22. April 1839 *Isaack Hartvig Glückstadt* som Søn af Købmand *Hartvig Joseph Glückstadt* og Hustru *Ester*, født *Goldschmidt*. Efternavnet, som peger tilbage paa Byen Glückstadt, hvorfra i sin Tid Familien er indvandret til Fredericia, blev — ligesom i Christian den 4.s Tid hint Bynavn selv — stavet med „y“. Men i Aarene før 1848 var det i Frederits efterhaanden blevet fint at fortyske, hvad der kunde fortyskes — blandt Indbyggerne, selv af den oprindelige fransk-reformerte Menighed, taltes der i Glückstadts første Barneaar et besynderligt Kau-

dervælsk, et jydsk Almuesmaal, isprængt med allehaande Fremmedord, hvoraf Størstedelen netop var germanske. Samtidig var lybske Skillinger den almindelige Mønt, der f. Eks. altid brugtes til i pænt poleret Stand at betale Gæld i Kortenspil med.

Det var hverken for Fantasiens eller Intellektets Udvikling noget særlig frugtbart Barndomssted, Skæbnen oprindelig havde beskaaret Glückstadt: naar man nuomstunder tænker paa Frederits, er det straks de skønne Voldtræer og de stolte Krigsmindemærker, som stiger frem for Ens indre Øje; men Krigens Hæder kom først 10 Aar efter Glückstadts Fødsel, og Voldene var i hans første Barndomsaar lige blevet beplantede, medens Glaciset udenfor Fæstningen laa goldt og bart — for at slippe ud til Skov og Skygge havde man paa hede Sommerdage lange Strækningers ubarmhertige Solskin at døje. Maaske er det just under Indtrykket af dette solsvedne Øde, denne Armod paa Planter og Løvhangs Husvælelse, at Glückstadt som moden Mand i saa høj Grad havde Havedyrkningens Passion, overhovedet blev en Elsker af *Vækst*. Indenfor hans Fødebys Volde var der nu vel ogsaa i Fyrreerne af forrige Aarhundrede Haver og anden Landlighed nok — den fransk-reformerte Menighed, som blev importeret fra Brandenburg, havde som Specialiteter medbragt Kastaniekartofler og Tobak, der da ogsaa blev Byens vigtigste Eksportartikler —, men hvad der var af rigtig By var til Gengæld gabende kedsommeligt, præget som det var af militær Passer og Lineal. Smaa Legetøjshuse, stillede i to Rækker langt fra hinanden i snorlige Gader, som skar hverandre i rette Vinkler, aabenbart

beregnet paa, at Kommandanten kunde holde Øje med Staden fra den ene Ende til den anden.

Punktlighed og Akkuratesse, det har aabenbart Glückstadt kunnet tage med som et Barndomsindtryk fra den fædrene By. Og saa naturligvis selve *Voldenes Lære*: den faste og klare Begrænsning som Tilværelsens Grundhemmelighed — sæt dig aldrig en større Opgave, end din Formaaen spænder over, maal altid nøje forud din Evnes yderste Grænse: saa vidt kan du trøstigt paatage dig at vise, at din Kraft slaar sejrrikt til, naar blot den sættes helt ind!

N. C. Frederiksen, som var født et Aar senere end Glückstadt, voksede for sit Vedkommende op paa det flade Lolland, hvor han saa mangt et Steds fra uden at behøve at klatre op paa en Vold kunde lade sit Blik svæve frit henover Landskabet og lige ud til Himmelrandens Horizont. Saaledes blev hans Barneøje vænnet til den langtløbende Linie og de udflydende Farver. Den idiotiserende Maade, hvorpaa i hin fjerne Tid de grimme Poppelpile overalt paa Lolland rammede den enkelte Mark ind, synes netop at have lært ham til at *se udover*, hvad der indsnævrer og adskiller — hele hans Liv igennem var der i hans Sjæl en Higen efter den store Synsvidde, det fulde Overblik.

I den regelrette Voldby nemmede Glückstadt en hel modsat Lære: at agte *Skellet!* Ej alene som Maalet for det Overkommelige, men som den klare Grænse mellem mit og dit, mellem ude og inde, mellem hvad der vedkommer mig og hvad der er udenfor min Pligt og daglige Dont, mellem eget Omraade — og saa hele den øvrige Verden.

I Glückstadts første Barneaar var Fredericia en død By, der laa paa Vrangen af Tilværelsen. Alfarvejen, baade Øst og Sønder fra, gik over Snoghøj, de kongelige Posters Rute, og med Færdslen bøjede ligesom hele Livet udenom Fredericia — selv Handelsrejsende kom der saare sjældent. Men da han var 8 Aar gammel, fik Staden Besøg af Christian den Ottende, og sikkert har ved denne Lejlighed Barneøjet frydet sig ved Synet af *den gule Garde* — „Kanariefluglene“, som Folkevittigheden døbte dem — en lille særlig Rytterafdeling, som red Monarken imøde ved Ankomsten og siden var hans stadige Følge, imponerende Karle i blanke Kyradser, skinnende Messinghjelme med lange Hestehaler og store, stive Reussere. Aa, *det* maa da endelig have været en Begivenhed midt op i al den daglige Trivialitet!

Saaledes gik Aarene, og som der staar i en Lejlighedsvise om ham:

Alt imens blev han større og større —
Og saa kom Krigen i Otteogfyrre!

Tænk at være Dreng i Frederits 1848, 1850, først og fremmest 1849! Hvilken Anskuelsesundervisning i Patriotisme — hvilken Indøvelse i Fædrelandskærlighed — umiddelbar, haandfast, drastisk tydelig, *fort comme la mort*. Derfra den Barne-sindets trygge, ureflekterede Hengivenhed, den betingelsesløse Ærefrygt, som hele Livet igennem prægede Isak Glückstadts Troskab mod Konge og Fædreland. Drengaaarene lærte ham de gammeldags Dyder.

Efter 1850 faldt i den lille Provinsby Livet hurtig tilbage i de gamle Folder, Tiden stod atter stille, den ene Dag blev som

den anden, Timerne dryppede langsomt hen: i et livligt Drengesind maatte der avles Udve! Men da han i 1852 blev 13 Aar gammel, og Barndoms-Tiden paa jødisk Vis skulde være forbi, fik han Beskæftigelse nok: Dagen lang maatte han tage en Haand i med, naar det gjaldt om at ekspedere i Faderens Krambod, den Manufakturvareforretning, der langt senere er endt som Afdeling af „Magasin du Nord“ — — —

I Laden — til Gaden
 Han noksaa fornøjjet
 Maalte i Alenvis Bønderne Tøjet!

Hvor meget var atter her at lære for den opvakte Knøs? Til virkeligt Købmandssnille hører fornemmelig praktisk Indsigt i Kundernes Psykologi — det er godt nok at have Varekundskab, at kunne købe fordelagtigt, saa at Varen ved sin Prisbillighed saa at sige sælger sig selv. Men til at være en dygtig Sælger hører der Menneskekundskab, ikke mindst i en Branche, hvor, som i Tekstilfaget, Smag og Pyntelyst har saa vidt et Raaderum. Ikke blot skal Varen præsenteres rigtig for Kunden, men først og sidst skal han (eller hun!) behandles med uforanderlig Imødekommen og Taalmod. Alle Vægelsindets Luner skal ej alene bæres med høflig Fatning, men følges med Opmærksomhed, at behændigt det rette Øjeblik kan gribes til at faa det bedst mulige Salg gjort. Rimeligvis er alt her i Faderens Butik Grunden blevet lagt til den Selvbeherskelse, den ligevægtige Ro, den artige Forekommenhed og den Agtpaaivenhed, som *Bankmanden* Glückstadt sidenhen viste at have tilegnet sig overfor sine Kunder.

Men hvorfor døjer man al den Ubeslutsomhed og Urimelighed, som Kunder kan vise i en Bod! Hvorfor umager man sig overhovedet med at sælge Varer! Selvfølgelig for at tjene *Penge*. Men er det da ikke det letteste og bekvemmeste straks at handle med Pengene selv? Penge er jo ogsaa en Vare, ovenikøbet den eneste Vare, som vedbliver med at være Vare, thi alle andre gaar jo dog en Gang over i Forbruget, medens Penge kun er til for at omsættes. Og det er en Vare, som det kun yderst sjældent er vanskeligt at sælge, og hvor der hverken er Svind eller Lagringsomkostninger og meget andet deslige, for nu slet ikke at tale om, at en Laantager er ganske anderledes skikkelig og medgørlig end et Kvindemenneske, som køber Kjoletøj i en Butik.

Om nu noget af dette har dæmret for den unge Glückstadt, eller hans Hu bare har staaet til Hovedstaden, eller det er Faderen, som har haft det rette Blik for Ynglingens Evner og derfor valgte ham det rette Virkefelt, nok er det, at da han var 16 Aar gammel, blev han sat i Lære i G. A. Gedalias Veksellerer- og Bankierfirma i København, det bekendte Hjørnested Højbroplads Nr. 10, hvor siden Det kgl. oktr. alm. Brandassurance Kompagni har faaet sin statelige Bygning. Fra denne Forretning, G. A. Gedalia & Co., som blev stiftet i 1849, er i Tidens Løb udgaaet det ene Kuld efter det andet af fremragende, dygtige Veksellerere, saa Kendsgernerne noksom har godtgjort, at der maa have været meget at lære. I hvert Fald for den, der forstod at bruge sine Øjne og følge opmærksomt med, hvad der foregik, thi nogen særdeles duelig Læremester har Chefen, G. A. Gedalia selv, sikkerlig ikke været — dertil var han

for uvidende, for opfarende og tumultuarisk. Men han havde paa sin Vis et godt Blik for, hvad Mennesker indeholdt, og han saa snart, at den unge Isak Glückstadt baade havde store medfødte Evner for Faget og dertil var et højst paalideligt og retskaffent Menneske. Allerede i disse Ynglingeaar viste Glückstadt sig at have den misundelsesværdige Egenskab, som først og fremmest baner sin Mand Vej i Livet: at kunne indgyde Tillid, vække og bevare den.

Da det derfor i 1865, altsaa i Glückstadts 26. Aar, gjaldt for Gedalia om at frelse saa meget som muligt af en Del Tilgodehavender i den norske Hovedstad, hvor Forholdene just den Gang var kritiske, faldt hans Valg paa Glückstadt som Sendemand. Omstændighederne føjede sig saa, at Sagens Ordning trak ud og trak ud, og da Glückstadt under Forhandlingerne i Kristiania gjorde det samme tilforladelige og vederhæftige Indtryk, som han havde gjort hernede hos sin Chef, blev han fra forskellig indflydelsesrig Side opfordret til at slaa sig ned der paa Pladsen og hjælpe paa de daværende meget primitive Pengeomsætningsforhold ved at oprette en tidssvarende Bankierforretning. Gedalia syntes straks godt om Planen og tilbød ovenikøbet Driftskapital til Starten mod at faa sin Søn Adolph optaget som Kompagnon. Forretningen blev derefter startet under Navn af „Glückstadt & Co.“ — men dens Chef, Glückstadt, maatte grumme snart se at staa paa egne Ben og klare sig uden Gedalias Hjælp. Hvad der da ogsaa lykkedes ham fortræffeligt.

Glückstadt var imidlertid blevet gift. Den 5. Maj 1867 ægtede han Juliette Sofie Raffel, Datter af Raadmand Raffel i

Aalborg. Han fik et Møblement sendt op til sig fra København og dannede sig nu et hyggeligt og stilfuldt Hjem i en vakker Lejlighed paa Wergelandsvejen lige overfor Slots-Parken.

Paa det Tidspunkt, da Ideen til at danne en ny Bank i København for første Gang slog ned i N. C. Frederiksen, eller dog antog fastere Skikkelse hos ham, altsaa i 1868, havde saaledes Isak Glückstadt sat sig til Rette hist oppe i Kristiania og drømte sikkert ikke mere om at skulle føre et helt nyt Bankforetagende ud i Livet nede i Danmark end om at blive Kejser af Mesopotamien. Var Glückstadt blevet i Norges Hovedstad — sikkert havde han ogsaa dèr fyldt sin Plads, var ogsaa dèr blevet en lykkelig Mand, som havde set det gro under sine Hænder. Men uden at han anede det eller kunde ane det, var han kaldet til at udrette en endnu større Gerning, en Gerning i sit eget Fædrelands Tjeneste. I det Spind, som af Nornen blev vævet til Danmarks Fremtidsskæbne, var nu ogsaa hans Livstraad i Færd med at blive spundet ind. Hernede gik Frederiksen og svulmede af nye Ideer, og nu havde han just faaet et af sine lykkeligste Indfald — deroppe sad Isak Glückstadt og passede stilsfærdigt sin Dont, og det var *ham*, som havde Udførelsens Evne, men ingen af de to kendte hinanden — og saa skulde dog denne Stordaad først fødes ved, at disse Kræfter blev bragt sammen.

Dog hertil var Tidens Fylde endnu ikke kommen.

Mennesker vandrer hver sin Vej, og der kan være Have imellem dem, og den Ene kender ikke den Anden, og dog skal deres Veje en Gang mødes, deres Navne staa Side om Side i den samme Saga.

VAR N. C. Frederiksen Forretningsmand? Var han Videnskabsmand? Han var ingen af Delene. I al Forretning skal der holdes Redelighed og Orden, der skal være en Rygrad: et nøjagtigt og fuldstændigt Bogholderi. Og i al moderne Videnskab genfinder vi det samme paa anden Maade: der kræves Metode, *exactitude*. Nej, praktisk Nationaløkonom, det var det, han var. Det var intet Tilfælde, at han tvende Gange i sit Liv saa uforbeholdent gav sig Konjunkturernes koglende Magt i Vold. Han havde en Næse som en Sporhund, han kunde vejre i Luften en kommende Opgang, han kunde føle den økonomiske Udvikling paa Pulsen — og naar den saa stod paa Feber, o, saa sprang han op og dansede ud. Ligesom visse gamle Dansere, der ikke kan sidde stille, naar der spilles op til en Galopade.

Efter at han som Ørevidne havde overværet hin Samtale i Jernbanekupéen Sommeren 1868, maa man tænke sig — efter uforkasteligt Vidnesbyrd er det gaaet saa —, at han har syslet indgaaende med noget den Gang saa fantastisk som Planen om en ny Bank. Saa mange Forretninger han var oppe i, kunde han vel ogsaa selv have Lyst til at være med i en Bank, have sin egen Bank. Og da naturligvis en ny, skaaret til efter

TIDEN OG TANKEN

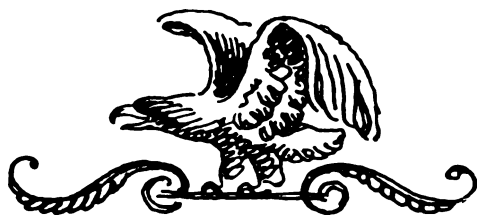
hans Mønster. Men foreløbig blev det ved Tanken, — thi just fordi han saa sikkert forstod at snuse sig til i Luften, om og naar der var *Konjunktur*, saa vidste han ogsaa nøje, at det foreløbig maatte blive ved Tanken: Tiden var ikke til det.

Nej, Tiden var ikke til det. Det var saa trykkende og trange Aar, de Aar sidst i Treserne herhjemme, Graavejrsstemning, Vindstille, Dødvande.

Men een Gang, det ved han for vist, den sangvinske Mand, vil Tiden komme. Den nye Tid, den store *Konjunktur*. *Saa* skulde Lejligheden gribes.

Og saa kom den.

„Onsdagen den 1. Marts 1871, en dejlig Morgen, hvor Himlen hvælvende sig høj og klar over Frankrigs Hovedstad, og gyldent Sollys vakte Tanker om Vaar i Naturen, rykkede de preussiske Tropper ind under Stjernetriumfbuen, hvor Napoleon staar kronet af Sejrens Gudinde. Medens den stolte Hvælving gav Genlyd af Militærmusikens Triumfmarcher, af Elitetroppernes taktfaste Trin og det frygtede Artilleris tunge Rumlen, spredte Uhlanerne sig i Champs Elysée's Alleer og red forbi Frants den Førstes Hus til den storartede Place de la Concorde med dens Obelisk, dens brusende Vandspring, dens brede Asfaltflader, dens Terrasser og allegoriske Statuer af Frankrigs store Stæder — blandt dem det under visne Kranse begravede Strassbourg, nu Symbolet paa det dybeste og smerteligste af Frankrigs blødende Saar. Fra Triumfbuen for „Frankrigs Sejre i Syd, i Øst og i Vest“ kunde nu de tyske Hærskarere kaste Blikket fremad imod Verdens skønneste Plads, hvortil det sælsomme Monument om en Aartusinder fjernet Kultur er blevet hentet for at minde om Frankrigs civilisatoriske Gerning i Verdensudviklingens Tjeneste. Og Solen gik ned og Stjernerne tændtes over den vældige Stad, hvor Notredame-Kirkens Taarne skuer over

mod Julisøjlen og Imperatorens Billed, over den hellige Genovevas, den hellige Ludvigs Stad, Bourbonernes gode By Paris, Frihedens Vugge, Kejsertidens ødsle og overdaadige Babylon — — og mens Boulevarderne havde byttet deres glimrende Liv med Sorgens dybeste Tavshed, skingrede de prøjsiske Hornsignaler langs Seinens Bred fra Trocadéro til Pont Royal.“

„Onsdagen den 1. Marts gav den franske Nationalforsamling i Bordeaux, landflygtig i sit eget Land, sit Samtykke til de af Prøjsen foreskrevne Fredsbetingelser. Den maatte lukke sine Øren for Nødraabene fra de Deputerede for de skønne Egne, som nu skulde rives bort fra deres Fædreland, og da Afstemningen var til Ende og Adskillelsedommen udtalt, saå Forsamlingen de Deputerede fra Elsass og det „tyske“ Lothringen rejse sig fra deres Sæder og langsomt vandre ud af Salen, sendende endnu fra dens Dørtærskel en sidste Afskedshilsen til dem, der ikke længer var deres Landsmænd. Der lever ikke den Franskmand, i hvis Hjerte ikke Budskabet om denne Afsked har fæstnet sig til et Billede, som kun Døden udsletter.“

„Onsdagen den 1. Marts, da de preussiske Tropper marcherede ind i den moderne Verdens Hovedstad, og da Frankrigs Repræsentanter samtykkede i en forfærdelig og ydmygende Fred, betegner et Vendepunkt i Europas Historie, et Vendepunkt i Verdensudviklingen. Det franske Folk er trængt bort fra den Herskertrone, det har beklædt i Aarhundreder, og gribende Frederik Barbarossas Krone med blodige Hænder for at trykke den ned om sin Pande har det tyske Folk taget

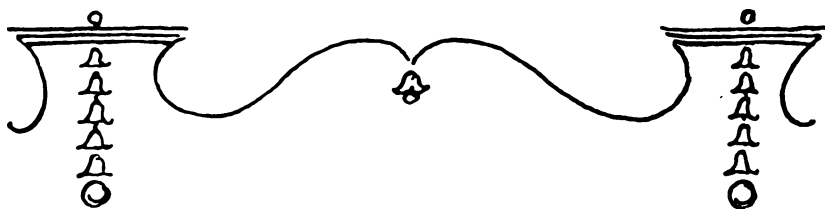
dets Plads. Det er Folkenes Aladdin, det rige, det skønne, det lykkelige Frankrig, som saaledes er blevet stødt fra Tronen.“ — —

Det var med disse pompøse Ord, det den Gang toneangivende Organ i vor hjemlige Presse, „Dagbladet“, skildrede hin verdenshistoriske Dag. Ikke mindre veltalende gengav Bladet den danske Almenheds Hovedindtryk af disse Begivenheder, den saa at sige alle Sind beherskende Stemning:

„Ingen kan undre sig over, at der i disse Dage gaar en Angstens og Uroens Aand gennem den Slægt, der nu staar foran en ny Tid. Hvad gemmer vel det preussiske Tysklands Hegemoni i sit Skød? Hvad har Verden at vente af denne Folkeslagenes Faust, ledet som sit Forbillede af en Mefistofeles, der behersker, medens han synes at tjene? Saalænge den nuværende preussiske Militarisme og det aristokratiske Junkerdømme skal føre Scepteret i Europa, bliver det en haard Tid, med Vold og Uret udadtil og Ringeagt for Personlighedens Ret og Individets Frihed indadtil. — — — Tiderne vil blive bitre og haarde for vor Slægt. Har Nogen drømt lykkelige Drømme om Menneskehedens Fremtid, da er det paa Tide, at han vaagner op.“

Ja, saaledes følte det herhjemme. Saa mørk i Klangfarven var den Kammertone, som Tiden med sin vældige Stemmegaffel havde slaaet an for Fremtidens Musik.

Realismens skrattende Reveille var allerede blæst — endnu halvvejs betynget af Drømmesøvnen tumlede det danske Folk ud til en Vintermorgens barske Virkelighed.

SOM en saadan Opvaagnen følte altsaa Situationen i 1871 af den dalevende Slægt. Betuttet og forknyt gned Hr. Sørensen Søvnens af sine Øjne og skutede sig i Morgenkulden. Verden laa omkalfatret for hans forbavsede Blik — som Dunst veg Drømmen om Oprejsning for Fireogtres, opløst til det bare Intet i det raakolde Foraarssolskin — dette Martsdagens ubarmhjertig skærende Lys, hvori Vinterens falmede Hygge kun syner fattig og luvslidt.

Var da alt Haab om en fjern Vaar efter mange og lange knugende Fimbulvintre stedt til Jorden? Ja, netop: stedt til Jorden — dybt, dybt nede under Mulde laa det, forkrøblet og hjertevisst, det var ikke til at tro, det nogensinde kunde gro op og skyde grønne Skud. Længe, længe skulde det vare, inden det blot sporedes, at Frøet havde været spiredygtigt, havde haft Voksekraft — og selv da var det eneste Vidnesbyrd derom som en Hvisken i Sivet, en sagte „Susen i Kornet Sommerdag“.

Men allerede i 1871 tolkedes den herhjemme dulgte Tro paa Lykkens Omskiftelse med djærv Tunge og i højlydt Tale af Tidens største Digteraander, af saadanne store Seere som *Henrik Ibsen* og *Victor Hugo*.

„Just i Sejren bor Forliset,
Prøjsens Sværd bli'r Prøjsers-Riset.“

skriver Henrik Ibsen i sit bekendte „Ballonbrev“, som allerede i Januar 1871, netop midt under Tyskernes største Krigstriumfer, offentliggjordes i det norske „Morgenbladet“ og 29. Januar stod at læse i „Dagbladet“ — —

Aldrig svulmer der en Løftning
af et Regnestykkes Drøftning. — —
Ciffersejren faar sin Dom,
Øjeblikkets Blæst slaar om:
som en Storm paa Ørkensletten
vil den fælde Afguds-Ætten!
Bismarck og de andre Gubber
vil som Memnons Søjle-Stubber
sidde sprød paa Saga-Stolen
uden Sang mod Morgensolen!

Med den galliske Aands større Haandgribelighed, Klarhed og Anskuelighed talte *Victor Hugo* hin første Martsdag paa Nationalforsamlingens Møde i Bordeaux:

„Frankrig vil fra nu af ikke have anden Tanke end at rekonstruere sig, vinde sine Kræfter tilbage, samle hele sin Styrke, holde Ild i en hellig Vredes Flamme og opdrage sine Børn, som en Gang vil blive Mænd. Det vil danne en Hær, som vil komme til at bestaa af hele Folket, uophørligt arbejde, sætte sig ind i alle de Fremskridt, som vore Fjender har gjort, og igen blive det store Frankrig, Idéens og Sværdets Frankrig. Og da vil der komme en Dag, da det rejser sig i sin Uover-

vindelighed. Det vil igen tage Elsass og Lothringen i Besiddelse, men ikke nok hermed, det vil tage Trier, Mainz, Koblenz og Køln, hele den venstre Rhinbred. Det vil raabe: Se, nu er det min Tur, her er jeg, Tyskland! Jeg har ikke glempt, at du har skilt mig af med min Kejser, nu kommer jeg og skiller dig af med din!“

I Sandhed, profetiske Ord!

Dog, naturligvis maatte det i bedste Fald gaa med denne Spaadom som med Faster Malenes Spaadom i Henrik Scharlings „Uffe Hjelm og Palle Løve“: da Uffe kom til Verden som et svageligt lille Kræ, Lægerne straks opgav, spaaede *hun*, at Barnet vilde blive en alderstegen Olding. Men selvfølgelig, tilføjes der, havde denne Spaadom den Hage, at dens Opfyldelse ikke i en overskuelig Fremtid kunde demonstreres, eftersom Barnet jo ikke straks kunde blive en alderstegen Olding. Og saa, desuden, hvad hjalp det, Profeterne talte? Hvilken Tillid kan man have til Barders fjerne Luftsyn, naar den nære, faste, iøjnespringende Virkelighed med saa ubarmhjertig og tydelig Haardhed, med saa overdøvende Vælde taler et helt andet Sprog, Kendsgjerningernes ubarmhjertige Sprog. „Synd mod Nutiden er Dødssynd“, var netop et af de Fyndord, som blev talt af Nuets Sejerherre, den store Bismarck. Og den Nutid, som trængte sig paa med saa uimodstaaelig Magtfylde, var Nygermanismens Triumf og Herredom. Hvad Under, at alle almindelige Mennesker Europa over beredte sig paa at tage Tingene, som det nu en Gang faldt, og se at faa det bedst mulige ud af den Tilstand, hvormed der nu faktisk og praktisk maatte regnes. Hvor ørkesløst var det ikke i Sammenligning

hermed at ofre Stunder paa fjerne, luftige Fremtidshaab — sagde ikke selv Gambetta om Revanchen: „*Jamais en parler*“.

Og nu vi herhjemme — ja, vi var jo saa afgjort smaa, maatte være himmelglade over, at vi, medens Uvejret rasede, havde hyttet os. Blev endogsaa nu nedladende klappet paa Skulderen af „vor mægtige Nabo mod Syd“, som det herefter altid hed. Og desuden var vi et sindigt og sagtmodigt Folk, vant til at tømme saa besk en Skaal, ja, endog svælge Bitterheden ned med et Skæmtens Ord. Lød ikke Omkvædet paa en yndet dansk Soldatervise, der skildrer al Slags Beskæmmelse, som kan hagle ned over en Mand:

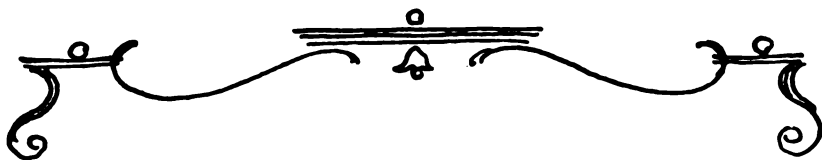
Aa ja, lad gaa,

— Jeg er en Mand, der alting kan forstaa.

Hvor svidende end Frankrigs Nederlag og vor Arvefjendes overvældende Sejr gik det ledende Danmark til Hjerter, saa tog man sig dog forholdsvis hurtigt i det. Inden Aaret 1871 randt til Ende, var man gennemgaaende klar over, at man i hvert Fald maatte gøre gode Miner til det slette Spil.

Saa meget bedre Miner endog, som Spillet til at begynde med aldeles ikke tegnede slet. Tværtimod tegnede til Lotterispil med adskillige fede Gevinster for det lille Danmark — omfattet, som det snart blev, af Germanernes gridske Velvillie. Forbavsende hurtigt var man dernedefra villig til at unde os Lod og Del i Milliardbevægelsens Overflod — baade af Guld og af Svindel.

Et af de *Goder*, som derved bragtes Landet, var netop Landmandsbankens Stiftelse.

SOMME Mennesker tror, at det er noget ligegyldigt eller tilfældigt, om Ens Fødsels-Dag falder det ene eller det andet Aar. Saaledes nu Landmandsbanken: den er stiftet 1871, men for saa vidt kunde den ligesaa gerne være blevet det 1869 eller 1873, dens Skæbne var vel saadan i Hovedsagen blevet den samme. Saa overfladisk kan der dømmes. Som om det ikke tværtimod var med Mennesker og Instituter ganske ligesom med Vine: de er helt forskellige efter Aargangen. I et Aar falder Solen i Druerne, og Vinen bliver fyldig og faar Buket, i et andet Aar er Vejret vaadt og koldt, saa bliver Vinen tynd og spids, saa igen et Aar middelmaadig, saa igen rund og blød. Og stundom er det ovenikøbet, som om en enkelt Høst skaber en hel ny Smagstype: saadan siger man, det sker, naar Jorden er blevet gødet med Blod. 1871 var sligt et Aar: en fyrig Drue, der gav en stærkt gærende og krydret Drik.

Oftest skal der dog gaa lange Tider, før en Eftertid kan slaa det fast, at just den Aargang blev Vinen *premier cru*. Det er kun saare smagskyndige Vingaardsmænd, der kan skønne det allerede af Mosten.

For os herhjemme fik Aargangen 1871 sin Farve og Smag af de store Krigsbegebenheder, som med saa iøjnefaldende Tyde-

lighed forskød Magtens Tyngdepunkt østpaa: til Frankrigs Lemlæstelse og den tyske Rigsenheds Dannelse føjede sig desuden samme Aar Ruslands Frigørelse fra Vestmagternes Sortehavsblokade. Dermed stod man kun altfor aabenbart overfor en ny europæisk Orientering, hvad der ogsaa yderligere understregedes ved, at Victor Emanuel den 2. Juli 1871 holdt sit Indtog i Rom. Men at der ogsaa i helt andre Henseender end den rent *udenrigspolitiske* blev varslet *et nyt Tidehverv* ind, det forstod herhjemme kun saare faa. At give Agt paa Varsler gør jo kun gamle Kællinger og de virkelig Fremsynte. Og de sidste tier helst stille med, hvad de ser; de ved, at de dog ikke vil blive troet.

Nu saa længe efter, 50 Aar efter, da vi alle er bagkloge, saa er Sagen saa grumme klar: 1871 var et *Gennembrudsaar* — Socialismen holdt om Sommeren sit Indtog i Danmark — Georg Brandes begyndte den 3. November sine Forelæsninger paa Universitetet — „det forenede Venstre“ gjorde sine første famlende Oppositionsforsøg og fik derved kittet de National-liberale og Godsejerne sammen til Højre.

Ja, se det var da virkelig *Nybegyndelser*, alle tre trækkende op som Trudsler mod det da herskende Ligevægtsystem i Samfundet — men unægtelig *synede* de alle den Gang spæde nok! Nu derimod har Historien trukket disse Begivenheders Konturer op med rødt Mærkeblæk, saa at man ved at skue tilbage straks faar et Billede af en Tid som den, Bjørnstjerne Bjørnson skrev om:

I den det Gamle falder,
I den det Ny faar Fæste,
Det volder lidt Rabalder,
Men Fred er ej det bedste.

Naa, som et *Fredens Aar* følte 1871 nu rigtignok heller ikke i nogen Henseende af Datidens Mennesker. Som nu bare *Vejrliget* herhjemme! Hvor var det ikke rent ud aggressivt, hærgende, menneskefjendsk. Bidende koldt eller brændende hedt. En barsk, fortrædelig Aargang.

Lige fra Nytaar var det vinterlig strængt, kulminerende i en Snes Grader midt i Februar. Saa fulgte et ualmindelig koldt og sendrægtigt Foraar: endnu den 17. Maj bragte Sne og Hagel. Just den Dag skrev *Chr. Winther* til sin Hustru:

Her er koldt endnu som Vinter,
 Vaarens Ynde er kun ringe,
 Petersen endnu maa bringe
 Til min Ovn de tørre Splinter.
 Over Torve, gennem Gader,
 Maa jeg som i Vinterkulden,
 Hele Kroppen ganske ulden
 Slæbe paa et Lispund Klæder.
 Haglen raser paa min Rude,
 Sneen falder tæt paa Taget,
 Ilsomt driver Skyen, jaget
 Af den vilde Storm derude.
 Træerne staar splitternøgne,
 Droskens Sang er kun en Klage,
 Den har ingen gode Dage
 Hverken hellig eller søgne!

Først fem Dage efter, 22. Maj, blev Vejret mildt og stille. „Men nu klager Folk over Tørken, da det i saa lang Tid ikke har været Regn: Træerne vil ikke springe ud“ — i Virkeligheden var Bøgen da ej heller naaet videre end til at antage et

grønligt Skær.*) Pinsen (den 28.—29. Maj) bragte endelig straalende Sommerhede, men faa Dage efter blev det igen saa koldt, at der maatte lægges i Kakkelovnen.

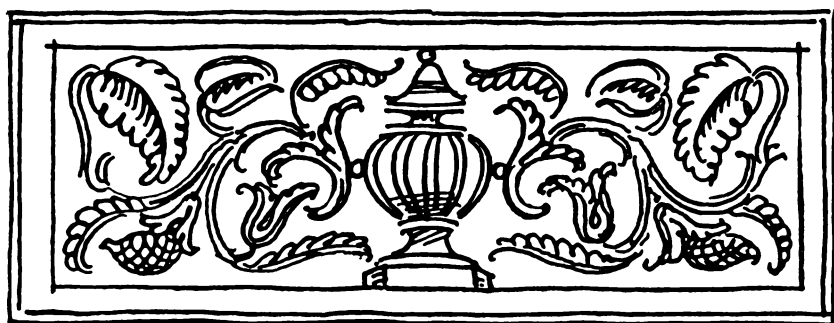
I Juni og Juli strømede Regnen saa at sige uafbrudt ned — hvad der dog som Følge af den paafaldende ringe Nedbør i Aarets 5 første Maaneder var ganske heldigt for Markens Grøde. Derpaa bragte August ligefrem tropisk Hede og Tørke. Trak det en sjælden Gang op til Væde, blev det kun en Tordenbyge, øjeblikkelig efterfulgt af frisk Vind og Solskin. Rugen kom da ogsaa det Aar ind saa at sige uden en eneste Regndraabe. Da det tørre, varme Vejr holdt sig helt hen i September, blev Høsten god, af Hvede og Havre endog fortrinlig — flere Egne i Jylland led dog stærkt under en Storm den 25. August, som mange Steder blæste meget Korn af (indtil 4 Gange Ud-sæden).

Efter September-Jævndøgn blev det pludselig paafaldende koldt og sludfuldt. Det øste Vande ned, den 18. havde man allerede Tøsne, og paa Maanedens sidste Dag lejrede der sig endog i flere Egne af Jylland et ikke ringe Snelag.

Vejret holdt sig barsk til lidt ind i Oktober, saa slog det atter om og blev lunt og tørt, klart og stille, en formelig *indian summer*. Efter saa mange Omskiftelser fik man saaledes, som Varsel om Trivsel og rolig Vækst, en Eftersommer med lyse, blanke og blæstfrie Dage.

— — — Og i disse var det netop, Landmandsbanken blev tømret op. Altsaa just, som det sig hør og bør for en Landmands-Bank: i Aarets *Sædemaaned*.

*) 1870 var Bøgen sprunget ud den 10. Maj, 1869 den 30. April.

TIDT og mangen Gang forestiller Mennesker sig det saaledes, at naar de læser i Historien, at det og det Aar begyndte der en helt ny Tid, fra hvilket Krønikeskriverne stolt daterer et nyt Tidsafsnit, en Epoke, ja, saa maa vel ogsaa de Mennesker, som levede i det Aar, have kendt det paa sig, ligesom naar der farer et elektrisk Stød igennem En. Det maa være noget som Mængdens Mumlen ved Kejserhoffet*):

Mit Ben er ømt at føle paa,
Det kribler i min store Taa,
Min Haand har Værk,
Min Arm gør ondt,
I Ryggen farer Gigten rundt:
Vi gaar da efter disse Tegn
Ind i en ny Epokes Egn?

Det er naturligvis let nok saa længe efter, naar man pirker saadant et Aar frem og præsenterer det som en Meteorsten paa en Fløjelspude, saa lige straks at se: „den faldt fra Himlen ned“ — men hvor mange saa dens lysende Bue paa Himlen?

*) Faust II.

Ja, det *Nye*, det *Nye* — hvis det, for at bruge *Vismandens Udtryk*, bare havde præsenteret sig som en uhyre stor grøn Fugl med rødt Næb, der sad oppe i et Træ paa Volden og fløjtede paa en uhørt Maade, saa vilde vel nok den almindelige Hverdagsfilister have faaet Øje derpaa.

Men saaledes gaar det jo ikke til.

Det gaar saaledes til, at der en skønne Novemberaften paa Kathederet i en af Universitetets Sale staar en spinkel ung Mand, paafaldende bleg, med mørk Manke og mørkt Hageskæg:

Der staar du sirlig i den sorte Kjole
Med snehvid Halsklud, paaklædt som til Dans.

— Og han taler om Emigrantlitteraturen i det 18. Aarhundrede, et rent litterærhistorisk Emne, som ikke skulde synes at være samfundsomvæltende. Selv et godt Hovede som Rubin, der var en ivrig Tilhører, bekender flere Aar efter: „Jeg anede ikke, at det var Oprør“. Og saa blev der dog fra dette Katheder spillet op til: „en revolutionær Carmagnole“.

Eller det gaar saaledes til: en vakker Sensommerkvæld, høj, blegblaa Luft med Solfaldsskær over Nordvesthimmelen, slentrer en ung Mand ensom omkring i Ordruphøjs løvrige Park. En ung Mand, knap 30 Aar gammel, en høj, flot Officerskikkelse, et kaméskaaret Hovede, ædle Træk, lang lige Næse, mørklokket Haar, Knebelsbart og Fipskæg. Medens alt omkring ham aander Stilhed og Ro: en ægte dansk Sommeraftens velsignede Fred, naar Dagen lægger sig til Hvile og Lyset til Blund, saa kogler det i hans eventyrstemte Sind, som altid ventede paa det Vidunderlige, den sælsomme Vending i

hans Liv, da Kæmpehøjen skulde løfte sig paa gloende Søjler og Dværgenes Hær kaare ham til Hersker — — — farlige Drømme om Stormesterskab for en hemmelig Verdensorden, „Internationale“ ved Navn: paa et Signal skal Proletariatet Jorden over rejse sig i blodrød Vælde og skabe en ny Revolutionens Æra.

Og pludselig iler han ind i sit Studerekammer, og et Øjeblik efter strømmer der fra hans Pen ildfulde, fængende Ord ned paa Papiret — Manuskript til det nye Ugeblad „Socialisten“.

Eller det gaar saaledes til, som ovenfor berettet, at to Mænd sidder og taler sammen i en Jernbanekupe og en Tredie hører til. Hvis du og jeg, kære Læser, havde siddet i den Jernbanekupe, havde der da for vort indre Øje løftet sig et mægtigt Pengeinstitut, som strakte sine favnende Arme ud over det hele Land, havde vi set et Millionpalads rejse sig i Marmorvælde — nej, vi havde rimeligvis bare siddet og døset i den stærke Varme og tænkt paa, at det var dog Pokkers langsomt, det Tog kørte, vi kom nok ti Minutter for sent til Middag. Og dog var der altsaa En, den unge *Frederiksen*, som fornam et Vingesus af Fremtidens Genius og i samme Øjeblik blev kaaret til dens Villies Fuldbyrder.

Og da nu samme *Frederiksen* 3 Aar efter — netop i det her omhandlede Aar, 1871 — omsider fik gode Mænds Hjælp til at føre sin Idé ud i Livet, ja, saa fangede sandt nok dette haandgribelige Nye den offentlige Opmærksomhed! Forsaavidt nemlig som man i ledende Samfundskredse aabent bekendte, at man fandt det saare — mærkeligt! Og deri havde man, om

end paa en hel anden Maade, end man troede, for en Gangs Skyld Ret. Landmandsbankens Dannelselse var just, skulde siden hen vise sig at være, noget af det mest mærkelige, der skete i dette mærkelige Aar!

Mærkelige Aar — ja nu, saalænge bagefter, ved vi altsaa alle paa vore Fingre, *hvor* mærkeligt; et af de Aar, hvor Verdenshistorien svinger af og gaar i helt ny Retning, et af de Aar, hvor det er, som om Menneskene pludselig blev trængt ind gennem en snæver Passage, og derfor maa der det rigtige Forspand til: Mennesker, der lever for en Ide.

Men den Gang, *mærkedes* det da som et saadant Aar i det *daglige* Liv herhjemme?

Danmarks *Borgport* ud til den store Verden havde i saa mange Aar været lukket, kun gennem en lille Laage ganske som den, sene Nattevandrere maatte smutte ind ad, da Voldportene endnu stod, var det aandelige Samkvem holdt vedlige. Nu lod den sig ikke saaledes med eet vriste op paa vid Gab saa let som en Mellemdør, der drejer sig i sine Fjedre. Men saa vældigt var dog Vindstødet udefra, at den med hvinende Knirken blev aabnet paa Klem — i hvert Fald nok til, at der kom Træk i de gamle Stuer.

Ikke mindst var det den kolde Gus, som stod ud fra *Pariserkommunens* blodige Optrin, der fik det til at løbe Hr. Sørensens koldt ned ad Ryggen.

Et mageløst Aar — ja, sandelig et Aar uden Mage. Maatte ikke ældre Folk ryste paa Hovedet, maatte man ikke nok spørge, hvad det var for Tider man levede i.

Næppe var Sindene faldet lidt til Ro efter det Stød, som

Synet af det tyske Kejserdømmes Dannelselse og Beseglingen af Frankrigs Nederlag havde tilføjet Hr. Sørensen, saa fik man endnu en Gang denne svære Rystelse med *Pariserkommunen*.

Hvad det var for et Slags Indtryk, man herhjemme fik af dette blodige Drama, fremgaar egentlig allerbedst af den „Tale til Aarhundredet“, hvori *Erik Bøgh* Sylvesteraften 1871 gjorde sig til Tolk for Nationen. „Alderstegne Hr. Sekel“, begynder den, og efter en Lovprisning af det 19. Aarhundredes store tekniske Fremskridt hedder det om det forløbne Aar:

Naar i Alverden har man
Hørt en saadan Kommers
Af en ærværdig Gubbe
I de Enoghalvfjers?
Sparke til al Moral
Og raabe: Ned med det hele,
De maa jo være gal.
Eller fuld eller begge Dele?

De har ved en lille Bande
Skraalende Skurke og Skrydere
Gjort Millioner til Trælle,
Og Tusinder til Forbrydere!
De lod et Utal af Pjalte
Lystre den fejge Pjalt,
For hvem Vendomesøjlen
Skændet i Skarnet faldt.

Museer og Biblioteker
Har De benyttet som Brændsel

TIDEN OG TANKEN

Til Baalet, hvormed De belyste
Topmaalet for Deres Skændsel:
Petroleuse-Excesserne,
Mordene for Fornøjelse —
Finalen paa Djævlemesserne
Over det røde Spøgelse.

Og hvor har De ikke lokket
Folk til at gaa fra Forstanden:
I alle Lande man hverver
Rekrutter til Mordbrænderbanden:
Petroleums-Kommissionærene
Gaar uden Sky og Skam
Fra By til By og forkynder
Højlydt det smukke Program:

Al Landmandskab annulleres —
Alle Familiebaand sprænges —
Al Ejendom konfiskeres,
Og alle Præsterne hænges.
Er det, hvad De har at svare os.
Som Facit af Kontroverserne,
Saa: Vorherre bevare os
For Visdommen i Halvfjerdserne!

Dette var Udtryk for Gennemsnitsdannelsen, den herskende Opfattelse, den offentlige Mening. Saaledes saa Borgerskabet paa Tingene, ikke alene paa 1ste og op til 4de Sal, men ogsaa i Kælderen. Overhovedet havde Kælderfolkene den Gang ingen anden Mening om de store Begivenheder end Beboerne i Eta-gerne: den af Erik Bøgh redigerede „Folkets Avis“ serverede

for Menigmand Opfattelserne fra de nationalliberale Bourgeois-Organer, „Dagbladet“ og „Fædrelandet“, i en Slags folkelig Lobescoves. Og samtidig var alle Blade fra „Berlingske“ til „Folkets Nisse“ rørende overbeviste om, at Hændelser som Pariserkommunardernes Opstand var noget fjernt, fremmed, os ganske uvedkommende: man kunde nok blive rystet over det som af et uhyggeligt Skuespil, men til hvad der foregik paa Verdensscenen var vi herhjemme jo kun *Tilskuere* — og naar Tæppet var faldet, Forestillingen forbi, og man kom hjem i sin lune Stue, følte man sig dobbelt glad over, at saadan noget kunde da ikke passere hos os.

Men da saa alligevel en skønne Sommerdag det berygtede „Internationale“ skød op for Alles Øjne midt i København, fik sig et Ugeblad til Organ, greb ledende eller dog tilskyndende ind i Arbejdsnedlæggelser (som f. Eks. hos Burmeister & Wain og blandt Sporvejspersonalet), saa *vrissede* man formelig derad. Man syntes, det dog var for galt, at man nu ogsaa herhjemme skulde trækkes med sligt, thi Eet stod da klippefast, Eet var den offentlige Mening straks paa det Rene med: at under *vore* sunde og gode Forhold kunde der dog fornøftigvis ikke være Jordbund for sligt udenlandsk Væsen. De ledende Organer anerkendte villigt, at ogsaa herhjemme var der et *Arbejderspørgsmaal*, som i den nærmeste Tid vilde kunne ventes at blive sat, og som burde sættes paa Dagsordenen; man indrømmede endog, at den gældende Arbejds løn var ubillig lav. Men naar nu „Dagbladet“ og „Fædrelandet“ tog sig af det, og tilmed ansete Mænd dannede Komiteer til at overveje det, for nu ikke at tale om, at man havde Arbejder-

foreningen af 1860 og C. V. Rimestad, saa burde man jo dog ogsaa nok kunne forskaanes for socialistisk Skraal og kunstige Bravader, som importeredes udefra og dog lejlighedsvis let kunde føre til Optøjer. Det var virkelig til at blive helt gnaven over.

At Socialismen ogsaa herhjemme skulde kunne vinde hastigt Fodfæste bare ved i Form af *Fagforeninger* at genskabe de Haandværkssvende-Organisationer, Liberalismen i 1857 havde begaaet den Fejl at slaa ihjel, *det* anede i hint Aar saa at sige Ingen. Havde man af og til en Fornemmelse af, at der i dette gærede et Stykke Fremtid, saâ En og Anden, at en ny Tid kiggede ind ad Ruden, ja, saa kunde det vel nok fare igennem ham, som havde han faaet Øje paa selve Fanden, men han trøstede sig hurtigt med, at det dog vist kun var Skorstensfejeren. Og desuden: hvem det nu end var, saa var han derude, altsaa ikke inde — og derude lod man ham blive staaende! Og omendskønt den kolde Trækvind, som var sluppen gennem Borgporten, burde have belært om, at det Fæle alt *var* kommen indenfor, saa blev Resultatet bare, at man lukkede Porten forsvarligere til, kittede alle Revner og Sprækker, lunnede og hyggede sig dobbelt godt.

Hvo der opfatter Datidens Dansker, særlig Datidens Københavner, som opfyldt af en hellig Rædsel eller en andagtsfuld Gysen over at staa paa Tærsklen af en ny Tid, gør sig derfor en fuldkommen falsk Forestilling om det daværende Liv herhjemme. Selv paa det Nye, man kunde se spire frem umiddelbart for sine Øjne, gav kun de Allerfærreste Agt. Man tænkte sig navnlig ikke, at det skulde blive nødvendigt at an-

lægge en ny Maalestok overfor Fremtidens Storhed, man holdt sig til den gamle Alen og var inderlig overbevist om, at den rakte langt nok i Ens egen Levetid. Man var overhovedet ikke *indstillet* paa nu at skulle gaa nogensomhelst ny Æra i Møde, man vilde netop helst blive i den gamle Tummerum.

Og ganske naturligt blev derfor ogsaa gennem hele 1871 København i sit Fysiognomi, i det daglige Liv, i Borgerskabets Grundopfattelse, kort sagt i Sind og Skind, kun saare lidt forskellig fra Tresernes og Halvtredsernes København. Den var nok lige paa Hældningen med at være *Plougs og Billes København**), men var det dog endnu — den var stadig *H. C. Lumbyes og Erik Bøghs København*. Da Lumbye den 26. September holdt Beneficeaften i Tivoli, havde 3,000 Mennesker givet Møde til Trods for det raakolde og sludfulde Vejr — det var den Gang Folkeyndest! I Juli 1871 kom hans mangeaarige Kunstfælle *Joseph Gungl* til Tivoli med et Berlinerorkester — det var saa temmelig kort efter Skuffelsen over Tyskernes Sejre over de højtelskede Franskmænd, at det intet Under var, at da han viste sig, begyndte Folk at hysse, og da saa Lumbye kom til Syne i Døraabningen, modtoges han med demonstrativ Jubel. Med en Haandbevægelse paabød Lumbye Tavshed, gik hen og tog Gungl ved Haanden, førte ham frem i Orkestret og sagde til Publikum: „Jeg vil blot sige Dem, at Gungl er min Ven“, og derefter paahørtes Gungl

*) Den 21. September 1871 stod for første Gang Topsøes Navn paa „Dagbladet“, men kun for ganske kort Tid — først 1872 tiltraadte han som Redaktør. — Plougs „Fædrelandet“ nød vel stedse stor Anseelse, men var dog i 1871 gaet saa stærkt tilbage i Abonnental, at der maatte gøres særlige Anstrengelser for at holde Bladet oppe.

Aften efter Aften med høfligt Bifald. Ved en noget lignende Popularitet kunde *Erik Bøgh* glæde sig: det var endnu hans Oversættelser og Bearbejdelser af franske Vaudeviller og Operetter, som beherskede Repertoiret paa de saakaldte „Sekondteatre“. Da sidst i 1871 Casino havde sin Femogtyveaarsfest, blev hans (originale) „Kalifen paa Eventyr“ genoptaget, og under Karnevalslojerne i 2. Akt steg Casinos Nisse op af Punchebollen og fremsagde Hyldestdigtet — ved en saadan Lejlighed var Erik Bøgh som Forfatter en selvskreven Mand.

Iøvrigt gik vore gamle store Digtere endnu lyslevende omkring paa Gaden: *H. C. Andersen*, som saa nøje vidstes at være verdensberømt og dog saå saa hjemmestrikket ud som en Figur fra et af hans eget Æventyr — Adam Homos Digter, den æterisk-fornemme *Paludan-Müller* — den gamle Troubadur *Ludvig Bødtcher* — ja, selve Folmer Sanger, den da 75aarige *Chr. Winther*, kunde man netop i 1871 hver Dag se drikke sin Kaffe i Vimmelskaftets „Røde Lygte“. Den gamle Skjald og Barde *N. F. S. Grundtvig* deltog i September d. A., skønt da 88 Aar gammel, „med usvækket Aandskraft“ i et nordisk Kirkemøde. Om dem alle gjaldt det, som *Chr. Winther* just da skrev om sig selv i et Brev til sin Hustru, at Musen nu kun besøgte dem sjældent eller aldrig, men til Gengæld var de Genstand for en Ærbødighedens Kultus, som man nuomstunder har Vanskelighed ved at danne sig en Forestilling om. Musen, skrev *Chr. Winther*, søger sikkert nok i Stedet for os Gamle de yngre Digtere op, saaledes som den altid har plejet — saaledes aabenbart *Henrik Ibsen*, hvis „Digte“ just udkom i 1871 og vakte stor Opsigt, ikke mindst

ved den ridderlige Æmhed, hvormed han omfattede Danmark, og hans slet dulgte Haan overfor det nye Tyskland. Desto mere Sorg havde man af *Bjørnstjerne Bjørnson*, „Pangermanismens Præst“, som man hidtil havde forkælet, men som nu gjorde slemt Rabalder — naa, man vidste jo ogsaa nok fra H. C. Andersens *Æventyr*, „Elverhøj“, hvad man kunde vente sig af uvorne norske Gutter, som „gik barhalsede og uden Seler, for de var Kraftmænd“. — I de kjøbenhavnske Hjem læste man i 1871 *Thomas Lange*: „Aaen og Havet“ og *H. F. Ewald*: „Den skotske Kvinde paa Tjele“, men først og fremmest *Bergsøe*, hvis spændende Romaner, underholdende, letløbende, med et vist forsøret efterromantisk Anstrøg, gjorde mægtig Lykke, naar de om Aftenen læstes højt i Familie kredsen. „Fra Sabinerbjergene“ stod just i 1871 som Feuilleton i „Dagbladet“. Sammesteds forsynede *Cabiro* (den senere Professor P. Hansen) Borgerskabet med den ugentlige Dosis æstetisk Viden og attisk Salt, som det maatte antages at have behov.

Modtog Almenheden saaledes ingen overvældende Kunstindtryk fra Samtidens Literatur, saa var den fortryllet og imponeret af *Carl Blochs* vældige Malerier. Et Billede som Christian den Anden paa Sønderborg Slot, der netop blev udstillet i 1871, blev beundret med en Andagt som senere næppe noget Kunstværk herhjemme: man følte sig stillet overfor en *Mester*, en *Mester*, som i lige Grad forstod at virke med Emnets og Stilens Storhed, med Sjælens Myndighed og fuldkomment Herredømme over det rent tekniske.

Og saa var der naturligvis *Teatrene* — for det daværende Kjøbenhavnepublikum den sande Foryngelsens Kilde. Den

21. April blev gamle *Mantzius* afskediget efter en Strid med Teaterdirektionen — det kunde være godt nok med de store Verdensbegivenheder, som man læste om i Aviserne, men dem læste man jo netop om, og var de forunderlige eller endogsaa grufulde, saa virkede de, som naar man læste „Kløften med de klirrende Vaaben“, men hvad der kom En ved, var jo, hvad der foregik for Ens Øjne — som f. Eks. da Dr. *Rosenberg* en Tivoliaften foran Koncertsalen slog Hatten af *Robert Watt*, og denne Cowboy svarede med et Bokserstød. Og ud fra samme Synspunkt maatte unægtelig *Mantzius*' Afsked kaldes en Begivenhed, et Emne, som enhver Københavnner maatte danne sig en Mening om og tage Standpunkt til. Ja, tilsidst enedes den offentlige Mening om, at det vistnok var beklageligt, men Ingen er jo uundværlig, og Kunsten har saa mange Genrer. Netop 1871 slog *Emil Poulsen* igennem som Karakterskuespiller med sin Bisp *Nikolas* (*Henrik Ibsen*: „Kongsemnerne“), netop 1871 henrykkede Fru *Stillmann* hele Byen i *Bournonvilles* nye Ballet: „Livjægerne paa Amager“, medens den senere *Kammersanger Simonsen* tog København med Storm som *Guilbert* i „Tempelherren og Jøinden“.

Ja, man morede sig fortræffeligt det Aar. For første Gang straaledede det elektriske Lys i København, nemlig ved en Fest, som Skøjteløberforeningen afholdt den 4. Februar — „dette falske og forræderske Lys, der saa ofte glipper og gør den klare Dag til Mulm og Mørke, hvad dog adskillige elskende Par skal have fundet sig i med kristelig Overbærenhed.“ *Offenbachiader* bruste over Byens Scener, *Thora*

Schwartz debuterede paa Casino i „Fandens Overmand“ og vakte straks Publikums velvillige Opmærksomhed ved sin frapperende Lighed med *Oda Larsen* (nuværende Fru Oda Nielsen), som, efter sin hurtige, straalende Komethane paa Theaterverdenens Himmel, i Foraaret 1871 tog Afsked fra Scenen til Publikums udelte Beklagelse. Naa, ogsaa for dem, der ikke gad gaa i Teatret, var der Morskab nok. Hele Byen og „Broerne“ var fuld af Sangerindekneiper, hvoraf naturligvis *Rantzau* („Kisten“) var den fineste, som ogsaa af Dansesaloner og Beværtninger med lavkomisk Underholdning. Børnene og Tjenestepigerne havde til deres særlige Forlystelse *Fløjtekarl* og *Tyroler Ferdinand* — to Gade-Originaler, som begge hver for sig var forsumpede Parodier paa hin „fahrender Sänger, von Niemand gekannt: ein Rattenfänger aus fernem Land“. Endelig var der Karnevaller og Maskerader. Og hvem der vilde høre italiensk Opera kunde gaa paa Hofteatret og høre *Achille Lorinis* Selskab.

Ja, det var *den Gang*.

Det var den Gang, man her i København betalte 1³/₄ pCt. i Indkomstskat til Kommunen og slet ingen direkte Skat til Staten!! Den Gang, da Børstenbinderne med de røde Koste boede i Antoniestræde, Hosekræmmerne og Boghøkerne i Grønnegade og Sjoerne i Peder Madsens Gang og Pistolstræde. Den Gang, da man havde Rejekællinger og Kagekøner og Skildvagter foran Langelinie. Da Bagværk, naar det skulde være fint, købtes hos Kongens Bager i Buegangene og Leverpostejn hos „Den franske Svineslagter“ paa Østergade i en lille, dyb Kælder, hvor en sydlandsk, mørkøjet Kvinde

skar den ud og belagde Stykkerne med mørkt Sky. Paa samme Maade skulde Schweitzer-Osten købes hos Ludvig Aagaard, som gav alskens Vittigheder i Tilgift — „hvad ønsker De, lille Soldat? — „Jeg maa gøre Dem opmærksom paa, jeg er Løjtnant.“ — „Alfons, stig ned i Dybet og hent en Ost til den Officer, som ikke er Soldat“!

Det var den Gang, fine Folk spiste hos Madame Vincent, Litterater som selve Chr. Winther i Lunds Restaurant „Den gamle Frimurerloge“ (Kronprinsensgade 7), mens almindelige Mennesker fik 2 Retter Mad for 1 Mark Portionen hos G. F. Køhler, Pilestræde 32. Den Gang, da Studenterne endnu gik med Slobrok, røg lang Pibe, som de tændte med Fidibus'er, drak Romtoddyer og morede sig med at sige *Brandere*. Det var den Gang, da Fireskillingen var Barnets Mønt, og Drengene legede med Dukker, der forestillede Nyrop som Masaniello eller Frederik Madsen som Hans Styx — og ude hos Josty eller i Sommerlyst fik de Iskager og morede sig med at kigge gennem smaa firkantede Ruder, som var farvede enten røde, og saa straaledede hele Landskabet som i Flammer — eller gule, og saa var alt som dyppet i Lyset fra Safran og Svovl — eller blaa, og saa blev alt ganske vinterligt og koldt som i Æventyret om Snedronningen (det var Maaden, hvorpaa Datidens Børn lærte at forstaa, hvorledes det Samme kan ses og skildres paa saa vidt forskellig Maade).

Det var den Gang, Damerne bar store Chignoner og en udfordrende *cul-de-Paris* (Tournure) — til Chignonen hørte en lille Hat, Damens Knude i Nakken kom saaledes til at harmonere med *cul*-Knuden det andet Sted længere nede — van-

skeligt er det for Nutidsbeskuere af Modebilleder fra Datiden at finde Virkningen af disse to Udvækster bagtil andet end kurios. Oftest bar man Overkjole, Underkjolen var i Plissée'r, Strømperne saa at sige altid hvide, Støvlerne af Tøjstof saasom Serge eller Brunelle. Altid løftede en Dame Kjolen op i „Opholdsvej“: stor Gratie kunde udvikles i at holde Nederdelen op bagud med venstre Haand. I Gianellis Kafé, en høj Stue paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv, var Udkigsposten for Byens „Løver“, naar der skulde koketteres med Strøgets Flaner — ærbare Damer tog derfor altid Øjnene til sig, naar de passerede det farlige Stykke.

Forøvrigt var det just ikke efter de sidste Storstadsmoder, Befolkningen den Gang var klædt. Overhovedet havde vel Byen kongelig Residens, Rigsdag i en Slotsfløj, nogle Teatre og en ny statelig Nationalbank-Bygning, men Præget var den store *Købstads*: smaaborgerligt og hyggeligt. København var en voldstængt By, hvor man boede saa tæt opad hinanden, klods paa hinanden, lige oven over hinanden, saa at en Haandsrækning Husstand og Husstand imellem var en selvfølgelig Ting. Indenfor hver Lejlighed bunkede man sig sammen i enkelte Værelser, selv i beskedne Borgerhjem stod Dagligstuen til Stads med Betræk paa Møblerne. Nederst boede der rigtige Kældermænd — og Studenter paa Kvisten! Men midt inde i Byerne gemte der sig ofte bag Husrækkernes snævre Façader store, gamle, dejlige Haver.

Ja, det var den Gang!

Det var den Gang, da Hovedvagten endnu laa paa Kongens Nytorv, ikke alene med Soldater, men med store Legetøjska-

noner — thi de *forestillede* bare Skyts, vendt ud mod Torvet, som dermed kunde bestryges og saaledes Oprørstendenserne holdes i Ave. Men alle tog dem kun, for hvad de var: Symboler paa en død Fortid.

Nu er det saa indprentet i Københavnerens Bevidsthed — og netop ikke mindst efter at vi ved Landmandsbankens Hjælp har faaet en Frihavn — at Hovedstaden paany er, hvad den altid burde have været, en „Købmandshavn“. *Langelinie* er blevet en storstilet Havnepromenade, som ender i en vældig Pier med Kajer og Silopakhuse langs den nye Nordhavn, og derfra søger Blikket og Tanken naturlig i de svømmende Paladsers Køllinie, naar de styrer ud til Langvejsfart paa de store Have. I 1871 førte *Langelinie* slet ikke ud til noget Havnebassin, men laa netop Nord for Losse- og Ladepladserne for Skibene, den egentlige Havn, der strakte sig fra Toldboden til Langebro. At gaa en Tur paa *Langelinie* var at gaa udenom og bort fra Havnens Trafik og Færdsel, at søge ud i en Naturidyl, thi just saaledes var Sommeraftenens Stemning derude paa den lille skønne Grænsevold mellem den spejlblanke Ubevægelighed i Voldgravens Vandflade og Havneløbets muntert glidende Strøm — vel vogtet, som „*Linien*“ var bag en Mur med Skydeskaar og Skildvagter, som forlangte Køretegn.

Paa sin Vis havde hele Terrænet om *Marmorkirken* det samme Præg af stilfærdig Ynde. Ud til Bredgade løb en lang Mur med en Port midt paa, lige for Frederiksgade. Naar man kom fra Amalienborg Plads, saa man Løvkroner af Træer indenfor Muren, og kom man saa gennem Porten, laa det ufuld-

førte Bygværk foran En som en herlig Torso, en sammensunken Kirkeborg af graalig Marmor, hvis glatte Overflade var fuld af Glans og Liv. Først stod frit i Række 6 brudte Søjler og bagved hævede sig en stolt Façade, virkende helt og enkelt, bare ved sine Linier og Flader, paa begge Fløje flankeret af en høj, slank Søjle med korinthisk Kapitæl. Sidelæns laa Smaahaver i Uorden og Forfald, hist og her paa Græsset var der henslængt Marmorblokke, snart tilhuggede i Kapitælfomer, snart ligesom ventende paa Mesterens Mejsel, alle tindrende hvide i Brudfladerne. Andre Steder laa samlede Marmorplader og store mosdækkede Sandstensblokke. Rundt om i Bygværkets Revner og Sprækker voksede der vilde Planter, Natskyggen klatrede ned ad Siden fra den øverste Murkant, hist saas Hyld, her en Stikkelsbærbusk — og øverst paa Tinderne Elm og Ask i flere Alens Højde. Et Tornerose-Palads, et fortryllet Slot.

Nu ligger Kirken klemt inde mellem høje, kedelige Huse og virker væsentlig kun ved den hvalte Bue i den vældige Kuppel. Men som den laa den Gang, ufuldbaaren, i ruinlignende Tilstand, forsømt og halvforglem, var den dog det eneste Bygværk i Byen, som bar Vidnesbyrd om Pragt og Herlighed, om storstilede Intentioner og festlig Ødselhed. Et Monument over falden Storhed, fredet som Ramme om Smaabørns Leg og vemodige Vandringsmænds Skønhedsandagt.

Dog, hvad der fremfor alt skilte Datidens København fra vore Dages København var naturligvis *Voldene*.

Ja, de Volde, „det grønne Bælte, som kransed din Lænd“ — følte disse Volde den Gang som Spærre, som Stængsel,

noget, der bare *mindede* om en Spændetrøje? Ingenlunde. De følte som Hygge, som Tryghed — som en stor, blød, varm Dyne. Er der noget hæmmende eller beklemmende ved at have Dyne paa, er man derfor lukket inde og kan ikke aande frit, spærrer Dynen af for Lys og Luft, kan man ikke komme op af Sengen, fordi man har Dyne paa? Nej, Dynen er kun det skærmende Dække, hvorunder man lægger sig lunt og godt til Rette, uden at man derfor behøver at trække den op over Næsetippen.

Nej, Voldene følte ikke som Fængselsmure, men som en naturlig Ramme om Byens Liv, og derfor ogsaa om Ens eget Dagværk og egen Færd. „En Grænse, som skiller ej“!

Og naar man gik paa disse Volde — og det var jo det, som man saa jævnligt gjorde, de var jo netop de Voksnes Spadeseregang som Børnenes Legeplads — ja, saa saå man ud over Landet, havde fri Udsigt over et venligt sjællandsk Landskab til den ene Side, sin egen By til den anden Side, dér hvor man havde sin Bolig, sit Udkomme. For denne By blev saaledes saa højst naturlig Voldene en fast Begrænsning, som med yndefuld Tydelighed viste, hvad der var hjemme og hvad der var ude. Indenfor var Ens Livshavn, der hvor man havde lagt sig for Anker, og hvor der ikke var nogen Storm, nogen Søens Fare, nogen Havsnød, noget Skibbrud, udenfor var Vejen til Verden, Ferieudflugten, Rejsefærd, det Ukendte, det Uventede, Oplevelsen, Eventyret. Som oftest nøjedes man med *Udsigten* til alt dette — fra Voldene! Og trissede saa trygt og beroliget hjem til Theen og i hvert Fald Store Bededagsaften til de varme Hveder.

TIDEN OG TANKEN

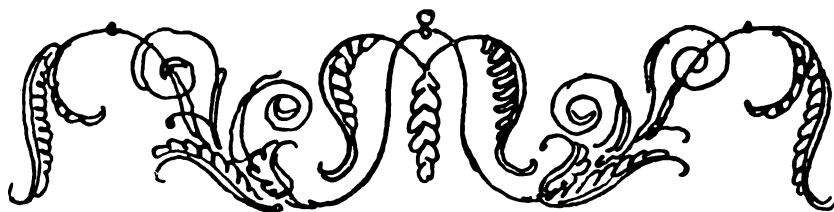
Voldene — ja, de store Møllesten og Reberbanen ved Foden, og naar man kom derop: først den brede, statelige Allée, saa Bastionerne, Voldskræntens frodige Græs — og nedenfor „Kirsebærgangene“ og lønlige „Kærlighedsstier“, hvor man mellem Træer og Tjørnebuske havde Udkig over den sivbevoksede Stadsgrav til det vildt voksende Glacis paa den anden Side. Stadig, Skridt for Skridt, lukket Horizont, rammende ind for Vandrerens dvælende Øjne Billed paa Billed, Landskab paa Landskab — — alle: Idyller!

Den ægte danske *Idyl* — hvor Naturens Smil er fanget ind, og Øjeblikket staar aandeløst stille for at holde det fast.

* * *

Saadan er da den By bag de grønne Volde, som Isak Glückstadt snart skal hentes ned til. Og som den er, vil han, som han er, netop føle sig tilpas med dens stilfærdige Hygge, dens Præg af bestandig Borgerligt, af Jævnsind og Gemytlighed. Ja, den er ganske hjemlig for ham: ret som en Have, hvoraf han kan faa overladt et rigtigt stort Stykke til Dyrkning, saa at han deri kan følge sine Evners Kald: at pleje og opelske *Vækst* — og selv vokse med Væksten og med sin kyndige, udholdende og trofaste Gartner-Gerning.

JUST fordi *Voldene* saaledes var Idyllen og skærmede Idyllen, turde det for en tilbageskuende Eftertid ejendommeligste, mest afgørende Træk af alt, hvad der kendetegner 1871 som historisk Aar — Springets, Vendingens Aar —, netop være: at i de første Dage af Oktober blev der endelig for første Gang slaaet Hul paa dem. De blev brudt igennem — og det skete nøjagtig i de samme Dage, da Landmandsbanken blev stiftet. I de selvsamme Dage sker det første Spadestik — i de selvsamme Dage begynder man at „trille paa Skubkarrer Mindeerne væk om de gamle Tider“.

Nedrivningen begyndte ved Stadsoberstens Bastion, lige ud for Gothersgade, saa at den saakaldte Gothersgades Mølle var den første, der blev nedrevet.

Flere Aar senere, da man tog mere energisk og systematisk fat paa dette Arbejdes Fuldførelse, skrev Kaalund sit berømte Digt, hvori det bl. a. hedder:

Det gør mig saa ondt for de Skove af Siv,
Som dernede suse,
Det gør mig ondt for det Fugleliv,
Som Buskene huse,
De grønne Skrænter, de prægtige Træ'er

Og de stille Bænke,
 Og de gammeldags Folk, som hvilede der
 Og holdt af at tænke.

Men se, det var just den store Misforstaaelse. De gammel-
 dags Folk, hvorom Digteren taler, gav sig netop ikke af med
 at *tænke* — men med at *drømme*. Hin gamle Slægt, som
 klyngede sig med sygelig Haardnakkethed til Voldenes Poesi,
 hengav sig til Drømmerier — deres Hjerner husede sjældent eller
 aldrig den Tanke, som er Handlingens Moder. Vel den Tanke,
 som er Beskuelse, Stemningsfordybelse, Illusionens Trøst —
 naar det praktisk kom højt: Omsorg for Udkommet og for
 Ungerne i Reden. Men netop sjældent eller aldrig den Tanke,
 som er frugtbar, planlæggende, fremtidsskabende, den Tanke,
 som er Initiativ, Vejbrud, Retningsskifte, Nybegyndelse — den
 Tanke, som er tændende Gnist, strømmende Styrke, Udsæd af
 spirende Frø.

Og se, derfor er Voldenes Gennembrud just saa symbolsk:
 det er et nyt Hold af Mænd, som nu bryder Vej ud til den
 store Verden.

Og blandt disse er netop ogsaa *Landmandsbankens* Stif-
 tere.

Det kunde være godt nok med Voldenes Naturidyller, men
 den Skønhed var nu blevet for dyrekøbt. Saa længe de var
 der, vedblev København at være en voldtængt By, den kunde
 ikke fylde sine Lunger med Luft, ikke strække sine Lemmer,
 der var ingen Udvidelsesmuligheder og ingen Vokseplads, paa
 den ene Side Voldene, paa den anden Side Vandet. For Er-
 hvervslivets Udfoldelse, Byggeriets Flor, Oplandets Erobring

spærrede Voldene som en kinesisk Mur. Hvad skulde det kunne blive til? Bag de Volde laa Byen og døsedede.

Hele Landet havde ligget og døset, lige siden Reaktionen satte ind efter Opsvingsperioden sidst i Halvtredserne og den derpaa i 1864 følgende ulykkelige Krig. Det følte nu og forstodes med saa smertelig Tydelighed, at det lille Danmark var et Land uden Skove og Bjerge, uden Malm og Kul, uden de allerfleste Raa- og Hjælpestoffer. En karrig Natur og et Folk uden teknisk Snille, uden medfødt Forretningsdrift — et Erhvervsliv i Stampe, i gammeldags Former uden nye Impulser! Saa at sige ingen Industri, fattigt Haandværk til Husbehov, endelig et Agerbrug med en af overdreven Korndyrkning udpint Jord — og det var saa afgjort Hovederhvervet! Bare Bønder og Købstadfolk, ingen Handelsaad. Af et Jernbanenæt var kun det nødtørftigste bygget, lige kun Hovedlinierne: paa Sjælland foruden Korsørbanen Nordbanen (til Helsingør) og Sydbanen (til Vordingborg), paa Fyn Tværbanen Nyborg-Odense-Middelfart, i Jylland den østlige Længdebane fra Vamdrup til Aalborg og Tværbanen fra Langaa til Struer. I 1871 aabnedes endvidere Banen mellem Skanderborg og Silkeborg og Vendsysselbanen. Over den sidste var man netop i hint Aar overmaade stolt, fordi det var den første Bane herhjemme, som var et helt „dansk Værk“ — „vi behøver altsaa ikke længer at ty til England for at faa vore Jernbaner byggede“. Banen blev indviet den 15. August under stor Pomp og Pragt. Gøteborg og Marstrand sendte telegrafiske Hilsner til Festen.

Ialt var der herefter 1871 i Danmark ca. 882 km Jernbane, altsaa kun lidt over $\frac{1}{5}$ af det nuværende Jernbanenets 4.250 km.

Den danske Handelsflaade bestod i 1871 af 2.735 Skibe med 182.000 Reg. Tons. Umiddelbart før Verdenskrigen var Skibenes Antal vokset til 3.638 og Tonnagen til 562.000 Tons, hvad der altsaa for Drægtigheden betyder godt og vel en Tredobling. I 1871 var Dampskibenes Antal 87 med ialt kun 12.000 Tons, i 1914 672 med 434.000 Tons — det vil altsaa sige, at Drægtigheden var 36 Gange saa stor. Desuden var der kommet 1.060 Motorskibe til med 42.000 Tons.

Vareindførslen havde i Finansaaret 1871—72 en Værdi af 194 Mill. Kr., Udførslen af 146 Mill. Kr., tilsammen altsaa 340 Mill. Kr., og det var endda Generalhandelen. I det sidste Aar før Verdenskrigen, 1913, var for Specialhandelens Vedkommende Importens Værdi 777 Mill. Kr., altsaa det firedobbelte af Importen 1871/72, Udførselens Værdi 637 Mill. Kr., altsaa mellem det fire- og femdobbelte, og den samlede udenrigske Omsætning $1\frac{2}{5}$ Milliard.

I 1871 løb den samlede Eksport af danske Produkter ikke op til 100 Mill. Kr., den naaede i Aarene 1916 og 1917 Milliar- den og var 1920 over $1\frac{1}{2}$ Milliard. Udførslen for 50 Aar siden bestod næsten udelukkende af Landbrugsprodukter og deraf igen fornemmelig Korn og Kornvarer — omhyggeligt noterede man, at vi ogsaa eksporterede Møbler, Handsker, Gær og Skraa- tobak, men det var alt i alt ubetydelige Mængder. Den Gang *bar* virkelig Landbruget den øvrige Befolkning: Byens Haand- værkere og Smaahandlende arbejdede for dette Landbrug og for hverandre indbyrdes. Landets Næringsvæsen hvilede saa at sige i sig selv, Samhandelen med Udlandet var kun ringe, Landets Betalingsbalance havde Aar efter Aar været gunstig,

og Danmark havde et Tilgodehavende i Udlandet af 130 Mill. Kr. — altsaa en levende Modsætning til blot en Menneskealder efter, hvor Landet stod i en 2—300 Millioners Gæld til Udlandet, endsige før Verdenskrigen, da vi skyldte en Milliard bort. At Importen af udenlandske Varer var saa relativ ringe, skyldtes bl. a. den store Husflid paa Landet: endnu i 1871 skal mindst de $\frac{3}{4}$ af Befolkningen være gaaet klædt i hjemmegjorte Stoffer. Adskillige af disse Varer, saasom Vadmél, Hvergarn, Lærred, Drejl o. s. v. brugtes ovenikøbet i Naturalombytning med Kolonialvarer og lignende, ligesom Arbejdslønnen paa Landet væsentligst udrededes i Naturalier. Landbrugets Drift var endnu hovedsagelig ekstensiv. Da en halv Snes Aar efter Mejerivæsenet tager Fart, var Forskellen i Værdien af Eksportsmør (Herregaardsmør) og Bøndersmør over 50 Øre pr. Pund.

Selv den flygtigste Sammenligning med Nutiden vil vise — saaledes som allerede nogle af de anførte Tal tilstrækkelig godtgør — hvorledes Danmark fra hin Stilleben-Tilværelse er blevet forvandlet til et Land med kæmpemæssig Udenrigshandel, en stor Industri og et industrialiseret Landbrug, et Land med intensiv Produktion og i den livligste Vekselvirkning med Verdensøkonomien, og hvorledes Landets Befolkning samtidig har udviklet sig til et forretningsdriftigt og dueligt Folk med vid Verdenshorisont, teknisk Snille og høj Levefod.

Denne radikale Omformning af det danske Erhvervssamfunds hele økonomiske Struktur, den rivende Udvikling, som er foregaaet siden da, tager netop sit Udspring og Begyndelse fra det her omhandlede Aar, 1871. Nøjagtig herfra begynder

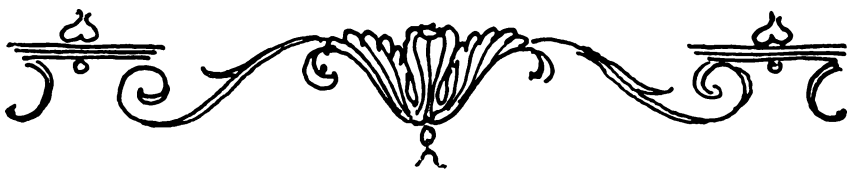
Kurven sin stejle Stigning — hvad der ikke gælder mindre for Landbruget end for alle de øvrige Erhverv.

Naar man med en saadan Sikkerhed kan tidsfæste Udgangspunktet, saa at det formelig er, som om 1871 har været et Slags Springbrædt, har været som hint berømte elastiske Sted, hvorfra Udviklingen sætter i Spring, saa snart den er traadt ud derpaa, saa hænger dette sammen med, at der just da satte en *Højkonjunktur* ind — hvilket atter var den glimrende Indledning til et helt nyt Tidehverv for Europas Vedkommende.

Netop derfor var det ogsaa saa helt betids, saa ganske i et lykkeligt Øjeblik, naar der hint Aars Høstdage blev slaaet Hul paa Københavns Fæstningsvold, saa at Snørlivet sprængtes, og Ringbrynjen brast. Det var, ligesom der gennem Voldgabet aabnedes Adgang for den Konjunkturens Springflod, som netop nu kom strømmende ind udefra.

Man havde Aar efter Aar flittigt tjent til Husbehov og sat Tæring efter Næring — nu vankede der Overflod og letvunden Vinding. Man havde haft Middelhøst og jævngodt Dræt — nu bugnede alle Agre med Grøde og Farvandene fyldtes af gyldne Stimer. Det havde været saapasselig Velstand — nu skulde det blive Guldalder.

NÆSTE Gang“, ytrede i 1871 Moltke i en Samtale med en højtstaaende Russer, „vil i Forholdet mellem Tyskland og Frankrig en Sejr ikke ende Vanskelighederne. Der vil ikke være Penge nok tilbage til at bringe Sagen i Orden mellem de to Lande“.

Denne ildevarslende Profeti er nu slaaet til, men paa en Maade, som det sikkert vilde have løbet Spaamanden koldt ned ad Ryggen, hvis han havde anet hvorledes. Nok er det, at den Gang, for 50 Aar siden, forekom den Sum, som Tyskland da forlangte af Frankrig i Krigsskadeserstatning, de 5 Milliarder Francs, Samtiden at være et saa svimlende Tal, at man formelig snappede efter Vejret ved at høre det. Nu regner man med Milliarder som da med Millioner — den Gang hed det indigneret i Erik Bøghs ovenfor citerede Henvendelse til Aarhundredet Nytaarsnat 1871:

Og var det Rov og Plyndring,
Bytte og Brandskat det gældte,
Saa var jo selve Pizarro
Et Barn mod Deres Helte.
Han nøjedes med Millioner,
Og de var endda kun faa,

TIDEN OG TANKEN

Et Tal som 5 Milliarder,
Det kunde kun De finde paa.

Hvorledes Tallet 5 Milliarder den Gang overvældede Bevidstheden, ses maaske bedst af de talrige og udspekulerede Maader, hvorpaa man søgte at klargøre Betydningen af dette Tal for Offentligheden. Man gjorde saaledes opmærksom paa, at der i Marts 1871 endnu ikke var forløbet 1 Milliard Minutter siden Kristi Fødsel — først den 28. Marts 1901 vilde det Minut indtræde, som gjorde Tallet fuldt. Dersom Frankrig altsaa hvert Minut siden Kristi Fødsel havde udbetalt 5 Francs til Germanerne, vilde det endnu have en Restance, ganske bortset fra Renterne. Til at transportere 5 Milliarder i Femfrancs-Stykker maatte der udkræves 5000 Waggoner. Naar 1000 Millioner Femfrancs-Stykker lægges ved Siden af hinanden, dækker de en Strækning af 37.000 km eller med andre Ord en Linie, der er 74 Gange saa lang som Afstanden mellem Paris og Strassbourg og over $32\frac{1}{2}$ Gang saa lang som Afstanden mellem Paris og Berlin. Med 5 Milliarder Francs i Femfrancs-Stykker skulde man saaledes fra Paris til Strassbourg kunne brolægge en Vej, som bestod af 74 Femfrancs-Stykker i Rækker efter hinanden, over 2 Meter bred. Naar 2 Femfrancs-Stykker lægges ovenpaa hinanden, har de nøjagtig en Højde af 8 mm, en Stabel paa 1 Milliard Femfrancs-Stykker skulde altsaa derefter have en Højde af 2.666.667 Meter. Blev hele Summen lagt i en fortløbende Række af Femfrancs-Stykker, vilde man paa faa Kilometer nær have Afstanden fra Paris til St. Petersborg. — —

Af de 5 Milliarder blev omtrent den ene Milliard udredet

kontant, altsaa i Metaller, Guld og Sølv, navnlig Sølv, Resten blev betalt i Fordringer, dels paa Tyskland selv, dels paa andre Lande. I stort Omfang blev herved Tyskland det øvrige Europas Kreditor, og for saa vidt det ikke var muligt, i hvert Fald straks, af disse Lande at lade sig betale med Varer og saaledes pludselig og i uhyre Omfang forøge Forbruget af fremmede Produkter, maatte Tyskland lade sine Tilgodehavender blive staaende i Udlandet, altsaa yde dette Forskud, Kredit. Anbringelse af tysk Kapital i Udlandet blev derfor en naturlig Forretning, især selvfølgelig i saadanne Foretagender, som kunde tænkes fremtidig at give et godt Udbytte, altsaa bringe gode Renter hjem til det tyske Moderland.

De 5 Milliarder, paa hvis hastige Betaling man fra Frankrigs Side allerede tog fat med en forbavsende Kraft i selve 1871, gik naturligvis til en Begyndelse alle i den nye tyske Stats Lomme. Men derfra flød de i rigt Maal ud til de tyske Borgere, bl. a. gennem de store Fæstnings- og Jernbaneanlæg, som den tyske Regering nu havde Raad til straks at sætte i Scene. Ikke mindre end 75 Millioner Thaler gik dernæst til Krigsskadeserstatninger, Belønninger til Officerer, Pensioner o. s. v. Til Betaling af tidligere stiftet Statsgæld ydedes endvidere adskillige Millioner — og hvad de tyske Skatteydere kom til at spare, og som de altsaa nu fik fri Raadighed over, var ogsaa Kæmpesummer. Intet Under, at en Bølge af Velstand gik over hele Tyskland, og medens Pengemængden her forøgedes og Folk ved atter at faa Metalmonnt i Hænderne fik en Følelse af selve det tyske Pengevæsens nu saa haandgribelige Soliditet, fyldtes for Frankrigs Vedkommende Hullet i

Pengecirkulationen ved ufunderede Banknoter. Saaledes forrykkedes for Vesteuropas Vedkommende Forholdet mellem Penge- og Varemængden stærkt og pludseligt, saa at det samlede Prisniveau hævedes. Selve Krigens Efterspørgsel havde desuden drevet Priserne paa en Række vigtige Artikler højt i Vejret og tilintetgjort adskillige Værdier, som nu hastigt maatte erstattes. Alt dette havde en oplivende Virkning paa hele Tysklands Erhvervsliv. Under disse Omstændigheder er det forstaaeligt, at man rundt om i det tyske Folk fik en Følelse af, som om saa at sige hver enkelt Borger nok skulde faa en Andel i de 5 Milliarder — vist er det i hvert Fald, at en stor Optimisme greb hele det tyske Erhvervssamfund, og at Spekulationens Aand hastigt fejrede vilde Triumfer.

Nye Aktieselskaber myldrede op som Paddehatte. I første Række stiftedes en Mængde Banker, og hvad der i denne Sammenhæng har særlig Interesse: i de ledende Børskredse kom man ind paa en ny og særdeles nem Maade at udnytte Publikums pludselige Interesse for Aktiemarkedet paa, nemlig Indtjeningen af den saakaldte Stiftergevinst. En lille Kreds startede et Selskab, tegnede hele Kapitalen til Pari og kunde saa faa Dage efter sælge Aktierne med en ikke ringe Kursavance til et aktiebegærligt Publikum, der i ethvert tysk Foretagende, som nu blev startet, saa en ny Rigdomskilde sprudle frem. Der var almindeligt Opsving, Løftning over Sindene, flotte Dage, muntre Timer — Gyldenaar!

*

*

*

Bogstavelig talt: Gyldenaar! Allerede efter Sejren ved Sedan begyndte man at træffe Forberedelser til Tysklands Overgang til Guldmøntfoden, ligesom overhovedet den tyske Finansverden lagde Situationen snildt til Rette, for at den Pengestrøm, man allerede da regnede med som eventuel Krigsskadeserstatning fra Frankrig, kunde komme til at overrisle den tyske Ager paa frugtbargørende Vis. Just derved lykkedes det allerede fra Forsommeren 1871, altsaa forbløffende hurtigt, at faa skabt den Hausse-Konjunktur, som de „5 Milliarder“ gav Signalet til. Det var, som selve Nævnelser af dette Tal virkede som et Trylleord, et „Sesam-luk-dig-op“ — og op sprang for det tyske Folks undrende Øjne alle Døre for en Velstandens Vaar: „Winterstürme wichen dem Wonnemond, im milden Lichte leuchtet der Lenz“.

Sydfra bar Vinden denne lune Vaarluft, som var krydret af Foraarsgrøde, ind over de danske Strande. Og længe varede det ikke, før den gik i Blodet som en Feber. Allerede inden St. Hansdags Tide var Dansen om Guldkalven ogsaa herhjemme i fuld Gang, en Tryllecirkel dragen omkring Københavns Børs.

Den Troldmand, som havde manet Spekulationens Geister frem, var C. F. Tietgen.

Han havde god Brug for dem — til sine Telegrafaktier!

I April bragtes Aktierne i „Det Store Nordiske China og Japan Extension Telegraf-Selskab“ paa Markedet, saavel paa vor egen som paa Londons Børs. Selskabet var blevet konstitueret den 9. Januar 1870, og den 5. April s. A. startede *E. Suenson* med det danske Krigsskib „Tordenskjold“ sit

Alexander-Togt ud til det fjerne Østen for at faa nedlagt de østasiatiske Kabler. Herhjemme begyndte Aktierne den 28. April 1871, med en Kurs af 90 Rdl., svarende til Pari (10 £), medens de i London kun blev noteret i $8\frac{1}{8}$ £. Men i den følgende Tid indløb den ene Sejrsbulletin ude fra Østen efter den anden, og Følgen blev, at saavel disse Aktier som Aktierne i „Store Nordiske Telegraf-Selskab“ — med hvilket det jo forud var Meningen eventuelt at sammensmelte det nye Selskab — blev Genstand for vældige Spekulationskøb.

Folk i alle Samfundsklasser deltog heri — „Konference-raaden og Bryggerkarlen, Spækhøkeren og Kammerraaden, Her- rer og Damer, Enker og gamle Jomfruer, der havde nogle Tusind Daler til Bedste, vovede sig ud paa Børsens Glatis og paa Spekulationens vildsomme Hav“ — saaledes skrev højest forarget Bille i „Dagbladet“ den 1. Juli i en ledende Artikel: „Vide disse Folk mindste Besked om, hvad det egentlig er de indlade sig paa? Har de noget som helst Begreb om, hvad en Aktie i et Telegraf-Kompagni eller et Dampskibsselskab virkelig er værd, eller nogen Idé om, hvorpaa en saadan Akties Rentabilitet virkelig støtter sig?“

„Det eneste, der kan anføres for at retfærdiggøre Troen paa, at Papirerne vil stige og stige i det uendelige, er Tilliden til den Mands Dygtighed og Begavelse, hvem de Foretagender, hvis Kapitaler repræsenteres i Aktierne, skylder deres Tilværelse. Vi skal være de sidste til at nægte denne Dygtighed og Begavelse, vi yder hellere end gerne vor Anerkendelse til det Talent og den Energi, som har lagt sig for Dagen ved Undfangelsen og Udførelsen af saa mange store og almennyttige

Foretagender og nu senest af en storartet Verdensplan, der knytter vort Fædrelands Navn til Forbindelsen med fjerne Lande. Men vi kan til samme Tid, og uden derpaa at kunne eller ville støtte nogen Beskyldning, ikkun beklage, at der altfor ofte til de Foretagender, som fremkommer under Etatsraad Tietgens Ægide, knytter sig, i det mindste for en Tid, et uhyggeligt Børsspil. Thi uhyggeligt er netop det Ord, der i vore Tanker er det rette for, hvad vi nu oplever paa Københavns Børs.“

Det var et Raab i Ørkenen: i Løbet af Juni var „Kineserne“ steget til $107\frac{1}{2}$, avancerede i Juli efterhaanden op til 110, og naaede om Eftersommeren enkelte Dage helt op i 112. Samtidig gik Store Nordiske op fra $104\frac{1}{2}$ i Januar til $138\frac{3}{4}$ i August, bevægede sig i Efteraaret mellem 130 og 138 og naaede endelig gennem en Række Smaasvingninger $139\frac{1}{2}$. Svingningerne var saa stærke, at „Kineserne“ en enkelt Dag faldt 20 Points og den næste steg $19\frac{5}{8}$.

Men overhovedet var der Hausse over hele Linien, saaledes, at selv de kgl. 4 pCt.s blev revne med. Allerede under selve Krigen, i Slutningen af 1870, var der herhjemme paa forskellig Maade blevet tjent store Penge, og i Løbet af 1871 blev der da udbetalt høje Udbytter — saaledes 20 pCt. af „Det Forenede“, som desuden i 1871 gav en à Conto-Dividende for det løbende Aar paa $7\frac{1}{2}$ pCt. Om Efteraaret kunde da ogsaa Privatbanken udvide sin Aktiekapital fra 4 til 6 Millioner Daler til en Kurs af 140 pCt.

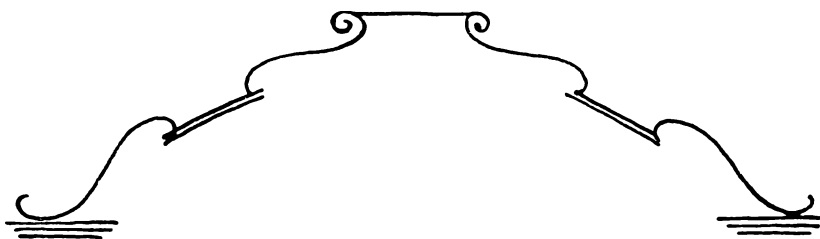
Det lader sig ikke nægte, at til at sætte en Børshausse i Scene var Tietgen den rette Mand — og under Hensyn til sit

TIDEN OG TANKEN

nye Foretagendes særdeles vovede Karakter havde han ogsaa al god Brug for blind Lykketro paa Fremtiden hos det store Publikum.

Og saaledes pløjede han den Spekulationens Ager op, hvoraf Landmandsbanken skulde skyde saa hastigt og pludseligt frem.

SOM bekendt havde Gert Westphaler det ganske paa det Rene, i hvilke Afsnit Verdenshistorien faldt, nemlig i 4 „Monarchier“: „der har været 3 tilførn, det Phrygiske, Elamitiske og Mesopotamiske“, og nu levede vi i det sidste, nemlig det, „som de syv Cour-Fyrster regierer“. Men bortset fra den udødelige Barber, kniber det saare ofte for Historieskriverne at faa delt deres Skildringer i de rette Afsnit — tidt og mangen Gang er der noget helt vilkaarligt deri, thi Menneskelivet og dermed ogsaa Folkelivet og Samfundslivet er som en stadig rindende Strøm, hvor ingen Grænsekel findes, thi saa hørte jo i samme Øjeblik Floden op at være Flod og Strøm. Men se nu paa Rhinen: den har dog sine Knæ. Der er visse Tideherv, som begrænser sig saa at sige af sig selv, saa at ingen Historieskriver vil møde Modsigelse, naar han drager Skillelinien.

En saadan Epoke, et saadant verdenshistorisk Afsnit, et saadant Kapitel i Verdenshistoriens uhyre Roman er Tiden fra den fransk-tyske Krig 1870/71 til Verdenskrigen 1914/19 — fra det tyske Kejserdømmes Fødsel til dets Fald, fra det tyske Kejserdømmes Proklamation til det kejserlige Tysklands Sammenbrud.

Det er just i denne Periode, *Landmandsbankens* Udvikling er foregaaet — i dette Spand af Tid er den blevet til, hvad den nu er.

Slig en kæmpemæssig Vækst maa for rettelig at forstaas netop ses paa Epokens *Baggrund*. Anbringes Landmandsbanken i Tidsbilledets Forgrund, rejser der sig for vort Øje bag den, „stiger der frem“ en uhyre Væg i skinnende Metalfarver, gylden, kobberrod, blygraa, staa blank — ogsaa gnistrende stenkulsort og som af Blodmønje malet Jern. En gigantisk Skyskraber — thi det var jo Giganterne, som vilde storme Olympen —, Mekaniseringens Afgudstempel, Teknikens internationale Triumfbue, et *moderne Babelstaarn!*

Mennesket er en levende, individuel Organisme — et Samfund er det ogsaa, for saa vidt det har national Bevidsthed, som præger dets Kultur. Det er denne Sandhed, som hin nu afsluttede Epoke spottede og nægtede, søgte tilintetgjort. Maskinen blev Maalet. Mennesket skulde være en Maskine, indstillet paa at producere Værdier, og til dette Formaal udrustet med den størst mulige Evne til at overvinde Tid og Rum. Samfundet skulde være en eneste stor sindrig Maskine til Rigdoms Frembringelse, og alle Samfundsmedlemmerne passes ind deri som Hjul, Skruer, mekaniske Smaadele.

Paa rent profetisk Vis har Danmarks største Tænker set hen til en saadan Epokes Oprindelse som noget forfærdeligt — „hvilken Hasten, hvilken Forvirring, ganske som ved et Jordskælv: Ynglinge, næsten Børn, er vidende om, hvilket Intet det er at være Enkeltmenneske, hvorledes Alt gælder om at klamre

sig til Generationen, følge med Tidens Fordringer, som dog i eet væk fluktuerer — i en Fart komme med i Generations-Toget, som just nu gaar af. Høres Signal-Skud, Klokke-Kimen, saa betyder det dermed den Enkelte, at just nu, i dette Sekund, skynd Dig, kast Alt fra Dig, Eftertanke, stille Besindelse, Evighedens beroligende Tanke, ellers kommer Du for sildig til at komme med Generations-Ekspressen, der just nu gaar af — og da, hvilken Rædsel! Ak ja, hvilken Rædsel — vover Nogen i Primitivitetens Navn at stemme sig imod, da vee ham! Alt er beregnet paa at nære den vilde Jagts usalige Hasten, som gør et rædsomt Vilderede uundgaaeligt, — alt: fordi Individualitetens (Personlighedens) Kategori forlængst er bleven afskaffet“.

Og efter Filosofen fra Fortiden lytter vi til Nutidens praktiske Stormand.

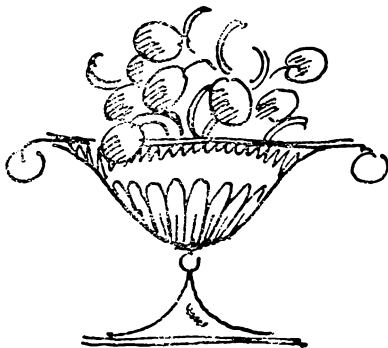
I sit Tilbageblik 1914 skriver *H. N. Andersen*: „Efter Suezkanalens Aabning er Handelsformerne undergaaet betydelige Forandringer. Man mødte ofte den Gang Navne, hvis Bærere ved deres Storsynethed og Foretagsomhed paatrykte Handelen Form og gav den Præg, Villier, hvis Indehavere havde begyndt med lidet eller intet, men som havde skabt store Formuer og grundlagt mægtige Handelshuse. Disse har fornemmelig maattet vige Pladsen for Aktieselskaber med Kapitalindskud fra mange Sider. De betydelige Kapitaler, som i vor Tid er nødvendige for at kunne løse de stadig tiltagende og større Forretningsopgaver, findes sjældent paa Enkeltmands Haand. Med Kapitalens Fordeling er fulgt Fordeling af Ledelse, Risiko og Ansvar, maaske noget *paa Personlighedens Bekostning*.“

Saa hører vi endelig Digteren: i Spielhagens bekendte Roman „In Reih' und Glied“, som udkom fem Aar før 1871, lader han Walther udtale Kunstværkets Idé: „Naar ikke alle Tegn be- drager, saa er Heroismens Tid forbi: den Tid er forbi, da Heltene paa deres Stridsvogn tordnede henover Valpladsen og drog den hoved- og hjerteløse Hjord skrigende og daadløs bag- efter sig — — — Feltraabet hedder nu ikke længer: En for Alle, men: Alle for Alle. — — — Den Enkelte er ikke længer andet end en Soldat i Række og Geled (in Reih' und Glied). Som Enkelt er han intet mere: som Led af det Hele uimod- staaelig — — — det er Disciplinens Magt, som Ingen, det være, hvem det vil, har Ret til at unddrage sig: thi er han end nok saa stærk, i Række og Geled er han dog stærkere, og er han end nok saa svag, i Række og Geled udfylder han dog alligevel sin Plads.“

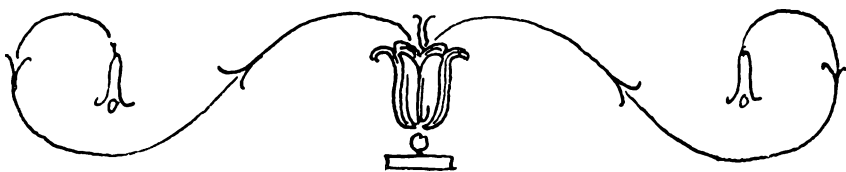
Man kunde selvfølgelig ligesaa godt tage det moderne *Ame- rika* som en glimrende Repræsentant for hele den Aand — Grundtvig vilde vel have sagt: Uaand —, som i det herom- handlede Tidehverv ej alene har behersket Menneskeheden, men besat den som en Rus og faaet alle Individier hvirvlet af Sted som af Kæmpehjul, saa hele Livet blev en rastløs Id i Nuets, i det Mekaniskes, i Økonomiens Tjeneste. Tilværelsens brutale Materialisering, Personlighedens Underkuelse, Penge- jagten, hvor Menneskene som af Fourier piskes gennem Livet uden noget Øjeblik at kunne unde sig de stille Stunders Selv- fordybelse — alt dette er lige saa typiske Træk i det moderne amerikanske Samfundsliv som i det kejserlige Tysklands. Men de grundige Germaner har sat det i „System“, har udpønsket

den Filosofi, som skulde retfærdiggøre Epokens herskende Tendens. Og herved dreves just Systemet til den relative Fuldkommenhed, saa at hele dette Tidehverv for alle følgende Slægter vil staa med en vis dæmonisk Storhed.

Nægtes kan det jo heller ej, at ingensinde i Historien er Menneskeslægten med en saa genial Ensidighed blevet indstillet paa at fremtrylle materielle Værdier, materielt Velvære, almindelig og hastigt erhvervet Velstand. Hele Verden blev for to Menneskealdre omdannet til en vældig Fabrikhal, hvor alt klaprede, larmede, hvinede, dampfløjtede — et hele Jordkloden omspændende *perpetuum mobile*, som Time for Time frembragte Bjerge af nye Værdier.

DANMARK laa lige opad Tyskland og kom ganske naturligt under *Systemets* mægtige Indflydelse. Den rivende Udvikling af dansk Erhvervsliv, som derved blev skabt, har afgivet den frugtbare Jordbund, hvoraf *Landmandsbanken* er vokset op til sin nuværende Vælde.

Vækstens feberagtige Hast, Udviklingens Intensitet skyldes Tiden, Epoken. Men at *Landmandsbanken* som Organisme under alt dette har bevaret sin Sundhed, Jævnhed, sin rodfæstede Forbindelse med den hjemlige Jordbunds milde Høst-Natur, skyldes Banken selv, altsaa dens Ledelse og dennes Troskab mod de beskedne og knappe Begyndelsesaars Traditioner.

Hvad der end af det tyske Systems Storhed forgaar — dansk Svinelæder bestaar. Det er gjort af et andet Stof, og hvor sin-drige Metoder der end er blevet anvendt ved dets Tilberedning, er og bliver det dog hjemmegarvet.

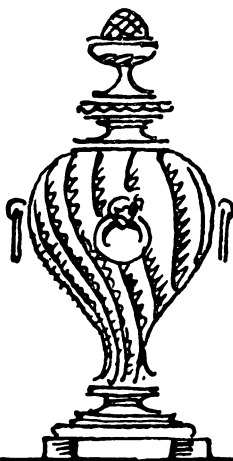
Just saadan med *Landmandsbanken*.

Skønt dens storslaaede Udvikling først ret forstaas ved at ses paa Baggrund af hint glimrende Tidehverv, saa vil dog derfor dens Fremtidsmusik alligevel have sin „*egen Melodi*“.

TIDEN OG TANKEN

Ret som en Wagner'sk: en stadig strømmende, en stadig sig fortsættende, en „uendelig“ Melodi, der rinder ustandselig videre, uberørt af at det store Tidehverv omsider har faaet *sin* Afslutning.

Den Afslutning nemlig, som Verdenskrigen bragte: der blev sørget for — — at Babelstaarnet ikke kom til at rage op i Himlen.

STIFTERKREDSEN

ELLEVTE Juni Termin faldt i 1871 paa en Søndag, og midt oppe i den vaade Forsommer skulde det just hænde sig, at det denne Dag undtagelsesvis blev straalende Vejr. Københavnerne mylrede ud i Skoven og med dem gamle Chr. Winther: han benyttede Lejligheden til at aflægge et Besøg hos sin Svigerinde, Fru Emilie Monrad, som paa dette Tidspunkt var Gæst hos sin Svigersøn, Professor Frederiksen paa Humletofte, da hendes Mand, der lige var bleven udnævnt til Bisp for Lolland-Falsters Stift, i Forvejen var rejst derved for at overtage sit nye Embede.

Mens Chr. Winther underholdt sig med eller rettere: blev underholdt af den saare nervøse og meget talende Fru Emilie — Datteren Ada laa endnu i Barselseng efter Fødslen af „en lille, spæd, brunrød Dreng, som i sin Vugge sov de Retfærdiges Søvn“ —, spadserede Frederiksen rundt i den lille Bøgelund, som han efter Salget af Humletofte havde beholdt tillige med den gamle Hovedgaard, og samtalede ivrigt med Gehejmeraad *Fenger*, der atter var blevet Minister. Frederiksen var i Færd med at lade en Del Bøgetræer fælde — ikke for intet hed det om ham i en Rigsdagsvise fra samme Aar, hvor samtlige Tingmænd faar hver sin Bekomst:

STIFTERKREDSSEN

„Trætjelje“ Frederiksen blev forsand,
om han fik Lov til at raade Land,
til Samtids Beundring og Fremtids Nytte
han Sjællands Bøgeskove gad flytte
hist over til Jyllands golde Hede
for paa de Tomter at dyrke Hvede.

Rimeligvis har Synet af de stolte, skønne Bøge, som midt i deres fejre, lyse Skærsommerpragt nu laa ynkeligt fældede paa Valen, aldeles ikke behaget Fenger: sidenhen som Borgmester i København anvendte han netop hele sin Indflydelse paa at faa skaanet saa meget af Voldenes bevoksede Partier som muligt. Dette kan maaske endogsaa have bidraget til, at Frederiksen ikke bragte det videre med sine Forsøg paa at stemme den nye Finansminister gunstigt for sine Bankplaner end til at faa Tilsagn om eventuel Stempelbegunstigelse — rimeligvis har Fenger knap nok troet paa, at Frederiksen vilde faa bragt det saa vidt, at et sligt Tilsagn vilde faa aktuel Betydning.

Desto sikrere var Frederiksen i sin Sag — fremfor Nogen fornam *han* den store Konjunkturs Vaartræk fare hen over Landet — Bruset i Luften af varslende Fløjtetoner! Nu, saå han, vilde snart atter Kilder boble og Bække svulme — — og de mange Bække smaa kunne give stor og sølver Aa!

Men denne Gang mødte han hos Mændene af den i slige Forhold endnu stedse saa højt formaaende nationalliberale Klike enten høflig Skepsis eller endog en vis passiv Modstand.

Han maatte altsaa udenom den store Bøjgen. Men hvorledes? Hvem var vel den bedste Stifinder, naar man saadan

STIFTERKREDSEN

skulde helt bagom de regulære Magtcenterer — hvem andre end *Joseph Michaelsen*, som just i disse Aar Gang paa Gang havde vist sig at være de snilde Udvejes Mand.

Og i denne særlige Sammenhæng var Michaelsen saa meget mere den naturlige Værkfælle, som Frederiksen netop sammen med ham ivrigt havde drøftet Muligheden af at oprette en Landmandsbank i lille Format med $\frac{1}{2}$ Mill. Rdls. Aktiekapital og efter Schultze-Delitsch's Mønster: altsaa en Slags Driftskredit-Institut for mindre Jordbrugere. Dette var *Mellemstadiet* i de Frederiksenske Bankplaner: først den storstilede Forretningsbank med Filialer — saa under Abrahams tilfældige Paa-virkning en (halv filantropisk) Driftskredit-Kasse for Agerdyrkere i Nordsjælland — nu igen, under Konjunkturernes elektricerende Paavirkning, Storbanken, men en Storbank, som tillige gav Hypotheklaan.

Saa snart Michaelsen hørte om noget saa dristigt som at lave en saadan stor ny Bank, der skulde konkurrere med Tietgens, var han straks Fyr og Flamme — han elskede det Uprøvede, det Sælsomme, det Vovede, alt hvad der gik paa tværs af det Ventede, det Vanemæssige. Af Hverdag og Alfarvej.

JOSEPH MICHAELSEN var da tæt op mod sit 45. Aar*), men endnu ungdommelig væver og spænstig. Af Ydre noget uanseelig, af Øjesyn langt fra betydelig: han manglede Aplomb i sin Fremtræden. End ikke Blikket bar Bud om den hæftige Villie — blot om det bløde Sind. Men man skulde høre ham tale: hvad Indtryk han skulde gøre, maatte man have gennem Øret. Han havde, særlig paa Tomandshaand, en egen indtrængende Veltalenhed, som fik de rette Strænge til at klinge. Kendt er det, hvorledes han 1865 bevægede Frijs-Frijsenborg til at indlede Forhandlingerne med I. A. Hansen: at det just var ved det Lidenskabens ægte Tonefald, hvormed han foreholdt den storættede danske Greve Herluf Trolles berømte Ord: „Hvorfor er vi Adelsmænd? Hvorfor bære vi Ordner og gyldne Kæder, hvorfor eje vi Herregaarde? Ville vi nyde Livets Goder, maa vi ej heller holde os tilbage, naar det gælder.“ — Og da Michaelsen sidenhen led sit Livs Skibbrud, fik han dog reddet ud deraf, hvad der reddes kunde, ved at tale tværs igennem den haarde Skal om Indenrigsminister *Skeels* i sig selv saa brave Hjerte.

---

*) Han fødtes den 1. September 1826 som Søn af Købmand i Næstved Jehuda Michaelsen og Rebecca Israel, f. Levin (Roskilde).

Men til Trods for eller maaske netop fordi han allerede fra 1860 havde været blandet op med i saa mange store Ting, saa havde han i 1871 endnu ikke drevet det videre end til at være Ekspeditionssekretær i Indenrigsministeriet (Generalpostdirektoratet). Hans Studentertid faldt i de bevægede Aar omkring 1848. 1853 tog han statsvidenskabelig Eksamen, 1854 giftede han sig. Han havde oprindelig lagt sin Carrière an paa Avancement indenfor Sundtold-Kontoret, men da Øresundstolden blev afløst i 1857, var derved en Del Aar spildt for ham. I Generalpostdirektoratet var han blevet ansat 1859, men maatte altsaa her begynde forfra.

Michaelsen var i mangt og meget aandsbeslægtet med N. C. Frederiksen: begge var de Lysets Børn, vindende af Væsen, hastige Hoveder, begge sprudlede de af Indfald, gnistrede formelig af Handletrang og Virkelyst — og begge manglede de „Sans for Bogføring og Regnskabsvæsen“ ∴ for Orden og Kontrol.

Af de to var dog Joseph Michaelsen uden Forbehold den lødigste, den mest værdifulde. Han var saa ægte, i Frederiksen var der dog altid ligesom Stænk af Humbug. Først og fremmest var Michaelsen et ægte *Menneske*. Han var godhjertet, venligsindet, tjenstvillig, hjælpsom, altid redbon med Raad og Daad, altid medfølende, fuld af Overbærenhed overfor menneskelig Svaghed, Kejtethed, Ulykke. En vel villende Mand. Uselvisk. En elskværdig Natur, god og kær. Et *aabent Menneske*: aabent Sind, aabne Sanser, aabent Hjerte, aaben Haand. Dertil ogsaa dygtig aabenmundet — ja vel til Tider som ung Mand mundkaad, endog lidt gavflabet: følgelig kunde man da ej heller tvivle om, at han var ægte *dansk*. Ja, han

var helt igennem ægte — som Dansk, som Mand, som Menneske. Just hans af og til saa forfærdende Aabenhed og Formløshed hang paa det nøjeste sammen med, at han var saa *genuine* — han havde, som han selv bekendte, „aldrig Sans eller Evne for *Positur*“.

Og se, her kommer vi til den inderste Kærne i hans Væsen: han savnede saa smerteligt „*Positur*“, fordi han havde *Selvfølelse* nok. *Selvfølelse*, ikke *Selvtillid*, thi det er to forskellige Ting. Allerede som purung Student var han leende forelsket i sig selv, en Passion, som ikke fortog sig synderlig med Alderen, om den vel end i de ældre Aar fik et vemodigt Anstrøg. I sine Velmagtsdage kunde han ret fryde sig over sit eget Klarsyn, sin Opfattelses lynsnare Hast, sin Opfindsomhed. Et Pokkers Hovede, sagde han til sig selv. Du er i Grunden et Geni, sagde han til sig selv. Men naar han udadtil skulde gøre sig gældende, endsige høste Geniets Løn, udstrække sin Arm efter Laurbærkransen, saa følte han sin Haand og Tunge ligesom lammes, blev greben af en hemmelig Angst for, om han nu havde fortjent det, af en Slags Tvivl om, hvorvidt han skulde være bestemt, racebestemt, skæbnebestemt, til overhovedet at spille en førende Rolle — „blottet som jeg var for *Selvtillidens* uskatterlige Egenskab“.

Var han da intet Geni? Han *var* et Geni. Det danske Sprog har intet Udtryk for, hvad der paa Tysk hedder „*ein-fach*“, paa Fransk *simple* — hvad der kommer hine Gloser nærmest er *enfoldig*, som har faaet en haanlig Biklang. Det er intet Tilfælde, at et saadant Ord fattes paa Dansk, thi ej heller for *Begrebet* har vi tilbørlig Agtelse. De Danske er et

Folk af Talenter: vi elsker netop det sindrige, det kunstlede, det Pokkers fint udtænkte, det snildt drejede. Det Geniale er derimod helt modsat: *Forkortelsen* — det som er ligetil, einfach, *tout simple*. I denne Enkelthed ligger Geniets Væsen. Derfor har baade Aladdins Digter og H. C. Andersen Ret i, at Geniet er *barnligt* — „hvis ej umiddelbar din Lod er falden, da hjælper ej din Forsken, ej din Kalden“. Eller som Barnet i „Kejserens nye Klæder“ — i begge Tilfælde ser vi som det Geniales Væsensmærke: det troskyldige Forhold til Sandheden — først til Øjnenes Vidnesbyrd, saa til Vidnesbyrdets frimodige Udsigelse — det af alle „voksne“ Forestillinger saasom Konveniensen, tillært Skik og Brug, fuldstændig uhæmmede.

Denne Troskyldighedens Evne, som ikke lader sig hilde i alskens Vidtløftigheder Sagen betreffende, men straks søger lige til Sagens Kærne — som knækker Nødderne i Stedet for at forgyldte dem —, det var just Michaelsens herskende Egenkab. Han saa og sagde før nogen Anden herhjemme, navnlig længe før Socialdemokratiet, at Grundlaget for Fremtidens Partipolitik ikke vilde blive Anskuelser, men socialøkonomisk Interesséfællesskab. Han gav den Realpolitik, for hvilken der da, sidst i Treserne, var Trang og Plads, et genialt Udtryk i Slagordet: „De store og smaa Bønder“, et virkeligt politisk Ledemotiv, et Samlingssignal, den daværende danske Agrarpolitik given i tungerap Fortætning, i en henrivende træfsikker og umiddelbar fattelig Formel.

Og nu hans Livs store Bedrift: at faa Idéen til Transitportøens Afskaffelse. Det var en Videreførelse af Rowland Hills

Tanke. Som overfor alle geniale Indfald havde man bagefter ondt ved at forstaa, at naar Rowland Hill havde faaet indført den ensartede Porto indenfor hvert enkelt Land, man saa ikke havde kunnet finde paa at *udvide* dette nye System til Samtrafikken mellem Landene indbyrdes — en, som man skulde synes, naturlig Induktions Slutning fra det Enkelte til det Almene! Joseph Michaelsen blev den første, som fandt paa det, men kom til Resultatet ad modsat Vej: Forkortningens, Simplifikationens. Naar før Verdenspostforeningens Dannelselse i 1874 et udenlandsk Brev passerede et Lands Territorium, skulde det svare en særlig Porto: et Brev fra Stockholm til Neapel kostede 56 Sk. eller 13 Sgr., idet Sverige tog 2½, Danmark 2, Tyskland 3, Østrig 2 og Italien 3½ Sgr. Ganske naturligt gav dette Anledning til de vidtløftigste Mellemregninger og Trakkasserier mellem Landene. Michaelsen sad netop som Ekspedient i det Kontor, der skøttede disse Sager, og det gik ham da „som Drengen, hvis Opgave det var at trække i Snoren for at aabne og lukke en Dampkedels Ventil: han blev ked af det og *foreslog* at lade Dampen besørge Arbejdet“. Michaelsen *foreslog* paa tilsvarende Maade, at alle europæiske Stater skulde forene sig om gensidig at befordre hverandres Breve og Tryksager frit over hinandens Territorium uden Tillæg af en Porto for Breve fra og til fremmede Lande, saaledes at Postvæsenet udelt beholdt den Porto, der var erlagt paa Afgangsstedet eller paa Ankomststedet, med andre Ord hans Forslag gik ud paa at stryge al Transitporto og slaa en Streg over alle Af- og Mellemregninger. Det var præcis som Springgaasen i Eventyret, der hoppede lige op i Prinsessens Skød.

Hvor genialt dette end var, har naturligvis Filosooffen Lichtenberg Ret i, at den, der holder sig selv for et Geni, er fortabt. Men det gjorde Michaelsen heller ikke. Naar han halvt spøgende med sig selv kunde finde sit eget kære Jeg genialt, saa var det aldeles ikke Overmod eller Højhedsvanvid. Det var, som naar Mefistofeles fortolker Gretchens Afsky for ham: „Sie fühlt, dass ich ganz sicher ein Genie, vielleicht wohl gar der Teufel bin.“ Han mente med andre Ord, han med Rette kunde anse sig selv for et Fandens godt Hovede. Ikke et forslagent Hovede, men slagfærdig, hastig til at hitte paa, opfindsom paa Udveje, rask i Vendingen, fiks til at sno og vende sig paa en Tallerken. Ogsaa et godt Hovede i Datidens Studenterforstand, som altsaa kunde nyde sine egne Paafund og tilkaste sit Spejlbillede et beundrende Sideblik uden derfor paa nogen Maade at føle sig skabt til at agere i første Plan, tage Kommandoen, bære den fødte Stormands ydre Attributter.

I sine Erindringer skildrer han, hvorledes der i November 1863 i Hemmelighed forberedtes et nyt Ministerium Blixen Finnecke-Regenburg. Som Udgangspunkt for Sammensværgelsen, ja, mere endnu, som Fane og Løsen toges netop Michaelsens Artikel: „Situationen Bismarck“.*) Da han efter Mødet er blevet ene med Baron Blixen, spørger denne ham, hvad *han* saa vilde være — „nu har vi lavet Ministre og sørget for os allesammen, men De har jo ganske glemt Dem selv! Hvad skal De være?“ Og det højeste, Michaelsen saa kan tænke sig i et Øjeblik, hvor han tror at staa ved Opfyldelsen af sine he-

*) Ugeskriftet „Norden“ for 8. November 1862.

deste, sine lønligste Ønsker, er — Kabinetssekretær! Og selv det føler han sig ikke „fornem nok til“.

Der ligger ingenlunde heri det samme, som naar Frater Taciturnus aldrig misundte Napoleon hans Storhed, men vel den ene af hans Kammerherrer den Lykke at rive Fløjdøren op for ham, bukke dybt og raabe: Kejseren! Joseph Michaelsen var paa sin Vis ærgerrig nok og vansmægtede hele sit Liv igennem efter ydre Udmærkelse, men vilde kun altfor gerne „trække i Snoren“ og staa bagved, naar han derved kunde faa Landets ledende Mænd til at danse som Dukker — danse „efter sit Spil“! Og saa paa ingen Maade prale med det, nej, tværtimod, afvise alle Hentydninger dertil, alle fordægtige Komplimenter om, hvem der var den egentlige Herre, med en meget sigende Mine, hvis uhyre Diskretion netop lod Sandheden skinne igennem. Blev han som politisk Raadgiver og Instruktør blot en Pater Joseph, vilde han med en vis indre Overlegenhed have fundet sig i, at det var ham nægtet at blive Kardinal Richelieu, den *røde* Eminence — men han vilde være bleven højlig smigret ved at høre, at man betegnede ham som den *graa* Eminence.

Da Michaelsen var blevet en gammel Mand, stod det for hans tilbageskuende Betragtning af sit Liv stedse som en Vanskæbne, at han ikke var kommet paa den rette Hylde og derved var blevet hindret i at naa saa højt op i Samfundet, som hans Begavelse og Idérigdom berettigede ham til. I sine sidste Leveaar vandt han omsider i nogen Maade skyldig Anerkendelse, til Dels netop gennem sine Memoirer, hvis Udgivelse blev en literær Succès. Han endte da ogsaa som en elskelig,

mildt dømmende Olding. Men i Aarene umiddelbart efter al den Tort og Svie, som overgik ham omkring hans 50 Aar, var han i sin Fattigdom og Ensomhed vel ogsaa paa sin Vis en Filosof — „ach, als ich irrte, hatt' ich viel Gespielen, seit ich die Wahrheit kenne, bin ich fast allein“. Men alligevel: — trods al Resignation — at man endog karrigt havde nægtet ham den ham med Rette tilkommende Hæder, fornam han, som bar han en Nessusskjorte. Og naar den sved saa stærkt, var det maaske ikke mindst, fordi han følte sin egen Skyld deri: en Brist i sin Sjæls Støbning — hans egen medfødte Mistillid til at turde fordre og derpaa dristig bære det Imperatorskrud, som han inderst inde heftigt attraaede, vel ogsaa syntes egentlig passede til hans Evners Kald. Ja, til hans *Evner*, men ikke til hans *Skuldre*. Det var just Tvedragten i hans Sind: han havde en stor Tillid til det Jeg, som var hans stille Stunders Fortrolige, ene med Fantasien blev det et magtfuldt Jeg; men det skortede paa Tillid til hans Jegs ydre Fremtoning, til den Joseph Michaelsen, som gik om blandt Menneskene og dèr skulde gøre sig gældende, helst være myndig og overlegen, med selvbevidst Krav paa at kunne være en Herre og Hersker blandt Mænd. Det var jo mangan Gang, som om han ikke slog fysisk til, eller som han manglede visse praktiske Evner, der nu en Gang er uundværlige for at komme glat igennem Livet. Da han i 1860, altsaa 34 Aar gammel, har sin første Samtale med Blixen Finecke, føler denne sig slaaet over den Lighed, Michaelsen frembyder med den unge Arbejder paa Marstrands bekendte romerske Billede, ham, der tager Kærestens Koketteri med de danske Malere paa sin Italiensk

— altsaa har Michaelsens Udseende den Gang baade været kønt og karakterfuldt. Men blot i nogen Maade at soignere det, faldt ham ikke ind. Han kunde løbe omkring med den ene Knebelsbartspids halvt afbidt og i yderst skødesløs Paaklædning: han havde for meget i *Hovedet* til at skænke *Resten* af sin Person nogen Omhu. Hertil kom, at han efter eget Udsagn var ganske blottet for „*Erhvervsans*“, men alligevel tidligt havde stiftet Familie, derfor sad i smaa Kaar og tidt følte sig fortrykt. Sligt svækker en Mands Position og gør ham usikker — hvad der saa hos en livlig Natur som Michaelsens momentvis kan slaa om i eller søges dækket af noget forsorent, fandenivoldsk.

Der var ogsaa det ved Joseph Michaelsen, at Tyngdepunktet i hans Livsførelse var kommet til at ligge udenfor hans Kreds og daglige Gerning. Naar han i de Fristunder, som han i rigeligt Maal tog sig selv, tumlede med Landets Skæbne og omgikkedes Rigets Stormænd som jævnbyrdig, saa maatte det falde surt og smaat i nogle Middagstimer at være lænket til en Kontorpult og afhængig af Ordre og Instrukser fra højere Stillede paa Embedsstigen, som vurderede *ham* efter hans ministerielle Arbejde og følgelig ikke særdeles højt, mens han om *dem* helst vilde tro, de var lutter Undermaalere. Og saa hørte han dog til iblandt dem — det var den „trykkende Dobbeltthed“, som efterhaanden skulde „rent ud forbitre“ hans Liv. Han tænkte i akademiske Former, var altid kgl. dansk Student, han hørte af Fødsel og Opdragelse til „Bourgeoisiet“ og kom tidligt ind paa Embedsvejen. Men, som han selv siger, „Naturen gik over Optugtelsen“: han var født Oppositionsmand, og da det natio-

nalliberale Embedsmandsparti var det herskende herhjemme, *maatte* han gaa imod det. Naar han selv i sine Erindringer som Forklaring anfører sin Sympati for „Almuen“, Arbejdere og Bønder, er han sikkert i god Tro — hans Barndom i smaa Provinsbyer som Næstved og Vordingborg kan vel ogsaa have aabnet hans Blik for det landlige og robuste, det velgørende ved „nedarvet Virkelighedssans og selverhvervet sund Dømmekraft“, som *han* mente at have fundet hos Bønder, „intelligente Arbejdere og selfmade men af fjerde Stand“.^{*)} Men alligevel har dog denne Kærlighed vistnok været ret platonisk, hvorimod hans „instinktmæssige Antipati“ mod det velhavende københavnske Borgerskab, og særlig mod Bureaukratiet, var paalidelig nok. Forretningerne oppe i de ministerielle Kontorer kedede ham gudsjammerligt, han var ingen Kontorstol, intet „Sandhus“, han var saa langt fra „Copist“, som det den Gang hed, at han aldrig kunde blive sig selv original nok. Hans Embedsfæller kedede ham ogsaa indtil Irritation — naar i den Række af fortræffelige Portræter, han i sine Erindringer har udkastet af sin Samtids ledende Mænd, hans Pensel giver et Strøg af Malice, er det som oftest en af hans Kolleger, han tager paa Kornet. Skal han derimod til at afbilde en Adelsmand, bliver hans Penselføring kælen, og hans Farvegivning faar en vis sødlig Elegance, som minder om Jens Juel. Dette gælder jo mere, desto fornemmere Personerne er: af Baron Blixen Finecke, Grev Frijs, Grev Sponneck, Grev Holstein-Ledreborg, giver han de mest udsøgte Portræter. Han havde ligefrem en *faible* for det fødselsaristokratiske: i den politiske

^{*)} „Fra min Samtid II“ S. 3—4.

Omgang med de store Herremænd fandt han den Fordomsfrihed i Livssyn, den usnobbede Jævnhed i Tonen, som gav Samtalen Tryghed, løsner Tungebaandet og fik den Ømtaalelige, der vogtede saa nidkært paa endelig ikke at blive overset, til at føle sig som *Ligemand*. Det er muligt, Hemmeligheden har været, at naar Spurven var til Stede, afholdt de høje Traner sig fra at danse: netop for ikke at komme til at træde paa ham. Vist er det imidlertid, at da han nu engang stod „udenfor Selskabet“ — „som dette Begreb nu en Gang var slaet fast af det nationalliberale Parti“ —, fandt han til Gengæld hos hine Aristokrater *Selskab*. Ovenikøbet et Selskab, hvor han frit udfoldede sin Personlighed, følte sig som hjemme og Jævning.

Desto ulideligere blev ham derfor i det daglige: Kontorstøvet, det departementale Omsvøb, det bureaukratiske Vigtigmageri. Intet Under, at Blækket blev tørt i hans Blækkhus. Men ved saaledes at blive rykket ud af sit Milieu kom han paa Kant med eller blev fremmed for dem, til hvis Kreds han nu en Gang ifølge sit Hverv, sit sociale Niveau og sin Dannelses Egenart naturligt var knyttet, og af hvis Gunst eller Velvillie han dog altid i nogen Maade var afhængig. Den Modsigelse, han saaledes bragte ind i sit Liv, var just det Skær, hvorpaa han senere skulde strande. — — —

Men paa det her omhandlede Tidspunkt, i 1871, gik han endnu for fulde Sejl, og de var fyldt af Medbør, af Lykkebrise. Hans Livsglæde havde endnu ikke faaet noget Knæk, hans fyrige og friske Villiestyrke havde endnu Overhaanden i hans Sind og Færd: han ligefrem svulmede af Selvfølelse. Først efter hans Død er det tilfulde blevet anerkendt, at Ideen til

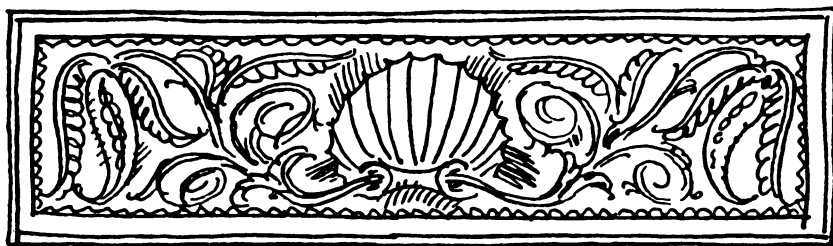
Verdenspostforeningen skyldtes ham, og at denne Forenkling, hvis Gennemførelse i Praksis Datidens Danmark overlod til Tyskland at tage Æren for, netop i al sin Selvfølgelighed var genial. Men efter at Joseph Michaelsen havde fremsat Tanken offentligt i 1868, var dette dog allerede ved lidt efter lidt at gaa op for de mere tænksomme herhjemme; man begyndte paa mange Hold med Interesse at følge hans ihærdige Agitation for Ideen i Udlandet. Michaelsen kunde derfor den Gang, i 1871, med nogen Ret have en Fornemmelse af, at det bar mod Sejren — at han skulde blive saa uhjælpelig skuffet, kunde den sangvinske Mand knapt nok drømme om. Og da hans politiske Ideer jo ogsaa havde haft en uomtvistelig og haandgribelig Succès ved Dannelsen af Ministeriet Frijs og de følgende Aars Samarbejde mellem Godsejerne og Venstrebønderne, saa nød Joseph Michaelsen et vist Ry, blev fra mange Sider betragtet som en Mand med gode Forbindelser og en stor Fremtid. I sin Embedscarrière var han, som nævnt, skønt han gik i sit 45. Aar, paa Grund af forskellige Uheld endnu ikke kommet særdeles vidt frem, men hans Kolleger saa op til ham, beundrede hans originale og frimodige Personlighed, og hans Overordnede — ja, hans Overordnede behandlede ham med en vis modvillig Hensyntagen: man var i Grunden godt gnaven over hans, fra et strengt Tjenestestandpunkt just ej heller uangribelige Embedsførelse, men man havde en vis Sky for de højere Magter, man øjnede bag ham. Og nu han paa sin Side — hvad brød han sig om sine Overordnede? Han havde overgaaet dem! De var jo tilhobe kun Slidere, Rutinearbejdere, Dusingmennesker, medens han indsatte Ministe-

STIFTERKREDSEN

rier, dannede nye politiske Kombinationer, udkastede Idéer til at omændre hele Verdens Postvæsen. Intet Under, at han svulmede.

Saadan en Mand var Joseph Michaelsen i 1871. Da hans Aandsfrænde, N. C. Frederiksen, henvendte sig til ham og bad ham om Raad og Daad til at starte sin ny Bank — ikke mere som en lille beskeden Driftskredit-Anstalt for mindre Landmænd, men som en vælig Hovedstadbank, blot med et vist Agrar-Tilsnit, har Michaelsen øjeblikkelig paa rede Haand den rette Anvisning: Vi gaar til de to G'er — Godsejerne og Gedalia!

GODSEJERNE og Gedalia! — — — — —
Godsejerne var den Gang ansete som Landets egentlige Rigmænd, for saa vidt ogsaa rundhaandede Rigmænd, til hvis Hjælp Malere, Billedhuggere og Digtere tyede, naar det kneb. De „store Bønder“ havde ubestrideligt ogsaa i de sidste Aar af Treserne tjent gode Penge og haft ringe Lejlighed til at bruge dem, og saa var der jo det, at paa dem mente i alt Fald Joseph Michaelsen at have Indflydelse, ligesom ogsaa N. C. Frederiksen, der selv var Godsejersøn, gennem Rigsdagen stod i venligt Forhold til adskillige Herremænd og havde en naturlig Adgang til at faa dem i Tale.

Men det geniale Greb var nu alligevel at faa *Gedalia* interesseret for Sagen. Thi med ham er det, som naar Klownen kommer ind i Manègen: et farligt Staahej og almindeligt Grineri til at begynde med — og saa til Alles maabende Forundring er det dog ham, som gør det fineste Kunststykke.

Præcis paa samme Maade gik det her: man fandt det grundkomisk at se Gedalia optræde i denne Sammenhæng, og saa var det dog ham, som skaffede Pengene og derved fik Sagen sat igennem. Det var det, Joseph Michaelsen forstod: det var godt nok med Godsejerne, men deres Standsegoisme og, naar

det kom til Stykket, bag en vis *Pose* dækkede *Karrighed*, mente han at kende paa sine *Fingre*. De kunde fortræffeligt bruges til *Staffage*, de vilde altid pynte pænt i *Landskabet*, naar noget *Nyt* skulle sættes i *Scene*. Men her skulde der rede *Sølv* til i en vis *Overflod*, klingende *Mønt* skulde lægges paa *Bordet* — og det ovenikøbet paa *Trods* og tværs af selve *Tietgen*, for hvem *Alle* skælvede.

Til uden videre at vove dette skulde man først og fremmest have *Gedalias* plumpe *Paagaenhed* og stærblinde *Naivitet*. „Jeg er ingen *Ørn*“, sagde *Strudsen*. Alle beundrede dens *Beskedenhed*. Men *Strudsen* satte et dumt *Ansigt* op, thi den vilde have sagt: „Derfor kan jeg ikke alene fortræffelig bruge mine *Vinger*, men bevæger mig tilmed ypperligt til *Fods*.“ Og om samme *Struds* siges det som bekendt, at den stikker blot *Hovedet* i en *Busk*, saa føler den ikke længer *Frygt* for *Faren*, thi den ser den ikke mere.

Saadan var just *Gedalia*: han stolprede hele sit *Liv* igennem gladelig hen over *Forhindringer*, som vilde have bragt almindelige *Mennesker* til at snuble, rimeligvis ogsaa til at falde og brække *Arme* og *Ben*, men som han slet ikke saa og derfor ej heller ænsede. End ikke bagefter vidste han som oftest, hvor heldig han var sluppet fra det. *Tykhud* — *Elefanttrav* — *Dyndsprøjt* — han var nu en *Gang* ikke anderledes.

Og saa var han dog *Baron*. Havde ovenikøbet som saadan et prangende *Vaaben*: to brunskæggede *Stridsmænd* i fuld *Rustning* med svajende *Fjerbuske* og *Sværd* i *Haand* stod ved *Siden* af *Skjoldet* og holdt fast ved en paa dette anbragt *Guldhjelm* — med lukket *Visir* —, som foroven endte i en

syvtakket Krone, forneden i en Halskrave af Staal med lueforgyldte Kanter og et blaat Ordensbaand, som bar en Guldmedaille. Selve Skjoldet var delt i fire Felter: paa de to var der afbildet et ildrødt Hestehovede paa Sølvgrund — intet heraldisk Hestehovede, men et ualmindeligt tykhalset Hestehovede med smaa Katteøren, grangivelig mindende om Springeren i plumpe Skakspil. Paa de tvende andre Felter var der anbragt en Femstjerne af Sølv paa blaa Grund; den samme Stjerne straaledede paa Brystet af Stridsmændenes blaa Vaabenkjortler.

Saa barbarisk paatrængende og kluntet, som dette Vaaben synede, saa passede det just ganske til Adelsskabet: 1870 havde han tilkøbt sig dette Barondiplom i den lille forglemte Republik paa en Bjergtop i Apenninerne *San Marino*, som netop levede af slig Eksport. Han fik da ogsaa et Storkors i Tilgift, og i den Anledning blev San Marino i Gedalias Mund ophøjet til Kongeriget Italien.

Men selv om man bag hans Ryg smilede ad denne parodiske Baronværdighed, var han dog ogsaa portugisisk Generalkonsul (1868) og blev i 1871 baade Ridder af Æreslegionen og af Dannebrog. Det var Æresbevisninger, for hvis Realitet man maatte bøje sig. Og hvor naragtigt han end i sin rent barnlige Forfængelighed kunde te sig, som Veksellerer og Bankier havde han et godt, ja, et grundfæstet Renommé. Paa Børsen trak man vel paa Skuldrene af Personen, men rynkede ingenlunde paa Næsen ad hans Forretning, og der var i Aaret 1871 næppe en Eneste herhjemme, som for Alvor tvivlede om hans Pengestyrke og om Firmaets Soliditet og Vederhæftighed.

Hvor grundmuret Gedalia stod i Menigmands Bevidsthed, afgiver en af Rantzaus Viser fra den Tid et fortræffeligt Vidnesbyrd om. Paa „Ligkisten“s Tribune, hvor i 1871 Socialismen og lignende -ismer kun blev nævnt for at drive Løjer med dem, optraadte som staaende komisk Figur en vis „Syl“, der foredrog forskellige Sange. En Aften optraadte han som „dansk Kommunist“ og sang bl. a. følgende Vers under Publikums store Bifald:

De store Cap'talister
 Skal allerførst ha' Klister!
 Ja, sikke'n en Batalje!
 Naar det gaar løs, saa skal jæ'
 Ta' Mønten fra Gedaljæ,
 Fra Spannjer og fra Suhr.

I denne Sammenhæng at blive sammenstillet med Pengepugeren Spannjer og Stadens maaske fineste Købmandsfirma, betød i hvert Fald, at man uimodsigelig ansaa Gedalia for en af vore store Rigmænd.

Ogsaa hos skandinaviske Banker og store udenlandske Bankierhuse nød han Tillid, stod saaledes i regelmæssig Forbindelse med den norske Kreditbank, forskellige Enskilda-Banker, Deutsche Bank og *Rothschilds* baade i Paris og Wien*), Johann Berenberg, Gossler & Co., Hamborg, F. W. Krause, Berlin, m. fl. Adskillige danske Godsejere betroede ham deres løse

*) Naar Joseph Michaelsen i sin „Fra min Samtid“ II kalder „de Rothschildske Forbindelser“ for en „af Gedalia spunden Myte“, er dette fuldstændig forkert; af Gedalias Forretningskorrespondance fremgaar det tydeligt nok, at Gedalia med Rette kunde prale af en saadan Forbindelse.

Pengemidler, ja, ofte hele deres kontante Formue til Anbringelse uden iøvrigt at bekymre sig om andet end hos ham at hæve Renterne. Huset var desuden Bankier for en Række ansete københavnske Købmænd og Industridrivende af Kvaliteten: Alexander Rasmussen, Anker Heegaard, I. A. Schjelderups Efterfølger, A. F. Høst o. s. v., diskonterede deres Veksler og fik dem bagefter rediskonteret i Nationalbanken.

G. A. Gedalia & Co.s Specialitet var dog Handelen med udenlandske Værdipapirer, navnlig Statsobligationer, en Handel, der i hine Aar spillede en mægtig Rolle i det økonomiske Liv. Som alt ovenfor berettet, blev der tjent en Mængde Penge herhjemme allerede i de sidste Aar af Treserne og endnu flere i 1870—71, medens Levefoden stadig var saa smaaborgerlig lav og Sparsommeligheden saa indgroet, at der i hele Befolkningen udenfor Almuen hvert Aar blev store Beløb tilovers til at „sætte fast“. Og her fristede forskellige udenlandske Statspapirer og statsgaranterede Jernbaneobligationer, som netop i denne store Jernbanebygnings-Periode Europa over vrimlede frem, idet Kursen var saa fordelagtig og Renten saa høj, at de gav Kapitalisten et ganske anderledes klækkeligt Aarsudbytte, end naar han anbragte sine Midler i de danske kgl. 4 Procents, endsige i Banker og Sparekasser. Derfor ser vi da ogsaa, at da Loven af 25. Marts 1872 havde indført en Stempelafgift paa udenlandske Værdipapirer, men disse indenfor en vis Frist kunde stemples gratis, og som Følge deraf saa at sige alle slige Effekter, der var i Danmark, mødte op, var der paa rent private Hænder langt over 50 Mill. Daler. De fleste af disse var svenske (21 Mill.), dernæst kom russiske

(12 Mill.) — væsentlig de nylig omtalte statsgaranterede Jernbaneobligationer — og saa iøvrigt østerrigske, italienske, rumænske, amerikanske, spanske, portugisiske, tyrkiske og ægyptiske. Dette viser noksom, hvor store spekulative Midler der paa det her omhandlede Tidspunkt har været i den danske Befolkning. Det var ganske særlig ved Udbudet og Afsættningen af alle den Slags Papirer, G. A. Gedalia & Co. indtog en ledende Stilling paa det københavnske Pengemarked, og det var da ogsaa herigennem, Firmaet fik saa mange virkelig gode Forbindelser med udenlandske Banker og Bankierhuse, som med Tilfredshed saa, hvorledes de heroppe havde faaet et Marked for deres Emissioner, hvor efter vore smaa Forhold Papirerne gik af som varmt Brød. Og Æren herfor tilfaldt ganske naturligt G. A. Gedalia & Co.

Det er betegnende for den Position, Gedalia i hele denne Sammenhæng sad inde med, at da det berømte franske 5 pCt.s Statslaan i 1871 efter Krigen skulde udbydes herhjemme, indfandt Direktør i Privatbanken P. N. Damm sig om Morgen Kl. 9 hos Gedalia og anmodede, om hans Firma vilde tegne i Privatbanken. Det er lige saa betegnende, at Gedalia svarede Nej og 2 Timer efter udsendte en Løbeseddel med Indbydelse til at tegne det franske Laan hos ham, til Trods for at han endnu ikke havde faaet noget Prospekt; hans Søn i Paris havde Paalæg om at skaffe ham dette i Tide, men havde forsømt det, og Gedalia stillede nu sin Indbydelse sammen efter de Notitser, der allerede var gaaet forud i Aviserne. Det lykkedes ham da ogsaa over al Maade at faa Folk til at tegne hos sig, og han tegnede selv et saa svimlende stort Beløb, at

han sikkert har været meget glad over, at Laanet Verden over blev saa mægtig overtegnet, at han kun blev hængende med en forholdsvis ringe Part. Nok er det, at hans ivrige Maade at tage denne Sag paa, ligesom ogsaa hans Deltagelse i Tegningen af det kort efter følgende Laan, som Staden Paris udbød, vandt stor Paaskønnelse i Frankrig: det var netop som Udtryk herfor, at han i 1871 blev Ridder af Æreslegionen.

Saaledes var altsaa Forretningen. Men nu Manden selv?

Gottlieb Abrahamson Gedalia var født 13. April 1816 som Søn af Købmand Hartvig Abrahamson Gedalia og Jette, født Jacobsen. Som Barn skal han ikke have lært stort andet end en Smule Hebraisk i den jødiske Friskole. Som Yngling kom Gottlieb paa et Handelskontor, men da han for at kunne udføre sine Kontorarbejder maatte overtræde Sabbatens Forskrifter, forlod han Handelsvejen og gik i Lære hos en Sadelmager. Hans Lyst og Tilbøjelighed blev dog hængende ved Handelen, og, som Joseph Michaelsen har skildret det: „man kan tænke sig, hvad et saadant jødisk Barn maa have lidt overfor Kammerater, som han ikke forstod, og som ikke forstod ham og var overfyldte med Fordomme og Forfølgelsesaand.“ Han blev Svend sammen med raa Fyre, og hans Sprog blev derefter Livet igennem ej heller andet end en Blanding af jødisk Jargon og Sidegadernes Kælder københavnsk. Dertil kom hans egen ejendommelige „sprogdannende Evne“: hvor andre ikke vilde „sætte deres Fødder“, vilde han ikke „træde sine Ben“, han sagde „gammel-gaaende“ for „gennemgaaende“, „Kamalitet“ for „Kalamitet“, naturligvis „møjet“ for „meget“ o. s. v.

At han ikke var skabt til Værkstedet, men til Boden, ikke

til Haandværker, men til Købmand, stod ham imidlertid stedse klart. Urdriften i ham stiledede derfor altid mod et andet Livsmaal. Med Et sprang han derfor brat og kækt fra og greb en ny Livsstilling: den 19. April 1849 overtog han efter en kun ganske kort Fag-Uddannelse Forretningen ved en Veksellerers pludselige Død og — „denne Sadelmagersvend, der aldrig lærte sit Modersmaal saa lidt som noget andet Sprog og ikke havde den svageste Forestilling om de simpleste elementære Kundskaber, fandt sig hurtig til Rette som Bankier“. „Jeg gad se“, tilføjer Joseph Michaelsen i sin bekendte Skildring af ham, „den Sadelmagersvend Nr. 2, som drister sig til og evner selvstændigt at overtage en Bankierforretning og bringe den op til og en Række af Aar holde den paa Førstepladsen, selv om det Hele efter mange Skæbnens Omskiftelser ramler sammen i Undergang.“

I Vittighedsbladet „Punch“ fandtes senere et Billede, hvor man saa Gedalia livagtig afbildet ved en Hoffest, hvor han konverserer en idiotisk Adelsmand. Denne siger til ham: „Hør, min kære Baron, er det sandt, hvad man fortæller, at De en Gang skal have været Sadelmagersvend?“ „Jaj si'er, jaj si'er, Hr. Greve, var De begyndt som Sadelmagersvend, var De det sgu endnu.“

„Jaj si'er, jaj si'er . . .“, det var den staaende Indledningsformular i al Gedalias Tale, og for de Ældre i den nulevende Slægt, som endnu tydeligt mindes ham, behøver den blot at nævnes, straks glider et muntert Smil over Læben, og man faar paa Stedet en eller anden morsom Anekdoter om ham. Hans Minde er overgroet af slige Anekdoter, saa at han allerede er forvandlet til en ren Sagnfigur. Og det er dog kun en

Menneskealder siden han døde. Naturligvis er det gaet Gedalia, som det gik gamle Mantzius og Phister, at allehaande spøgefulde Indfald og snurrige Udfald, som gik Mand og Mand imellem, uden videre blev tillagt ham. Joseph Michaelsen siger om „de talløse Vittigheder, der tillægges ham“, følgende: „Gedalia har i de mange Aar, jeg har kendt ham, aldrig sagt en Vittighed. Han forstod slet ikke, hvad Vittighed var, og betragtede Vid og Humor som noget, hvori simple eller ejendomsløse Mennesker paa en ubegribelig Maade kunde finde Fornøjelse.“ I denne sidste Bemærkning ligger der en overmaade træffende Karakteristik af Gedalia: han maalte Menneskene efter de ydre Insignier for Storhed, og disse kan naturligvis umuligt bæres rettelig, medmindre samtidig en vis Højtidelighed bæres til Skue: at træde frem som Ridder af Elefanten er uforeneligt med Løjer og Langkaal. Lübecker fortæller da ogsaa i sine Erindringer fra Høst's gamle Boglade, hvorledes Gedalia altid med stor Værdighed slog Frakken til Side og viste Kommis'erne sine Ordener, naar han passerede Boden for at gratulere Høst i en eller anden festlig Anledning. Og hvad hin ovennævnte Anekdote angaar, da har den jo den Skavank, at et tilsvarende *bonmot* i Forvejen er blevet lagt i Munden paa adskillige Andre lige op til en af Napoleons Marchaller. Men det vilde dog være forkert, hvis man af Joseph Michaelsen lod sig forlede til at tro, at Gedalia var ude af Stand til at give bidende Svar, som kunde virke i høj Grad pudsige; han forstod netop overmaade godt og var allerede i sine Værkstedsdage bleven vænnet til at give igen paa en Spydighed, var altid væbnet mod at blive slaet til

Ridder paa, ja, han sad endog ligefrem paa Lur efter at kunne komme med en Replik, som havde den sande Parades Fortrin: at være et Hug.

Ægte er saaledes Historien om hans Sammenstød med den store Skind- og Hudegrosserer Halberstadt, som railerende gjorde ham opmærksom paa, at en af hans stadige Vendinger: „Jaj giver mig den Ere“ ikke var godt Sprog: paa Dansk hedder det: „Jeg tager mig den Frihed“ — „Jaj si'er, jaj si'er“, svarede Gedalia, „Folk, som handler med Huder, *ta'er*, men en Baron som jaj *gi'er*.“

Derfor *kan* ogsaa Vitsen i „Punch“ om hans Begynden som Sadelmagersvend være rigtig; man nævner endogsaa, til hvem han gav dette hvasse Svar, nemlig til Grosserer L. I. Grøn, som havde anskaffet sig en prægtig Ekvipage og opfordrede Gedalia, der beundrede den, til særlig at lægge Mærke til Seletøjet: „Det forstaaer De Dem jo paa, De er jo i sin Tid begyndt som Sadelmagersvend“. Gedalia *kan* have hørt den historiske Anekdote, og den beslægtede Situation kan have vakt hans Hukommelse derom, og med den Aandsnærværelse, han saa ofte i sit Liv viste ikke at savne, har han saa givet den en til Fremhævelsen af sin egen Person passende Anvendelse. Han var i saa Fald heldigere, end da man en Gang raadede ham til ved en Fest at indlede sit Foredrag i Lighed med Napoleons berømte Tale til de forsamlede kronede Hoveder i Dresden: „Da jeg havde den Ære at være Sekondløjtnant“, og tilsvarende sige: „Da jeg endnu kun var en beskeden Sadelmagersvend“. Gedalia fordærvede nemlig det hele ved at sige: „Da jeg inu ha'de den Ere at være Salmarsvend og beskeden“.

Bedre slap han fra en anden fatal Situation, som hans fænomenale Fortalelsesevne havde bragt ham i. Paa Restauranter og andre offentlige Steder talte han gerne overmaade højt, ikke mindst naar han var pyntet, for at henlede Opmærksomheden paa sin dekorerede Person. En Gang udtalte han: „Jaj si'er, jaj si'er, at jeg aldrig har haft Nogen i min Forretning, som ikke har rapset af Kassen“. Da han selv til sin Bogholders Fortvivlelse ikke helt sjældent hemmelig tog Smaasummer ud af Kassen for at dække private Udgifter af lidt grumset Karakter, var hans Maalestok for slige *Uregelmæssigheder* en noget anden end den sædvanlige. Men en ung Mand, der sad ved et Bord i Nærheden, fik Ytringen forkert i Halsen, rejste sig op, gik hen til ham og opfordrede ham til at tage den tilbage i de forsamlede Gæsters Paahør, eftersom han med denne ærekrænkende Udtalelse ogsaa havde maattet sigte til hans Fader, som i sin Tid havde været ansat i Gedalias Forretning, og om hvem det i hvert Fald gjaldt, at han aldrig havde berøvet Gedalia en Skilling. „Jaj si'er, jaj si'er,“ svarede Gedalia, „De er jo en pæn ung Mand, hvad er Deres erede Navn, hva' falder?“ Navnet blev nævnt. „Naa, ham — ja, De har ikke helt Uret, unge Mand, men De har heller ikke helt Ret! Deres Fader sad nemlig ikke i Stuen, men i Bogholderiet paa 1ste Sal — *han* kunde ikke komme til Kassen.“ Ved denne Lejlighed fik han Latteren paa sin Side; han var vant til ellers at virke ved ufrivillig Komik og at lade Munterheden derover prelle af paa sin Bøffelhud. Men utvivlsomt har han Gang paa Gang maatte føle, at kom han udenfor sit begrænsede Omraade: visse Veksellererforretninger, vaklede Grunden under hans Fød-

der, en naturlig Følge af en „næsten utrolig Uvidenhed paa alle Felter, hvorfor han blindthen troede alt, hvad formentlig boglærte Folk bildte ham ind fra Kundskabens Verden.“ Da han stod i Færd med at overtage Anlægget af Vendsysselbanen, troede han saaledes, at Mursten fandtes i Jorden fiks og færdige som andre „Sten“. Da en af hans Bekendte og han en Dag kørte sammen gennem en Granskov, spurgte denne ham: „Hør en Gang, Hr. Baron, De, som giver Dem af med at bygge Jernbaner og altsaa maa forstaa Dem paa Sveller, De ved vel ogsaa, hvad det er for Træer, vi her kører forbi, er det ikke dem, man laver Sveller af?“ — „Jaj si'er, jaj si'er, skulde jaj ikke kende Juletræer“, svarede Gedalia.

Naar han bagefter opdagede en saadan Vandgang, var det naturligt, at han af og til mente at burde bøde paa sin Uvidenhed, og da ofte paa den løjerligste Maade — som naar han skulde lære nogle franske Høflighedsfraser, han som tunesisk Gesandt mente at burde affire, og indøvede dem paa hint Sted, *où le roi va au pied*. Men slig Usikkerhed forvandt han gerne hurtigt, saa stor var hans „Jeg-Sans, hans absolute Mangel paa Selvkritik“, hans usvigelige Tro paa, at være født til paa tværs og trods af alle Vanskeligheder at komme *durch*, naar bare han masede paa og trampede trøstigt frem mod sit Maal. De mange forskellige Slags Mennesker, han i sit Liv kom i Berøring med, aabnede desuden ganske naturlig hans Øje for adskillige af Næstens Svagheder. Med sin medfødte Forretningssnildhed og hastige Hovede blev han efterhaanden dreven, tilsidst endogsaa ret durkdreven.

Dertil kommer, at det naturligvis kan være en Styrke, at

man ikke føler sig generet af Hensynet til Former, som Dan-
nelse og almindelig Velanstændighed paalægger En, af den gode
Grund, at man simpelthen ikke aner deres Eksistens.

Af og til kunde det dog ikke undgaas, at Gedalia med denne
Mangel kom slemt afsted. I en større Kreds, meddeler Joseph
Michaelsen, faldt Talen paa Finansmanden og Politikeren D.
B. Adler, der var ligesaa afholdt som agtet af sin Samtid. Hans
solide Forretningsførelse dannede en vis Modsætning til den
uroelige Genbos, og som de fleste andre store Børsmænd nærrede
han kun et Minimum af Agtelse for Gedalias hele Færd og
Væsen. Saa fortalte Gedalia: „Adler fik en Forespørgsel fra
Udlandet om os og skrev tilbage, at vi gjorde store Omsæt-
ninger, men drev vilde Forretninger. Jaj si'er, jaj si'er, er det
en Manér?“ — „Naa, men hvad saa, hvad gjorde saa De?“ —
Gedalia: „Saa fik vi en Gang en Forespørgsel om Adler, og saa
skrev vi *naturligvis*, at han gjorde store Omsætninger, men
drev vilde Forretninger.“ — Fra alle Sider lød det nu: „Gør
Adler da vilde Forretninger?“ — Gedalia: „Nej, det vil jaj
ikke sige, men hvorfor skulde han skrive saadan om os?“ —
Hvorefter Gedalia stiltiende udballoteredes af Selskabet.

Men gik det ham saaledes galt i et Tilfælde som dette, saa
kom de fleste andre Gange hans fuldkomne Uvidenhed om,
hvorledes en Mand af det gode Selskab kan opføre sig, ham
ligefrem til Gode, fordi hans Hensynsløshed og Dristighed fik
Døre til at springe op for ham, som det end ikke vilde falde
andre ind at banke paa. Michaelsen nævner som hans her-
skende Egenskaber: „En rastløs Ihærdighed og Utrættelighed,
der støttedes af et Jernlegeme med Staalnerver, en Dristighed,

som, trods al naiv Ærefrygt for Fødsel og Rang, bragte ham til at tale med Jordens Mægtige som med sine Lige.“ Derfor faldt det ham naturligt, at da det sidst i 1863 trak saa truende op for Danmark, skrev han uden videre et personligt Brev til den svenske Konge Carl den Femtende, for at besværgе ham ikke at lade Danmark i Stikken. Hvad ingen Privatmand bare vilde have tænkt sig Muligheden af, at man kunde tillade sig overfor en fremmed Suveræn, følte han som sit Kald: burde ikke enhver varmtfølende Fædrelandsven under saadanne Forhold lægge sin Indflydelses Lod i Vægtsskaalen, og hvem kunde vel antages i højere Grad at have hin overfor Danmark brodersindede Monarks Øren end netop han, G. A. Gedalia, den store Finansmand?! Rimeligvis har hans patriotiske Bekymring skinnет saa stærkt igennem Brevet, at dette har rørt Kongen, vist er det, at han var venlig nok til at besvare Gedalias Henvendelse i en egenhændig Skrivelse, som baade gav Udtryk for hans dybe Medfølelse med Danmark og store Mismod over sin Afmagt. Den paa een Gang troskyldige og til Højhedsvanvid grænsende Forfængelighed, der havde forledet Gedalia til at tro paa, at han her virkelig skulde have en Mission paa sit Lands Vegne, fik saaledes en Slags Belønning eller Opmuntring. Men hvor ordinær samme Forfængelighed dog var, fik man just herigennem Beviset for: Michaelsen fortæller nemlig, at da Blixen Finecke forestillede Gedalia, hvilken særlig Udmærkelse der laa i Modtagelsen af en slyg kongelig Haandskrivelse, svarede Gedalia, som maaske „inderst inde havde ventet noget, der faldt mere i Øjnene“, ikke saa lidt irriteret og ganske aabenhjertigt: „Kan jeg maaske slaa Kongens Brev op paa Ryggen, naar jeg gaar paa Børsen?“

Da han ikke kunde det, valgte han den Udvej at lægge Kongens Brev frem paa sit Kontor til almindeligt Eftersyn, indtil den svenske Gesandt gennem Michaelsen fik denne Liberalitet standset.

Saaledes var Gedalias Forfængelighed! Joseph Michaelsen vidste saare vel fra sig selv, hvad det var at være forfængelig, men *hans* Forfængelighed var sprød og saar, overfølsom og kuldsvær. Gedalias Forfængelighed var derimod af den robuste Art, plump og massiv. Michaelsens Forfængelighed rakte opefter: „vom Himmel fordert er die schönsten Sterne“. Han syntes inderst inde, at der paa ham skulde anlægges en anden Maalestok end paa de fleste andre, en højere Maalestok, han skulde rykkes ud af Geleddet og udmærkes foran Fronten, fortjente den sære, den sjældne Udmærkelse — og overfor sin Samtids stupide Miskendelse krympede hans Forfængelighed sig derfor sammen som en Mimose. Gedalias Forfængelighed var helt omvendt grov og umættelig, forslugen efter, hvad ydre og haandgribeligt var, hvad der skingrede i Ørene, hvad der skar i Øjnene, hvad der glinsede fedt — efter udvortes Herlighed, skinnende Prydelser, paafaldende Uniformsfarver, barbarisk Pynt. Naar han skrækkelig udstafferet, men efter sine egne Begreber blændende, mødte op for at gøre Honnør, var hans største Øjeblik, „naar de skyder paa Falderebet i det Moment, jeg gaar ombord.“

En frigiven Træl er han bleven lignet med for at undskylde hans graadige Appetit paa Livets Goder. Selv naar han spiste, var det med en saadan Glubskhed, at man kun altfor tydeligt fornå, at Rovdyrinstitet i ham endnu var utåmmet. En

grovkornet og grotesk Mand. Ikke original som Joseph Michaelsen — men vel en Original.

Se, hvor han kommer stavrende henad Gaden, lidt foroverbøjet, snakkende med sig selv! En middelhøj, før, rundrygget Mand med lidt for korte Arme, en ejendommelig trippende Gang paa Hælene, med Fødderne indad. Høj Hat, Frakken aaben, hvidt Slips. Som Regel sort Frakke (ikke dunkelsort, men grønlig), besat med Astrakan ved Ærmerne og i Brystet. Ansigtets Farver var i hans Velmagtsdage paafaldende stærke: gullig Teint — chamois —, blaasort i Huden under Bakkenbarterne, der ligesom det krøllede Haar i Tindingen paa det heromhandlede Tidspunkt var begyndt at graane. Han havde en bred Mund og kluntet Næse. Hans milde Øjne holdt med bekymret Atpaaagivenhed Vagt, naar de ikke under Gangen søgte ind mod Muren, medens han fordybede sig i en Underholdning med sig selv, som fik hans Læber og Mundvige til at dirre.

Paa sin Vis var han ganske omhyggelig med sit Udseende, vilde gerne i sin ydre Fremtræden blotlægge, at han var den store Børsmand: Klædedragten sad ikke ilde paa ham, Kindskægget var velstudset, og naar han kom i Gala, var Ordens-tegnene anbragt med en Costumiers Omhu. For saa vidt kunde han gerne have været en virkelig Finansbaron. Det var hans Mæle og Manerer, som røbede ham.

Det mest tiltalende ved ham var utvivlsomt hans varme Medfølelse med menneskelig Savn og Sorg, hans Hjælpsomhed og Gavmildhed. Dog var det ikke saa, at Velgørerens venstre Haand paa kristelig Vis ikke vilde vide noget af, hvad

højre Haand gav — den var tværtimod forfærdelig nysgerrig og holdt nøje Regnskab med hver Skilling. Ganske vist ogsaa for ikke at staa tilbage. Ifølge Michaelsen kunde det ogsaa meget vel falde Gedalia ind ligesom Goldschmidts Simon Levi at forfordele Vorherre i Mellemregningen med ham.

Men maaske foretrækker de, som er i Nød og Trang, Gedalias Form for Veldædighed fremfor den, som visse Kristne praktiserer: „Vi kan ikke give til alle, her var nylig en Mand, som heller ikke fik noget“, hvor altsaa Venstrehaanden kun har altfor let ved at være uvidende om, hvad Højrehaanden giver.

Det er saa underligt med Mennesker — for naturligvis huer denne Aandsplebejer, denne adelssyge, niggerpyntede Barbar En aldeles ikke, naar man er et Nutidsmenneske — Kulturmenneske er det vist, det hedder. Og saa er denne aparte Fremtoning jo nu ogsaa saa fjern, saa uvirkelig, det er som en af disse sære Skikkelser, der bliver spyet ud af en gotisk Dom. Og dog er der noget vemodigt ved at tænke paa, at dette plumpe, naragtige Menneske, denne grove og gridske Mand havde saa rigt og varmt et Hjerte, kunde ynkes saa inderligt over al Slags Vanskæbne — var det maaske, fordi han ej aleneselv havde gennemgaaet saa meget i sine Barne- og Ynglinge-aar, men desuden inderst inde anede, at Omskiftelsen var over ham, og han skulde blive fattig og kastes i Fængsel og svigtes af sine egne. Men da saa de onde Dage kom, bar han dem med Fatning, lod sig ikke knække, var slet ikke anderledes end før — og da han blev en gammel, nedbrudt Mand og kun havde eet at vente paa: Døden, gav han sig den trøstigt i Vold, uden Frygt og uden Klage. Der var altsaa dog alligevel noget stort i ham!

Hvad er Adel? Hvad andet tilsidst end at have Maalestokken for eget Værd i sig selv, derfor uførtrodet kunne bære Skæbnens Omvekslinger og saa tilsidst tage mod *Døden* med et Genkendelsens Smil: den sidste Ven, „den eneste maaske“ — hav Tak fordi Du bringer mig Lise og den store Fred og den retfærdige Dom!

Ja, den retfærdige Dom: saa længe han levede, fik han den ikke. Men overfor den Døde bliver Mennesker jo gerne milde. Alt havde Gedalia mødt i sit omskiftelige Liv, baade Haan og Hæder, Spot og Smiger, Armod og Rigdom, Sejre og Nederlag, Held og Vanheld, Ophøjelse og Beskæmmelse, det Storslaaede og det Lurvede, det Glimrende og det Luvslidte, det straalende Lys og det knugende Mørke, det Glansfulde og det Gemene, Fryd og Kval, Kærlighed og Had — men det *Milde* og det *Fine*: at lære det at kende, faldt aldrig i hans Lod. Skal han da derfor ligge i sin Grav som en plump Misforstaaelse, en snurrig Patron, en Stakkel, der snød Menneskene, men sig selv mest — bør ikke Mildhed og Finhed, just det, han altid instinktmæssigt savnede i levende Live, gyde sit Skær over hans Minde?

* * *

Men paa det her omhandlede Tidspunkt, Sommeren 1871, var det ikke Udsltelsen, Gedalia beredte sig til, men tværtimod Livsudfoldelsen: det gik ham ganske som Frederiksen og Joseph Michaelsen, Aaret blev netop et af hans Lykkeaar, hvor alt føjede sig for ham, saa at han kom til at staa paa sin Anseelses Middagshøjde. Med største Dumdristighed havde

han sammen med Kammerraad E. C. Møller og Overintendant C. F. Svendsen dannet et Interessentskab, som fik overdraget Anlægget af Vendsysselbanen — og fra dette Foretagende slap han baade med Udbytte og med Hæder. Den 15. August 1871 blev Banen indviet, Biskop Kierkegaard holdt sin bekendte Tale om Tiden, der baade er en Jern- og Guldalder. Det var en stolt Dag i Gedalias Liv: ved denne Lejlighed blev han Ridder af Dannebrog, og som alt ovenfor nævnt blev han samme Aar Ridder af Æreslegionen. Intet Under, at han følte, at just nu lykkedes alt for ham, just nu havde han den heldige Haand, det rette Haandelag. O ja!

Og hvad paa en vis Maade mere var: Aaret i Forvejen, 1870, havde han gennem den herværende franske Gesandt faaet en Henvendelse fra Marchal Prim i Spanien, om det ikke skulde være ham muligt at skaffe en nordisk Prins til den spanske Kongetrone, hvad der gav ham Anledning til at opnaa fortrolige Sammenkomster med Prins Hans og komme i Brevveksling med Prins Oscar af Sverige-Norge. Man kunde nu smile ad ham saa meget, man lystede, men med Sandhed kunde han spørge, hvilken anden Mand der havde været ude for en lignende Henvendelse. Var han saa længer Hr. Hvemsomhelst? Naar det gjaldt om noget saa stort som Besættelsen af en af Europas ældste Kongetroner, var det saa ham, Baron, Diplomaten, den store Financier, man udenlandsfra viste saa smigrende en Tillid — eller var det Grinebiderne paa Børsen? Han spurgte blot.

Og naar han stod i fuld Festdragt med alle Ordensbaand og Dekorationer, gav Spejlet ham uden al Tvivl et højst tilfredsstillende Svar.

Se, just derfor var det saa ovenud fiffigt, at Joseph Michael- sen paa dette Tidspunkt fik Frederiksen pudset paa Gedalia. Thi hvordan var nu Stillingen herhjemme? Der var National- banken og Privatbanken — af Privatbanker var der netop Privatbanken, saaledes hed den med den bestemte Artikel, dermed var Rækken udtømt som begyndt: Privatbanken var den første, sidste, eneste. Hvad skulde man med flere Banker — og oprigtig talt, Forholdene i København var saa vist hel- ler ikke større, end at det var vanskeligt nok at se, hvor der virkelig skulde kunne blive Plads til en Bank til.

Tilmed stod Tietgen just i hint Aar (1871) saa overvældig — „ingen over og ingen ved Siden af Tietgen“. Egentlig den eneste Tid herhjemme, hvor man kan tale om en Børskonge. Til at ville lave en direkte Konkurrence med ham maatte der netop en halvforrrykt Mand som Gedalia, der led af galop- perende Storhedsvanvid — Kong Salomon og Gedalia Sadel- mager: det var til at le sin Mave itu over.

Men nu Gedalia selv — han blæste ad Tietgen! Maatte ikke netop paa dette Tidspunkt Tietgen overlade *ham* at bygge Ka- lungborgbanen (ak, han anede ikke, *det* netop skulde blive hans Ruin). Tietgen kunde ikke magte dette Foretagende, Ge- dalia kunde — det skulde han vise. Og lave en Bank lige for Næsen af Tietgen — jo, det var en glimrende Ide, Michael- sen der havde faaet, det skulde han ogsaa vise Tietgen.

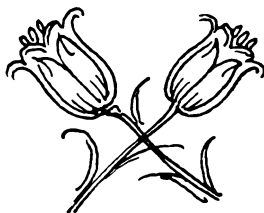
Ja, Gedalia var netop Manden, som havde om ikke Modet og den blanke Klinge, saa Modet og den blanke Mønt. Eller søm dog vidste, hvorledes Mønten skulde kunne skaffes. Han havde Evnen til at *bluff*'e. Herhjemme kendte efterhaanden

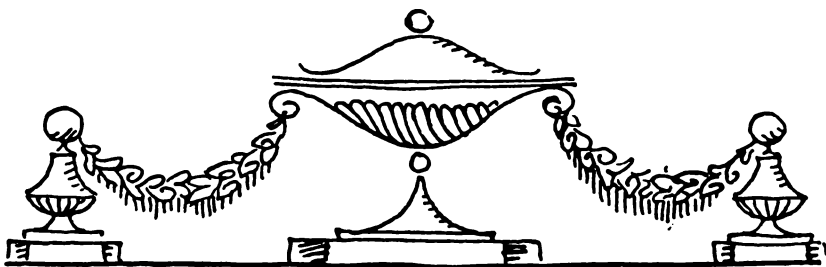

STIFTERKREDSEN

Adskillige Façonene og lod sig ikke mere dupere, men de Her-
rer Tyskere, som nu havde opdaget Danmark og skulde til at
eksploitere det, de kendte ham ikke, og ganske uvilkaarligt
maatte de tro, at Gedalias Hus var et virkeligt Bankhus af
første Klasse.

Da Gedalia var vundet og gjort ivrig for Sagen, som han
herefter betragtede som sin egen rent personlig, kunde man
begynde at danne den større Stifterkreds.

DET var gamle Hotel „Phoenix“. Det laa nøjagtig der, hvor det endnu ligger, den samme Bygning, der saa omtrent ligesaadan ud som nu, maaske for Datidens Øjne noget mere anseelig. Langt tilbage i Tiden havde Huset afgivet Bolig baade for store Adelsmænd og for store Gros-handlere, men fra 1839 var det blevet drevet som Hotel, først under Navnet „Stadt Hamburg“, siden havde den Mand, som blev dets Ejer og i Datidens København nød et vist Ry, Fiedler, omdøbt det til Hotel „Phoenix“.

Der var et andet „Fønix“ i København, nemlig Dansesalonen i Helliggejststræde, skraas over for Posthuset. Det var i Kælderen herunder, vore første Socialistførere i 1871 holdt til, og *Pio* maatte ofte skrive sine Artikler, medens Loftet gyngede under de Dansendes Trin. En gammel Tid blev brændt op — en ny steg frem af dens Aske.

Det i Sammenligning hermed saa yderlig højrespektable Hotel „Phoenix“ vilde netop samme Aar ikke staa tilbage for den inferiøre Dansebod.

Der er Huse, som er statelige, har en god Beliggenhed, synes svært der de ligger — og dog er det bare Bygninger, som Bygninger er flest, rummer almindelige Mennesker i almin-

delige Hjem: der sker intet indenfor deres Mure. Eller det er ganske dagligdags, hvad der foregaar, som i alle andre Huse, hvor der er Menneskeboliger. Og saa er der andre Huse, som Historiens Genius har udvalgt sig, og de kan være lidet iøjnefaldende, maaske grimme at se til, og det er maaske kun højt oppe paa Kvisten, der sker noget, medens Førstesalen er bestandig borgerlig. Men det er indenfor disse Mure, nye Tanker og nye Tider fødes.

Se, af saadanne Bygninger har Bredgade just ikke faa: som nu f. Eks. Moltkes Palæ paa det andet Hjørne af Dronningens Tværgade, for slet ikke at tale om Genboen skraas overfor, Schimmelmans Palæ. De er ovenikøbet begge To storslaaede arkitektoniske Monumenter for noget af Danmarks berømmeligste Historie. Nu, netop i dette Aar, syntes ogsaa det Hus, som bar Navnet Hotel „Phoenix“, at det kunde komme lidt med. Det havde alt i Forvejen taget sig svært sammen: i 1865 havde det den 10. Oktober været Skuepladsen for hin i daværende dansk Politik saa betydningsfulde festlige Sammenkomst, hvortil 30 Medlemmer af Rigsraads-Folketingets Venstre havde indbudt Herremænd som Grev Frijs-Frijsenborg, Baronerne Blixen-Finecke og Zytphen-Adeler, Hofjægermestrene Grüner og Sehested, Godsejerne Estrup, Jacob Scavenius m. fl. — netop den Lejlighed, hvor Alliancen mellem „de store og de smaa Bønder“ blev beseglet.

Og siden da havde adskillige af Landets prominenteste Godsejere haft her til Huse: naar de kom ind til Staden, tog de uvægerligt ind paa Hotel „Phoenix“ og holdt Residens der. Naturligvis var „Phoenix“ ikke paa langt nær saa fornem, saa

fin paa det som Schimmelmans Palæ, men den nye Tids Adel var ej heller saa stilfuld som det Aristokrati, der et Aarhundrede tidligere havde færdedes i Grev Schimmelmans Saloner. Det Herremandsvælde, som var bygget op paa Studedefning og stort Hartkorn, fortjente vel næppe heller en saa skøn Rokoko-Ramme som det 18. Aarhundredes Reventlow'er og Schimmelmann'er. Men med Dannelsen af Ministeriet Frijs-Frijsenborg havde dette Aristokrati overtaget Regeringen i Danmark, „som det syntes paa et støt og solidt Grundlag, der gav Løfte om Holdbarhed og Stabilitet“. Paa Datidens nationalliberale København havde dette gjort et mægtigt Indtryk. „Den offentlige Mening var i en Række af Aar blevet indøvet i den Trossætning, at den godsbesiddende Adel bestod af en Slags halvtyske, uvidende Junkere og danske Slesvigholstenere, der saa deres Ideal i Stavnsbaand og Vornedskab og, om de havde turdet, gerne havde sluttet Pagt med deres Frænder, de tyske Slesvigholstenere, om at føre de gamle Tider tilbage“. Og deres egen Pennefører og *spiritus rector*, Joseph Michael- sen, føjer til denne Skildring de Ord: „Og dette Aristokrati var jo ikke helt uden Skyld. Det havde virkelig delvis staaet udenfor den danske Folkebevidsthed, som om de svundne 200 Aar ikke havde været tilstrækkelige til at akklimatisere det, og havde, som en Parodi paa den danske Adels nødtvungne Passivitet efter 1660, siddet surmulende ude paa sine Herresæder, skulende til Grundlov og Borgerfrihed, i Vennekredse for lukkede Døre harcellerende over Geschicht-erne fra Hoffet og Ministrene fra Gaden.“

Men efter den nye Grundlov af 1866 var den danske Gods-

ejerstand — med Storproprietærene i Følge — paany indtraadt som politisk Magtfaktor her i Landet, havde faaet sit eget, paa Hartkornet byggede Ting (Landstinget) og havde sat sig bredt og mageligt til Rette i Højsædet. Det er vanskeligt for en Nutidsbevidsthed ret at forestille sig den da herskende Herremandstype: ved sin blotte Fremtræden bragte den med sig som en Duft af nyslaaet Hø, en Atmosfære af landlig Djærvhed og Friskhed, af rødmosset Magtglæde og blussende Selvbevidsthed. Derfor faldt nu ogsaa den Tanke i god Jordbund hos dem, at de skulde have deres egen Bank: deres gamle Modstandere, de nationalliberale Embedsmænd, havde de besejret, endog saa grundigt, at disse gamle aandsfine Repræsentanter var i Færd med at slutte politisk Forbund med dem til Venstrebøndernes Bekæmpelse — saa meget mere maatte det tiltale dem nu ogsaa at faa den Børs, hvem deres Rigdom skinnede i Øjnene, ind under deres Indflydelsessfære ved Hjælp af samme Børs' eget Vaaben: Kapitalen.

Enkelte af de mest fremragende af disse Mænd havde allerede Tietgen klogt vidst at knytte til sig bl. a. ved sit, iøvrigt mislykkede, Forsøg paa i 1860 at starte en Hypotekforsikring som Afløser af eller dog Konkurrent med Kreditforeningerne — deriblandt selve Grev Frijs-Frijsenborg, som i sin Tid var blevet manuduceret af Hall og overhovedet paa mange Maader, trods forbigaaende indrepolitisk Modsætning, stedse rent personlig stod de nationalliberale Kredse nær. Men der var nok andre betydende Herremænd for N. C. Frederiksen og Joseph Michaelsen at vælge imellem. Michaelsen havde stadig haft sin Gang paa Hotel „Phoenix“, lige fra den Gang han i 1848

efter et af de berømmelige Casino-Møder havde danset i Hotellets Sal til Grünes Musik med Goldschmidt og Chiewitz, „der ligesom de andre Tilstedeværende var opfyldte af alt det Store, som det gamle, formentlig nu foryngede Fædreland gik i Møde“. Alle hans Forhandlinger med Blixen-Finecke havde fundet Sted paa Hotel „Phoenix“. Og der opsøgte han nu allerførst Hofjægermester *Grüner*, altsaa netop den, han i sin Tid havde foreslaaet som Mellemanden ved Dannelsen af Alliancen mellem „de store og de smaa Bønder“. Og i Grüners Værelser begyndte derefter en Række Sammenkomster, som ikke alene førte til Landmandsbankens Stiftelse den 5. Oktober, men gennem hvilke det nye Institut efterhaanden langsomt tømredes op under megen Møje og indbyrdes Kiv i Dagene indtil den 8. December.

— — —

Der er næsten altid et langt Spring fra Beletagen til Kvisten. Men i hine Dage og i hint Hus var der et Spring som mellem to Verdener. Eller dog to modstridende, hinanden fjendtlige Sfærer. Nede i Beletagen foregik der et Frimurerarbejde paa at bygge op et nyt Kapitalens Tempel, oppe i øverste Stokværk sad imens en høj ung Mand med svære Lemmer — et endnu skægløst Ansigt med et lidt søvnigt Udtryk, naar han ikke var i Uro (men han var næsten altid i Uro), vandblaa Øjne og et meget blondt Haar, som havde Tilbøjelighed til at falde ned i Panden! En ung Kunstner, en Digter-sjæl, som paa en fuldt tonende og skinger Trompet blæste ud al sin Harme over Arbejderstandens Undertrykkelse ved Pariser-Kommunens blodige Nederlag, blæste den ud saa vide!

**Altsaa kun et enkelt Instrument, men til Trods herfor blæste
det ufortrødent Reveille:**

Guds Død! Hvi kende I ej Eders Styrke?
Hvi fordre I ikke med tusinde Stemmer
Af Guldkalven, som vore Bøddler dyrke,
Et saftigt Stykke, en Mørbradskive?
— — —

Ja, hvis vi kun var som et Barn, som en Kvinde
Med Blødhed i Hjertet og Taarer bag Øjet,
Saa kunde vi lade os lede i Blinde
Og bære vort Kors og sukke mod Døden,
Men vi ere Mænd! — Der er et, som vi vide:
Det er ondt at sulte, naar man skal slide;
Vi vil ikke sulte, vi vil op paa Tribunen
Og dømmme — og Dommen skal hedde Kommunen.

Digtet blev skrevet deroppe paa Hotel „Phoenix“ Kvist en Lørdag Nat, efter at Dagens Frimurerarbejde i Beletagen forlængst var stilnet af. „Engelske Socialister“ kom det siden til at hedde, og endnu samme Nat skrev Digteren til sin Ven Vilhelm Møller, Redaktøren af Nyt dansk Maanedsskrift, hvis røde Hæfter indeholdt saa megen anden Ugudelighed saasom Darwinisme, Positivisme og Socialisme, følgende lille korte Brev: „Jeg har skrevet et Digt i Nat, noget, der længe har ligget mig paa Sinde. Formen er min egen, Stoffet er Kommunens: der er engelsk Forbitrelse, engelske Næver deri. — Vil De holde aabent i dette Hæfte en eller to Sider? Mit Navn sætter jeg ikke under, da jeg ikke vil optræde som Poet. Men Digtet er godt, og vi kunde jo kalde det: Oversat fra det Engelske. Deres H. D.“

STIFTERKREDSEN

Det fremkom under Pseudonymet *Marc Cole*, men man vidste snart, da Forfatteren intet Skjul lagde derpaa, at hans rette Navn var *Holger Drachmann*. Man trak beklagende paa Skulderen: altsaa en Professorsøn, en ung Marinemaler, der sandelig burde tage sig noget bedre til end at blæse Op-rørshymner — f. Eks. at passe sit Staffeli deroppe i den lille Atelierlejlighed, hvor han nys var flyttet ind med den skønne Fru Belli, altsaa den unge Hustru, han dog nu skulde se at forsørge.

Gæstfrit rummede Hotellet baade Landmandsbankens Stifterkreds og den unge Revolutionsdigter indenfor sine gamle Mure. Et af disse sælsomme Sammentræf, som Historiens Muse med sin Sans for det Dramatiske ligefrem synes at ynde!

FOR de Mænd, der i hine Efteraarsmaaneder samledes i Hotel „Phoenix“ for at starte den nye Bank, betød Manden paa Kvisten ikke det fjerneste: de ænsede ham slet ikke. De var alle praktiske Naturer uden Sans for Lyrik, uden Øre for slig Fremtidsmusik, de havde *deres* Hverv, og den Gerning, de gjorde for at udfylde det, var grundig og solid. At skrive med Ildbogstaver paa Væggen laa dem uendelig fjernt — og til at blæse Reveille for Slægten følte de intet som helst Kald. De var Handlingens Mænd, som var kommet sammen for at skabe et nyt Samfundsforetagende og derigennem øve et Værk. Om det blev et Størværk, overlod de, som de gode Landsmænd de var, til Tiden — Tiden, der modner og giver mangefolds Grøde. De ønskede i al Maalknaphed kun at faa, hvad de havde planlagt, saa godt begyndt, at det allerede derigennem var halvt fuldendt.

I denne Kreds af dygtige, virkelystne Mænd, som det var lykkedes Frederiksen og Michaelsen at samle, var der særlig to, om hvem det i fortrinlig Grad gjaldt, at de var udprægede *Arbejdsnaturer*: hvad de tog sig paa, satte de al Flid og Evne ind paa at faa gennemført og gik, saalænge Arbejdet varede, helt op i det, uden at det faldt dem ind at ville fuske sig nogle Resultater til ved at skyde Genvej. Det var Hofjægermester

Grüner og Etatsraad Hofman-Bang. Som Motto for begges Liv kan man sætte Carlyles skønne Ord: All work is noble; work is alone noble. And in like manner too, all dignity is painful; a life of ease is not for any man, nor for any god. — The only happiness a brave man ever troubled himself with asking much about was: happiness enough to get his work done.

For dem begge var Arbejdet ikke, som saa ofte for moderne Mennesker, den forhadte Tids-Dræber, den fødte Fjende af deres Passioner, men netop selv en Passion. Eller vel snarere: som en venlig Aand, der gav deres Liv Indhold og Mening. Begge fornam de mere end en Gang i deres Liv, at Lykken er en lunefuld Gudinde, som flygter med overmodig Hast, naar man jager efter hende — men naar en Mand sidder fordybet i sit Arbejde, kigger hun nysgerrigt over hans Skulder.

Georg Johan Røby Grüner var født 1817. Han var en Søn af den fra den engelske Krig 1807—14 hæderligt bekendte Søofficer, senere Generalkrigskommissær Gustav Grüner til Kjærup. Sin første Uddannelse fik han paa Sorø Akademi, blev Student i 1836 og juridisk Kandidat med første Karakter i 1842. I December 1843 erhvervede Faderen Godset Raunstrup i Præstø Amt til ham. Georg Grüner udkøbte Hovedgaardens Forpagter og drev selv sin Gaard 1844—1854 med stor Kraft og Dygtighed, ligesom han ogsaa benyttede gunstige Lejligheder til ikke ubetydeligt at forøge Gaardens Tilliggende. Den gamle, skumle og forfaldne Borg forvandlede han efterhaanden til et af Landets smukkeste Herresæder, hvor han med sin Hustru Klara Gudrun, født Simonsson — en Dame

af gammel islandsk Æt — førte et lykkeligt Familieliv. I 1851 købte han Gaarden Lille Svenstrup i Sorø Amt — selve Bygningen var kort i Forvejen afbrændt, han byggede den op paany og drev selv Gaarden i en længere Aarrække. 1869 overtog han efter sin afdøde Fader Godset Kjærup.

Allerede i 1844, altsaa kun 27 Aar gammel, indtraadte han i Sogneraadet og var dettes Formand i det vanskelige Aar 1848. Denne Post vedblev han at beklæde til 1854 — i 1853 valgtes han tillige ind i Præstø Amtsraad, men af Hensyn til sit vaklende Helbred maatte han nu efter Lægernes Raad de følgende Aar foretage en længere Udenlandsrejse. Paa denne besøgte han de fleste europæiske Lande, gjorde sig særlig i England og Skotland bekendt med Agerbrugsforholdene og besøgte i Irland Landarbejderne i deres Hytter.

Ved sin Hjemkomst 1857 valgtes Grüner af Justitsministeriet til Medlem af Repræsentantskabet for Landbygningernes Brandforsikring. Da Grev Frijs Frijsenborg blev Konsejlspræsident i 1865, nedlagde han Posten som Repræsentantskabets Formand og blev afløst af Grüner. Derved faldt det i dennes Lod at gennemføre Brandforsikringens Udsondring fra Statsmagten ifølge Lov af 23. April 1870.

Som en af hans særlig fortjenstfulde Gerninger skal nævnes, at han i 1861 købte Holbergs gamle Gaard, Tersløsegaard, som i Henhold til Lov af 19. Februar 1861 ved offentlig Auktion blev solgt fra Sorø Akademi, hvorefter han sammen med tre andre Soranere, nemlig Grev Frijs Frijsenborg, Grev Frijs Juellinge og Lensbaron Rosenørn-Lehn privat funderede det af Ludvig Holberg paa Tersløsegaard stiftede

Enkesæde, som ifølge nævnte Lov var blevet nedlagt. Paa Fundatsen af 24. December beholdtes kongelig Konfirmation i Marts 1862, og Grüner blev som Ejer af Tersløsegaard administrerende Direktør.

Hans store *social*e Interesse fik allerede i 1849 et daads-kraftigt Udslag ved Oprettelsen af Sparekassen for Herluf-magle-Tybjerg Sogn samt Raunstrup Gods. Han overtog selv uden Vederlag Direktørposten og gennemførte med stor Paa-passelighed den statutmæssige Regel, at smaa Udlaan skulde bevilges før de store: naar der f. Eks. meldte sig samtidig som Laantagere i et Øjeblik, hvor der var 10,000 Daler disponible, en Mand, der kunde stille god Sikkerhed for samtlige 10,000 Daler, og 10 Mænd, der ønskede hver 1000 Daler, da gik de Ti forud for den Ene.

En endnu større socialpolitisk Indsats var dog en Plan, han just paa dette Tidspunkt var begyndt at sysle med i sine Tan-ker, men som først blev fremsat i 1872, nemlig den Plan, der blev virkeliggjort i „De forenede Kommuners Alderdomsfor-sørgelseskasse“, hvor det ledende Princip netop er Hjælp til Selvhjælp. — Allerede 1868 var han Medstifter af „Forenin-gen til Forbedring af Husmands- og Arbejderklassens Kaar i Præstø Amt“, i hvis Overbestyrelse han tog Sæde.

Den eneste Skildring, man har af Grüner, er den, *Joseph Michaelsen* har givet i sine Memoirer*), men Michaelsen var ingen uvildig Mand, havde netop i Landmandsbankens første Begyndelse skarpe Sammenstød med Grüner, og det er aaben-bart, at han bærer Avind imod ham — skønt han „har søgt at

*) „Fra min Samtid“ II, S. 132—133.

rense sin Hukommelse for ethvert Spor af, iøvrigt berettiget (*sic!*), Misnøje“. Han bekender da ogsaa samtidig, at han „ingenlunde hylder den formentlige Pligt kun at tale godt om de Døde“, og hans Karakteristik bærer kun altfor tydelige Mærker af hans levende Uvillie. Men just derfor kan man trøstigt paa Grüners Kreditside opføre alt, hvad Michaelsen mener at kunne sige af godt om ham, da det sikkert er aftvunget ham af en Følelse „inderst inde, som har modsat sig at skildre en Afdød, der altsaa er afskaaret fra Selvforsvar, saaledes, som det vilde være Ret og Pligt overfor den Levende, med hvem Sol og Vind er delt mere lige“. Michaelsen siger om Grüner: „Det var en Mand med en betydelig Intelligens, stor Arbejdslyst og en brændende Ærgerrighed, der alene holdtes i Tømme af et nedbrudt Helbred. Han var juridisk Kandidat og vilde, født Jurist som han var, upaatvivlelig have banet sig Vej baade til Formue og de ydre Tegn paa Anerkendelse ogsaa i andre Stillingen end Godsejerens, som han skyldte Faderens dygtige Udnyttelse af heldige Konjunkturer i Landbruget og sin egen udprægede Erhvervsevne.“ Han taler videre om Grüners „praktiske Sans og ubetvingelige Ihærdighed“. — Men paa den anden Side paastaar han, at Grüner var „uægte“, at saavel hans Liberalisme og hans Liberalitet som hans *bonhomie* og Jorddrotlighed var *simili*. Grüner skal have haft ej alene en „pessimistisk Livsanskuelse“, men ogsaa en daarlig Tro til Næsten — og et koldt Hjerte.

I Virkeligheden er det en saare letkøbt Maade at komme en Modstander til Livs paa (thi som Modstander opfattede Michaelsen just Grüner: i Landmandsbankens Sæk kunde ingen-

lunde begge rummes). Hvad Grüner end foretager sig, naaer han aldrig at tilfredsstille sin strenge Kritiker: viser han virksom Interesse for at lette og forbedre Landarbejdernes Kaar, imødekomme sine Fæstere, hjælpe sine Husmænd, støtte sine Sognebeboere — overfor det altsammen gaar det Michaelsen som *Ampère* overfor Kejser Augustus (*sans comparaison*): han ser deri kun „*les ruses de son caractère et l'hypocrisie de sa politique!*“ Ganske som det i sin Tid blev sagt om *Ampère* overfor den store Personlighed, *han* skildrede, saaledes ogsaa her: man faar et Indtryk af Overanstrengelse for begges Vedkommende, baade Skildreren og den Skildrede. Grüner maa tidlig og silde overanstrenges sin Snildhed for at demonstrere sin socialpolitiske Interesse, idelig være rede for Enker og Faderløse med virksom Bistand og gode Raad — og saa dog stadig høre: *toujours le même calcul!* Det skal altsammen kun være en Komædie, han spiller. Og hvad hjælper det ham saa? Joseph Michaelsen har samtidig overanstrengt sig med i enhver Rolle at afsløre ham og overleverer ham nu til Eftertidens uskaansomme Dom!!

Det laa ikke i Grüners Væsen i sit Ydre at bære Følsomhed til Skue, han nærede ikke den Sentimentalitet, som saa mange Danske forveksler med sand Følelse. Han var først og fremmest Villiesmenneske, som med ukuelig Energi overvandt sin legemlige Svaghed og paa tværs og Trods af sin Fysik gennemførte en Arbejdsdag af en Længde, som vilde have oprørt moderne Socialistførere. Naar han saaledes uafbrudt var paa Færde, var det ogsaa, maaske endog i første Række, for sit eget og sine egne, men til at røgte den Opgave behøvede han ikke paa langt nær den Tid, han hver Dag arbejdede i, saa at

der alligevel blev en Rigdom af Stunder tilovers, som han bevislig stillede i almene og i humane FormaaIs Tjeneste. Dette er det faktiske. Skal han dømmes efter sine Gerninger, som de Kendsgerninger, de *blev* til, maa Dommen blive ham gunstig. Og menneskelig set maa altid hans Villiesstyrke kaldes beundringsværdig: tilsidst satte han sig endog med sammenbidt Haardnakkethed til Modværge mod selve Døden og holdt den til alle Menneskers Forbavselse saa længe i Skak, at han naaede at faa truffet alle sine Dispositioner, inden den omsider fik Overtaget. Det er denne stiltfærdige Sejghed, som Michaelsen *maatte* miskende: Grüner glødede stadig, han var ikke som Michaelsen Fyr og Flamme.

„Man kan godt spise Salat“, siger en stor Tænkter, „før den har sat Hjerte; men dog er Hjertets fine Skørhed og dets yndige Krusning noget langt andet end Bladene. Saaledes gaar det ogsaa i Aandens Verden: Travlhed gør, at saa yderst sjældent et Individ faar Lov til at sætte Hjerte.“ Er det vel egentlig andet, der har foresvævet Joseph Michaelsen, og som han højst burde have sagt, da han skrev om Grüners kolde Hjerte.

Af Ydre var Georg Grüner en køn Mand med store Knebelsbarter og Bakkenbarter, som mødtes under Hagen. Af Væsen korrekt og forekommende, Blikket velvilligt og ingenlunde blottet for Varme.

Niels Erik Hofman-Bang til Hofmangave havde i 1871 et langt, daadrigt Liv at se tilbage paa. Han var da 68 Aar, endnu rank af Holdning og fuld af ungdommeligt Liv. Med sin høje, slanke Skikkelse og sin formsikre Maade at bevæge sig paa var han i sjældnen Grad en ædel Fremtoning, og i

Samklang hermed bar hans Væsen et umiskendeligt Præg af indre Værdighed og Hjerteradel. Store Øjenbryn, et Par prægtige Øjne, lang, lige Næse, en kraftig, udtryksfuld Mundlinie, Bakkenbarter, et vældigt Haar, der ved Ørerne strittede ud til Siderne som krusede Fjerbuske.

Fra Vuggen til Graven var Hofman-Bang idelig og uafbrudt fyldt af en ukuelig Virkelyst og Virketrang, paa lykkelig Vis forenet med glimrende Arbejdsevner. Da han i 1822 blev Student og kom til København, gav han, Arving til et Stamhus, sig saaledes til at manuducere i Matematik, var Lærer i Borgerdydskolen, samtidig Privatsekretær hos sin Morfader, Statsminister Ove Malling, og fik endda Tid til indgaaende at studere Mekanik i Urban Jürgensens Værksted og modtage Tegneundervisning af Bindsbøll. Efter en omhyggelig teoretisk og praktisk Uddannelse i Landvæsen blev han som 28aarig (1831) ansat i Sverige som „Statens Undervisare i Fårskötsel“ og røgtede samvittighedsfuldt dette Hverv, til han 1842 overtog Forpagtningen af Hofmansgave. 1855 blev han efter Faderens Død Stamhusbesidder og som saadan senere Etatsraad. Paa Godset indrettede han et Landbrugsinstitut for Uddannelse af unge Landmænd og viede nogle af sine bedste Kræfter paa denne Gerning. I økonomisk Henseende er hans Navn hæderfuldt knyttet til den svenske Harve og Kløversaa-maskinen. Noksom kendt er ogsaa hans Interesse for rationel Havedyrkning, hvorpaa hans Interesse for Husmandsbrugenes bedst mulige Udnyttelse bragte ham ind: han forskrev fra Frankrig uhyre Mængder af Dværgfrugttræer som etaarige Forædlinger og lod dem omdele viden om.

I Sommeren 1871 kom han netop hjem fra en Rejse i Tyskland og Schweiz og meddelte i „Ugeskrift for Landmænd“ sine Indtryk herfra. Han tog heri efter indvundne Erfaringer varmt til Orde for Dyrkningen af Sukkerroer og gav indgaaende Vejledning i saa Henseende. Men dernæst havde han ogsaa sat sig nøje ind i Bankforhold. Han gjorde opmærksom paa, at til Anskaffelse af Sædekorn og kunstig Gødning manglede der ofte i Danmark Driftskapital, og hertil krævedes mindst 12 Maaneders Kredit, til Mergling, Dræning og lignende endvidere Kredit paa 3—4 Aar. Det var derfor saa højst naturligt, at han var med ved denne Lejlighed, ovenikøbet i første Række.

Forøvrigt bragte hans Medarbejderskab paa Landmandsbankens Dannelse ganske snurrtigt for Dagen, hvorledes selv en saa udmærket, fin og hjertensbrav Mand kunde være behæftet med Standsfordomme, som lejlighedsvis kunde indsnævre hans Syn paa Mennesker. Da der saaledes i December Maaned indtræder den Situation, at det midlertidige Bankraad maa suppleres for at skaffe Foretagendet fast Bund under Fødderne, røber han i et Brev til Isak Glückstadt sin Forfærdelse over, at „Rigsdagens Mænd“ vil ind i Raadet og endog opstiller en Kandidat som „Berg fra Bogø(!), en Mand, med hvem ingen af Godsejerne kan være bekendt at arbejde“. Naar det gik saaledes med det grønne Træ, kan man kun altfor vel forstaa, hvorfor der i vort politiske Liv maatte spildes saa mange lange og trange Aar, inden Bondedemokratiet naaede frem til den sociale Ligestilling, som fremsynte Mænd af Hofman-Bangs Art allerede 1871 burde have begrebet tilkom det.

Ved Hofman-Bangs Side ser vi 3 fuldblods Repræsentanter for Datidens Godsejerstand trine frem.

Niels Frederik Bernhard Sehested var født paa Broholm den 20. Februar 1813. Han var først og fremmest sin Moders Søn, opdraget som han blev fra sit sjette Aar, da Faderen allerede døde, af denne ualmindelig dygtige Kvinde, som med fast Haand bestyrede det store Gods. I sit 26. Aar satte han Bo paa Brændeskovgaard, hvis Jorder væsentligst bestod af et afdrænet Stykke stenet Skovareal, han selv havde opdyrket. Samme Aar (1839) arvede han Broholm og udviklede sig i de følgende Aar til en for sin Tid mønsterværdig Jorddrot. Datidens Problem for en saadan var Fæstevæsenets Afløsning, og efter at have sat sig grundigt og praktisk ind i dette Spørgsmaal, lykkedes det ham gennem trede Smaaskrifter at vinde Raaderum for sin Opfattelse, der ej heller manglede Vidsyn og Rundhaandethed. Han fik herved i væsentlig Grad præget den Ordning af Fæstevæsenet, som blev gennemført ved den bekendte Lov af 19. Febr. 1861.

Ogsaa paa anden Maade fik han Lejlighed til at vise Storsind og Sans for andre Værdier end Døgnets haandgribelige. Paa Bunden af en Sø, han lod udtørre, stødte man paa et sjældent Fund: Oldsager i Tusindvis fra den fjerne Stenalder. Som den ihærdige og praktiske Mand, han var, helmede han ikke, før han fik demonstreret, at der ved Hjælp af disse Stenøkser og andre Flinteredskaber kunde opføres et prægtigt Hus, som han da gjorde til Ramme om sin arkæologiske Samling.

Sehested var i 1871 som 58aarig en bred, svær, blodrig Mand, djærv, højtalende, busende lige paa med en Tyretap-

perhed, som nok af og til kunde gaa zartere Naturer paa Nerverne. Ret en Landadelsmand af fjerne Tidens Herremands-type, til hvem det kunde passet at have Galt og Marsvin i sit Vaaben. Professor Frederiksen og han havde pudsigt nok *stødt sammen* gennem en Dagbladspolemik i Aarene 1866—67 angaaende Skovsagen: de drøje Hug, Sehested da havde ført mod Frederiksens radikal-forfløjne Idéer om at flytte al dansk Skov ud paa Hederne, havde aftvunget Modstanderen Respekt. Nu, da det gjaldt for Frederiksen om netop at faa kapret de anseeligste og anseteste Repræsentanter for Landbostanden, randt den gamle Herregaardsskytte ham naturligt i Hu, og saaledes mødtes da disse to saa vidt forskellige Mænd om fælles Maal og Sag.

Det behøver næppe at tilføjes, at var allerede Kombinationen Sehested-Frederiksen ejendommelig, saa var Kombinationen Sehested-Gedalia ligefrem barok: den fødte Adelsmand lagde da ej heller synderlig Skjul paa sin Ringeagt for „Standsfællen“, den nybagte Baron fra San Marino. Gedalia var selv en „Draufgänger“, men paa helt anden Vis, og holdt sig derfor saavidt muligt af Sporet for saa megen højaristokratisk og massiv Vælde. — —

Hofjægermester *Bech* — August Villads Bech — var da en Mand paa 56 Aar, høj, svær, stiv og statelig. Han var Søn af den bekendte københavnske Grosserer *Jørgen Peter Bech*, men blev efter egen Lyst fra ung af uddannet til Landvæsenet, dels herhjemme, dels i Mecklenburg. Han slog sig først ned paa Lolland, men i 1846 købte han Valbygaard ved Slagelse, 10 Aar efter tillige Borupgaard, hvilken Ejendom han forsynede

med nye og prægtige Bygninger. Han var Landmand med Liv og Sjæl, gik helt op i sine Gaardes Bedrift og satte dem i fortrinlig Stand. Han indførte de nyeste Forbedringer i Behandlingen af Jorden og anvendte den største Omhu paa Besætningen. Som Passion dyrkede han Skovkultur. Han var en ivrig Planter ikke alene paa sin egen Hovedejendom, Valbygaard, men ogsaa ovre paa den jydskede Hede, hvor han med dette Maal for Øje erhvervede sig en Ejendom.

Som Jorddrot stillede han sig forstaaende overfor Tidens Krav om Fæstets Overgang til Selveje og solgte i Overensstemmelse hermed store Dele af Bøndergodset.

Bech var i udpræget Grad sin Tids Agrartype: jordbunden i god Forstand, gaaende helt op i sin Bedrift, og just derfor fuld af Forstaaelse og Sympati overfor den mindre Agerdyrker, overfor Bonden; men samtidig hævde sig selv som den, hvem Førerstillingen tilkom qua Storbesidder og Foregangsmand. En klog og myndig Mand, som i Livets praktiske Anliggender vel vidste at tage Lejligheden i Agt, naar det laa ham paa Sinde at faa noget gennemført.

Hans Søn, der som purung blev knyttet til Landmandsbanen som Funktionær og senere, da han var blevet Godsejer, i mange Aar sad i Bankraadet, vil af de Nulevende, som har kendt ham nøjere, huskes som en højst elskværdig Mand, mild og venlig, lys og vindende af Væsen. Han elskede vel ogsaa Landbruget — var en af Landbostandens første Tillidsmænd — men som alt hos ham var ogsaa denne Kærlighed støbt i Urbanitetens Form — „urban“ betyder jo netop at have et Bymenneskes Tanke- og Følesæt. Faderen var derimod

mere landlig robust, derfor ogsaa mere haandfast. Af det politiske Liv følte han sig ingenlunde tiltalt, vægrede sig derfor ogsaa standhaftigt ved at træde ind eller deltage deri. Med et praktisk Foretagende som det her omhandlede — hvoraf hans kære Jordbrug kunde komme til at høste positiv Gavn —, det var just, hvad han gerne vilde være med til at føre ud i Livet. Han viede derfor ogsaa først Planlægningen, senere selve Banken stor og virksom Interesse.

Carl Berg til Store Vejlegaard blev netop i Efteraaret 1871 valgt ind i Landstinget. Han fik dette Hverv, som han i Forvejen havde faaet saa mange andre Hverv — Sogneraadformand, Amdsraadsformand, Landvæsenskommissær o. s. v. — uden at attraa det, endsiges trænge sig frem, stadig baaret ind og op af sine Medborgeres Tillid til og uskrømtede Agtelse for hans Retsind og solide Arbejdsdygtighed. Han var oprindelig en bleg, spinkel københavnsk Dreng, hengiven til Sværmeri, men hans flittige Færd i Mark og Eng — han kom tidlig og af egen Lyst til Landvæsenet — forvandlede helt og holdent hans Natur og Væsen. Han blev en solbrændt, vejrbit Landmand, fuld af Sindighed og praktisk Sans, altid holdende sig paa det Jævne og til, hvad der laa ligefor. Han talte kun sjældent og da kun om Sager, hvori han var særlig bevandret, talte godt og let fatteligt, gav altid sunde og forstandige Indlæg i Debatten. En selvstændig Natur, som ikke var til at trænge bort fra den Vej, han efter nøje Overvejelse havde valgt. Beskeden i sin Optræden, mild i Maaden, venlig og velvillig — en høj, smuk, statelig Mand med noget saa umiddelbart vindende i sit Væsen, at han blev afholdt baade af Meningsfæller og Modstandere.

Fra disse landligt frodige og bredt anlagte Naturer med deres Præg af Djærvhed og bunden Styrke var Departementschef *Benzon-Buchwald* vidt forskellig — uden forsaavidt han ogsaa var en høj Mand. De var næsten alle høje, de Tilkaldte i denne Stifterkreds. Høje og magre eller høje og føre, men næsten alle høje. De ragede op, havde selvbevidst Holdning, kom let til at se En og Anden over Hovedet — som nu i dette Selskab for Grüners Vedkommende en lille Mand som Michaelsen. Om *Benzon-Buchwald* gjaldt dette ikke mindst. Skønt leddeløs af ydre Holdning var han i høj Grad selvsikker, skinsygt vaagende over opnaaet Stillings Myndighed og Vægt. En magtkær og egenraadig Mand. Det var særlig efter Godsejernes Ønske, han var taget med, fordi han vidstes nøje at paasee Formens Iagttagelse og have stor Sans for det talmæssig præcise og korrekte: man haabede, rent ud sagt, i ham at have en gavnlig Modvægt mod Frederiksens geniale Sjuskethed.

Julius Peter Tamm Bazon-Buchwald var da en Mand paa 52 Aar. Efter at han i 1845 havde taget juridisk Eksamen, var han blevet ansat som Volontær ved det daværende Rentekammer og avancerede her efterhaanden til Fuldmægtig. 1856 blev han, efter forudgaaet Konkurrence, statsvidenskabelig Professor ved Københavns Universitet, men uden at være eller blive nogen nationaløkonomisk typepræget Mand: betegnende nok fordybede han sig kun i eet Emne, nemlig Møntvæsen. Han var og blev Stokjurist med en vis abstrakt Talsans, hvorved han opnaaede en ikke ringe Skarpsindighed i Regnskabsvæsen. Han kom derfor paa sin rette Plads, da han i 1862 blev Chef for Revisionsdepartementet — skal som saadan have haft en meget

fin Næse til at vejre Underslæb og afsløre bogholderimæssige Kunstgreb, som skulde dække over Fejl og Undladelsessynder. Samme Næse var overmaade stor og skal ogsaa i anden Henseende have været paafaldende, og som Følge deraf, fortælles det, fandt han det altid nødvendigt, naar han kom kørende ind i en By for at øve Kontrol med Oppebørselsbetjentene og naturligvis helst skulde undgaa, at disse straks blev alarmerede om hans Komme, at læne sig dybt tilbage i Vognen og lægge et Lommetørklæde over sit Ansigt.

I Stifterkredsen nød han stor Anseelse, som han udnyttede til at gøre sig i høj Grad gældende. Han kom derfor ogsaa ved selve Bankens Dannelse straks i første Række, men den følgende Skildring vil vise, at dette ikke just gik af uden adskillige Rivninger.

Ved de første Sammenkomster i Hotel „Phoenix“ var ligeledes Storkøbmanden *Alfred Hage* til Stede, den høje, spinkle Mand med det lange, magre Ansigt, det smukke hvide Haar og de kolde Øjne. Han hørte særdeles forekommende efter, men aldrig uden en vis Stramhed i sit Væsen. Blandt dem, der stod Frederiksen nær, var han vel overhovedet den, som tidligst gennemskuede ham, og naar han hørte den unge Professor sprudle allehaande forfløjne bankpolitiske Indfald frem, smilte han sarkastisk. Bedst led man ham dog, naar han ligefrem lo, thi da han trods alt havde ikke saa lidt endda tilovers for Frederiksen, udløstes gerne i Latteren en vis nonchalant Velvillie — dog altid et varmt Pust i Stedet for den spydige Kulde, han altfor ofte yndede at vise i sit Væsen.

Siden gled Alfred Hage helt ud, medens andre kom til, efter-

haanden som Møderne skred frem, særlig Godsejere og Storproprietærer. Frederiksen søgte stadig at give Kredsen et mere demokratisk Præg, vilde ogsaa gerne have fremragende Ventre-Elementer med, men mødte her bestemt Modstand. Da man imidlertid ved et Møde Søndag den 24. September var blevet klar over, at Kredsen i hvert Fald først vilde kunne faa den fornødne fyldige Sammensætning, naar Rigsdagsmændene omkring fra Landet var kommet til Byen (den ordentlige Samling begyndte i 1871 den 2. Oktober), besluttede man at udsende Indbydelser til et større Møde den 4. Oktober, hvor det saa var Hensigten endelig at faa vedtaget Statutterne og Indbydelsen til Aktietegningen.

Blandt de nye Mænd, til hvem der herefter udgik Indbydelse, var ogsaa den tidligere omtalte Løjtnant *Albert Peter Carl Abrahams* til Højagergaard, der oprindeligt, sig selv uafvidende, havde spillet Rollen som Promotor til Bevægelsen. Ganske naturligt paatog Frederiksen sig personlig at sende ham Invitationen og skrev da sit Navn saa ulæseligt, at Abrahams klippede det ud af Brevet, klæbede det paa en Konvolut, som han sendte til Poststemplets Station: Lyngby — og lod saaledes Postvæsenet om at finde Brevets Afsender, hvad da ogsaa lykkedes! Selvfølgelig morede de sig begge hjerteligt herover, da de hin 4. Oktober mødtes i Hotel „Phoenix“.

Løjtnant Abrahams var unægtelig alt andet end høj, saaledes som de fleste andre i Stifterkredsen. Paa Højagergaards Omegn hed det tværtimod stadig om ham: „Ja, Løjtnanten er rigtignok en lille Mand — men en rask lille Mand.“ Og dette var rigtigt. Han var ikke mindst paa det her omhandlede Tids-

STIFTERKREDSEN

punkt fuld af Iver og Handlekraft, ja, af gnistrende Liv — som dog behageligt holdtes i Tømme af en vis beleven Anstand. Denne bevarede han hele sit Liv igennem: det var saa naturligt for en Mand fra en Tidsalder, hvor man stedse havde god Tid og derfor først og fremmest gav sig selv god Tid til at opfylde Høflighedens Former. Altid kunde man paa Abraham's mærke, hvorledes han kom fra et Hjem, som var præget af Kultur, af grundmuret literær Dannelse, et gennemmusikalsk Hjem. Der var Harmoni over ham. Barndomsaarenes lille frygtsomme grimme Ælling var blevet til en anstandsfuld Svane.

Han har sikkert pyntet paa Kredsen.

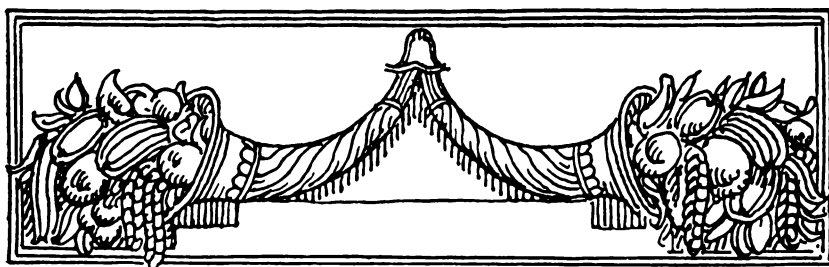

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

PROFESSOR Frederiksens oprindelige Tanke var at oprette et Pengeinstitut, der i Lighed med visse skotske Banker navnlig skulde virke ved gennem et over hele Landet udstrakt Næt af Filialer at aabne vederhæftige Landmænd — og andre Erhvervsdrivende — en Konto til et Beløb, der omtrent svarede til den *Driftskapital*, de behøvede, imod at give Banken Sikkerhed enten ved at deponere Værdipapirer eller ved to eller flere gode Mænds Selvskyldnerkaution (Kassekredit). Vedkommende Kunde (Landmand) kunde da, naar han ønskede Penge, blot udstede Anvisning paa sin Konto og atter tilbagebetale Laanet, naar det var ham belejligt, enten paa een Gang eller afdragsvis.

For at skaffe Midler til at drive denne Art af Forretninger udover den Grundfond, som Aktionærerne stillede til Raadighed, skulde Banken efter Frederiksens Plan udstede *Kreditbeviser*, der skulde være indrettede ligesom dem, Staten flere Gange (sidst netop i 1870) havde udstedt, altsaa bære en bestemt daglig Rente, som dog skulde være temmelig lav, f. Eks. $2\frac{1}{2}$ pCt. om Aaret, men paa den anden Side ligesom Banksedler være indløselige ved Sigt. Tanken var, at disse Kreditbeviser, der skulde lyde paa mindre Beløb, derved vilde

komme til at gaa i den daglige Omsætning og kunde benyttes til almindelige Betalinger, ganske ligesom Nationalbankens Sedler — kun at de efter Frederiksens Beregning langt bedre end disse vilde kunne benyttes til Kassebeholdninger, eftersom de dog gav nogen, omend en lav Rente, medens Banksedlerne slet ingen Rente giver.

Det er ganske betegnende for Frederiksen, at han aldeles ingen Tvivl nærrede om, at denne Idé let lod sig gennemføre. Paa sin sædvanlige overlegne Maade udviklede han for sine Medstiftere, at den Tid jo forlængst var forbi, da man troede det nødvendigt at sikre Banksedler og lignende Papirers Kurs ved at foreskrive strenge Regler for, hvor mange af disse der maatte sættes i Omløb eller ved at give et enkelt Institut Eneret paa denne Bankforretning og ved Siden deraf at foreskrive dette at have større Summer liggende i rede Penge til Sedlernes Indløsning. Saa godt som alle Finansmænd „med virkelig Indsigt i Bankvæsenet“ (!) indrømmede dog nu, at en Bankseddel ikke er andet end et almindeligt Kreditmiddel, en indenbys Veksel udstedt paa Ihændeleveren, og de indrømme endvidere, at „det er rigtigst her som paa de fleste andre Omraader at indføre Frihed“ og ophæve de Indskrænkninger, som er tilbage fra Fortiden. Der kunde „slet ingen Tvivl være om“, at det vilde være til overordentlig Gavn for Landmændene, hvis det lykkedes den eventuelle Bank at skaffe sig Ret til at udstede saadanne Kreditbeviser, thi derved vilde den straks kunne skaffe sig betydelige Summer — „flere Millioner Rigsdaler“ — og, hvad der ogsaa var af Vigtighed, Banken kunde ved at inddrage sine Kreditbeviser forøge eller formindske sin

Kapital, alt eftersom Trangen til Penge i Landet var større eller mindre. I Terminstider f. Eks., hvor der næsten overalt var knapt med Penge, kunde den, naar først dens Kreditbeviser var et almindeligt Betalingsmiddel Mand og Mand imellem, i høj Grad lette alle Omsætninger ved at udstede mange af disse Beviser, og Trangen til dem vilde da sikkert vise sig at være saa stor, at man ikke behøvede at frygte for, at de vilde strømme tilbage til Banken for at fordres indløste. Og Frederiksen kom atter her tilbage til sin Kæphest, at Grunden til den fortrinlige og ejendommelige Maade, hvorpaa det skotske Banksystem virkede, netop for Størstedelen maatte søges i, at Bankerne der havde Ret til at udstede Sedler.

Stifterkredsens Landboere saa imidlertid mere ædrueligt paa denne Sag. Man indrømmede høffighedsvis, at Tanken var genial, men gjorde samtidig tørt opmærksom paa, at Nationalbanken dog rimeligvis næppe vilde finde sig i at se sin oktrojmæssige Eneret paa Seddeludstedelsen saaledes beskaaret. Den nye Bank vilde da i bedste Fald straks komme til at staa overfor en Indsigelse fra Nationalbankens Side, hvad der „næppe vilde styrke Bankens Kredit eller Publikums Lyst til at tegne Aktier“. Der kunde desuden næppe heller næres Tvivl om, at de nødvendige Midler paa anden Maade kunde skaffes tilveje, nemlig ved Indlaan og Deposita.

Landboerne nøjedes imidlertid ikke med af Frederiksens Plan at kappe dette Vildskud. Man vilde ikke alene sikre Landbruget den Adgang til *Driftskapital*, som selve Bankplanen aabnede, men ønskede det paatænkte Instituts Virksomhed *udvidet* ved ogsaa at drage *Hypothekforretninger* ind derunder.

I Slutningen af Treserne var efterhaanden Begejstringen for den nye *Kreditforenings-Institution* blevet stærkt kølnet blandt Landejendomsbesiddere. Det praktiske Liv havde drejet Medaillen om, saa man nu endelig havde faaet Øje paa Reversen. Man var blevet belært om, at Kreditforeninger, som alt andet Menneskeværk, ikke har lutter Fordele, men ogsaa enkelte Svagheder — *on a toujours les défauts de ses qualités!*

Det geniale ved Kreditforeningsidéen var, at man her paa Grundlag af en større Samling Ejendoms-Panteobligationer havde skabt et *Børspapir*, der var umiddelbart omsætteligt i det frie Kapitalmarked. Men derved blev det ogsaa underkastet et Børspapirs Kurssvingninger og blev sammen med den Klasse af Effekter, i hvilken Kreditforenings-Obligationen indgaar, underkastet en Mængde skiftende Omstændigheder, hvoraf under andre Forhold gode Prioriteter vilde være *fuldstændig uafhængige*. Pengekriser, Krigsbegivenheder, Børsspekulationer — gennem alle disse ofte saa uberegnelige og skæbnesvangre Faktorer skiftende Spil udsættes Kreditforenings-Obligationen og derved atter Prioritets-Krediten for allehaande Rystelser, som den ellers i større eller mindre Grad vilde kunne blive forskaanet for — saa vist som f. Eks. en ren Børskrise særdeles godt kan gaa hen over Samfundet, uden at hverken Landbrugets Drift eller Huslejeforholdene i Landet kendelig berøres deraf. Kun i Danmark, hvor saa umaadelige Millionsummer er anbragt i disse Papirer, er dette saa at sige umuligt, og Kreditforeningernes Historie viser da ogsaa tydeligt nok, hvorledes Gang paa Gang under Krise- eller blot vanskelige Pengeforhold Kursen er blevet trykket uforholdsmæssig ned.

Den Stabilitet, som i gamle Dage var raadende for Prioritetsrentens Vedkommende, var saaledes bleven forskertset gennem Kreditforeningerne — ved disses Alliance med Børsen havde deres Obligationer som andre Børseffekter stedse maattet følge alle Bevægelserne i Rentefoden paa det aabne Kapitalmarked.

Saa længe Kurserne paa Kreditforeningsobligationerne havde været høje, havde man syntes, at alt gik fortræffeligt, men da Pengeknapheden midt i Treserne tvang Rentefoden op og dermed Obligationskurserne ned, opstod der lidt efter lidt almindelig Misfornøjelse med Laanenes Dyrhed.

Imens gik Udviklingen sin skæve Gang. Kursen for 4 pCt.s jyske Kreditforeningsobligationer, 1. Serie, som i 1855 havde strejft Pari og endnu i 1862 været oppe over 93, kom i 1866 ned under 85, og var i 1870 kun 87 à 88; endnu den 30. Juni 1871 var Kursen $88\frac{3}{4}$. 4 pCt. Østifternes Kreditforening, 1. Serie, var det gaaet paa lignende Vis. I 1867 var de nede i 88, og den 30. Juni 1871 var de omsider naaet op i $90\frac{3}{4}$. 4 pCt. fynske Kreditforeningsobligationer havde i de forløbne Aar aldrig staaet stort højere end 95 og var ved Aarsskiftet 1870—71 nede i $85\frac{1}{2}$. 4 pCt. jyske Købstadkreditforening havde højest været oppe i 96, i 1861 nede i 73 og stod ved Aarsskiftet 1870—71 i $81\frac{1}{2}$.

Det stærke Kursfald i Kreditforeningsobligationerne var allerede *begyndt* under Krisen 1857 og havde selvfølgelig alt den Gang berørt Kreditforenings-Bestyrelserne særdeles pinligt: det var just under Overvejelserne om fremtidig at skabe bedre Kurser for Forenings-Obligationerne, at man kom ind paa *Ind-*

førelsen af Serier som et Middel i saa Henseende. Dette var ikke foreneligt med den bestaaende Kreditforeningslov af 20. Juni 1850, og denne blev derfor revideret ved Lov af 19. Februar 1861. Ved denne foretog man overhovedet en Revision af den oprindelige Kreditforeningslov, og hertil gav netop, hvad der under og efter Krisen var sket, Foranledning. Foruden det voldsomme Tryk, som Kriseforholdene havde lagt paa Kreditforeningsobligationernes Kurs, havde de nemlig ogsaa væltet en hel Kreditforening, nemlig Kreditforeningen af Købstadgrundejere i Nørrejylland (Randers).

Det var netop, da i Sommeren 1860 hele denne Katastrofe trak op, og det for den kyndige Iagttager maatte staa klart, at Foreningens Skæbne var beseglet, og derved visse Svagheder ved Kreditforenings-Systemet uimodsigelig var blevet aabenbaret, at C. F. Tietgen forenede en lille Kreds af fremstaaende Mænd om den ovenfor omtalte Plan til en Hypothekforsikring, der imidlertid strandede.

Kursfaldet ned igennem Treserne havde naturligvis ogsaa vakt Nationaløkonomen *Frederiksens* Opmærksomhed, og han for sit Vedkommende var derved bragt ind paa Tanken om Dannelsen af en Hypothekbank efter prøjsisk Mønster. Planen herom lod sig aabenbart nu særdeles vel kombinere med Oprettelsen af et Pengeinstitut til at skaffe Landbrugerne *Driftskapital*. En saadan *Hypothekbank* skulde virke „omtrent som Kreditforeningerne“, altsaa give Laan mod Underpant i fast Ejendom, men den skulde ikke, som en Kreditforening, give Laan i Form af Obligationer, Laantageren selv maatte afsætte: den skulde tværtimod levere Laanesummen i *kontante Penge*.

De Midler, den saaledes laante ud, skulde da Banken skaffe sig ved at udstede Obligationer til et saa stort Beløb, som den selv paa egen Risiko mente at kunne faa afsat. Selvfølgelig maatte man fra Landbrugernes Side indrømme, at denne Fremgangsmaade for Laantagerne var den heldigste: den enkelte Laantager forstaar sig ikke paa Handelen med Værdipapirer eller kender Pengemarkedets Tilstand hjemme og ude — han gider desuden i Almindelighed ikke vente, men maa sælge straks uden Hensyn til, om Konjunkturerne er gode eller slette, og lider derved ofte et betydeligt Tab. En af dygtige Finansmænd styret Hypothekbank skulde derimod kunne vente med at sælge, til Tiden var gunstig, og vilde derved næsten altid kunne afsætte sine Obligationer — der jo frembød den samme Sikkerhed som Kreditforeningsobligationer — til højere Kurs end disse.

Frederiksen saa naturligvis som Nationaløkonom ogsaa klart en anden Fordel, som en Hypothekbank vilde frembyde fremfor Kreditforeningerne: disse maa behandle Alle ens, kan ikke tage noget Hensyn til Personen, men kun til Pantets Godhed, bedømt efter ensartede Regler. Men Laan gives nu en Gang til Personen og ikke til Ejendommen: den Sikkerhed, som ligger i Ejendommens Værdi, skal jo dog ifølge Sagens Natur kun være rent *subsidiær* — er den ydede Kredit virkelig samfundsmæssig berettiget, vil den virkelige Sikkerhed bero paa, at den udlaante Kapital bliver forsvarlig økonomisk anvendt, saaledes at den derved kommer igen med gode Renter. Men Anvendelsen beror atter paa Personens Dygtighed og Vederhæftighed. Fra et Samfundssynspunkt har derfor hver den, som har Evne og

Villie til virkelig at anvende den laante Kapital paa frugtbringende Vis, et ganske anderledes legitimt Krav paa at faa Banklaan, altsaa Kredit, end den, som vel har en fin Pantesikkerhed, men ikke forstaar eller har Lyst til at anvende den laante Kapital paa rette Maade. Det Normale er dog, at et Pengeinstitut maa regne med, at Personen kan og vil betale Laanet tilbage og forrente det, saa længe det løber, medens det bør være Undtagelsen, at Institutet for at faa Dækning skal ty til at realisere Pantet, eller hvilken anden Sikkerhed nu Laantageren har stillet. Just i denne Henseende vilde derfor en Hypothekbank kunne virke mere samfundsmæssigt end en Kreditforening ved at tage Hensyn til de særlige Forhold i hvert enkelt Tilfælde. Var Laantageren en mindre vederhæftig Person, kunde Bankbestyrelsen helt afslaa Laanet eller kræve en yderligere Sikkerhed, højere Rente eller hurtigere Amortisation. Men dermed vilde paa den anden Side ogsaa Banken blive i Stand til at tilstaa den solide og dygtige Landmand billigere Betingelser og andre Lettelser.

Gennem Stifterkredsens Drøftelser fik i Overensstemmelse med disse Betragtninger den samlede Plan efterhaanden sin faste Form. Hvor maalbevidst man herved er gaet frem ses ganske tydeligt af det Andragende, der et Par Maaneder senere indgives til Finansministeriet om Opnaaelsen af Stempelbe- gunstigelser m. m. for det nye Institut. Bankens „specielle Opgave“ betegnes heri som den: „at aabne *Landejendomsbesidderne* Adgang til, i en ganske anden og videre Udstrækning end tidligere har været Tilfældet, at nyde Godt af de store Fordele, som et velindrettet og med Liberalitet og Fordoms-

frihed ledet Bankvæsen forskaffer Handelen og Industrien. Man er i saa Henseende gaaet ud fra, at Landbruget mere og mere antager Karakteren af en *industrial* Virksomhed og som Følge heraf stadig gør Krav paa større og større Driftskapital. Skal det saakaldte intensive Agerbrug kunne trænge igennem hos os, og skal vort Agerbrug i det Hele blive i Stand til at holde Skridt med Agerbruget i de os nærmest staaende, kornproducerende Lande, er det formentlig en Nødvendighed, at den Kredit, der ydes gennem Bankerne, og som længe har været anset for en Livsbetingelse for Handelen og den større Industri, ogsaa bliver Landmændene til Del. Dette maa da ske i tvende væsentlig forskellige Retninger, nemlig dels ved at sætte dem i Stand til efter deres Behov at forøge deres Driftskapital, dels ved som organiserende Mellemed at drage Kapitalen frem til Anbringelse i gode Prioriteter“.

„Det lader sig vel ikke miskende, at Kreditforeningerne have spillet en betydelig Rolle i vor økonomiske Udvikling i de sidste 20 Aar, og, paa en enkelt nær, stiftet megen Gavn. Men med lige saa stor Bestemthed kan det siges, at de under den stærkt fremadskridende økonomiske Udvikling næppe alene kunne tilfredsstille de Fordringer, som med Rette kunne stilles af Agerbruget til de Pengeanstalter, som væsentlig have til Opgave at understøtte dette. Det vilde utvivlsomt være paa sin Plads at oprette et Institut, som kan træde i nøjere Forbindelse med Laansøgerne, tage mere Hensyn til individuelle Forhold og, paa samme Tid som det tilstod sin Bestyrelse friere Hænder, ved sin betydelige Aktiekapital og Reservefond frembød den samme Sikkerhed som vore Kreditforeninger.

Som et Supplement til disse, vilde Institutet kunne stifte stor Gavn. De bestaaende Kreditforeninger give saaledes, med en enkelt Undtagelse, kun eet Slags Laan og paa secundair Prioritet kun efter *offentlige* eller i alt Fald for lang Tid *uopsigelige* Laan, og det er forbundet med stort Tab extraordinairt at indfri disse. Selv om Laanene i Virkeligheden ikke ville blive billigere, er det dog hyppigt Tilfælde, at kontante Laan foretrækkes for Obligationer, der sælges under deres paalydende Beløb; det er selv for Folk af Faget næsten umuligt at angive iforvejen saadanne Obligationers Pris til en vis Tid, navnlig naar en ny Serie skal aabnes. Landmanden ved derfor ikke, til hvilket Beløb Laanet vil kunne udbringes, og han vil derfor sjældent eller aldrig kunne realisere sine Obligationer til saa god Kurs, som naar et Pengeinstitut med betydelig Kapital og med Overblik over Pengemarkedets Gang selv besørger Realisationen“.

„Under de saaledes fremhævede Omstændigheder tør det forudsættes, at der er Plads for og endog Trang til et større Bankinstitut, der gennem en Hovedafdeling i København og Filialer og Agenturer rundt om i Landet specielt virker for, dels at gøre Landmændenes ledige Kapitaler frugtbringende, dels imod fuldkommen betryggende Sikkerhed at forsyne dem med de Kapitaler, for hvilke de i deres Virksomheder have Behov. Medens det sikkert er meget hensigtsmæssigt, at den nye Bank vil søge sine Kunder *ikke blot mellem Landmændene, men ogsaa mellem Handlende og Andre*, idet Forretningen herved vil blive mere lønnende, og Banken være mindre udsat for Rystelser, hidrørende fra Kriser indenfor en enkelt

Samfundsklasses Omraade, saaledes er det formentlig ogsaa det Heldigste, at Hypothekforretningen og de almindelige Bankforretninger *gaa Haand i Haand* med hinanden, og at Bankens Kapital og Reservefond her tjene som Sikkerhed i Stedet for det solidariske Ansvar, som findes i Kreditforeningerne.“

*

*

*

I hele denne Motivering af Bankens Dannelse er, som det vil ses, Varetagelsen af *Landbrugs-Interesserne* skudt stærkt i Forgrunden — Driften af egentlige Bankforretninger er beskædet sat i anden Række. Dette beroede i høj Grad paa Stifterkredsens agrariske S sammensætning, men stemmede kun delvis med *Frederiksens* og i mindst mulig Grad med *Gedalias* Ønske. Gedalia var naturligvis ingenlunde ufølsom for det gode Selskab, han her var blevet bragt i, men Forretning var Forretning, og Bank var Bank, og for Gedalia var det Eneste, som stod klippefast: at der var Pengeoverflod i Tyskland, som bl. a. netop søgte Danmark — man havde dernede faaet Øje paa dette lille solide, sparsommelige Land og fattet Tillid til dets Frugtbarhed og Velstand. Det var Forretningen for ham: at faa udnyttet denne Chance, helst til hastigst mulig Vindings Erhvervelse. Saaledes som det netop nu gik til nede i „das grosse Vaterland“, var en Bank noget, som vilde passe hans tyske Venner, men saa skulde det ogsaa være en rigtig Bank. Hvad vilde vel tyske Bankierer bryde sig om Danmarks „store Bønder“ — netop fordi de maalt med tysk Alen ikke var *andet* end store Bønder og ikke vældige Grundejendomsbesid-

dere som nede i Pommern, Østpreussen og Mecklenburg, vilde disse høje Herrer rimeligvis, mente Gedalia, dupere den tyske Finansverden grumme lidet. Nej, overfor denne kom det an paa Børs-Kupet, den spekulative Start — og saa for Fremtiden en solid Pengeforretning, ikke med Hypotheker, men med Veksler og Mønt, ikke ved at sætte Kapital fast, men netop ved at holde den flydende — som det sig hør, og bør for en Bank!

Højst sandsynlig har imidlertid Frederiksen og Gedalia begge tænkt som saa: lad os nu blot faa Foretagendet i Gang under det en Gang valgte agrariske Bannermærke, saa vil nok Udviklingen forme sig paa fornuftig Vis ganske af sig selv — og heri fik de jo for Resten ej heller saa helt Uret.

Man enedes derfor ogsaa efterhaanden om et *Statut-Udkast* som foreløbigt Grundlag for Stiftelsen. I dette kaldtes det nye Pengeinstitut: „*Den danske Hypothek- og Vexelbank*“, og ifølge § 1 var Aktieselskabets Formaal at udvikle Kreditten i Landbrugets og de øvrige Erhvervsgrenes Interesse. Bankens Hovedsæde skulde være i København, men Bankraadet havde Beføjelse til at oprette Agenturer og Filialer rundt omkring i Landet. „Grundkapitalen“, som skulde dannes af Aktier paa 200 Rdl. Stykket, var foreløbig sat til 6 Mill. Rdl. Paa Forslag af Bankraadet kunde imidlertid Kapitalen senere udvides, og i saa Tilfælde *havde Besidderne af de oprindelige Aktier Fortrinsretten til Overtagelse af de nye.*

Foreløbig skulde der kun indbetales 40 pCt. — nemlig 10 pCt. straks ved Tegningen og 30 pCt. i December Termin 1871. For de indbetalte Summer skulde der straks udstedes paa Navn eller Ihændehaver lydende Interimskvitteringer, men naar de

fulde 40 pCt. var indbetalt, skulde der udstedes Aktier, der ligeledes kunde lyde enten paa Navn eller paa Ihændehaveren.

Banken skulde virke paa dobbelt Maade og derfor bestaa af to Afdelinger, nemlig dels som Hypothekbank, dels som almindelig Bank.

Som Hypothekbank skulde den give Grundejerne dels opsigelige, dels ikke-opsigelige Laan, hvis Størrelse i intet Tilfælde maatte overstige Halvdelen af Værdien for Byejeendommenes Vedkommende og $\frac{3}{5}$ af Værdien for Landejendommenes Vedkommende. Ved Værdiansættelsen skulde en Taksation som den, der finder Sted forud for Anbringelsen af Umyndiges Midler lægges til Grund. Banken kunde købe Panteobligationer og yde Kommuner og andre offentlige Institutioner Laan. — Direktionen skulde i hvert enkelt Tilfælde efter de af Bankraadet fastsatte Regler bestemme saavel Renten som Amortisationstiden for Laanene.

Banken skulde under Navn af Hypothekobligationer udstede saavel opsigelige som ikke-opsigelige Obligationer. De opsigelige Obligationer og det Beløb, som aarlig blev amortiseret maatte ikke overstige det samlede Værdibeløb af de Panteobligationer, som Banken selv var i Stand til at opsiges eller lade amortisere i et tilsvarende Tidsrum. Det samlede Beløb af Hypothekobligationerne maatte paa samme Maade aldrig overstige den af Banken mod Underpant i faste Ejendomme udlaante Sum.

Hypothekobligationerne skulde udstedes i bestemte Serier efter Regler, som nærmere vilde være at fastsætte af Bankraadet for hver enkelt Serie med Hensyn til Forrentning o. s. v.

Sædvanligvis skulde en vis Del af Obligationerne aarlig amortiseres efter Lodtrækning.

Bankafdelingen skulde diskontere solide Veksler, købe og sælge ædle Metaller, Banksedler, Veksler og Anvisninger paa udenlandske Pladser, give Laan paa Værdipapirer, besørge Inkassering af udestaaende Fordringer for Bankens Kontoindehavere. Disse skulde ogsaa kunne gøre deres Veksler betaltbare hos Banken.

Endvidere skulde Banken mod Sikkerhedsstillelse i Værdipapirer eller mod Kaution af 2 eller flere solide Mænd yde Kassekredit. Den, der saaledes fik aabnet en Konto, skulde have trykte Anvisninger paa denne — Kautionisten skulde have Ret til at gøre sig bekendt med Kontoens Størrelse til enhver Tid.

Bankafdelingen skulde endelig kunne modtage Penge til Forrentning og udstede paa Navn eller Ihænde-haver lydende Gældsbeviser.

Selskabets Interesser og Anliggender skulde varetages af Aktionærernes Generalforsamling, af Bankraadet og dettes Delegation samt af Direktionen.

Generalforsamlingen skulde sammenkaldes hvert Aar inden Udløbet af Marts Maaned og desuden saa ofte, som Bankraadet maatte anse det for nødvendigt, eller naar det blev krævet af mindst 500 Aktionærer, som var i Besiddelse af mindst 5000 Aktier. Paa den aarlige Generalforsamling skulde fremlægges Regnskab og Aarsberetning samt foretages Valg af Bankraad. Om Ændringer i Statutterne eller Udvidelse af Grundkapitalen henholdsvis om Selskabets eventuelle Opløsning tilkom det ene

Generalforsamlingen at tage Beslutning. Forandringer i Statutterne, som blev foreslaaet af andre end af Bankraadet, kunde kun anses for vedtagne, naar der for dem stemte en Majoritet paa $\frac{2}{3}$, og mindst $\frac{2}{3}$ af Aktionærerne var repræsenterede paa Generalforsamlingen. Indkaldelse til Generalforsamlingen skulde udgaa mindst 4 Uger forinden og Dagsordenen offentliggøres mindst 8 Dage forinden.

Paa Generalforsamlingen skulde hver Aktionær have een Stemme, og ingen kunde afgive mere end 20 Stemmer hverken i sit eget Navn eller efter Fuldmagt for andre.

Bankraadet skulde bestaa af 15 Medlemmer, som hvert Aar valgte en Formand og en Næstformand. Paa den aarlige Generalforsamling skulde der vælges 3 Medlemmer til Bankraadet og 3 Suppleanter. For at blive valgt til Bankraadsmedlem var det nødvendigt, at man mindst ejede 20 Aktier. Bankraadet skulde som Regel sammentræde en Gang maanedlig.

Af sin Midte skulde Bankraadet vælge saakaldte Delegerede, hvis Hverv var at føre nærmere Tilsyn saavel med de sædvanlige Bankforretninger som med Hypotheklaanene.

Bankraadet skulde vælge 2 Direktører samt Bankens øvrige Personale. — Foruden den i Vedtægterne udtrykkelig angivne Myndighed havde Raadet Ret til overhovedet at fatte enhver Beslutning om Selskabets Anliggender, som ikke udtrykkelig var forbeholdt Generalforsamlingen.

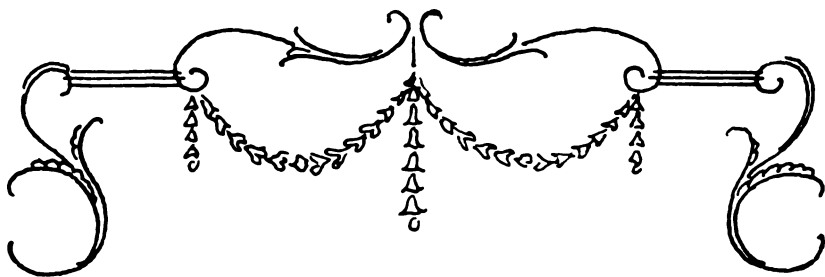
Paa Generalforsamlingen skulde aarligt vælges 2 Revisorer.

Af Aarets Overskud skulde 10 pCt. henlægges til Reservefonden, indtil denne naaede en halv Mill. Rdl. Skulde det blive nødvendigt at ty til Reservefonden, skulde denne paany

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

forøges op til en halv Mill. Rdl. Efter de nævnte 10 pCt. skulde 4 pCt. fordeles som Tantième til Direktionen, 4 pCt. til det øvrige Bankpersonale og 12 pCt. til Bankraadets Medlemmer — alt dog under Forudsætning af, at de tilbageblivende 70 pCt. var tilstrækkelige til at udbetale et Dividende af 6 pCt. af Aktiekapitalen til Aktionærerne; skulde dette ikke blive Tilfældet, skulde der af de førstnævnte 30 pCt. afdrages saa meget, at et Aktieudbytte af 6 pCt. i hvert Fald blev naaet.

DEN første Gang, hvor der i Gedalias efterladte Korrespondance fra hint Aar, 1871, er Tale om Oprettelse af en Bank, er i et Brev af 20. September til Brødrene Stenberg, Randers, som havde henvendt sig til Firmaet G. A. Gedalia & Co. om Støtte til et nyt Dampskibsforetagende. Svaret gaar ud paa, at da der er „flere Projekter i Gære, saasom Oprettelse af en større Bank og Anlæg af Jernbaner, hvorom jeg allerede har talt med mine Venner“, beklager Gedalia „næppe“ at kunne „virke for Deres Dampskibe“.

Paa dette Tidspunkt var *Wilhelm Krause*, Chefen for det bekendte Berliner Bankierfirma F. W. Krause & Co., netop paa Besøg her i København. Det var alt da lykkedes Gedalia gennem *Laurids Bing*, som var ansat i det nævnte Hus, at faa denne højtansete, tyske Financier interesseret i sit nye Forehavende, nu lykkedes det ham at formaa Krause til at love eventuelt at ville gaa med i et Konsortium til Forhaands-Optagelse af et større Beløb af det nye Foretagendes Aktiekapital: Krause erklærede sig rede til som sin Konsortialandel at tegne 500,000 Thaler prøjsisk Kurant i Aktier (lig 666,666 Rdl.). Da Krause just var paa Vej tilbage fra Stockholm, enedes han og Gedalia desuden om at søge den danske Konsul i Mälar-

Staden, *Henrik Davidsson*, overfor hvem Krause kortelig havde berørt Sagen, vundet for denne. Hin saare elskværdige Mand, der ej alene i Embedsmedfør, men ogsaa i Kraft af personlig Sympati havde stor Interesse for danske Forhold, var nemlig Chef for Skandinaviska Kredit-Aktiebolagets Stockholmer-Kontor og som saadan en meget formaaende Mand i det store svenske Bankforetagende. Kunde man faa dettes Støtte, vilde det aabenbart være særdeles værdifuldt, og med sin sædvanlige Paa-gaaenhed søgte Gedalia derfor at tage ham med en Trumf og telegraferede den 22. „paa Foranledning af Krause“ til ham med Forespørgsel om, hvor meget han vilde „tegne i den nye Bank, som konstitueres i Morgen“.

Visselig var Planen om „den nye Bank“ allerede da saa vidt fremskreden, at Gedalia maaske med nogen Grund kunde have haabet paa, at det til Lørdag den 23. September i Hotel „Phoenix“ berammede Møde vilde blive afgørende. Der blev da ogsaa ved denne Sammenkomst saa løselig Tale om Tegning af Aktiekapitalen, men naar Gedalia 5 Dage senere brevlig meddelte Konsul Davidsson, at paa Mødet „blev alt den halve Kapital tegnet“, var dette kun fri Fantasi. Tværtimod var Tilsagnene om eventuel Tegning saa ubestemte fra Godsejernes Side, at der allerede af den Grund ikke kunde være Tale om ved denne Lejlighed at konstituere Foretagendet.

Gedalia aabnede derfor et formeligt Bombardement mod Davidsson for ved et Kup at indtage Fæstningen. „Foruden de almindelige Bankforretninger“, skriver han til Davidsson i et Brev af 28. September, „skal den nye Bank drive Hypothekforretning, hvortil i høj Grad trænges. Det er de solideste

Forretninger, der kan tænkes, og Aktierne i den tyske Bank, som befatter sig dermed, Preussische Boden-Kredit-Aktien-Bank, noteres over 140. Der er ingen Tvivl om, at hele Landet vil strømme til for at benytte den nye Bank — — — Hr. Krause har personlig tegnet sig for en halv Million Thaler, og saasnart han modtager Oversættelsen paa Tysk af Statuterne, vil Union-Bank i Berlin nok tegne sig for et stort Beløb. Jeg antager sikkert, at Aktierne, faa Dage efter at Banken har konstitueret sig, vil staa ikke lidt over Pari. Det skulde derfor glæde mig, om De eller Deres Bank maatte finde sig foranlediget til at gaa med i Konsortiet, hvilket kan ske *endnu*, men jeg maa da anmode Dem om velvilligst at lade mig telegrafisk vide, senest paa Tirsdag (den 3. Oktober), hvor meget jeg skal holde tilbage til Dem; thi paa Onsdag (den 4. Oktober) er der Møde af Stifterne, hvor Aktietegningen *sluttes*. (!)“

Selve Stifterakten var altsaa nu udskudt til Onsdag den 4. Oktober. I Mellemtiden fandt nye Drøftelser Sted i Stifterkredsen, baade Lørdag den 30. September og Søndag den 1. Oktober. Det stod aabenbart Gedalia klart, at det heller ikke den 4. Oktober vilde lykkes at faa tegnet de fulde 6 Mill. Rdl., medmindre han forinden kunde faa trukket andre Hjælpetropper til udenlandsfra end Krause — paa Davidsson synes han aabenbart ikke at have stolet særligt, og fra denne hørtes der da ej heller noget. Desuden kom der nu ogsaa den 2. Oktober Telegram fra Krause, som var vendt tilbage til Berlin, at det planlagte Foretagende dersteds vel fandt „stor Anklang“, men at man dog ønskede at faa Hamborg med, særlig L. Behrens & Söhne — Union-Bank gjorde det endog til en Betingelse for

sin Deltagelse, at dette Firma var med. Samme Dag henvendte derfor Gedalia sig sporenstregs til sin Forbindelse i Hamborg, det ansete Bankierhus *Johann Berenberg, Gossler & Co.*, udviklede Sagen nærmere, paastod atter med største Frækhed, at Halvdelen allerede var tegnet og opfordrede Firmaet til at indtræde i Stifterkonsortiet. Som særlig Garanti for den nye Banks Trivsel anførte han endelig, at han personlig vilde blive delegeret af det eventuelle Bankraad til daglig at være tilstede i den nye Bank for at staa bi med Raad og Daad. Paa lignende Vis tilskrev Gedalia samme Dag (2. Oktober) L. Behrens & Söhne i Hamborg om Deltagelse i Konsortiet „paa Foranledning af F. W. Krause & Co.“. Samtidig telegraferede han til Krause og bad ham om ligeledes at henvende sig til L. Behrens & Söhne. Krause fulgte Opfordringen, men allerede den 3. om Aftenen gav Behrens et afslaaende Svar under Hensyn til de „dels tvivlsomme, dels ugunstige Resultater, som Fremlæggelsen af Mecklenburgs Hypothekaktier lige havde fundet i Hamborg“, hvorfor man frygtede, at Indførelsen af Aktier i et tilsvarende dansk Institut ligefrem vilde mislykkes.

I Modsætning hertil greb Johann Berenberg, Gossler & Co. straks til, tegnede sig allerede samme Dag (3. Oktober) telegrafisk for en Konsortialandel paa 100,000 Thaler og erklærede sig beredte til eventuelt at lægge Tegningen frem i Hamborg.

Imidlertid havde Wilhelm Krause nærmere gransket den tyske Oversættelse af Statutudkastet, som nys var blevet ham tilstillet, og havde deraf til sit aabenbare Mishag set, at ved de eventuelle Udvidelser af Aktiekapitalen skulde de ældre Aktionærer have Fortrinsret til at overtage de nye Aktier. Dette

stemmede kun daarligt med den i Tyskland raadende Opfattelse af, hvad der var naturlige Gründerrechte — og han telegraferede derfor straks den 3. Oktober til Gedalia, at i Overensstemmelse med Union-Bankens Statuter burde den nye danske Banks Vedtægter ændres derhen, at det blev Stifterne, som fik Ret til i Tilfælde af Aktiekapitalens Udvidelse at tegne de nye Aktier, eller i hvert Fald Halvdelen af disse, al pari.

Gedalia svarede telegrafisk omgaaende (3. Oktober), at Statutterne *skulde blive ændret efter Krauses Ønske*, saa at det blev Stifterne, som traadte i Stedet for Aktionærerne ved senere Forøgelse af Aktiekapitalen. Han tilføjede, at Krause selvfølgelig maatte betragtes som Medstifter. I samme Depeche meddelte han, at Berenberg & Gossler havde tegnet sig „for et betydeligt Beløb“ og erklæret sig beredt til at fremlægge Subskriptionen i Hamborg. Han bad dette straks meddelt Union-Bank og udtalte sin Forventning om telegrafisk at modtage Meddelelse om, dels for hvor mange Aktier Union-Bank tegnede sig, dels hvorvidt denne Bank eller F. W. Krause & Co. vilde lægge Tegningen frem i Berlin.

Heraf blev Krause bevæget til omgaaende at melde Tegning for nye 550,000 Rdl., altsaa ialt for ca. 1,216,000 Rdl. — der var altsaa herefter udenlandsfra sikret ca. 1,4 Mill. Rdl.

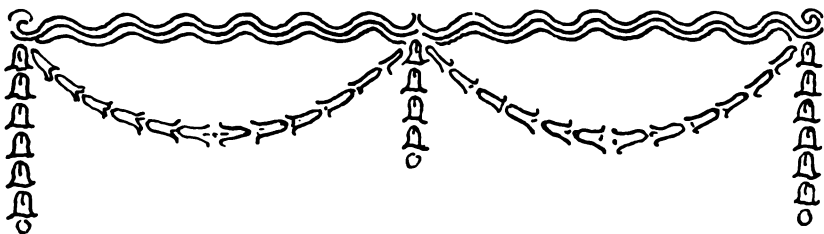
Den af Gedalia for Krause udviklede Plan gik ud paa, at Konsortiet — hvoraf altsaa nu F. W. Krause, Joh. Berenberg, Gossler & Co. og G. A. Gedalia & Co. var Medlemmer — ialt skulde overtage et samlet Aktiebeløb af 4 Mill. Rdl. imod almindelig Veksellererprovision af $\frac{1}{2}$ pCt. Sagen blev definitivt ordnet ad telegrafisk Vej den 4. Oktober inden Mødet om

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Aftenen Kl. 7, dog at Hamborger-Firmaet udtrykkelig fikserede sin Konsortialandel til Maksimum: 300,000 Thaler lig 400,000 Rdl. Samme Dag fik Gedalia ogsaa en Tegning fra *Georg Levig* i Hamborg paa 200,000 Rdl. Endvidere lykkedes det ham at stimulere Krause op til i Løbet af Dagen gennem 3 Depecher at forhøje sin Tegning og dermed sin Konsortialandel med 100,000 Rdl. + 150,000 Rdl. + 100,000 Rdl., hvorved han altsaa kom op paa en samlet Aktiesum af 1,566,000 Rdl. Desuden meldte han samtidig en Tegning fra Union Bank paa 200,000 Rdl. Disse 1,766,000 rundede Gedalia uden videre op til 1,800,000 Rdl. — paa forventet Tillægsbevilling! Selv havde han i et tidligere Stifter-Møde slaaet paa at ville tegne sit Firma for 200,000 Rdl. Han kunde altsaa om Aftenen møde op med en fast Tegning paa ialt 2,6 Mill. Rdl. og var desuden parat til sammen med sine tyske Forretningsvenner at danne et Konsortium, som ialt overtog (tegnede) 4 Mill. Rdl. — hvorved han uden al Tvivl hemmelig har paaregnet, at naar Sagen først var i Orden, vilde hans tyske Venner nok tage noget mere end det hidtil anmeldte. Hans Beregning var iøvrigt at der fra den danske Stifterkreds' Side vilde blive tegnet Resten, ca. 2 Mill. Rdl. — og skulde der komme til at mangle et Par Hundredetusinde heri, havde han ogsaa Krauses udtrykkelige Samtykke til at gaa saa meget højere end de 4 Millioner.

I hvor høj Grad han i Henseende til den danske Stifterkreds' Deltagelse havde forregnet sig, skulde de nærmest følgende Timer vise.

ONSDAGEN den 4. Oktober Kl. 7 Em. afholdtes i Hotel „Phoenix“s Sal det Møde, hvortil Stifterkredsen havde indbudt. Forsamlingen bestod af et halvt Hundrede Personer, hvoraf Størstedelen var Godsejere og Proprietærer. Adskillige Rigsdagsmænd var kommet til Stede, særlig af Mellempartiet og Venstre. Hofjægermester *Grüner* blev enstemmigt valgt til Mødets Dirigent og Ekspeditionssekretær *Michaelson* til Sekretær.

Professor *Frederiksen* fik først Ordet for at „udvikle Begreberne: Hypothekbank og Landmandsbank“. Han fremlagde det ovenfor refererede Udkast til Vedtægter (Statuter) og motiverede Ønsker om enkelte Ændringer i samme. Baron *Gedalia* gav derpaa den Oplysning, at der til det givne Øjeblik — af hans Forretningsvenner og ham selv — var tegnet 2,600,000 Rdl., samt at han sammen med disse Forretningsvenner var villig til i det Hele at overtage et Beløb af 4 Mill. Rdl. foruden alt, hvad der ikke blev tegnet.

Dirigenten satte derpaa Statuterne under Forhandling. Allerede om § 1 udspandt der sig „en lang og varm Forhandling om den projekterede Banks Navn“. Fra Agrarside kæmpede man som Løver, for at det nye Institut skulde hedde *Land-*

mandsbanken — „de tilstedeværende Landejendomsbesiddere fremhævede med Varme, hvorledes de danske Agerbrugere i selve dette Navn vilde se som en Fane og et Mærke paa, at det danske Agerbrugs Interesse vilde blive varetaget af det nye Institut“.

Gedalia kæmpede paa sin Side ligesaa ivrigt for at bibeholde Navnet: „Hypothek- og Vexelbank“ — det store Beløb, som han havde skaffet tegnet udenlandsfra, var tegnet under denne Forudsætning. Agrarerne var imidlertid ufortrødne, og haardt trængt erklærede endelig Gedalia, at han nok troede at turde antage, at vedkommende udenlandske Subskribenter vilde vedstaa deres Subskription, naar blot Betegnelsen Hypothek- og Vexelbank paa en eller anden Maade blev bibeholdt. Derefter enedes man nok saa snildt om, at den nye Bank skulde hedde: „*Den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vexelbank i Kjøbenhavn*“ — et ægte dansk Compromis! Med denne Ændring blev da omsider § 1 vedtaget enstemmigt.

Hermed var den megen „Varme“ endelig dampet af, og der fulgte nu en saglig og lidenskabsløs Drøftelse af de øvrige Paragraffer i Vedtægterne, en for en. Denne Debat trak imidlertid saaledes i Langdrag, at man Kl. 10¹/₂ enedes om at ud sætte Mødet til den næste Dags Eftermiddag Kl. 3¹/₂ paa samme Sted.

Ved denne nye Sammenkomst *Torsdagen den 5. Oktober* 1871 var Deltagernes Antal skrumpet sammen til omtrent Halvdelen af Gaarsdagens. Forhandlingerne om de enkelte Bestemmelser i Statutterne fortsattes. Det vedtoges bl. a. at give Bankraadet Myndighed til at ansætte indtil 3 Direktører saa-

vel som den første Kasserer og den første Bogholder. — Endvidere paa Forslag af Hofman-Bang i Mødet at vælge 12 Medlemmer til Bankraadet, hvilke dernæst skulde supplere sig med 3 Medlemmer.

Det var imidlertid en Erklæring fra Gedalia, som blev Mødets *Clou*. Han fik nemlig hurtigt Færten af, at den store agrariske Iver for allerede gennem selve Navnet højlydt at slaa fast, at nu havde de danske Landmænd faaet deres egen Bank, langt fra blev kontant belagt med det Tegningsbeløb, som han havde ventet. Han forhøjede da dristigt for egen Regning Kon-sortialssummen fra 4 Mill. til 4 $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., idet han dog samtidig nu rykkede ud med, at han „for sin Ulejlighed m. m.“ maatte beregne sig sædvanlig Veksellererprovision af $\frac{1}{2}$ pCt. saavel af *hele* dette Beløb som af, hvad der yderligere maatte blive tegnet gennem ham. Den sidste Tilføjelse foranledigede, at Hofjægermester Sehested provocerede Gedalia til at udtale sig om, hvorvidt han da virkelig var villig til at overtage den Rest af den samlede Aktiekapital, som nu ikke paa Stedet maatte blive tegnet. Atter var Gedalia saa dristig at tage Konsekvensen og give et bejaende Svar. Dette blev for saa vidt en heroisk Handling, som det ved Mødets Slutning viste sig, at den samlede Tegning af den danske Stifterkreds kun beløb sig til c. $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. Da Provisionen aabenbart faldt Hofman-Bang for Brystet, fremkom han med en Forespørgsel om, hvorvidt dog ikke Tegningen kunde holdes aaben for ham og hans Venner til et Beløb af et Par Hundrede Tusinde Rdl. — og Gedalia, som nu var kommet i Aande, erklærede flot, at han for et saadant Beløbs Vedkommende vilde give Afkald paa Provision.

Det vedtoges derefter — „med 16 Stemmer mod ingen“ —, „at der tilstodes Baron Gedalia en Provision af $\frac{1}{2}$ pCt. af det hele nominelle Beløb: $4\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., samt af, hvad han yderligere maatte overtage, imod at bemeldte Baron Gedalia, saaledes som han havde tilbudt, afholdt alle indtil dette Øjeblik med Banken og dens Stiftelse i Forbindelse staaende Omkostninger og Honorarer, af hvad Beskaffenhed disse end maatte være“. Gedalia erklærede endelig — efter at det var vedtaget, at første Indbetaling skulde finde Sted inden 14 Dage — at han allerede den næste Dag agtede at udstede Interimsbeviser, hvilke paa hans Forslag skulde underskrives foruden af ham af en Komite, bestaaende af 3 Medlemmer af Bankraadet. — Det vedtoges tillige, at denne Komite skulde have Indseende med Aktietegningen m. m.

Efter at det sluttelig var vedtaget, at af de Tilstedeværende kun Aktionærene var Vælgere til Bankraadet, og hver Aktionær kun havde 1 Stemme, skredes der til Valg af 12 Medlemmer til Bankraadet. 24 Stemmesedler blev afgivet, og efter deres Optælling viste det sig, at følgende Herrer var valgt i følgende Orden:

Hofjægermester *Grüner* til Raunstrup,
 Professor *Frederiksen*,
 Baron *Gedalia*,
 Hofjægermester *Bech* til Valbygaard,
 Grosserer *D. Halberstadt*,
 Generaldecisor *Benzon-Buchwald*,
 Etatsraad *Hofman-Bang* til Hofmangave,

Proprietær *Berg* til Store Vejlegaard,
 Hofjægermester *Sehested* til Broholm,
 Godsejer *Collet* til Lundbygaard,
 Løjtnant *Abrahams* til Højagergaard og
 Grosserer *I. K. Gottschalck*.

Det vedtoges endelig, at dermed var det nye Aktieselskab konstitueret paa Basis af de antagne Statuter, dog saaledes, at disse underkastedes en redaktionel Revision af Bankraadet.

— — —
 „Banken er stiftet!“ raabte Gedalia overlydt — aa, hvor den lille Baron svulmede og straaledede af Iver og Henrykkelse! Nu omsider havde *han* ogsaa faaet sin Bank, ganske ligesom Tietgen. Og der kom Champagne ind — ind kom Champagne og skummede i høje, fine Glas paa store Bakker. Og under højrøstet Munterhed og festlig Klinken blev der drukket paa det fuldgjorte Storstærk. *Det* var en Dag! Maaske den lykkeligste i Gedalias Liv.

Men den var ikke færdig endnu. O nej, langtfra! Nu skulde der smedes, mens Jernet var varmt. Godsejerne var jo nu herinde og havde ikke noget bedre at tage Vare — nu skulde der først spises dygtigt til Middag, saa kunde der magelig bagefter holdes et rask lille Bestyrelsesmøde, saa det Hele kunde komme i Gænge lige med det samme.

Og saaledes blev det ogsaa. Man blev sammen paa Hotel „Phoenix“, og Kl. 10½ samme Aften holdt *Bankraadet* sit første Møde. 9 af Medlemmerne var tilstede, nemlig alle med Undtagelse af *Collet*, *Gottschalck* og *Halberstadt*. Hofjæger-

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

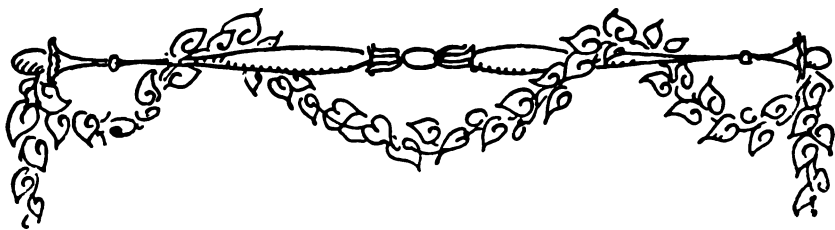
mester *Grüner* blev valgt til foreløbig Formand, og til den lille Komite paa 3 Medlemmer til at have Indseende med samt forestaa Ordningen af Aktietegningen, Udstedelse af Receptisser m. m. valgtes:

Gottschalck,
Benzon-Buchwald og
Frederiksen

med Ret til at substituere et andet forretningskyndigt Medlem i Tilfælde af Gottschalcks mulige Forfald. Denne Komite blev tillige bemyndiget til at tage Bestemmelse om de indbetalte Aktiebeløbs fordelagtigst mulige Anvendelse for Banken.

DA Gedalia hin 5. Oktober erklærede Banken for stiftet ved paa Forretningsvenners og egne Vegne at overtage, hvad der endnu ikke var tegnet, var dette efter Datidens smaa Forhold et særdeles voveligt Kup. Der var fra anden Side paa Mødet blevet tegnet ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., hvoraf omtrent Halvdelen fra Landmændenes Side. Tilbage stod altsaa ca. $5\frac{1}{2}$ Mill. Rdl., hvoraf Georg Levig i Hamborg havde tegnet 200,000 Rdl., der blev saaledes derefter 5,3 Mill. Rdl. igen. Nu havde vel *Konsortiet* overtaget de 4 Mill., men indenfor dette havde de tvende tyske Deltagere kun forpligtet sig til at tage 2,200,000 Rdl. tilsammen — Gedalia fik dog Dagen efter bevæget Johann Berenberg, Gossler & Co. til yderligere at tage 200,000 Thaler = ca. 266,000 Rdl., F. W. Krause & Co. til at forøge sin Andel med 184,600 Rdl., hvorhos han fik *Georg Levig* til at forhøje sin Tegning med godt og vel 50,000 Rdl. Men selv herefter blev der tilbage for Gedalias egen Mund som Konsortialandel ca. 1,3 Mill. Rdl. Denne Konsortialandel fik han forøvrigt Frederiksen til at dele med sig, saaledes at han selv for sin Part tog de 900,000 og Frederiksen de 400,000.

Hertil kom, at han vilkaarligt, ganske paa egen Haand, den 5. Oktober havde forhøjet Konsortiets samlede Tegning fra

4 Mill. til $4\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. — for denne Forøgelse paa $\frac{1}{2}$ Mill. stod han altsaa selv personlig inde. Af disse 500,000 Rdl. forbeholdt imidlertid, som ovenfor meddelt, Hofman-Bang sig ca. 200,000 Rdl. til Afsætning mellem *sine* Venner, saa at der for Gedalia blev ialt 300,000 Rdl. tilbage. Men endelig paatog han sig at tegne hele Resten, ca. 1 Mill. Rdl., saa at der ialt da den 5. Oktober var runden til Ende, paahvilede ham en samlet Tegnings-Forpligtelse af 2,5 à 2,6 Mill. Rdl.

Selv om der heraf kun skulde indbetales 40 pCt., var dog Beløbet for et Enkeltfirma saa betydeligt, at man nok forstaar, Hofjægermester *Grüner* den næste Dag ønskede en skriftlig Bekræftelse fra Gedalias Side. Denne blev givet uden Forbehold: „Jeg har forpligtet mig til at overtage $4\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. i Aktier i den nye Bank. Den lille Rest af næppe 1 Mill. Rdl. haaber jeg at kunne tegne i Løbet af faa Dage.“

Det viste sig ret hurtigt, at Gedalia havde regnet rigtigt med, at der straks herhjemme vilde blive en forholdsvis stor Afsætning af de nye Aktier. For det første tog hans nærmeste Forbindelser blandt Veksellererne — de fleste uddannede i hans Forretning — straks ialt 440,000 Rdl. Ogsaa nogle Storaagrarer kom til, hvorved den samlede Deltagelse fra Landmændenes Side kom op paa ca. 540,000 Rdl. (altsaa ialt dog kun 100,000 Rdl. mere end siger og skriver 9 københavnske Veksellerere). Men dernæst blev der et formeligt *run* paa Gedalias Kontor af alle Slags Folk for at erhverve de nye Aktier. Ikke alene Grosserer, Haandværksmestre og Sagførere, men Skibskaptajner, Dyr læger, Detailhandlere, Marchandisere — helt ned til Copister, Skolelærere, Ministerialbude

og Herskabstjenere! Ogsaa fra Provinserne indløb adskillige Ordre.

At det saaledes gik saa glat, hang naturligvis først og fremmest sammen med, at man herhjemme, som alt ovenfor skildret, var midt oppe i en stor Spekulationsperiode. Publikum havde faaet Smag paa hastig vundet Vinding ved Værdipapirers Kursstigning — og da man netop havde for Øje, at Privatbankens nye Aktier blev emitterede til 140 pCt., hørte der ikke megen Fantasi til at forestille sig, at der nok skulde vise sig hurtig Chance for Stigning af Aktierne i den nye Bank. Dertil kom, at, som alt skildret, *the man in the street* nu en Gang havde stor „Fidus“ til Gedalia. Der var mange Penge blandt Folk, og de søgte en spekulativ Anvendelse — dette havde Gedalia netop haft aabent Blik for.

Aktierne solgtes først til 103. Da de 200,000, Hofman-Bang havde ønsket til Fordeling mellem sine Venner, viste sig ikke at kunne blive anbragt blandt disse, gav han en Slægtning, der var Vekselmægler, dem til Forhandling paa Børsen, hvad der nogle Dage trykkede Kursen, men derefter gik de atter op og op, lige til 106½. Paa denne Maade afsattes efterhaanden og forholdsvis hurtigt for godt og vel 1½ Mill. Rdl. Selv beholdt Gedalia (og Sønner) foreløbig 1 Mill. Rdl. paa Haanden — af Resten, de ca. 3 Mill. Rdl., som var paa de tyske Firmaers Hænder, solgtes der i de følgende 5—6 Uger store Poster i Berlin og Hamborg til Kurser, som endog naaede 110—11.

*

*

*

Ifølge de paa Stiftermødet vedtagne Statuters § 4 skulde Indbetalingen ske med 10 pCt. straks og 30 pCt. til December Termin 1871 — men med Hensyn til denne sidste Indbetaling var der tilføjet den ejendommelige Bestemmelse, at det stod Aktionærerne frit i December Termin 1871 kun at indbetale 10 pCt. mod at svare Banken 5 pCt. Rente pro anno af de resterende 20 pCt., der kunde indbetales efterhaanden, dog senest i Juni Termin 1872. Aktierne skulde imidlertid udstedes allerede i December Termin 1871. Da det nu ved den Revision af Statutterne, hvortil Bankraadet var blevet bemyndiget, paa et Møde den 30. Oktober blev besluttet herefter at indføje et nyt Punktum, hvorefter Aktiebrevene vel skulde udfærdiges i December Termin, men først *udleveres*, naar den samlede Indbetaling af de 40 pCt. havde fundet Sted (altsaa ligeledes de 30%, som resterede), blev deraf Følgen, at alle de Aktionærer, som benyttede sig af deres Ret til i December Termin 1871 kun at indbetale 10 pCt. imod at svare Banken 5 pCt. Rente af de resterende 20 pCt. op til Juni Termin 1872, først paa dette Tidspunkt, altsaa et halvt Aar senere, fik *deres* Aktier udleverede. Dette var en Finesse, som var blevet indsat efter Gedalias Tilskyndelse. Herhjemme solgtes de nye Aktier paa den Maade, at man købte Interimskvitteringen imod at betale de 10 pCt. af Aktiens Paalydende, som straks skulde erlægges, og dertil endvidere Præmien (d. v. s. Overkursen beregnet efter Pari, altsaa 3 à 6 pCt. eller 6 à 12 Rdl. pr. Aktie, idet Aktierne lød paa 200 Rdl.). Derimod var i Berlin og Hamborg Salgsgenstanden: Retten til 8 Dage efter, at de originale Aktier var udstedte, at faa disse mod 40 pCt.s Ind-

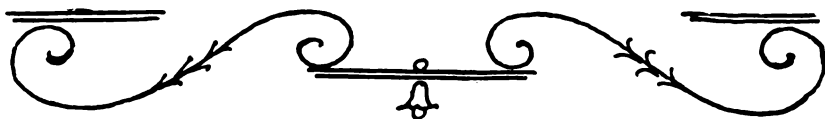
FØDSLEN OG EFTERVEERNE

betaling, og Beviset herfor betaltes med Overkursen, altsaa indtil 10 à 11 pCt. af den eventuelle Akties Paalydende.

Gedalia gik nu med Rette ud fra, at de allerfleste danske Købere vilde benytte sig af Retten i Vedtægternes § 4 til i December Termin at nøjes med at indbetale de 10 pCt. og opsætte Restbetalingen af de 20 pCt. til Juni Termin 1872, men dette kom i saa Fald faktisk til at betyde, at i Modsætning hertil de tyske Aktiekøbere i Kraft af den dernede herskende Usance alle indløste deres Aktier i December Termin 1871 og saaledes var saa at sige de eneste Aktieindehavere indtil Juni 1872. Dette forklarer Gedalia udtrykkeligt F. W. Krause i en Depeche af 19. Oktober, hvori det rentud hedder, at han gjorde Regning paa, at Indehaverne af de 2 Mill. Rdl. paa faste Hænder her i Danmark vilde benytte sig af denne Ret, altsaa nøjes med at indbetale de 10 pCt. i December, „hvorefter Udstedelsen af Aktier for disse 2 Mill. Rdl. vil blive væsentlig forsinket. Interimskvitteringerne kan nemlig ikke her omsættes officielt, saa at Konsortiet ved Indbetaling af de fulde 30 pCt. erholder Aktierne og altsaa vil blive næsten de eneste Aktieindehavere indtil Juni Termin 1872“.

Dette Trick vakte siden megen Misfornøjelse herhjemme, og sikkert er det ogsaa, at Værdien paa Landmandsbank-Aktier i Tyskland i det første Halvaar 1872 vedblivende kunde ligge betydeligt højere end her i Danmark.

DA Pressen bragte Meddelelsen om den nye Bank, der saaledes pludselig var blevet dannet, vakte den stor Opsigt. De rent nationalliberale Blade viste megen Kørlighed, og navnlig gav „Dagbladet“ i den følgende Tid Plads for adskillige Angreb paa det nye Foretagende. „Dagstelegrafen“ betonedede derimod straks, at „de ansete Mænd, som danner Bankraadet, giver fuld Betyggelse for en hæderlig og dygtig Bestyrelse“, og den anerkendte Fagtidende „Ugeskrift for Landmænd“, der ogsaa udenfor sin landlige Læsekreds besad stor Autoritet, gav en udførlig Redegørelse for hele Foretagendets Plan og Hensigt og sluttede sin Omtale med at bringe de Mænd, som havde undfanget Tanken, en Tak paa Landbrugets Vegne og tilføje sin varme anbefaling. Lidt senere skrev „Dansk Folketidende“ ganske betegnende: „Det maa vist anses for heldigt, at man saaledes i Landmandsbanken har faaet et stort Pengeinstitut i Hovedstaden, der ikke er i Hænderne paa den lille Samling af indbyrdes forbundne og fællesinteresserede Mænd, som hidtil har hersket i næsten hele den københavnske Forretningsverden“.

Paa Børsen modtog man Efterretningen med en Blanding af Vantro og mild Forbavselse. I de herskende Kredse, som var stærkt knyttede til Privatbanken, var man vant til at trække

paa Skulderen ad Gedalia og havde derfor lidt vanskeligt ved ret at tro, det nu virkelig skulde være lykkedes ham saaledes en — to — tre at stable et nyt Bankforetagende paa Benene, saa at ikke en Gang en offentlig Indbydelse til Aktietegning skulde være nødvendig. At der endog maa være falden ligefrem haanlige og hidsende Ytringer i saa Henseende, faar man maa-ske allerbedst et Indtryk af ved at høre, at Isak Glückstadts Broder, den københavnske Veksellerer Joseph Glückstadt 5 Dage efter Bankens Start kunde telegrafere til ham: „Gedalias Projekt er saa planløst og saa vanvittig lagt, at Folk ryster paa Hovedet deraf“.

Det var da ogsaa som et Udtryk for denne Mistillid, at d'Hrr. Grosserer *Halberstadt* og *Gottschalck* følte sig alt andet end smigrede ved at erfare, at de var blevet valgt ind i Bankraadet. Begge stod Privatbanken nær og Gedalia i samme Grad fjern. De mødte til et enkelt Bestyrelsesmøde og bad om Lejlighed til at overvære dette uden Stemmeret. Da de derefter skriftlig blev opfordrede til inden den 21. Oktober at afgive Erklæring om, hvorvidt de vilde modtage det paa dem faldende Valg, svarede de slet ikke. I et Møde den 22. valgte Bankraadet i Stedet for enstemmigt d'Hrr. Grosserer *Nobel* og Højesteretsadvokat *Henrichsen*.

Var baade *Halberstadt* og *Gottschalck* ansete Købmænd, som det kunde have været en Støtte at faa med i Bankraadet — ikke mindst Dampmølleren og Kornkøbmanden *David Moses Halberstadt*, hvis Firma desuden i Skind- og Uldbranchen var det største Handelshus i Norden —, saa var Stedfortræderne det ikke mindre.

Tobaksfabrikant *Emilius Ferdinand Nobel*, som da var 51 Aar gammel, nød stort Ry som en fremragende Industridrivende og var en højst sympativækkende Mand, gennemelskværdig, mild og fin, stiltfærdig af Væsen, ejegod af Gemyt. Hans Navn, blev der sagt ved hans Død, er aldrig blevet nævnt „uden med Kærlighed og Højagtelse“.

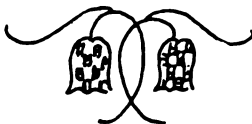
Nobel var Søn af en Tobaksfabrikant i Assens og kom tidligt til Faget. Han gjorde Mesterstykke i 1835 og etablerede sig samme Aar i Nykøbing F. — det var herfra Frederiksens Familie kendte ham. Det var dog navnlig efter 1854, da han flyttede sin Virksomhed til Frederiksberg, at det lykkedes ham at oparbejde denne til en af de allerstørste i Landet. 1868 byttede han med Aktieselskabet Alumina, saaledes at hans Fabrik kom til Christianshavn, medens der paa dens tidligere Plads paa Frederiksberg blev rejst Bygninger for den kongelige Porcelænsfabrik.

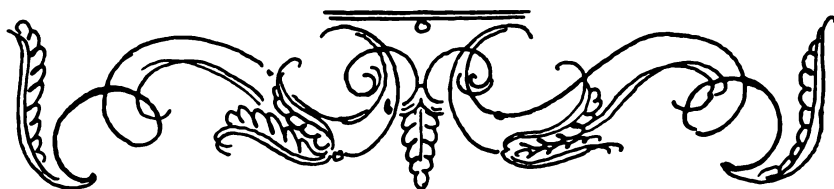
Højesteretsadvokat *Christian Severin Henrichsen* var i Foraaet 1871 fyldt 42 Aar. Han sad allerede den Gang med en stor og indbringende Praksis og afløste netop samme Aar Kayser som Formand for Borgerrepræsentationen. I vide Kredse nød han den største Anseelse. Han var en svær, bredbringet, korthalset Mand, hvis Hoved var en Studie i Rødt. Høj Skaldende, livlige Øjne, der formelig lyste af Forstand, stor fyldig Knebelsbart, vældigt Hageparti, Haar som krøllede bag Ørene. En jovial og hyggelig Fremtoning: man var ved det blotte Syn af ham straks forvisset om, at han ikke forfordelte Nogen, men undte alle Mennesker det godt. En velvillig og leutselig Mand. Naar hans Væsen var uden Kanter, var det ikke, fordi han var

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

glat og afsleben, men netop fordi han var rund og trivelig. En frodig, levedygtig Renæssance-Natur, ej alene en Ynder af Bordets Glæder, en tung og fyrig Portvin, en svær og krydret Bordeaux, men overhovedet en Mand med et aabent Blik for Tilværelsens lyse Sider, for dens Rigdom af Goder, dem han med gæstfri Haand delte med Andre. Og paa selvsamme Vis kunde han ligefrem svælge i Arbejde, fraadse i Arbejde. Altid var hans Appetit paa Livet lige frisk og glimrende, han gik til enhver Gerning, han paatog sig, som til en Fest: stedse lige oplagt og rede til at gøre Fyldest. Og med denne Sjælens Sundhed hang det sikkert sammen, at han altid var i saa herlig en Ligevægt, aldrig glemte at holde Formen i Agt, stadig var rolig og upartisk, derfor stedse tillidindgydende — en Mand, overfor hvem Alle følte, at de trygt kunde lægge deres Velfærd i hans Haand. Og hele sit Liv igennem stod han da ogsaa fuldt ud Maal med sit klippefaste Ry for Retsindighed. Det blev ikke mindst Landmandsbanken, hvem disse fortrinlige Egenskaber i høj Grad kom til Gode: med Henrichsen kom der endelig Ballast i Baaden — hans blotte Tilstedeværelse gav Foretagendets Metal det rette Lødighedsstempel. Hvor *han* var, var alt af fineste Soliditet og uangribelig Agtværdighed.

Den snævrreste Stifterkreds havde man allerede forinden Møderne 4/5 Oktober drøftet Valget af en *Direktør*: man havde en klar og levende Forstaaelse af, at det var godt nok med at stable en saadan ny Institution paa Benene, men alt vilde komme til at afhænge af dens Ledelse — det var her som altid *Manden*, det kom an paa. Man var derfor ogsaa paa Forhaand enig om at ville give ham „en Gage, som ingen anden Direktør for noget Pengeinstitut i København blot tilnærmelsesvis oppebærer“. Fandt man den Rette, maatte Chancen ikke forspildes ved Karrighed. Men lige fuldt opdagede man hurtigt, at Tingen var vanskelig: virkelig gode Emner til Bankdirektører hang i Datidens Danmark just ikke paa Træerne — og gør det saa vist heller ikke endnu.

Underhaanden følte man sig for hos et Par Mænd, som ogsaa senere skulde vise sig at blive fremragende, omend ikke i Bankbranchen, men man fik Afslag. Overhovedet var Lysten ikke stor: indenfor de Kredse, hvor man nærmest skulde søge, var der baade Ængstelse for at skulle tage det op med Tietgen som Konkurrent og en afgjort Mistillid overfor alt, hvad Gedalia havde med at gøre.

Herover var Gedalia selv ganske klar, men brød sig saa meget mindre derom, som han for sit Vedkommende lige fra først af havde *sin* Kandidat. Næmlig hans tidligere Lærling *Isak Glückstadt*. „Ham kan jeg kommandere“, sagde han til forskellige af sit Personale som Anbefaling og Motivering. Ja, Herregud! — det sagde han virkelig.

Helt bortset fra, om nu Kandidaten havde eller ikke havde denne subjektive Ynde, saa lod Forslaget sig objektivt vel begrunde. Glückstadt var gaaet ud af dansk Bevidsthed og var altsaa for denne en *homo novus*. Men om hans Evner som dygtig Bankmand var det let herhjemmefra at skaffe sig paa-lidelig Kundskab. I Kristianias Forretningsverden havde han i Løbet af de faa Aar, han havde været deroppe, allerede vundet sig et vist Ry.

Bankierfirmaet Glückstadt & Co. var hurtigt vokset op til et betydeligt Omfang og nød stor Tillid, talte ligefrem med ved Siden af Pengeinstituter som Christiania Bank og Kreditkasse, Kristiania Sparbank, Den norske Creditbank og stod jævnsides med Bankierhuse som Ths. Joh. Heftye & Søn, N. A. Andresen & Co. og Sev. Chr. Andersen. Der var den Gang i Kristiania kun een Veksellererforretning Jacob Dybwad & Sønner, og den var temmelig dyr: den tog nemlig altid 4 Skilling af hver Speciedaler, som indveksledes. Glückstadt brød straks dette Princip og lagde sin Provision mere op til de noterede Kurser, hvad der selvfølgelig blev langt fordelagtigere for Publikum. Det kom derfor ogsaa hurtigt til at hedde sig mellem Importørerne, at hos Glückstadt fik man altid sin Valuta billigst. Hans Hovedbranche var Udstedelsen af Tratter paa Udlandets

Hovedstæder, især kunde han afgive store Advisnotaer paa Hamborg og Berlin, men ogsaa paa London, Paris og Frankfurt trasserede Firmaet ofte store Beløb. Med København og Stockholm stod det selvfølgelig i den livligste Forbindelse. Ved Siden af disse Forretninger drev Huset en meget anselig Omsætning i fremmed Mønt: Guld, Sølv og Sedler. Der foregik den Gang en stor Udvandring fra Norge til Amerika, og for at tilfredsstille disse Udvandrerers Trang til amerikansk Mønt, særlig Guldmønt, forskrev Glückstadt fra Hamborg denne Valuta i forskellige Valører.

Ved Ankomsten af Hamborg-Damperen hver Torsdag Aften var et Par af Glückstadts betroede Folk regelmæssig paa Bryggen for at hente Møntkassen og bringe den til Glückstadts Hjem. Baaden var ofte forsinket, og det var ikke sjældent, Tiden kunde trække ud til baade Kl. 2 og 3 Nat — men om det var aldrig saa sent, sad Glückstadt oppe og ventede. Bordet stod da dækket med Forfriskninger til Funktionærerne, og medens de spiste og drak, plejede han at underholde dem muntert og kvikt — hvorefter de blev kørt hjem. Denne Venlighed og Velvillie overfor Personalet gennemførte han i alle Forhold, og de unge Mennesker, han knyttede til sig, forgudede ham da ogsaa formelig. Han var altid alvorlig i Forretningstiden, men aldrig hørte hans Underordnede et haardt Ord. Var der noget, han ikke syntes om, lød det kun: „Nej, nej, det maa ikke være, det maa forandres, hvis vi skal vedblive at være Venner.“ Han indprentede altid sine Lærlinge, at de ikke maatte være bange for ham, men bare spørge, naar der var noget, de ikke skønnede: „Gør ikke noget, før du forstaar,

hvad der forlanges“ — og i Sammenhæng dermed var han altid fuld af Forstaaelse og Overbærenhed.

Selve Forretningen havde til Huse i en gammel et Etages Patriciergaard med graa kalkpudset Façade, som gjorde et solidt og efter Datidens smaa Forhold stilfuldt Indtryk. Kontoret laa ud til Kirkegaden, men Bygningen bøjede om Hjørnet ad Toldbodgaden. Den var saaledes i Nærheden af Kristiania Børs, hvor Glückstadt daglig mødte, men tidt og mangen Gang ærgrede sig over det daarlige Fremmøde. „Hvad skal det tjene til“, sagde han en Gang „at have den store smukke Bygning? der møder jo dog aldrig flere Mennesker, end at de godt kunde faa Plads i det lille grønne Hus, som staar nedenfor!“ Ved sine ihærdige Anstregelser fik han da ogsaa for en stor Del rettet paa dette Forhold, før han rejste.

For selve Byen interesserede han sig varmt. Saaledes udarbejdede han en Plan for faste Diligenceruter mellem Staden og dens Forstæder og øvrige Omgivelser, hvad der gav Stødet til Oprettelsen af Hestesporvejene. Han stiftede endvidere sammen med Ingeniør Wibe Oslo Dampskibsselskab, der med to smaa Baade „Orion“ og „Ariel“ befør Øerne i Bundfjorden samt Ladegaardsøen (den nuværende Bygdø) og som senere er vokset op til et meget betydeligt Selskab. Han købte ogsaa sammen med Advokat Ihlen og Skibsmægler Bredo de vældige Latinskoletomter tæt ved Bryggerne og lod herpaa opføre de store Bygninger, som danner Karréen Prinsensgade, Store og Lille Strandgade samt Toldbodgaden lige overfor Børsen.

Saaledes fæstnede baade paa den ene og paa den anden Vis Glückstadt efterhaanden sin gode Position og vandt Ry som

en mer end almindelig dygtig Mand. Det blev derfor hilst med almindelig Billigelse, da den Norske Creditbank i Vaaren 1871 henvendte sig til ham og tilbød ham en Chefspost. Creditbanken var allerede den Gang i sit Hjemland et højt anset Pengeinstitut, og den nævnte Kaldelse var saaledes særdeles smigrende for den endnu unge Mand. Banken havde imidlertid nylig haft betydelige Tab paa Grund af en større Fallit, og man havde det Indtryk, at dens Ledelse efterhaanden var blevet noget gammeldags, man ønskede netop at tilføre den nyt Blod, ungt Initiativ. Ved et Cirkulære af 30. April 1871 hævdede derefter Glückstadt sin Forretning — som nu gik op i Creditbanken — og meddelte sine Kunder, at han fra Begyndelsen af Maj overtog den nævnte Chefspost.

En saadan Mand var altsaa Isak Glückstadt allerede da, og det var, som alt ovenfor sagt, naturligvis let hervedefra at faa det oplyst. Det var derfor øjensynligt, at kunde man bevæge ham til nu et halvt Aar efter sin Tiltrædelse at forlade sin nye Stilling og gaa ind som Førstedirektør i Landmandsbanken, vilde det i hvert Fald være et Valg, ad hvilket Ingen kunde kimse.

Med sin sædvanlige Resoluthed og — kan det tilføjes — medfødte Lyst til at foregribe enhver Afgørelse, han skulde have Lod og Del i, telegraferede Gedalia allerede Dagen efter Stiftermødet den 6. Oktober 1871 til *Glückstadt*, om han vilde være villig til at modtage Direktørpost i Landmandsbanken med Tiltrædelse senest den 1. Januar. — Samtidig, næsten paa samme Klokkeslet, telegraferede Broderen Joseph Glückstadt til ham: „Baronen spørger, om du til Nytaar vil være Direktør for Landmandsbanken. Jeg betvivler selvfølgelig, at det passer dig, men

skulde det konvenere, saa svar paa hans Telegram, at du fordrer høj aarlig Gage garanteret 10 Aar“.

2 Timer efter sender han imidlertid en ny Depeche, hvor han fraraader afgørende Beslutning før nærmere Besked fra ham.

I Telegramsvar til Broderen forespurgt Isak Glückstadt om Betingelserne for Ansættelsen, og Broderen skaffede ham Svar herpaa fra Gedalia: denne telegraferede den 8. Oktober om Aftenen og lovede i Tilfælde af Glückstadts Accept, at Bankraadet senest den 10. skulde træffe sit definitive Valg.

Glückstadt modtog denne Depeche den 9. om Morgenen. Samtidig med Gedalias kom der Telegram fra hans Fader H. J. Glückstadt: „Moder og jeg vilde være meget glade, naar du accepterer Direktørposten“. Men op ad Dagen fik han Telegrammer fra Joseph, at Faderens og Baronens Depecher var afsendte under hans Fraværelse, og *hans* Raad var, at Broderen maatte være forsigtig og ikke opsige sin nuværende Stilling, medmindre han havde hele Bankraadets Bekræftelse paa sin Ansættelse: „Baronens Ord alene er ikke tilstrækkelig Sikkerhed“.

Den 10. Oktober modtog Isak Glückstadt endnu to Depecher fra Joseph: i den første bad han ham ikke tage nogen bindende Beslutning, men at afvente et Brev (hvis Indhold var positivt at fraraade ham at modtage Posten) — det andet Telegram lød endog ret alarmerende saaledes:

„Efter at have raadført mig med en Del fornuftige Folk, beder jeg dig herved paa det indstændigste at slaa Direktørposten ud af Hovedet“.

Og der tilføjedes den alt ovenfor citerede „grausame Salbe“: „Gedalias Projekt er saa planløst og saa vanvittigt lagt, at Folk ryster paa Hovedet deraf“.

Under Paavirkning heraf svarede Isak Glückstadt, at han ikke var synderlig glad over at skulle forlade Creditbanken saa kort efter sin Ansættelse, men da hans Fader og Moder syntes, at han skulde have svaret Ja, ønskede han (som den gode Søn han var) alligevel nok, at Broderen skulde forhøre sig nærmere om Posten. Raadet fra Familien og Levig lød derefter paa — under 15. Oktober —, at han efter Omstændighederne burde slaa til, han kunde bl. a. paaregne Villighed hos Bankraadet til at give ham en Aarsgage af 8.000 Rdl. foruden Tantième og 5 Aars fast Kontrakt. Isak Glückstadt svarede derpaa Levig, at hvis *Banken* som saadan vilde gøre ham et Tilbud — og et Tilbud med Betingelser som de nævnte —, skulde han fremlægge Begæring for Creditbankens Direktion om at blive løst fra sin Kontrakt — og dette meddelte Levig Gedalia.

Den 23. om Morgenen tilbød derefter Gedalia telegrafisk Glückstadt at ville søge de 3 Betingelser gennemført i Bankraadet, hvis han omgaaende fik definitivt Ja — allerede Dagen i Forvejen havde Michaelsen sendt en tilsvarende Depeche med Anmodning til Glückstadt om at give *ham* underhaanden sit Svar under Frederiksens Adresse. Glückstadt sendte derpaa samme Dag bekræftende Svar-Depecher.

Herefter var Sagen omsider saa moden, at den kunde bringes frem i det Bankraadsmøde, som afholdtes den paagældende Dags Eftermiddag Kl. 1. De Gedalia nærmeststaaende Bankraadsmedlemmer, særlig selvsagt Frederiksen, var paa Forhaand

enig med ham om, at Valget af Glückstadt maatte antages at være særdeles heldigt. Men for de øvrige Medlemmer var Glückstadts Navn ganske ubekendt. Formanden, Hofjægermester *Grüner*, spurgte straks Gedalia, om Glückstadt var en Mand, som kunde sige Nej — hvad nemlig Grüner ansaa for en af de vigtigste Egenskaber hos en Bankdirektør. Pudsigt nok forstod Gedalia ikke Pointet, såå ganske uforstaaende paa Grüner og svarede: „Hvorfor skulde han ikke kunne sige Nej? Han kan sige Ja, og han kan sige Nej! Jaj si'er, jaj si'er, hvorfor skulde han ikke kunne sige Nej?“ Ikke helt usandsynligt har Munterheden over denne lille Episode lettet Sagens Afgørelse. Man maa jo nu ogsaa vel erindre Situationen: man havde i 3 Uger forgæves ledt om Manden som Diogenes med sin Lygte og var ved at blive til Spot for det nye Foretagendes mange Modstandere, som spaaede, at selvfølgelig vilde ingen virkelig Kapacitet have med dette Gedalia'ske Væsen at gøre. Og selv om nu Glückstadt var personlig ukendt af de fleste, og Tilliden til Gedalias anbefaling næppe har været synderlig stor, saa var jo dog, som ovenfor godtgjort, Glückstadt uimodsigelig en Mand, der alt havde opnaaet en betydelig Stilling i Bankfaget og følgelig maatte antages at sidde inde med fremragende Kvalifikationer. Gedalia bragte det derfor ogsaa saa vidt, at det enstemmigt besluttedes at nedsætte et Udvalg paa 5 Medlemmer til at træde i Underhandling med Bankdirektør Glückstadt i Kristiania om hans Overtagelse af en Direktørpost paa de oftnævnte 3 Betingelser. — Endnu samme Aften telegraferede Gedalia, at han var antaget, og at man helst ønskede ham til Januar, men at det ikke var nogen ubetinget Nødvendighed. Han opfordrede

ham dog til i hvert Fald at komme til København den næste Uge for at ordne det fornødne.

Ganske snurrtigt telegraferede derefter Broderen Joseph den 25., at hans Valg til Direktør var blevet omtalt af alle Blade og hilst af Publikum med stor Tilfredshed, hvorfor Familien maatte gratulere!

Formelt var Sagen imidlertid ingenlunde i Orden. Det nedsatte 5 Mands Udvalg kom til at bestaa af *Benzon-Buchwald*, *Gedalia*, *Frederiksen*, *Halberg* og *Henrichsen*. Paa dettes Vegne tilskrev Bazon-Buchwald Glückstadt under 24. Oktober. Det hedder heri ganske ejendommeligt: „Statutterne er ikke saa tydelig og bestemt affattede, som muligen var ønskeligt, men da Pengene var tilbudt, maatte Sagen hurtigt afsluttes og senere bringes i behørig Form. Hr. Bankchefen vil altsaa se, at her er en aaben Mark til at virke for en Mand, der har Lyst til at bringe Bankinstituttet i Gang og for en længere Aarrække knytte sin Virksomhed til det. Det vil derfor ogsaa være Komiteen behageligt, ligesaa vel som det for Deres egen Skyld var ønskeligt, om De paa dette Stadium af Sagen — da nemlig Bankraadet er gaet ind paa Deres Betingelser og er villigt til at afslutte Kontrakt med Dem paa denne Basis — kunde komme herved for at se Forholdene og gøre nærmere mundtlige Aftaler“.

Glückstadt ønskede en udtrykkelig Bekræftelse paa dette Tilbud fra de øvrige Herrer af Udvalget, og først da han den 3. November havde modtaget denne, svarede han under samme Dato, at han paa de anførte Betingelser modtog Direktørposten ved Den Danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank, København.

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Det var da Forudsætningen, at han saa vidt gørligt skulde tiltræde i Februar 1872.

I Bestyrelsesmødet den 6. November stadfæstedes definitivt Glückstadts Antagelse til Direktør for Banken paa de nævnte Betingelser.

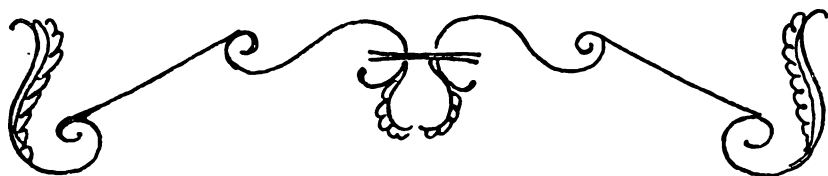
* * *

Hvilke Motiver Gedalia nu end kan have haft til at udpege Glückstadt som Førstedirektør, saa var det i hvert Fald under en lykkelig Stjerne, at man fulgte ham ved at foretage Valget.

Ved hans definitive Afrejse fra Kristiania Jernbanestation — der forøvrigt først kom til at finde Sted lidt ind i Februar 1872 — var der mødt en stor Skare Mennesker frem for at tage Afsked med ham og hans Frue. En bekendt Grosserer udbrød ved den Lejlighed med stærk Harme: „Hvor er vi Nordmænd dog en snæversynet Race — her har vi endelig faaet fat i en dygtig Mand, som forstaar sine Ting, og saa lader vi ham paa Grund af et Par Tusinde Daler slippe fra os og beholder igen den gamle Elendighed.“

Den norske Hjemmelsmand tilføjer saa smukt: „Han glemte, at Glückstadt drog ned til sit Fædreland og drog ned for at gaa ind i langt større Forhold, hvor hans Evner langt, langt bedre kunde komme til Udfoldelse. Havde han blot skullet handle efter sin personlige Følelse, tror jeg, han var blevet heroppe, hvor han befandt sig saa vel og hver Dag maatte føle, hvor afholdt og anset han var.“

LIGE fra det Øjeblik, den 23. Oktober, Bankraadet i Principet havde taget sit Parti og bestemt sig for Glückstadt, viste man ham straks fra alle Medlemmernes Side paa loyaleste Vis aaben Tillid. Under de stærkt skiftende Faser i den Periode, som ligger mellem dette Tidspunkt og Glückstadts Tiltrædelse, vekslede snart det ene og snart det andet Medlem af Bankraadet Breve med ham, og i disse faldt Udtalelserne med stor Aabenhjertighed: man har altsaa lige fra først af og saa at sige ubeset stolet paa hans fuldkomne Diskretion og gerne villet høre hans Mening om enhver forekommende Vanskelighed. Det gode Indtryk, man saaledes paa Forhaand havde dannet sig af ham, bekræftedes fuldkommen ved hans personlige Tilstedekomst i Bankraadet den 15. December.

Men dette var kun et kort Besøg, han aflagde, og iøvrigt var han jo, lige indtil den 5. Februar 1872, borte fra Banken, fastholdt som han naturligt var i Kristiania med Afviklingen af de til hans daværende Chefspost knyttede Forretninger.

I dette Tidsrum, indtil Glückstadt kunde tiltræde, maatte man altsaa hjælpe sig saa godt, man kunde med de Kræfter, man havde. Paa en vis Maade savnede man jo ingeniunde

Dygtigheder i Bankraadet, men der var forskellige urolige Hoveder, dertil et Par stædige Gemytter, og paa en besynderlig Maade trak enhver af de Ledende indenfor Bankraadet hver i sin Retning. Det blev derfor en højst tumultuarisk Periode, som til Tider truede med at ende i rent kaotisk Forvirring.

Lige straks gik det ganske godt. Allerede den 9. Oktober modtog den fungerende Viceformand, Benzon-Buchwald, Aktieprotokollen af Gedalia, hvorefter altsaa Aktietegningen maatte anses for sluttet fra selve Bankens Standpunkt. — Paa det første Møde, Bankraadet holdt efter at have konstitueret sig den 5. Oktober, nemlig Mandagen den 16. Oktober, vedtoges det at forlænge Fuldmagterne for Benzon-Buchwald og Frederiksen til at føre den fornødne Kontrol med de indbetalte Beløbs fordelagtigst mulige Anvendelse for Banken — paa Gottschalcks Deltagelse i dette Udvalg kunde man jo ikke længer regne. Man fikserede dernæst den 19. Oktober som det Tidspunkt, paa hvilket de første Indbetalinger senest skulde være præsterede, og Gedalia erklærede sig beredt til at overtage samtlige de Tegninger, for hvilke Indbetaling ikke skete, for saa vidt Bankraadet ikke paa anden Maade maatte ville disponere derover.

Paa et følgende Møde, den 23. Oktober — det samme, hvor Glückstadts Valg i Principet blev afgjort, — overdroges det Professor Frederiksen at gøre Udkast til Ordningen af Filialer og Agenter samt Hypotekbankens Virksomhed. Ved denne Sammenkomst vedtoges det desuden at supplere Bankraadet med Grosserer *Halberg*, som havde erklæret sig villig til at modtage Valget.

Den 30. Oktober skred Bankraadet til det definitive Valg af Formand og Viceformand. Valgte blev henholdsvis Hofjægermester *Grüner* og Departementschef *Benzon-Buchwald*.

Benzon-Buchwald var imidlertid ingenlunde fornøjet med at være Viceformand og selvanden sammen med Frederiksen raade over de indkomne Midlers foreløbige Anbringelse: han var af de Naturer, som Brutus i Shakespeares „Julius Cæsar“ kalder for *ambitious* og dermed betegner en Egenskab, for hvilken der ingen Pardon bør gives. „Ved megen Kunst“, som Frederiksen skrev i et Brev til Glückstadt, fik Benzon-Buchwald det derfor „indrettet saaledes“, at det paa et Bankraadmøde den 6. November blev ham overdraget foreløbig, indtil Glückstadt kunde overtage Posten, at fungere som Direktør og underskrive som saadan paa Bankens Vegne i Forening med en af Bankens Embedsmænd. Frederiksen modsatte sig vel meget skarpt dette, men Benzon-Buchwald fik Bifald af Halberg, der citerede en Ytring i en Skrivelse fra Glückstadt om, at man foreløbig, ja, ikke en Gang i December, „burde modtage Indlaan eller diskontere Veksler“. Frederiksen tilføjede i sin ovennævnte Skrivelse til Glückstadt om denne Sag: „Benzon-Buchwald vil trods en vis praktisk Forretningsdygtighed næppe være let for Dem at organisere med“(!) Og han tager heraf Anledning til indtrængende at opfordre Glückstadt til at forsøge paa at komme ned til København snarest mulig for at tage Affære.

Frederiksen saa rigtigt i, at Benzon-Buchwald i sin nye Værdighed ikke var helt let at komme til Rette med — vist er det, at han tørnede sammen med Formanden, Hofjægermester Grüner, til hvem det Par Funktionærer, som foreløbig var antagne,

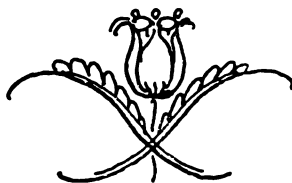
havde henvendt sig med Kæremaal over den nye „Direktørs“ Maade at optræde paa. Denne havde ogsaa bragt ham i Konflikt med Gedalia, som stadig uden videre lod Bankforretningerne gaa gennem sit Kontor, saa at Benzon-Buchwald maaske kan have haft nogen Grund til at mene, det Hele gik noget lovlig hulter til bulter. Nok er det, at han fra alle Sider mødte Gnidningsmodstand og gnaven herover frasagde sig sin Direktørvirksomhed paa et Bankraadsmøde allerede den 17. November efter et ubehageligt Mundhuggeri med Raadets Formand. Det vedtoges derpaa at overdrage Delegationen at optage det af Benzon-Buchwald fratraadte Hverv, herunder — hver især — midlertidig at underskrive for Banken, og til dette Hverv at henregne alt, hvad der var fornødent for at bringe Banken i Virksomhed. Til de første Delegerede valgtes endelig *Gedalia, Frederiksen og Nobel*.

Benzon-Buchwalds Nederlag var saaledes fuldstændigt. Men rimeligvis har man just derfor, efter vanlig dansk Tænkemaade, fundet, at det var Synd for ham, og at man dog maaske i nogen Maade skyldte ham en vis Oprejsning. Der blev derfor samme Aften arrangeret et nyt Møde, hvor man enedes om det Kompromis, at Benzon-Buchwald som fjerde Medlem tiltraadte den i Formiddagsmødet valgte Delegation saa længe, indtil Direktør Glückstadt var ankommet. Hermed var, skrev Frederiksen derpaa til Glückstadt, „den kedsommelige Strid“ mellem Grüner og Benzon-Buchwald blevet bilagt — Buchwald overtog som Delegeret Besørgelsen af hele Aktieudstedelsen, medens Tilsynet med Bankens Anbringelse af Midlerne førtes af Gedalia og ham (Frederiksen). „Jeg er“, tilføjede han, „for saa vidt tilfreds med

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

dette, som jeg haaber derved mere at faa Forretningerne lagt paa Bankens Embedsmænd under vort Tilsyn — Buchwald var for tilbøjelig til at ville regere! Rigtig godt bliver det Hele ikke, før De kommer“.

Dette sidste Hjertesuk var saa meget naturligere, som disse indre Vanskeligheder, der bundede i gensidig Kiv og Jalousi, endda langt fra var de værste, som havde meldt sig: syd fra var der trukket en ganske anderledes truende Uvejrsky op paa det nye Foretagendes Himmel.

ALLEREDE paa Sagens allerførste Stadium, nemlig den 3. Oktober, havde Wilhelm Krause, som foran meddelt, bestemt forvaret sig imod overhovedet at gaa med, naar ikke Statutudkastets oprindelige Bestemmelse i § 3 — hvorefter ved eventuel Udvidelse af Aktiekapitalen hver den, som paa Udvidelsens Tidspunkt sad inde med Aktier i Selskabet, skulde have Fortrinsret til Overtagelse af de nye Aktier — blev forandret saaledes, at denne Forret i Stedet for tilfaldt „de første Stiftere“. Det er ligeledes ovenfor berettet, hvorledes Gedalia øjeblikkelig samme Dag telegrafisk beroligede ham med den utvetydige Erklæring, at Statuterne i Overensstemmelse med Krauses Ønske vilde blive ændrede saaledes, at Stifterne i Stedet for Aktionærerne ved senere Forøgelse af Aktiekapitalen fik den nævnte Fortrinsret, i hvert Fald for Halvdelens Vedkommende — med udtrykkelig Tilføjende af, at selvfølgelig var Krause Medstifter. Yderligere telegraferede han til Krause den 7. Oktober, at kun følgende 5 kunde gøre Fordring paa „Gründerrechte“, nemlig *Krause, Gossler, han selv, Frederiksen og Joseph Michaelsen.*

Herefter maatte Krause naturligvis gaa ud fra, at Sagen var i Orden, saa meget mere som han udtrykkelig modtog Med-

delelse om, at Bankraadet ved Stiftermødet havde faaet Bemyndigelse til at foretage de Ændringer i Vedtægterne, som det ansaa for nødvendige. Intet som helst tyder imidlertid paa, at Gedalia under den kritiske Gennemgang af Statuterne, som Bankraadet i sine første Møder foretog, har gjort opmærksom paa, endsige lagt sig i Selen for Gennemførelsen af den Ændring, hvis Indsættelse dog var en bindende Forudsætning for Krauses Tegning. Da nu Dag efter Dag gik, uden at F. W. Krause & Co. præsterede den første Indbetaling paa 10 pCt. af Tegningsbeløbet, hvilken efter Vedtægterne skulde ske *straks*, sendte Gedalia ham den ene Depeche efter den anden om Foretagendets gode Skæbne: hvorlunde f. Eks. den danske Regering udtrykkelig havde erklæret, at der til Oprettelsen af en ny Bank ikke behøvedes nogen Koncession, og at de Stempelbegunstigelser, der efter allerede bestaaende Lovgivning af Finansministeriet kunde tildeles et saadant nyt Pengeinstitut som Landmandsbanken, forholdsviis snart var opnaaet o. s. v. Trods al denne Opmuntring udeblev Pengene fra Krause stadig, og omsider blev Gedalia da klar paa, hvordan Situationen laa: Krause vilde simpelthen ikke betale, fordi hans ovenfor nævnte Forudsætning var bristet, idet Statuterne jo til Trods for Gedalias udtrykkelige Tilsagn af 3. Oktober aldeles ikke var blevet ændrede med Hensyn til Stifterrettighederne. For-gæves søgte Gedalia i en Depeche af 18. Oktober at berolige Krause med, at „vi jo senere vil kunne gennemføre en hvilken-somhelst Statutforandring, da vi har Majoriteten af Stemmerne“. Tilsidst maatte Gedalia og Frederiksen umage sig ned til Berlin for mundtlig at forestille Krause, at den paagældende

Vedtægtsændring ikke saaledes uden videre lod sig sætte igennem, da de øvrige Bankraadsmedlemmer underhaanden havde erklæret at være imod den, og Indkaldelsen af en Generalforsamling saaledes syntes uundgaaelig.

Det var dog ikke alene det rent formelle Moment, at Juristerne i Bankraadet ikke ansaa dette for kompetent til at foretage en saa vidtgaaende Forandring paa egen Haand, men Godsejerne var overhovedet imod Ændringens Realitet. Man syntes aabenbart, at Gedalia derved fik baade i Pose og Sæk — først den halve Procents Provision af $4\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. og nu hertil yderligere denne værdifulde Stifterrettighed sammen med sine tyske Forretningsvenner og sine to personlige Venner Frederiksen og Michaelsen. Skulde endelig disse have en saadan Forret, vilde saa sandelig ogsaa Medlemmerne af den videre Stifterkreds, som straks havde tegnet Aktier, være med til at dele Kagen. Dette Standpunkt var endda kun rent subsidiært, principalt var man imod, at der overhovedet skabtes særlige Stifterrettigheder.

Krause holdt imidlertid paa sit: han vilde i hvert Fald for sig selv have bevaret den ham lovede Stifterrettighed paa det gennem hans Firma tegnede Beløb og en hertil sigtende Statutændring paa gyldig Vis gennemført *snarest*.

Ved deres Hjemkomst kunde saaledes Gedalia og Frederiksen kun berette Bankraadet — i et Møde den 29. Oktober —, at det af Krause rejste Spørgsmaal om Stifterrettighederne maatte og skulde afgøres paa en saadan Maade, at Krause blev tilfredsstillet. Samme Dag modtog imidlertid Gedalia en alarmerende Depeche fra Krause. Han fordrede heri peremptorisk,

at i hvert Fald de Ændringer, som var omtalte under Forhandlingerne i Berlin, øjeblikkelig skulde foretages — og han meddelte samtidig, at *Tietgen* var i Berlin, og at der var en truende Fare for, at der vilde blive oprettet et nyt Institut med den Opgave at tage Konkurrencen op med Landmandsbankens Hypotekafdeling.

I den Tietgenske Kreds havde man, som alt ovenfor skildret, til en Begyndelse taget Landmandsbankens Dannelse med spodsk Overlegenhed, men da der den 9. Oktober fra Hofjægermester Grüner var fremkommet officiel Meddelelse om, at Aktiekapitalen var fuldt tegnet, stod man i hvert Fald overfor en fuldbyrdet Kendsgerning. Og efterhaanden besindede man sig paa, at det nye Foretagende umuligt saaledes lod sig kimse ad, eftersom der blandt dets ledende Mænd var adskillige, hvis Navne noksom borgede for, at det i hvert Fald for deres Vedkommende var fuldt Alvor at ville føre deres Forehavende igennem med Kraft og Værdighed. At Luften udenfor Børsen var ladet med Sympati for den nye Bank, var det ej heller vanskeligt at fornemme. Paa den anden Side havde man Færten af, at der straks efter Starten var opstaaet Vanskeligheder, og der især havde vist sig stærk Gnidningsmodstand nede fra Berlin, uden hvis virksomme Støtte det nye Foretagende jo dog ikke kunde stables paa Benene. Det har derfor sin store Interesse at se, at Tietgen fandt det Ulejligheden værd selv at tage til Berlin for om muligt at spege Spindet for den nye Konkurrent: man havde før set, at et Skib kunde vise sig usødygtigt umiddelbart efter, at det var løbet af Stabelen. Om Oprettelsen af det Konkurrenceinstitut,

han havde hørt Tale om, maaske havde været et Forsøg fra Tietgens Side paa at genoplive sin Hypotekforsikring, skal man lade være usagt, men i hvert Fald lykkedes det altsaa ved blot at forespejle denne eller en lignende Mulighed at skræmme Krause.

Virkingen blev imidlertid en anden end den, man kan formode var tilsigtet. Krauses Depeche gav netop Gedalia de Kort, hvormed han kunde vinde Spillet. Han tog Sagen meget overlegent — til Krause telegraferede han Kl. 10 Fm.: „Efter indhentet Oplysning er Tietgens Trusel med et nyt Bankinstitut fingeret og kun et Forsøg paa at discouragere Dem.“ Og herhjemme fik han øjeblikkelig nyt Bankraadmøde sammenkaldt Dagen efter (30. Oktober) og forestillede her de høje Herrens Situationens tvingende Alvor. Efter en længere Forhandling vedtoges det derefter, at under den bestemte Forudsætning, at „Baron Gedalia frafaldt den ham af Stifterne tillagte halve Procent af de af ham og Venner overtagne Beløb“, vilde Bankraadet bestræbe sig for, at der paa lovlig Maade iværksattes følgende Ændring i Statutterne: „Dersom Banken i sin Tid skulde ville forøge sin Grundkapital udover 6 Mill. Rdl. indbetalt Kapital, tilkommer der *de nuværende Aktionærer*“ — altsaa ikke blot de 5 Hovedstiftere, men alle oprindelige AktieTegnere — „i Forhold til deres Aktiers Paalydende Ret til at overtage Halvdelen af det Beløb, med hvilket Grundkapitalen forøges ved næste Emission af Aktier. Det er underforstaaet, at de af Baron Gedalia til Dato hafte Udgifter godtgøres ham, ligesom ogsaa den af ham Fuldmægtig Michaelsen tilstaaede Sjettedel af den Baron Gedalia tilsagte halve Procent.“

I Anledning heraf nedsattes der endvidere et Udvalg bestaaende af Formanden, Benzon-Buchwald og Højesteretsadvokat Henrichsen med den Opgave eventuelt at forhandle angaaende den forestaaende Ændring i Statutterne med Krause i Berlin, saaledes at den ovenangivne Redaktion kun skulde tjene som Basis.

Straks efter dette Bankraadsmøde telegraferede Gedalia paany til Krause (Kl. 7,35 samme Dags Aften), at det i Bankraadet var blevet erklæret, at Alt vilde blive foretaget for at imødekomme ham — Bankraadet havde blot ikke fundet det rigtigt af ham, at han havde vægret sig ved at yde den første Indbetaling, og Gedalia opfordrede ham derfor indstændigt til straks at sende Remisse.

Krause efterkom ikke denne Opfordring: han vilde aabenbart ikke længer nøjes med det blotte Tilsagn fra Gedalia (hvad man maaske heller ikke kunde fortænke ham i), og Bankraadets Viceformand, *Benzon-Buchwald*, telegraferede derfor til ham den 2. November, at man ikke kunde faa et Bankraadsmøde før den 6. November, men at alle tilstedeværende Medlemmer af Raadet var enige om, at det nu vilde være ønskeligt, at Krause sendte en Repræsentant op med Fuldmagt til at varetage hans Interesser, for at Aftale om alle Enkeltheder omsider kunde blive truffet. Da Krause, samtidig med at fordre denne Afgørelse fremskyndet det mest mulige, havde beklaget sig over, at heller ikke Kontrakten om *Kon-sortialdeltagernes* indbyrdes Forhold endnu var blevet bragt formelt i Orden, lod Gedalia ham, ligeledes den 2. November, telegrafisk vide, at Kontrakten i underskreven Stand vilde

stor Iver og Utaalmodighed i saa Henseende — i Erindringen hos de faa Efterlevende fra hine Dage staar endnu tydeligt Billedet af den fyrige unge Mand, som paa een Gang stolt og ilter svingede med Portefeullen, der rummede alle Interimskvitteringerne for Konsortiets mange Millioner, og lydeligt forsikrede, hvem der vilde høre, at nu skulde Piben have en anden Lyd: der var ingen Mening i, at den lille Godsejerklike, som havde tegnet nogle faa hundrede Tusinde, skulde kommandere Banken og holde de store Aktionærers Indflydelse ude!

Ogsaa Frederiksen og Gedalia var naturligt nok i høj Grad misstemte over den træge Uvillie, som Agrarelementerne indenfor Bankraadet havde vist overfor Krauses i sig selv dog fra hans Standpunkt saa berettigede Krav. Begge var endvidere enige om, at efter hvad der var passeret, vilde det ikke ret vel være muligt at berolige de udenlandske Storaktionærer uden ved at skaffe disse en Repræsentant i Bankraadet, saa at de derigennem kunde have nogen Sikkerhed for, at ogsaa *deres* Interesser blev varetagne. Endelig var Frederiksen bestandig af den Mening, at der i Bestyrelsen for en Landmandsbank ikke blot burde sidde Godsejere, men ogsaa Tillidsmænd for det mindre Landbrug, hvad der bedst og bekvemst lod sig opnaa ved at faa nogle af Venstres Folketingsmænd ind i Bankraadet.

I Stedet for at beskæftige sig med det Krause'ske Anliggende fortabte imidlertid Bankraadet sig paa de nærmest følgende Møder i den ovenfor skildrede Strid mellem Benzon-Buchwald og Grüner — og 3 Uger efter den Sammenkomst,

hvor Laurids Bing havde faaet Foretræde for Raadet, var man under disse Omstændigheder ikke kommet et Skridt videre i Sagen om Stifterrettighederne.

Endelig den 26. November lykkedes det Gedalia at faa Bankraadet til at sammenkalde en Generalforsamling den 8. December i Hotel Phoenix, idet han erklærede selv personlig at ville stille Forslaget om Stifterrettighederne, saa at det alt-saa ikke blev Raadet som saadant, der tog Initiativ og dermed bindende Standpunkt i denne Sag.

Dette gik ikke af uden svære Kampe. Overhovedet formede Mødet den 26. November sig som en stor Opgørelse: det varede da ogsaa med de Afbrydelser, Maaltiderne nødvendiggjorde, fra Kl. 11¹/₂ Form. til Kl. 11³/₄ Aften. Paa det foregaaende Møde den 17. November, da Benzon-Buchwald var blevet valgt som midlertidig Fjerdemand i Delegationen, var det blevet vedtaget i samme Forbindelse, at saa snart de Delegerede for Bankraadet godtgjorde, at det fornødne Personale var tilstede, Bøgerne ordnede, alt fuldstændig indrettet, kort sagt: alt i en saadan Stand, at Banken paa en værdig Maade kunde begynde sin Forretning, „indrømmer Bankraadet, at den egentlige Bankvirksomhed finder Sted“. Denne Vedtagelse blev nu fuldstændig omstødt ved en Beslutning om, at da det ikke skønnedes, at de sidste Gang stillede Betingelser for Bankens Aabning var fyldestgjorte, ønskede Raadet foreløbig ikke at tage nogen Bestemmelse om Paabegyndelsen af Bankvirksomheden.

Det er herefter, Joseph Michaelsen skrev til Glückstadt: „Alle fornuftige Mennesker venter med Utaalmodighed paa Dem“.

Spliden og den gensidige Spænding mellem Bankraadets Medlemmer var nu ogsaa vokset til en Højde, saa det er forstaaeligt, at Tyngdepunktet søgtes lagt udenfor Raadet og over i den kommende Generalforsamling. Herpaa rettedes nu Bestræbelserne fra de 3 Mænd, som en Vise ved en Fest i Landmandsbankens første Tid kaldte for dens „Oldefædre“, nemlig Frederiksen, Michaelsen og Gedalia, idet de mente at burde benytte den Lejlighed, som den kommende Generalforsamling gav, til at faa tilført Bankraadet den Repræsentation for det mindre Landbrug og de tyske Interesser, som efter de trede Nysnævntes Anskuelser var nødvendig for Bankens fortsatte Trivsel. Frederiksen havde først søgt med Læmpe at naa dog et lille Stykke af Vejen: paa Formiddagsmødet den 17. November foreslog han, at Raadet skulde tilkalde Bankier *Sal. L. Cohn* i Lübeck som Medlem — det var den Mand, som man baade fra Berlin og Hamborg havde peget paa. Forslaget fik imidlertid kun Gedalias og hans Stemme, alle de øvrige Bankraadsmedlemmer stillede sig barsk afvisende. Der var saaledes heller ikke i denne Henseende andet tilbage at gøre end at ty til Flertalsmagten paa Generalforsamlingen.

I hine Dage var Jernbanehotellet, som laa paa det daværende Halmtorv, et yndet Samlingssted for adskillige Rigsdagsmænd og politiserende Borgere, som her ved et Glas fik sig en Passiar om Dagens brændende Spørgsmaal. Blandt Stamgæsterne var der en Løjtnant *Ernst* — man erindre, at Løjtnantstitlen endnu den Gang gav en vis Anseelse; ogsaa en Mand som Proprietær Abrahams til Højagergaard lod sig som alt anført stadig efter Krigen benævne: Løjtnant. Løjtnant Ernst var en Mand med

mange Interesser og en vis Optræden — i nogen Maade gjaldt det om ham, hvad Voltaire skal have sagt om Profeten Habakuk, at han var *capable de tout*. Han var en god Bekendt af Joseph Michaelsen, og denne havde derfor let ved at bevæge ham til at overtage en førende Rolle i den Campagne, som nu skulde startes mod Landmandsbankens Godsejervælde. Planen blev, at det siddende, af 13 Medlemmer bestaaende Bankraad skulde suppleres med 12 nye Medlemmer. Sammen med disse 12 nye Mænd vilde altsaa Frederiksen og Gedalia raade over et fast Flertal paa 14 mod 11. Det var Frederiksen, som kom med den nye Liste, hvorpaa fandtes flere Folketingsmænd af Mellempartiet og Venstre — deriblandt til Hofman-Bangs alt ovenfor skildrede Forfærdelse selve *Chr. Berg!*

Frederiksen og Gedalia havde Aktier nok til Raadighed og skulde altsaa ogsaa kunne beherske Generalforsamlingen. Men der var den Hage ved det, at Statuternes § 16 højst tillod en Enkelt at afgive 12 Stemmer, svarende til et Stykketal af 450 Aktier og derover. Det vældige Aktiebeløb, som Frederiksen og Gedalia raadede over, maatte saaledes *för tilfället* udstykkes paa en Mængde Enkeltpersoner for at kunne komme til at gøre Virkning. Det fortælles, at Indehaveren af Thaysens Bybudeekspedition, en vis Ritmester Sommer, som i Datidens Jargon altid omtaltes som „Ritmesteren med den jomfruelige Klinge“, under disse Omstændigheder henvendte sig til Frederiksen og tilbød „et hvilket som helst Antal Stemmebærere, velklædte“. Dette gav Anledning til, at onde Tunger efter Generalforsamlingen paastod, at Størstedelen af de tilstedeværende havde været Bybude. Frederiksen foretrak imidlertid

at formaa en stor Del Rigsdagsmænd til at møde op som Aktionærer for denne ene Dag — hvad der pudsigt nok skal have givet Sommer Anledning til bagefter krænket at sige til Frederiksen: „Jeg kan ikke faa i mit Hovede, at De virkelig foretrækker saadanne Bønder for mine velklædte Bude.“

Hvorom alting er: der blev til det forestaaende Slag udrustet en hel Hær, som stilledes under Løjtnant *Ernst's* Kommando. Og Generalforsamlingens senere Forløb viste noksom, at Frederiksen og Gedalia med denne Hær havde kunnet vinde en afgørende Sejr og slaa deres Modstandere til Fuldkommenhed.

Men da det kom til Stykket, veg Frederiksen tilbage og tog paa ægte blondt Vis Kompromiset.

Det gik saaledes til.

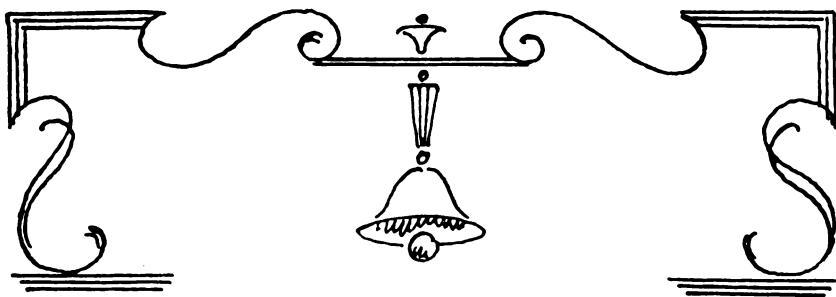
Da alt var blevet omhyggeligt forberedt, indgav Løjtnant *Ernst* til Bankraadet sit Forslag til Ændring af Statuternes § 17, hvorefter Bankraadets Medlemsantal skulde forøges til 25, altsaa *med* 12. Dermed sprang Bomben. Det var ikke vanskeligt at gennemskue Meningen hermed, ej heller under Datidens smaa Forhold at faa at vide, hvem der stod bagved *Ernst*, og hvad der overhovedet var i Gære. Godsejerne i Bankraadet tog Handsken op og satte sig straks i Kampstilling: det lykkedes dem at faa de nye Medlemmer, Højesteretsadvokat *Henrichsen* og Fabrikant *Nobel* med til en Vedtagelse om, at Bankraadet *som saadant* afgjort skulde fraaade Generalforsamlingen at vedtage *Ernst's* Forslag, og hvis dette alligevel skulde blive vedtaget, da Alle under eet at nedlægge sine Mandater, saa at kun Frederiksen og Gedalia vilde blive tilbage.

Saaledes stod Stillingen paa Bankraadsmødet den 6. Decem-

ber. Skarp og uforsonlig. Men aabenbart var heller ikke Majoritetens Medlemmer alle rigtig glade ved at skulle gaa ud i en Kamp, hvis Resultat jo kun altfor let vilde blive det, at de hovedkulds kom ud af det Bankraad, hvori de netop nu havde sat sig saa mageligt til Rette. Dette turde ikke mindst have gældt for *Benzon-Buchwald* — og det blev da ogsaa ham, som greb ind og frelste Situationen. Han stillede nemlig det Forslag, at samtlige Bankraadsmedlemmer — naturligvis stedse med Undtagelse af Gedalia og Frederiksen — skulde nedlægge deres Mandater, men vel at mærke *kun saafremt* et af *ham* stillet Forslag, hvorefter Generalforsamlingen kun valgte 6 nye Medlemmer, ikke skulde blive vedtaget. Hvad han tilbød var altsaa, at Frederiksen og Gedalia fik en fast ny Tilhænger-skare ind i Raadet af 6 Medlemmer, men uden dermed at opnaa det tilsigtede faste Flertal.

Til dette Benzon-Buchwalds Mæglingsforslag sluttede de øvrige Medlemmer sig — stadig med Undtagelse af Frederiksen og Gedalia, som foreløbig tog denne Vedtagelse til Efterretning. Dermed var altsaa nu fra begge Sider alle Forberedelser trufne, Rollerne fordelt til Generalforsamlingens Drama — Tæppet kunde gaa op.

GENERALFORSAMLINGEN den 8. December 1871 fik virkelig et saare dramatisk Forløb og vakte i Datidens lille København vældig Opsigt. Den store Sal i Hotel Phoenix var fuld indtil Trængsel af „en broget Skare“ paa henved 600 Mennesker — og Debatten blev særdeles bevæget, ikke mindst fordi den idelig blev ledsaget af larmende Menings-tilkendegivelser.

Mødet dirigeredes af Folketingets Formand, Birkedommer *Krabbe* — som et Tegn paa Forsonlighed fra Bankraadets Side overfor Frederiksen blev *Krabbe* udtrykkelig foreslaet af Bankraadet og af Forsamlingen valgt med Akklamation. Han beskyldtes senere for at have ledet Afstemningerne partisk, og navnlig „Dagbladet“ indeholdt skarpe Angreb i saa Henseende. Hovedanken gik ud paa, at han ikke havde tilladt Aktionærer at stille Underændringsforslag til de Ændringsforslag, som var til Forhandling, fordi de ikke i Overensstemmelse med Statuternes § 15 var bekendtgjorte i „Berlingske Tidende“ mindst 8 Dage i Forvejen: „Følgen heraf blev, at Aktionærerne blev indskrænkede til at svare enten ubetinget Ja eller ubetinget Nej til de Forslag, som forelaa til

Behandling, uden at kunne knytte deres Indvilligelse i samme til en omend noksaa ringe Modifikation“ — hvorimod han ikke fastholdt denne „ubøjelige Strengthed“ overfor Underændringsforslag, som under Forhandlingen blev stillet af Viceformanden og Gedalia. Herimod tog „Dansk Folketidende“ faa Dage efter stærkt til Orde: Krabbe havde handlet fuldstændig rigtigt og pligtmæssigt ved at afvise forskellige Ændringsforslag, som blev stillet under Generalforsamlingens Forløb. „Nogle af dem gik nemlig ud paa Forandringer ikke i foreliggende Forslag, men i bestaaende Vedtægter og var saaledes i Virkeligheden ikke Ændringsforslag, men Forslag til nye Vedtægtsbestemmelser, og saadanne *skal* efter Vedtægterne være bekendtgjorte 8 Dage før Generalforsamlingen, hvilket ikke var sket. Andre afviste han, fordi de ikke forelaa affattede, men kun blev fremsatte mundtlig paa selve Generalforsamlingen: at en Forsamling paa 600 Mennesker ikke kan give sig af med at affatte Forslag er selvindlysende. Derimod tilstedte han og lod afstemme de Ændringsforslag, som virkelig var, hvad de kaldte sig, og som virkelig forelaa affattede. Ved saaledes straks at fatte og bestemt at gennemføre den strengt rigtige Fremgangsmaade fik han Generalforsamlingens Forretninger udførte med Orden paa en forholdsvis kort Tid, medens der, hvis han mindre nøje havde iagttaget det rette, vilde være kommen megen Forvirring, ikke at tale om, at Afstemningerne vilde have vareet hele Natten. Vi finder saaledes de skete Angreb aldeles ugrundede og haaber endog, at Hr. Krabbe med samme Bestemthed vil, som Medlem af Bankraadet, værne om, at Banken ikke bliver et Middel for lignende farlige og

mislige Pengespekulationer, som vi i vore Dage har set saa mange Eksempler paa i andre Lande, og som selv hos os ikke synes at savne den fornødne Jordbund.“

Saa diametralt modsatte var altsaa Samtidens Meninger om Krabbe som Dirigent: der var med andre Ord gaet Politik i Sagen. Vist er det dog, at medens han afviste forskellige Ændringsforslag, fordi de ikke forelaa skriftligt affattede, tillod han Gedalia paa selve Mødet mundtlig at omredigere det af ham stillede Forslag.

I sin ændrede Stand gik dette ud paa, at i Tilfælde af Aktiekapitalens Forøgelse skulde de Aktionærer, som i *December Termin 1871* ejede Aktier i Selskabet, have Ret til, i Forhold til deres Aktiers samlede Beløb, at erholde den ene Halvdel af de nye Aktier til pari Kurs. Naturligvis var det efterhaanden blevet en Livs- og Æressag for Gedalia at faa en Ordning af denne Art sat igennem (det var jo endda kun en svag Afglans af *Stifterrettighedernes* oprindelige Straaleglorie) — men det var just dette Gedalias Forslag, som i Forsamlingen mødte den hæftigste Modstand. Overretssagfører *Hein*, den senere Stifter og Direktør af Københavns Kreditforening, holdt en flammende Tale derimod og stemplede en saadan Foræring til den nuværende Aktionærstab som ej alene noget her i Landet hidtil ukendt, men ogsaa i sig selv utilladeligt og umoralsk. Da Privatbanken for nylig havde udvidet sin Aktiekapital, var saaledes i flatterende Modsætning hertil Fordelen kommen alle Aktionærer tilgode.

Denne Kritik afvistes imidlertid med en vis Flothed af *Gedalia*, som fremhævede, at hvad *Hein* her havde angrebet „var

Skik og Brug i den hele Verden“, hvortil han føjede nogle „luftige Antydninger“ af, at Aktier i adskillige tyske Banker, paa hvilke der heller ikke havde fundet fuld Indbetaling Sted, nu stod 60—100 Points over Pari — hvad der blev modtaget af en vis Del af Forsamlingen med larmende Bifald. Mindre heldig var Benzon-Buchwald, som atter viste sin Forsoningslyst ved at støtte Gedalia: han gjorde det nemlig „paa en saa smagløs Maade, at han blev udhysset“. For derefter at tilfredsstille den mere ædruelige Del af Mødets Deltagere maatte tilsidst Professor Frederiksen frem og oplyse, at det egentlig beroede paa en „Misforstaaelse“, at Bestemmelsen ikke allerede var kommet ind i de oprindelige Statuter, og at denne Misforstaaelse var i allerhøjeste Grad beklagelig af Hensyn til de udenlandske Aktionærer, hvis Tegning endog var sket under denne Forudsætning. Frederiksen maatte med andre Ord ligefrem gaa til Bekendelse for at faa gennemført Forslaget, som saa langt fra fik Bankraadets Anbefaling, at Hofjægermester *Grüner* endog fandt sig foranlediget til at bemærke, at naar Frederiksen havde brugt Udtrykkene „vi“ og „os“, gjaldt det ikke Bankraadet; det nærede som saadant ikke noget særligt Ønske om Vedtagelse af den foreslaaede Bestemmelse — hvis saa havde været, vilde det selvfølgelig have gjort Forslaget til sit!

Ved Afstemningen viste der sig Flertal for dets Vedtagelse, men dog ikke saa afgørende, at Dirigenten turde unnlade en skriftlig Afstemning. Ved denne blev der imidlertid afgivet 3,915 Stemmer, hvoraf for 3,499, imod kun 416. Gedalias Forslag var derefter statutmæssigt vedtaget.

Løjtnant *Ernst* var Ordfører for det af en Aktionærgruppe stillede Forslag om at forøge Bankraadsmedlemmernes Antal med 12: naturligvis fremhævede Hr. Ernst, at der heri aldeles ikke skulde ligge nogen Mistillid til de alt tilstedeværende Medlemmer, men kun et Ønske om at tilføre det daværende Tretten Mands Raad nye Kræfter. Det var tydeligvis for adskillige i Forsamlingen en Skuffelse, at Bankraadet ikke opfattede „Vinket til den Tøvende fra Gral“ om at forsvinde fra Skuepladsen. Omvendt maatte det senere fra Landmandsbankens Modstandere døje megen Haan for, at det „ganske rolig var blevet siddende og havde ladet sig byde et saadant Forslag“. „Noget sligt“, stod der bagefter at læse i „Dagbladet“, „har der aldrig før været set her i Landet, og vi vil haabe, at Landmandsbankens Bankraad vil blive det eneste Eksempel paa en saa mageløs Taalmodighed og Blihdhed, thi den er uforenelig med en Bestyrelses Værdighed.“

Bankraadet „gik nemlig paa Akkord“. I Stedet for, som man aabenbart fra flere Sider i Forsamlingen havde ventet, at blive krænket og gaa, fremkom Benzon-Buchwald med sit ovenfor omtalte Kompromisforslag og henstillede sagtmodig til Løjtnant *Ernst*, om han ikke skulde kunne nøjes med en Forøgelse paa 6 nye Medlemmer. Løjtnanten havde øjensynlig for dette Tilfælde en forsegleet Ordre, som tillod ham at acceptere denne Henstilling mod til Gengæld at udpege, hvem disse 6 burde være.

Dette blev altsaa Udtrykket for, at Frederiksens Overvejelser var havnet i: ikke at føre sin Krig igennem, men at modtage Kompromiset. Baade han og Gedalia kom til at fortryde dette, begge forholdsvis snart, idet Gedalia allerede efter 2

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Maaneders Forløb blev manøvreret ud af Bankraadet, medens Frederiksen forbavsende hurtigt tabte sin Indflydelse i en Forsamling, hvoraf dog egentlig de allerfleste skyldte ham deres Sæde i samme.

* * *

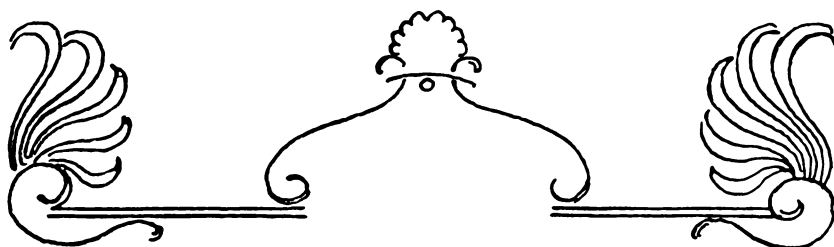
Det store Generalforsamlingsslag endte saaledes med, at Frederiksen og Gedalia fik sat 6 nye Medlemmer ind i Bankraadet, og netop de 6, som man ønskede. Valgte blev:

Folketingets Formand, Birkedommer *Krabbe* med 3,661 Stemmer,

Statsrevisor, Folketingsmand *Marius Gad* med 3,438 Stemmer, Landstingsmand, Konsul *Brasch*, Hobro, med 3,336 Stemmer, Landstingsmand, Proprietær *Larsen*, Pilegaard, med 3,105 Stemmer,

Bankier *Sal. L. Cohn*, Lübeck, med 2,919 Stemmer og Kommerceraad *Friehling*, København, med 2,681 Stemmer.

Derefter havde Folketingsmand *Chr. Berg* de fleste Stemmer, nemlig 1,092; han var saaledes sikkert blevet valgt, hvis Forslaget om de 12 nye Medlemmer var gaaet igennem, eller der paa anden Maade var skaffet mere Ro for Nybesættelse af Bankraadspladserne.

DET nye Bankraad konstituerede sig den 9. December. Samtlige nyvalgte Medlemmer havde modtaget Valget og gav Møde i Raadet, hvor Formanden paa dettes Vegne bød Velkommen.

Benzon-Buchwald meddelte, at Generalskattedirektoratet havde forlangt, at Bankraadet skulde ansætte en Værdi paa den fra Aktierne adskilte saakaldte Stifterrettighed, hvorefter Bankraadet ganske pudsigt vedtog at sætte Værdien til 1 Rdl. pr. Aktie (!!). Det kan i denne Sammenhæng oplyses, at der for Stifterrettighed udstedtes et særligt Bevis, der kom til at lyde saaledes:

„I Henhold til det paa Generalforsamlingen den 8. December 1871 vedtagne Tillæg 6 til Statutterne saalydende:

Ved enhver Udstedelse af nye Aktier, i Tilfælde af Aktiekapitalens Forøgelse, ere de, som i December Termin dette Aar erhverve Ret til Aktier i Banken, berettigede til, i Forhold til deres Aktier, at erholde den ene Halvdel af de nye Aktier til pari Cours, hvilken Ret selvstændig kan være Gjenstand for Arv, Salg eller anden lovlig Overdragelse, og de, som til den Tid ere Aktionærer, ligeledes i Forhold til de Aktier, de besidde, berettigede til at faa den anden Halvdel af de nye Aktier til pari Cours.

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Forslag til Forøgelse af Aktiekapitalen kan kun stilles til Generalforsamlingen af Bankraadet.

Bankraadet fastsætter den Frist, inden hvilken den eller de have at melde sig, der ved Udstedelsen af nye Aktier, i Tilfælde af Aktiekapitalens Forøgelse, i Henhold til det Foranstaaende ville gjøre Krav paa at erholde nye Aktier til pari Cours. Ved Andelsberegning fastsætter Bankraadet Fordelingsmaaden.

For de Beløbs Vedkommende, for hvilke ingen Fortrinsret saaledes i rette Tid gjøres gjældende, bortfalder Retten til Fordel for Banken.

erkjender „den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank i Kjøbenhavn“ herved at

.....

er indtegnet i Bankens Bøger med ovennævnte Ret som første Aktiejer for

..... Aktier

er ..... Aktier.

Den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank
i Kjøbenhavn, den.....“

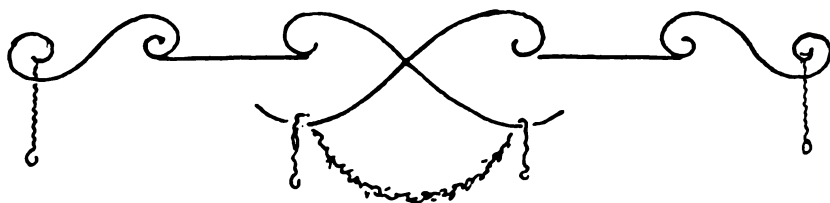

Efter den betydningsfulde Rolle, som disse saakaldte Stifterrettigheders Sikring spillede i Bankens allerførste Historie, skulde man tro, at det saaledes erhvervede Gode fra de Sejrendes Side var blevet fuldtud udnyttet sidenhen. Landmandsbanken har jo i Tidens Løb udvidet sin Aktiekapital Gang paa Gang: 1886 fra 12 til 24 Mill. Kr., 1902 fra 24 til 36 Mill. Kr., 1905 fra 36 til 40 Mill. Kr., 1907 fra 40 til 60

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Mill. Kr., 1912 fra 60 til 72 Mill. Kr., 1915 fra 72 til 80 Mill. Kr. og videre igen i 1916 til 100 Mill. Men alligevel er kun i ganske enkelte Tilfælde og for et ubetydeligt Antal Aktiers Vedkommende Stifterrettighederne benyttede ved alle eller de fleste af disse Lejligheder. Allerede da Banken i 1884 forberedte sig paa den Fordobling af Aktiekapitalen, som fandt Sted i 1886, begyndte man underhaanden at samle disse Stifterrettigheder paa Bankens egen Haand ved at give et i hvert enkelt Tilfælde aftalt Vederlag for Overdragelsen. Dette fortsattes i 1885 og 1886, enkelte er senere indkøbte, og af de ca. 160 oprindelige Aktionærer er paa denne Vis Stifterrettigheden indvundet for de 115's Vedkommende. Af Resten har adskillige overhovedet aldrig benyttet sig af deres Tegningsret, andre kun af og til, saa man i det hele taget tør sige, at hele dette Forhold efter 1886 har ophørt at have praktisk Interesse og Effektivitet.

AF de nyvalgte Bankraadsmedlemmer var jo Bankier *Sal. L. Cohn* tydeligt for Alverden de tyske Interessers Repræsentant. Om de andre blot følgende:

Bernhard Friehling var Søn af den bekendte Bestyrer, der paa sin fortræffelige Vis havde bragt Holmegaards Glasværk paa Tidens tekniske Højde. Han var født den 23. Juli 1825 og fik fra 1846 Del i Faderens Styrelse af det nævnte Glasværk, forestod nemlig med stor Dygtighed Udsalget her i København. Han gik allerede i 1872 over fra Bankraadet til Direktionen.

Blandt de nye Mænd var *Krabbe* ubetinget den, som stærkest markerede sig i Offentlighedens Bevidsthed. Han havde i Aaret 1870 ved Venstres Stemmer afløst den tidligere Formand i Folketinget, *Bregendahl*, og hans Varetagelse af dette Hverv havde allerede fra hans politiske Modstanderes Side vakt megen Kritik. Rigtigt var det, at han som Formand noget manglede *Corpus* — imponerende Skikkelse, kraftig Røst. Men billigvis maatte man indrømme, at han til Trods for sin Lidenhed dog fyldte i Formandsstolen, fordi der over hans hele Fremtoning var en vis streng Sikkerhed, afmaalt Ro og

tilknapet Værdighed. Skønt baaret frem af Demokrati glemte han dog ej nogensinde, at han var runden af gammel dansk Adelsæt, født paa Ridder Bugges berømte Borg „Hald“ i Nørrejylland. Som Godsejer følte han sig derimod aldrig: allerede fra sin Ungdom foretrak han de boglige Sysler, gik den juridiske Vej, blev Overretsprokurator, siden Birkedommer (paa Samsø). Fra 5. Marts 1864 repræsenterede han Kalundborg-Kredsen som Folketingsmand, sluttede sig straks til Venstre og kom i dette Parti, som i hine Aar højlig savnede Mænd med social Position, hurtigt i første Række. Som politisk Taler og Skribent kunde han ofte komme med særdeles skarpe og bidske Udtryk, hans Polemik havde ofte en ram Bismag, men fra det Øjeblik, han blev Folketingets Formand, paalagde han sig stort Maadehold, blev ordknap, tilbageholdende og højtidelig. Med sit kønne og karakterfulde Hovede, der var mørkt og skægget, havde han, naar han greb ind i en Situation, et ejendommeligt Kast, som virkede myndigt og bestemt. Han havde hvasse Øjne, smilte aldrig og bar en Alvor til Skue som et Gravmonument.

Landstingsmand, Konsul *Brasch* var Brænderiejer fra Høbro, hvor han i Borgerskabet spillede en ledende Rolle. Han havde en stejl og stædig Natur, som efterhaanden førte ham til stor Uforsonlighed overfor Venstre: med impulsiv Pludselighed kunde han kaste sig ind i en storpolitisk Debat og da af og til have lykkelige Indfald, der vakte en vis Opsigt. Han havde overhovedet let ved at finde Ord, kunde ovenikøbet bruge en vis Svada, talte overhovedet paa gammeldags Maner med Patos og ejendommelig snørklede Vendinger. Han var

imidlertid en dygtig og virksom Forretningsmand med stor Interesse for alle offentlige Anliggender, og selv om han manglede Vidsyn, lod han sig dog ingenlunde hilde i de lokale Spørgsmaal, hvorom Aslaksen i De Unges Forbund idelig taler.

Hans Peter Lauritz Larsen var ogsaa Landstingsmand og fyldte i November 1871 48 Aar. Han var af Bondeæt og udviklede sig efterhaanden til en dygtig Landmand, saa at han hurtigt svang sig i Vejret, saa meget mere som han var en overmaade bjergsom Natur. 1863 blev han Ejer af Pilegaarden i Brøndbyøster Sogn, og 1866 blev han indvalgt i Landstinget. Han paatog sig gerne offentlige Hverv og skyede ingen Umage. Kun talte han ikke gerne, skønt hvad han sagde altid var klart og forstandigt. Han var den tørre Fornufts Mand, en snildt beregnende Natur, der saâ ædrueligt og praktisk paa Tingene. Som Politiker viste han sig at have en fin Næse og forstod ypperligt at vejle alle Stemningsomslag. Ved sin store Indsigt i Landboforhold, sit klare Hovede og sit sunde Blik blev han til stor Gavn for Landmandsbanken.

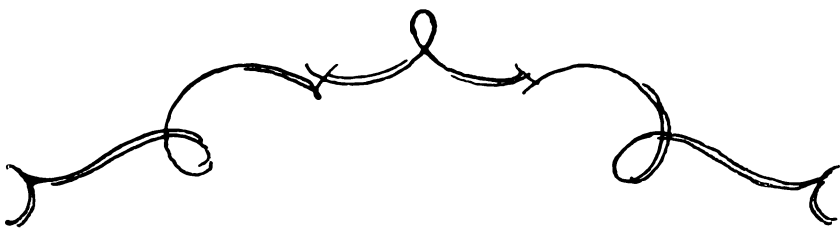
Nationaløkonomen *Marius Gad* var en middelhøj, bredskuldret, noget foroverbøjet Mand, svær af Lemmer, med lyst Haar, fyldigt rødmosset Ansigt, høj Pande, lidt blakkede Øjne, stort, næsten hvidt Skæg. Med sin skarpe, haarde Stemme knirkede han ligefrem Ordene frem, saa han mindede om Lille Klaus, naar han under sit Besøg hos Manden, der ikke kunde lide Degne, af og til traadte paa sin Hestehud, der laa under Bordet. Havde han Ordet i Folketinget, talte han sig ofte op i en saadan Extase, at Sveden stod ham paa Panden, og han kunde undertiden ligefrem virke som en Lama. Hertil kom,

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

at hans Fremstillingsmaade var tung og tør — men han var en særdeles forstandig og kundskabsrig Mand, gennembrav og agtværdig, bundhæderlig og retsindig — og til Trods for hans ofte saa paafaldende Iver i Argumentationen var han i Virkeligheden en sindig og mæglende Natur, der altid stræbte hen imod at tilvejebringe en sund Ligevægt.

Alt i alt var det saaledes gode Mænd, Banken havde faaet ind i sit Raad — og det nye Element smeltede da ogsaa paafaldende hurtigt organisk sammen med det gamle.

GEDALIA var alle Dage en besværlig Mand. Man vil af den foranstaaende Skildring sikkert have faaet det Indtryk, at han ikke just var, hvad man kalder en fin Mand. Han savnede ikke alene Selvbeherskelse, men rent ud almindelig Dannelse, og Følgen var, at naar han mødte Modsigelse i Bankraadet, kunde han Gang paa Gang komme i et saadant Raseri, at han sprang op fra sin Plads, løb op og ned af Gulvet og brugte Mund paa en højrøstet og særdeles usmagelig Maade. Da man havde forlagt Bankraadmøderne fra Hotel Phoenix til Fru Vincents Lokaler paa Kongens Nytorv, var det eneste Middel til at bringe ham i Ro at minde ham om, at Officersforeningen holdt sine Sammenkomster i Værelset ved Siden af og derfor kunde høre hvert Ord, han i sit Raseri udraabte. Men endda lod hans urolige og heftige Væsen sig sjældent tøjle, og da der desuden, som ovenfor skildret, ogsaa paa anden Maade havde udviklet sig et skarpt Modsætningsforhold mellem ham (og Frederiksen) og de øvrige Medlemmer, var det kun altfor let forstaaeligt, at man ofte i al Hemmelighed ønskede, man var vel af med ham.

Saa var det, at han selv var saa uklog at give Anledning dertil.

I Slutningen af Januar henvendte F. W. Krause & Co. sig til Landmandsbanken og opfordrede den til for Danmarks Vedkommende at deltage i en Emission af 11 Mill. Rubler 5 pCt.s statsgaranterede Obligationer i det Kursk-Charkow-Azow'ske Jernbaneselskab til en Kurs af 87¹/₂ pCt. Skønt Gedalia sad i Delegationen, meddelte Benzon-Buchwald ham intet herom — og unægtelig maa det siges, at da Gedalia, som han selv senere udtrykte sig, var „den eneste, der var hjemme i disse Forretninger“, var dette mildest talt noget ejendommeligt.

Da Bankens Repræsentant, Hr. Simmelkiær, Fredag den 26. Januar paa Børsen fremkom med Meddelelse om de nærmere Betingelser for dette Laan, blev derfor Gedalia rasende. Han bad om at laane Prospektet, gik med det ind i et tilstødende Værelse, men da han — efter sin egen Fremstilling — vilde levere Hr. Simmelkiær det tilbage, var denne allerede gaet, saa at han ikke kunde finde ham. Gedalia gik da hjem paa sit Kontor og spurgte, om Simmelkiær havde været der, og da dette ikke var Tilfældet, bad han Kontoristerne om at levere ham Prospektet tilbage, hvis han skulde komme. Da Gedalia nu i Forvejen — stedse efter eget Sigende — underhaanden havde modtaget en Tegning paa 400.000 Rdl. i dette Laan, indsendte han den næste Dag et Avertissement til Bladene om, at hans Hus „i Kommission“ modtog Tegning paa Laanet — og selvfølgelig var denne Annonces Form ham lettet ved, at han saa længe havde haft Landmandsbankens Prospekt-Eksemplar i Haanden.

Saaledes gik det til, at Bladene den 27. Januar 1872 indeholdt først et Avertissement fra Landmandsbanken om, at dette

Institut modtog Tegning, og lige nedenunder en Annonce fra G. A. Gedalia & Co. om, at *dette* Firma modtog Tegning.

Dette saa naturligvis ilde ud og gav Anledning til bittert og larmende Mundhuggeri mellem Benzon-Buchwald og Gedalia i de følgende Dage.

Gedalia affattede derfor en stor Skrivelse til Bankraadet, som blev oplæst i Mødet den 2. Februar. Der udviklede sig en hidsig og højst ubehagelig Forhandling, som varede 2¹/₂ Time. Det endte med, at Gedalia blev ude af sig selv: han rejste sig op, slog i Bordet og raabte: Jaj si'er, jaj si'er, at naar de Herrer ikke vil, som jeg vil, saa melder jeg mig ud af Bankraadet og gaar min Vej. Man skred derefter til Afstemning over et af Collet stillet Forslag, hvorefter man uden nærmere Beslutning angaaende denne Sag skulde gaa over til den næste Sag paa Dagsordenen — et Forslag, som Gedalia efter Omstændighederne dog kunde have acquiesceret ved, da det fulgte en Midterlinie: Gedalia havde nemlig fordret, at Bankraadet i Sagens Anledning skulde udtale en Misbilligelse af Viceformanden Benzon-Buchwalds Færd, medens denne hævdede, at Gedalia havde aabnet en for et Bankraadsmedlem ganske utilbørlig Konkurrence med Banken.

Man gik altsaa til Afstemning, og medens denne stod paa, tog Hofjægermester Bech et Ark Papir og skrev: „Jeg under tegnede Baron G. A. Gedalia udmelder mig herved af Landmandsbankens Bankraad“, og da Afstemningens Resultat var blevet bekendtgjort — med alle Stemmer mod Gedalias var Collets Forslag blevet vedtaget — lagde Bech Papiret hen foran Baronen, som i sin Forbitrelse straks satte sit Navn under

FØDSLEN OG EFTERVEERNE

Udmeldelsen. Derefter lagde Hofjægermesteren den over paa Formandens Plads — der var imens blevet behandlet et Par Smaasager, men Formanden læste nu Erklæringen op, udtalte straks paa staaende Fod Raadets Tak til Baronen for hans Virksomhed, hvorpaa alle Medlemmerne rejste sig og bukkede for ham.

Allerede den næste Dag fortrød naturligvis Gedalia sin overilede Færd, opsøgte straks Højesteretsadvokat Henrichsen og anmodede gennem denne om at faa sin Udmeldelse taget tilbage. Men i det næste Bankraadsmøde dirigerede under Grüners Forfald Benzon-Buchwald, og Resultatet blev, at man — ovenikøbet med en vis Lettelse — lod Bordet fange.

Dermed er Gedalia ude af Sagaen.

GRUNDEN FÆSTNES

J Bankens Stiftelses-Aar, 1871, noteredes der paa Københavns Børs af Obligationer kun 22 Papirer, af Aktier kun 19. Tallet er nu: 323, hvoraf Aktier: 129. Deraf atter paa den ekstraordinære Liste 27 Obligationer og 53 Aktier, paa den ordinære altsaa: 243 Papirer, hvoraf 167 Obligationer, 76 Aktier.

Af Obligationer var i 1871 de 8 danske, nemlig:

- 4 % Kongelige Obligationer,
- 4 % Kongelige Jernbane-Obligationer,
- 3 %, 4 % og 5 % Kongelige dansk-engelske Obligationer,
- 4 % Kommune-Laan for Kjøbenhavn og Aarhus,
- 4 % Jernbane-Prioritets-Obligationer af 1861 og 1868 samt 8 Slags Kreditforeningsobligationer, nemlig:
- 4 % Creditkassen for Huseiere i Kjøbenhavn, opsigelige og uopsigelige,
- 4 % Østifternes Creditforenings Obligationer,
- 4 % Østifternes Creditkasse-Obligationer for Landejendomme,
- 4 % Creditforeningen af Grundejere i Fyens Stift,
- 4 % jyske Landejendoms-Creditforenings-Obligationer,
- 4 % jyske Kjøbstad-Creditforenings-Obligationer og
- 4 $\frac{1}{2}$ % vest- og sønderjyske Creditforenings-Obligationer.

Endvidere noteredes to Arter *norske* Obligationer (4 $\frac{1}{2}$ pCt. Hypothekbank-Obligationer og 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Statsobligationer af 1858 og 1863) og 10 *svenske* (nemlig 5 Statslaan og 5 Kommune- og Hypothekforeningslaan).

Af de 19 danske Aktieselskaber, hvis Aktier var optagne til Notering, var 5 *Banker* (Nationalbanken, Privatbanken, Kjøbenhavns private Laanebank, Industribanken og Fyens Disconto-Kasse), 4 *Ejendoms- og Forlystelsesselskaber* (Tivoli, Casino, Hippodromen og Klampenborg Badeanstalt), 3 *Assuranceselskaber* (Kjøbenhavns Meubel-Brandassurancecompagni, Det almindelige Meubel-Brandassurancecompagni og Det kongelige Søassurance-Compagni), 2 *Sporvejsselskaber* (Kjøbenhavns og Nørrebroes), 1 *Jernbaneselskab*, (Sjællandske Jernbaner), 1 *Dampskibsselskab* (D. F. D. S.), 1 *Industriselskab* (Fredens Møllers Fabrikker) og endelig 2 *Telegraf-selskaber* (Det store Nordiske Telegraf-Selskab og Det store Nordiske China og Japan Extension Telegraf-Selskab).

At der kun var 1 Industriforetagende, hvis Aktier blev noterede, er maaske det mest betegnende for, hvor langt den økonomiske Udvikling var tilbage her i Landet i dette Aar. Men ogsaa her staar vi just paa Tærskelen til den nye Tid. I de nærmest følgende Aar myldrede der formelig nye, store Industriselskaber frem: De danske Sukkerfabrikker, Burmeister & Wain, De danske Cichoriefabrikker, Alumina, Kastrup Glasværk, Fabrikken Lolland, Tuborgs Fabrikker, De forenede Dampmøller, Crome & Goldschmidt, Kjøbenhavns Saltværker, Kristineberg Fabrikker og Aalborg Spritfabrik. I det samme Aar kom af Dampskibsaktier til Notering det i 1869 stiftede

Danmark og de to Selskaber, som netop blev stiftede i 1871, nemlig Norden og Kjøbenhavn. Endvidere optoges til Notering i dette Aar Det Lolland-Falsterske Jernbaneselskab, De forenede Oplagspladser, Maglekilde og Frederiksberg Brøndanstalt m. fl.

Der fandtes i 1871 33 Vekselmæglere, 19 Vare- og Vekselmæglere samt 22 Veksellerere. Endnu var ifølge Lovgivningens Bydende Vekselmæglere og Veksellerere strengt adskilte: Loven havde anvist enhver af disse Næringer sit bestemte Omraade. Veksellerer var den, som drev Handel med Valuta og Værdipapirer for egen Regning, Vekselmægler var derimod den uvildige Mellemand, som var edelig forpligtet til *ikke* at gøre Forretning for egen Regning; til Gengæld havde han den Ret (og Pligt) at medvirke til Kursernes Ansættelse.

Saaledes var den legale Ordning, den ydre Form. Men indenfor denne Æggeskal var der sket en Nyskabelse — og just nu, i 1871, gik der Revne i Skallen, og den Nyskabte pippede frem.

Oprindelig var der paa Københavns Børs kun Tale om Valutanotering: Fonds og Aktier kom bare med som et Appendiks hertil. Grundlæggende for Noteringen af Vekselkurserne er det gamle Reskript af 27. Februar 1787 — hvori der bl. a. fastsættes de to Noteringsdage Tirsdag og Fredag, som derefter helt op til vore Dage er vedblevet at være Fondsbørsens *officielle Kursnoteringsdage*. Ifølge dette Reskript havde Grosserer-Societetets Komite Ledelsen af og Ansvaret for Kursnoteringen. Da sidenhen, i 1817, Grosserer-Societetet blev lovskabt, blev det dette, hvem det *alene* overdroges at varetage *den offentlige Interesse* i dette Forhold.

Allerede forinden, nemlig ved Mæglerforordningen af 22. December 1808, var det gjort til en fælles Pligt for samtlige Stadens Mæglere en Gang hver Uge at besørge en nøjagtig Priskurant udgiven, hvori bl. a. ogsaa skulde anføres Kursen paa Veksler „og Aktiers Pris“. Tilsynet med, at denne Priskurant var rigtig og nøjagtig, paalaa „Formanden og de Ældste for Grosserer-Societetet i Forbindelse med den anordnede Børskommissær“, altsaa de Myndigheder, der ifølge det lige ovenfor meddelte erstattedes af Grosserer-Societetets Komite.

I store Træk foregik nu Udviklingen op gennem Aarhundredet saaledes, at Vekselmæglerne paa de tvende officielle Kursnoteringsdage Tirsdag og Fredag sørgede for, at der samtidig blev noteret Kurser paa de faa offentlige Fonds og Aktier, som handledes paa Københavns Børs, men stadig under direkte Tilsyn af Komiteen. Efterhaanden som der blev Trang til ogsaa at købe og sælge disse Papirer de andre Ugedage, imødekom Vekselmæglerne denne ved selv at sætte, hvad man altsaa med et senere Udtryk vilde kalde en inofficiel Kurs for de vedkommende Effekter, først om Lørdagen og dernæst ogsaa Mandag, Onsdag og Torsdag. Saaledes gled paa Ugens 4 Hverdage (Mandag, Onsdag, Torsdag og Lørdag) Ledelsen ud af Komiteens Haand. Vekselmæglerne dannede paa eget Initiativ et saakaldet „Syndicat“, som paatog sig den Opgave, der oprindelig var Komiteens, men som denne nøjedes med at varetage ved paa de tvende officielle Noteringsdage at lade et af sine Medlemmer efter Tur være tilstede som en blot og bar Tilsynshavende.

Imidlertid havde Tidens Udvikling ogsaa „skørnet den an-

den Grundpille“ i det gamle lovskabte Kursnoteringssystem. I henved 2 Menneskealdre stod det dog fast, at Kursnoteringen skulde sættes af de „*uvildige Mellemmænd*“, altsaa af Vekselmæglerne. Men i Slutningen af Treserne, altsaa netop faa Aar før det her omhandlede Tidspunkt, var der blevet truffet en Overenskomst mellem Vekselmæglerne og Veksellererne om, „at de skulde stilles lige ved Noteringen, saaledes at baade Mæglere og Veksellerere havde samme Ret til Bud og Udbud, og at de udførte Forretningerne indbyrdes imellem sig uden nogen Courtageregning“.

Dette nye betydningsfulde Skridt, hvorved man bøjede om Hjørnet og slog ind paa en Udviklingslinie i helt modsat Retning af den tidligere, førte straks videre til Skabelsen af et Organ, hvorigennem den nye Ordning, ogsaa formelt, kunde faa sit Udtryk. Dette skete just i 1871. Den 13. December blev der afholdt et Møde af samtlige Vekselmæglere og Veksellerere, og herpaa besluttedes det efter Forslag af Vekselmægler Ludvig Henriques at nedsætte „*et vedvarende Kursnoteringsudvalg*“, som skulde bestaa af 5 Vekselmæglere og 3 Veksellerere, valgte hver Gang for et Tidsrum af 3 Aar. Den næste Dag valgtes til Medlemmer af dette Udvalg Vekselmæglerne Ludvig Henriques, C. I. Behrend, C. Blad, S. N. P. Bang og Martin R. Henriques samt Veksellererne: P. V. Jersild, B. L. Frænckel og I. Simonsen.

Udvalget konstituerede sig den 18. December og valgte *Ludvig Henriques* til Formand. Denne meddelte derpaa den 19. Grosserer-Societetets Komite, at Vekselmæglerne og Veksellererne havde nedsat et saadant Udvalg „til paa deres Vegne at træffe Bestemmelser i alle de Sager vedrørende Kursnoterin-

gen paa Værdipapirer, der ifølge de gældende eller fremtidige Regler henhører under Vexselmæglernes og Veksellerernes Afgørelse“.

* * *

Efter at Landmandsbankens Forretning var bleven aabnet den 2. Januar 1872, blev Aktierne første Gang noteret paa Københavns Børs Torsdag den 4., og da i $109\frac{1}{2}$ à $109\frac{3}{4}$. Derefter noteredes de i den følgende Tid regelmæssigt hver Mandag og Torsdag. Beslutningen om Papirets Optagelse til Notering blev af Vexselmæglernes og Veksellerernes Syndikat (Kursnoteringsudvalget) vedtaget med 5 Stemmer mod 3. Rundt omkring i Pressen fremkom der saa skarpe Indsigelser mod, at den nye Banks Aktier blev børsnoterede, at Udvalgets Formand, Ludvig Henriques, tog Anledning til i „Dagbladet“ for 25. Januar at forklare Forholdet. Efter først at have redet sin Kæphest — Auktionssystemets Fortræffelighed som Noteringsmaade — fortsatte han med en Bemærkning om, at Fremgangsmaaden dog havde een Svaghed, nemlig at den var langvarig og vidtløftig, og at man derfor ikke var „sær tilbøjelig til at optage flere Papirer end højst nødvendigt“, men at man helst vilde undgaa at forøge Antallet. Det var med denne Følelse, man i Udvalget havde modtaget Begæringen fra Landmandsbankens Bankraad om at faa Aktierne noterede Mandag og Torsdag. Men man maatte jo i saa Tilfælde tilsidesætte sine personlige Ønsker for Hensynet til, hvad der i det hele fandtes rigtigt. Der var blevet fremført een væsentlig Indvending mod Noteringen af Papiret,

nemlig at der kun var indbetalt 40 pCt. af Aktiekapitalen. Hidtil havde man afslaaet at notere delvis indbetalte Papirer, men i tidligere Tilfælde havde der ogsaa kun foreligget Interimskvitteringer, hvorpaa der skulde præsteres yderligere successive Indbetalinger til bestemte Tider, efter hvis Forløb Foretagendet først skulde træde i Virksomhed; man optog dem da først til Notering, naar hele Indbetalingen var præsteret, Aktierne eller Obligationerne udstedte, og Virksomheden sat i Gang. Disse Betingelser var imidlertid efter Flertallets Mening nu opfyldte for Landmandsbank-Aktiernes Vedkommende: disse fremtraadte ikke længere i Skikkelse af Interimskvitteringer, men som Aktiebrev med Kupons, og Banken var traadt i Virksomhed med den indbetalte Kapital, uden at det var bekendt, at der paatænkte i en nær Fremtid at indkræve nogen yderligere Indbetaling paa Aktiekapitalen.

Henriques tilføjede, at han ikke vilde ytre nogen personlig Mening om, hvorvidt man her var slaaet ind paa en heldig Vej ved at efterligne det i Tyskland givne Eksempel: at udstede Papirer med kun delvis Indbetaling af Kapitalen, men det faktiske var, at næsten alle Vekselmæglere og Veksellerere havde handlet i Papiret lige siden dets Fremkomst, og under disse Omstændigheder var det dog virkelig af Betydning, at Publikum stadig blev underrettet om den virkelige Pris, hvad der bedst skete ved Noteringen, som forhindrede, at Papiret foregaves at staa i en anden Pris end den, hvortil der i Virkeligheden var Købere og Sælgere.

I Pressen var der endnu en Del Knurren over, at et ikke fuldt indbetalt Papir saaledes for første Gang var admitteret til

Kursnoteringen, og man fandt det nødvendigt at gøre opmærksom paa, at naar Landmandsbankens Aktier stod i 110, Privatbankens i 147, var det forkert at opfatte Sagen saaledes, at Landmandsbankens Aktier var 37 Points billigere end Privatbankens. Ved Køb af f. Eks. 5.000 Rdl. i Landmandsbank-Aktier à 110 Rdl., betalte man 5.500 Rdl., men da herfra gik de ikke indbetalte 60 pCt., eller 3.000 Rdl., kostede altsaa det indbetalte Beløb af 2.000 Rdl. 2.500 Rdl. eller 125 Rdl. pr. 100 Rdl. Værdien af en Privatbank-Aktie paa 100 Rdl., hvis Kurs var 147, burde derimod, hævdede man ganske snurigt, rettelig beregnes saaledes, at der fra denne Kursværdi droges det løbende Udbytte, lig ca. 10 Rdl. samt Andel i Reservefond (*sic!*) = ca. 17 Rdl., ialt ca. 27 Rdl., hvorefter altsaa Værdien blev 120 Rdl. pr. 100 Rdl. Herefter var en Kurs af 110 Rdl. for Aktier i Landmandsbanken *dyrere* end en Kurs af 147 for Aktier i Privatbanken. Dette fandt man urimeligt, da Privatbanken var et Institut, der „havde bestaaet i 14 Aar med et godt Udbytte og stadig forbedret Status“, medens Landmandsbanken var et Foretagende, som først nu skulde begynde.

Bortset fra slige dialektiske Indsendere slog imidlertid Modstanderne sig gennemgaaende til Taals med, at Landmandsbank-Aktierne dog endnu ikke var optagne paa den officielle Kursliste Tirsdag og Fredag, og altsaa endnu ikke var blevet accepterede af selve Børsmyndigheden, Grosserer-Societetets Komite. Og desuden: saa længe de ikke var fuldt indbetalte, kunde de ej heller benyttes som haandfaaet Pant til derpaa at rejse Laan i et Pengeinstitut.

At begge Dele i Virkeligheden var Ulemper for Landmands-

bankens Aktionærer, var Glückstadt fuldt opmærksom paa. Da nu tilmed Bankens Omsætningskapital hurtigt viste sig for ringe i Forhold til Omfanget af de Dag for Dag voksende Forretninger, saaledes at disse maatte holdes indenfor et begrænset Omraade, og Institutets Virkemidler derfor ingenlunde slog til overfor de Krav, som stillede til det, og da der som Følge heraf maatte tyes til udenlandske Penge, som netop under Kriseforholdene i Mellemeuropa var dyre i 1873, fik Glückstadt bevæget Bankraadet til at indkalde den endnu ikke indbetalte Aktiekapital. Først indkaldtes 10 pCt., der blev indbetalt den 1. Juli 1873, derefter de endnu resterende 50 pCt. at indbetale i 5 Rater à 10 pCt. til efternævnte Tider: 10 pCt. den 1. April 1874, 10 pCt. den 1. Juli s. A., 10 pCt. den 1. Oktober s. A., 10 pCt. den 1. Marts 1875 og 10 pCt. den 1. Juli s. A.

Indkaldelsen blev iøvrigt foretaget paa en læmpelig Maade, idet der baade blev givet Aktionærerne et længere Varsel end det i Statuterne bestemte og Adgang til mod en Rentegodtgørelse paa een Gang at indbetale flere eller alle indkaldte Rater.

Ved Udgangen af 1873 var paa denne Maade Aktiekapitalen forøget fra 4,8 Mill. Kr. til 5.990.080 Kr., ultimo 1874 endvidere til 10.423.520 Kr. og den 1. Juli 1875 altsaa til de fulde 12 Mill. Kr. (6 Mill. Rdl.)

Efter Bankens Anmodning optog — under 8. Juli 1875 — derefter Grosserer-Societetets Komite Landmandsbankens altsaa nu fuldt indbetalte Aktier til officiel Notering Tirsdag og Fredag.

* * *

Denne Gang gik Sagen glat: Anmodningen fra Glückstadt var den i Formen knappest mulige, og Svaret havde Selvfølgelighedens Karakter. Men paa dette Tidspunkt var jo ogsaa Banken forlængst grundfæstet. Da Glückstadt i 1872 androg Børsmyndighederne om et $4\frac{1}{2}$ Procents norsk Statslaans Optagelse til Notering, var det under 17. Oktober blevet mødt med et Afslag af Grosserer-Societetets Komite saavel som af Kursnoteringsudvalget. Komiteen maatte vel erkende, at „efter det paagældende Papirs Beskaffenhed“ var der ingen Betænkelighed ved at lade det notere paa Københavns Børs, men „intet Papir optages til Notering, førend der er sket og maa antages at ville ske almindelig Omsætning i samme“, og da Komiteen skønnede, at denne Betingelse ikke var tilstede, mente den, at det „for Tiden ikke vilde være rigtigt at foranledige Papiret opraabt“.

Dette var unægtelig noget paafaldende, og helt urimeligt har det ikke været, at Glückstadt satte denne uventede Modstand i Sammenhæng med, at Komiteens Mænd den Gang rent personlig stod Privatbanken saa nær — og det nye Pengeinstitut saa fjernt: slikt kan jo særdeles godt ubevidst paavirke Mennesker. Nok er det, at han øjeblikkelig beklagede sig over Komiteens Afvisning til Indenrigsminister Fønnesbech — en Mand som omvendt stod Landmandsbankens Stifterkreds nær! Følgen var, at allerede under 21. Oktober udbad Indenrigsministeriet sig Komiteens Erklæring om denne Sag. I sit Svar af 2. November henpegede Komiteen paa Reglerne af 1858, som den fortolkede saaledes, at et Papir maatte være „Genstand for almindeligere Omsætning“ for at kunne blive optaget til

Notering. Det burde ikke være saa, at Noteringen benyttedes til at skaffe Omsætning for et Papir, men omvendt: først naar der havde fundet og fandt regelmæssig Omsætning Sted, kunde det med Rette siges, at der herigennem havde vist sig Trang til at faa Værdien offentlig konstateret. I det heromhandlede Tilfælde havde imidlertid Landmandsbanken kun kunnet oplyse om 4 Salg, hvortil ganske vist kom Afhændelsen af en ret betydelig Post til Nationalbanken.

Denne sidste Oplysning har unægtelig sin Interesse: Nationalbanken havde siden 1863 afholdt sig strikte fra at belaae udenlandske Papirer, og Levy var endnu stedse meget tilbageholdende overfor Anskaffelsen af saadanne. Han havde imidlertid hurtigt fattet Sympati for Glückstadt, hvorimod han egentlig ikke ret kunde lide Tietgen: selvfølgelig maatte de arbejde sammen, var stadig paa venlig Forhandlingsfod — men hakkede lige saa stadig paa hinanden. Nu kunde Levy gøre Landmandsbanken en Tjeneste — og gjorde det.

Fonnesbech lod sig ingenlunde afspise med denne Erklæring, men underrettede under 6. December Komiteen om, at en norsk Statsobligation ubetinget maatte siges at være egnet til Notering paa Københavns Børs, „og forventer Ministeriet derfor, at saadan Notering ogsaa vil blive foretagen“.

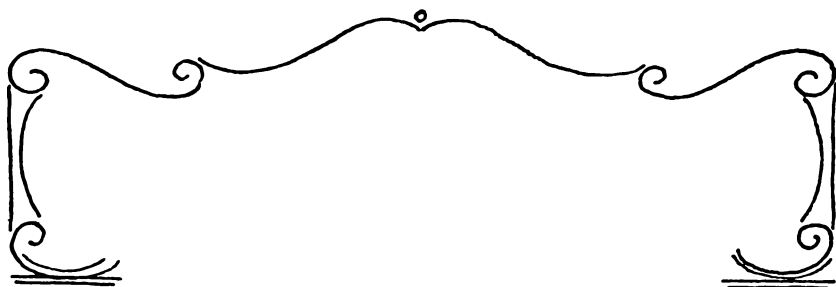
Paa sin Side lod Komiteen sig imidlertid ikke forbløffe. Under 19. December svarede den, at den overhovedet ikke havde tillagt hele dette Spørgsmaal nogen væsentlig Betydning: det paagældende Laan var nemlig ganske lille, og man betvivlede, at det nogensinde vilde kunne faa nogen Betydning i den københavnske Omsætning. Da derfor Mæglerne i sin Tid havde ind-

GRUNDEN FÆSTNES

berettet, at der ikke fandt nogen Omsætning Sted, havde man givet et Afslag, men netop af Hensyn til Papirets Beskaffenhed kun givet Afslaget en rent foreløbig Karakter. Det henstilledes derfor nu til det høje Ministerium, „om ikke Komiteen efter det passerede, og efter sin Skrivelse til Landmandsbanken, med Grund tør forvente, at Banken ved en ny Henvendelse til Komiteen med Oplysning om den Omsætning, der i den senere Tid maatte have fundet Sted i det omhandlede Papir, vil give Anledning til, at Sagen paany tages under Overvejelse. Naar saadan Henvendelse foreligger, skal der af Komiteen blive taget ethvert muligt Hensyn.“

Hermed døde Sagen hen, thi fra Landmandsbankens Side var der saa meget mindre Grund til saaledes at forny sin Henvendelse, som dens Andel af Laanet paa dette Tidspunkt forlængst var afhændet.

DEN 29. Januar 1872 fremsatte Indenrigsminister *Fonnesbech* i Folketinget et „Forslag til Lov, hvorved Regeringen bemyndiges til at meddele „Den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank i Kjøbenhavn“ forskellige Begunstigelser“.

Det hedder i dette Forslags § 1, at naar Banken, „der har dannet sig med en Aktiekapital af 6 Millioner Rigsdaler, har erholdt indbetalt 40 pCt. af Aktiekapitalen“, har vedtaget Statuter, som fyldestgør visse nærmere fastsatte Betingelser, bemyndiges Regeringen til at sanktionere disse Statuter og meddele Banken følgende Begunstigelser:

1. Ret til at udstede Hypothek- og Kommuneobligationer, enten lydende paa Navn eller paa Ihændeoveren, paa *ustemplet* Papir og lade den transportere *uden Brug af stemplet* Papir.

2. Lignende processuelle Begunstigelser som de Kreditforeningerne og Nationalbanken tilkommende, med Hensyn til ekstraordinær Retsforfølgning overfor Debitorer, som ikke opfylder deres kontraktmæssige Forpligtelser, derunder særlig Ret til ved Fogden at gøre Udlæg i den til Pant stillede Ejendom og at lade samme bortsælge ved offentlig Auktion uden foregaaende Forligsmægling, Rettergang eller Dom.

3. Ret til med bindende Virkning for Tredjemand statumæssigt at bestemme, „at et saa stort Beløb af de Banken tilhørende Panteobligationer i faste Ejendomme, som efter deres Paalydende svarer til Beløbet af de af Banken til enhver Tid udstedte og ikke atter indløste Hypothekobligationer, stedse skal tjene til forlods og fortrinlig Fyldestgørelse af disse Obligationer saaledes, at i Tilfælde af Retsforfølgning mod Banken saavel som i Tilfælde af dens Konkurs eller Opløsning der ikke kan tilkomme Bankens øvrige Kreditorer Fyldestgørelse i de saaledes forbeholdte Obligationer, forinden Hypothekobligationernes Ejere fuldt ud er fyldestgjorte for deres Krav. Paa samme Maade og med lige Virkning kan der af de Banken tilhørende, for Laan til Kommuner udstedte Obligationer forbeholdes et saa stort Beløb, som efter deres Paalydende svarer til Beløbet af de mod Banken til enhver Tid circulerende Kommuneobligationer, til forlods Fyldestgørelse af disse Obligationer“.

4. Ret til at „afslutte Laan til højere Rente end 4 pCt. aarlig og ligeledes af sine Debitorer betinge sig mere end 4 pCt. aarlig Rente“.

Af de i Lovudkastet opregnede Betingelser for, at Banken eventuelt kunde opnaa disse Begunstigelser skal særlig nævnes:

1. At Hypothekobligationer og Kommuneobligationer skulde udstedes i særskilte Afdelinger, hver Slags for sig.

2. At intet Laan i faste Ejendomme maatte overstige $\frac{3}{5}$ af Værdien.

3. At der til ingen Tid maatte circulere et større Beløb af Bankens Hypothek- eller Kommuneobligationer end det Beløb,

som Banken ejer henholdsvis i Panteobligationer eller Obligationer, udstedte for Laan til Kommuner mod disses Garanti, og som særlig er blevet udsondrede af Bankens øvrige Aktivmasse til Sikkerhed for Obligationernes Ejere.

4. At Banken ikke maatte udstede større samlet Beløb af Hypothek- og Kommuneobligationer end det indbetalte Beløb af Aktiekapitalen taget 6 Gange.

5. At der af Aktiekapitalen skulde udsondres et Beløb svarende til 5 pCt. af Bankens Obligationsgæld og i Form af solide Effekter henlægges som forlods Reservefond for henholdsvis Hypothek- og Kommuneobligationerne; i Tilfælde af, at Obligationerne blev udstedt i Serier, skulde Reservefonden holdes særskilt for hver Serie.

6. At desforuden Obligationsejerne skulde have Sikkerhed i Bankens Aktiekapital, ogsaa den endnu ikke indbetalte, og i Bankens almindelige Reservefond lige med Bankens øvrige Kreditorer.

7. At Bestyrelsen forpligtede sig til at offentliggøre et aarligt fuldstændigt Regnskab og en maanedlig Balance for hver af Bankens Virksomheder.

Endelig forbeholdt Lovforslaget Indenrigsministeren til enhver Tid at lade Bankens Virksomhed undersøge i alle dens Enkeltheder, eventuelt gennem en dertil udnævnt fast Kommissarius for Hypothekbankens Vedkommende.

I Motiverne er Bankraadets ovenfor citerede Andragende om Opnaaelsen af de heromhandlede Begunstigelser temmelig nøje, næsten ordret fulgt. Derefter tilføjes det, at „da et Institut som Landmandsbanken ikke hidtil har været kendt her i

Landet, og Grænserne for dets Virksomhed ikke nøje kan afstikkes, er det vanskeligt at danne sig nogen sikker Mening om dets Fremgang, og det anses derfor rigtigt, at det Offentlige igennem Statuternes Indhold og Tilsynet med disses Overholdelse skaffer sig den størst mulige Sikkerhed for Obligationernes Soliditet.“

Sagen kom til første Behandling den 10. Februar 1872, og det viste sig herunder, at den Kritik overfor det nye Foretagende, der allerede var kommet saa stærkt til Orde, baade overfor Offentligheden og Mand og Mand imellem, ogsaa havde vundet Sangbund hos adskillige af de høje Tingmænd. Det var navnlig de to sædvanlige Indvendinger, der kom til Orde: at det i national Henseende var betænkeligt, at udenlandsk Kapital havde saa stor Indflydelse paa Banken — og at det var en betænkelig Side ved den nye Bank, at Aktiekapitalen ikke var fuldt indbetalt. Det blev da ogsaa en lang Førstebehandling, som strakte sig over to Møder, hvad der den Gang endnu var noget af en Sjældenhed og forøvrigt ogsaa delvis begrundet ved, at Fønnesbech i det første Møde var saa hæs, at han omtrent ikke kunde faa et Ord frem. Trods alle Smaaspydigheder og Stiklerier til Stifterkredsen — hvad der jo var taknemmeligt, da man havde 2 Medlemmer af denne siddende i Tinget, nemlig Frederiksen og Gad, om hvem det begge gjaldt, at det lønnede sig at drille dem — var dog gennemgaaende Grundstemningen velvillig.

Repræsentanten for Randers, Grosserer I. Rée, slog som første Taler i saa Henseende Kammertonen an ved at begynde med at sige: „Jeg kan være fuldstændig enig i, hvad der er

udtalt i Motiverne til det foreliggende Lovforslag, at den nye danske Landmandsbank paa en heldig Maade kan supplere Kreditforeningernes Virksomhed. Jeg tror, at det er meget ønskeligt, at man faar saa mange solide Instituter som muligt, som kan hjælpe Landbostanden til at faa Laan i deres Ejendomme.“ Men samtidig gik han straks lige løs paa, at der var „en tysk Borger bleven Medlem af Bankraadet“, og under disse Omstændigheder kunde der være Anledning til, at Loven ligefrem fastsatte, at i en dansk Bank burde Bankraadets Medlemmer alle være danske Borgere. — Hans Sidemand, Konsul I. M. Mørck, kom ind paa det samme og var i det hele taget saa fuld af Tvivl og Forbehold, at han senere maatte væрге sig imod, at det skulde være hans Mening at lægge Lovforslaget Hindringer i Vejen.

Som aabenlys Modstander meldte sig Overretsprokurator C. Alberti, ihvorvel ogsaa han straks hævdede, at han ikke agtede „at angribe dette Bankinstitut eller dets Bestyrelse“ — han vilde endog gerne tro, at den nye Bank „inden en meget kort Tid vil bringe det til at indtage en betydende Stilling i vor Finansverden“. Men just derfor burde den ogsaa „kunne staa paa sine egne Ben uden at støttes af den ærede Indenrigsminister“. Efter hans Mening burde den nemlig virke som ren Bank og ikke give Hypotheklaan, eftersom „Forholdene noksom viser, at Kreditforeningerne er tilstrækkelige til at opfylde det Øjemed, hvori de er indrettede.“ Derimod manglede der ved Landmandsbanken netop den Egenskab, „som giver Kreditforeningerne deres Sikkerhed og Tillid hos Befolkningen: Solidariteten mellem Debitorerne“.

Stor Opsigt vakte en længere Tale af *Bille*. Han begyndte med som sit Standpunkt at udtale, at han ønskede Lovens Fremme: skulde der overhovedet være Tale om for det paa-gældende Institut at kunne begynde den Virksomhed, som er udtrykt i Navnet „Hypothekbank“, saa var de i Lovforslaget omhandlede Begunstigelser en ligefrem nødvendig Betingelse. Men derefter gik han over til at „opstille“ en Række „Betragtninger“, som var „rettede mod Enkelthederne i det foreliggende Lovforslag“. Saaledes harcellerede han over den Betingelse for, at Banken kunde vente at erholde de omhandlede Begunstigelser, at Statutterne skulde indeholde Bestemmelser, „som af Regeringen erkendes for tilstrækkelige til at sikre Banken yderligere *Indbetaling* af Aktiekapitalen, naar saadant af Bankraadet fordres.“ Han vilde spørge Indenrigsministeren, hvad det var for en „Sikkerhed“, som Statutterne i den Henseende skulde kunne give. Han kendte kun to Former, hvorunder denne Sikkerhed kunde gives, den ene ved at indbetale selve Pengene, den anden ved at give Depositum i tilsvarende Valuter. Hvis det virkelig var Mening, at Regeringen vilde stille det som en Betingelse, at der af hver Aktie skulde stilles et Depositum for de 60 pCt. foruden de 40 pCt., som blev indbetalt, saa vilde dette sikkert ramme Banken paa en højst ubehagelig Maade. Derfor burde man hellere straks „fjerne enhver Usikkerhed og Risiko og sige Sandheden simpel og nøgen, som den er, ikke spille op med en større Kapital end den, der virkelig er ydet“ — og følgelig i Stedet for en nominal Kapital paa 6 Mill., hvoraf 40 pCt. er indbetalt, ligefrem sige: Banken er funderet med 2.400.000 Rdl. „Jeg vil

ikke gerne bruge for haarde Udtryk, jeg vil kun sige, at en saadan nominal Kapital er et Blændværk, der ofte kan narre Folk, hvorimod den mindre Kapital, som virkelig er der, ikke kan skuffe nogen.“ Han gjorde ogsaa opmærksom paa „en anden Vanskelighed“, nemlig den, der laa i, at paa Grundlag af den indbetalte Kapital af 2.400.000 Rdl. skulde der kunne gives Laan i Hypothekafdelingen indtil det seksdobbelte Beløb, altsaa 14.400.000 Rdl. Naar der af dette Beløb saa igen skulde henlægges 5 pCt. til en særskilt Reservefond, hvortil „gode Effekter“ skulde indkøbes, saa gjorde dog disse 720.000 Rdl. et meget betydeligt Hul i Aktiekapitalens 2.400.000 Rdl. Endvidere var han ganske imod Ansættelsen af en fast Kommissarius ved Hypothekafdelingen, hvorved Regeringen paa en højst betænkelig Maade blev draget ind i Forvaltningen af det nye Institut og gav dette et Skin af en Statsgodkendelse, som et saadant Foretagende ikke burde have.

Naar disse Ytringer sammenholdes med de mere aabenbare Angreb paa Landmandsbanken, som det Blad, Bille indtil fornylig havde været Redaktør af, havde indeholdt, kunde man ikke faa andet end Indtryk af en vis passiv Modstand, og dette bestyrkedes yderligere ved, at Bille sidenhen ivrede stærkt for Nedsættelsen af et Udvalg, hvad der paa Rigsdagssamlingens daværende Tidspunkt let vilde have været det samme som en faktisk Udskydelse af Sagen til Slutningen af Aaret. Saaledes opfattedes da ogsaa Stillingen fra Venstres Side. I dette Parti fandt Forslaget to velmenende Talsmænd i Th. Nielsen og C. Berg. Den sidste henpegede paa, at Kreditforeningernes solidariske Ansvarlighed vel kunde være „overordentlig god for

Kreditorerne, men for Debitorerne har det sine særegne Betænkeligheder, og der gives ikke faa, der ønsker at optage Laan, som gyser tilbage for solidarisk Ansvarlighed. Derfor tror jeg, at der udfyldes et Hul, et Savn derved, at man faar en Hypothekbank.“ I ganske pudsige Vendinger imødegik han en lille Piece af „en Landmand i Fyen“: „Om den saakaldte danske Landmandsbank“, som anden Mødedag paa uregelmæssig Vis var blevet omdelt paa Medlemmernes Pladser: „Forfatteren giver sig ud for at høre til Venstrepartiet — saa er der altsaa en Landmand i Fyen, der hører dertil (!) — men jeg troede dog ikke, at den Sag, vi her har for, har noget med Partier at gøre, med Hensyn til den maa det vel være lige meget, om man hører til Venstre eller Højre i politisk Forstand; der er imidlertid foruden dette Udtryk brugt et andet Moment i denne lille Piece, et Slags politisk-nationalt Moment af „en Landmand i Fyen“, der forøvrigt jo godt kan bo udenfor Fyen og ikke være Landmand“ — „han omtaler, at her handles om tyske Penge. Jeg skal i den Henseende bemærke, at jeg ikke tror, at nogen af de ærede Herrer kan sige os, hvorfra de Penge kommer, som forskellige andre Banker her til Lands benytter. Naar Diskontokasserne i Provinserne trækker paa Hamborg, som de ofte gør, bliver det ogsaa tyske Penge.“ Dette var ham derfor et af de mest mærkværdige Beviser for, hvorledes man kan søge at drage det Nationale ind paa Omraader, hvor det slet ikke hører hjemme. „Jeg vil endog tro, at dersom den danske Landmandsbank kan opfylde sit Program og maaske udvide sin Virksomhed noget ud over Kongerigets snævre Grænser, kan den i national Henseende komme

til at gøre megen Nytte; men det lader jeg staa hen. Jeg holder mig til, at det er et dansk Pengeinstitut, der er Tale om. Om det faar sine Penge forskrevne ved Hjælp af den kinesiske Telegraf eller andetstedsfra, forekommer mig at være et os uvedkommende Moment.“

Som nævnt blev ogsaa *Frederiksen* og *Gad* kaldt frem i Debatten. Den første pegede paa, at den „Fremmede“ i Bankraadet kun stod „som 1 af 19, og denne Ene er en højt anset Bankier fra Lübeck, man af ganske specielle Grunde har optaget som Medlem af Bankraadet.“ Det kunde dog ikke nægtes, at det eventuelt kunde have Interesse at finde et Marked for Bankens Hypothekobligationer i Udlandet, „men Betingelsen herfor er virkelig, at Udlandet har Tillid til Bankbestyrelsen.“ — *Gad* talte sig, som saa ofte, helt hidsig i sit Forsvar for Banken. Angaaende „det Spørgsmaal, om der skulde være nogen særegen Fare derved, at der kun er indbetalt 40 pCt. af Aktiekapitalen“, udtalte han: „Man maa undskylde mig, at jeg ligefrem udtaler, at af alt, hvad jeg har hørt, er der intet, som har været mig forunderligere at høre end, at der skulde være en Fare tilstede herved; thi Forholdet er jo netop det modsatte. Der er foruden de 40 pCt. endnu 60 pCt., som staa bagved (*Bille*: De hænger i Luften). Nej, de hænger ikke i Luften, thi det er ikke Tilfældet, hvad det ærede Medlem sagde, at der aldeles ikke kunde være Tale om, at man kunde tvinge Aktionærerne til at indbetale et saadant Beløb.“ „Men af hvilken Grund skulde man da skyde bort de 60 pCt., naar de ikke kan gøre andet end Nytte — de er en Forøgelse af Sikkerheden og slet ikke andet.“

Forslaget om Udvalgsnedsættelse forkastedes med 43 Stemmer mod 27.

Ved de følgende Behandlinger vedtoges der imidlertid nogle Ændringer og Tilføjelser i det oprindelige Forslag. I Stedet for Ordene i § 1: „Naar „den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank, Kjøbenhavn“, der har dannet sig med en Aktiekapital af 6 Millioner Rigsdaler, har erholdt indbetalt 40 pCt. af Aktiekapitalen“, kom der til at staa: „har modtaget indbetalt en Kapital af 2.400.000 Rdl.“

Bestemmelsen om, at Banken kunde afslutte Laan til en højere Rente end 4 pCt. aarlig og ligeledes af sine Debitorer betinge sig mere end 4 pCt. i aarlig Rente, ændredes til: „Banken maa af sine Udlaan imod Pant i her i Riget beliggende faste Ejendomme betinge sig indtil 6 pCt. aarlig Rente.“

Som ny Betingelse for at opnaa Begunstigelserne tilføjedes som Nr. 1:

„at der i Bankens Statuter optages en Bestemmelse om, at Bankens Direktion samt i det mindste de to Tredjedele af Bankraadets Medlemmer skal være danske Undersaatter“.

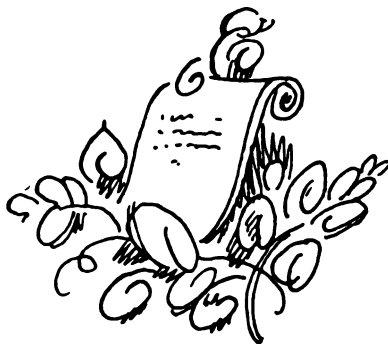
Det paalagdes endvidere Banken ikke at indrette sine Hypothekobligationer saaledes, at der med deres Indfrielse efter Lodtrækning kunde forbindes en Gevinstfordeling.

Endelig bestemtes der, at den aarlig afgivne Beretning for Hypothekafdelingen skulde gøres tilgængelig saavel for Aktionærene som for Ihændehaverne af Bankens Hypothek- og Kommuneobligationer, samt at Indenrigsministeren skulde fastsætte et Reglement for Revisionen. Derimod udgik Bestemmelsen om Bankkommissæren.

GRUNDEN FÆSTNES

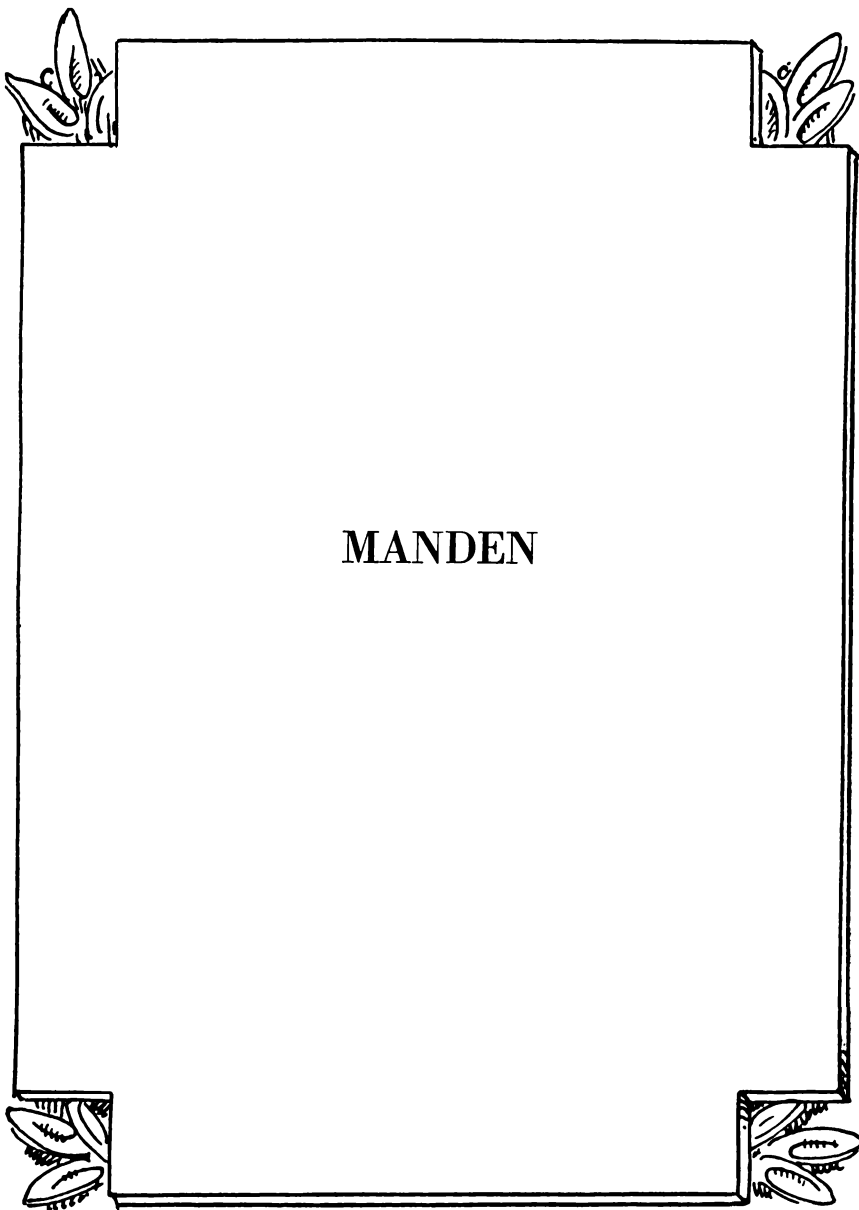
Lovforslaget gik i Landstinget uden Omtale igennem alle tre Behandlinger og stadfæstedes som Lov af 25. Marts 1872.

Paa dette Grundlag indrettedes derefter Landmandsbankens Hypothekafdeling.

MANDEN

DEN 5. Februar 1872 mødte *Glückstadt* for første Gang i Banken og tog Styret. Og siden slap han det ikke et Øjeblik, førend Døden hin Juni Termin 1910 lempeligt tog det ud af hans Haand.

Saa længe *Glückstadt* levede, var det ved alle Lejligheder saadan, at han saa at sige gled lydløst ind i en Stue uden at paakalde Opmærksomheden — det var nu saâ hans Vane. Og saaledes begyndte ogsaa hans Virksomhed i Banken: med eet saa var han der.

Man kender fra Operetten *Situationen*, naar Skuespilleren i Hovedrollen skal introduceres — Orkesteret spiller larmende op, alle paa Scenen ordner sig i en stor Halvkreds, som aabner sig i Midten ud imod Baggrunden — og saa omsider kommer den fejrede Helt for at knalde ud sin Arie. Helt omvendt havde den svenske Skuespiller *Lindberg* arrangeret hint Optrin i „*Hamlet*“, hvor Titelfiguren første Gang træder frem for Tilskuerne: Scenen er fyldt af broget klædte Riddere og Adelsfruer, som hylder det nyformælede Kongepar, det hele Billede straalere af lyse, muntre og festlige Farver — da pludselig, just som Dronningemoderen bekymret leder med Blikket

om sin Søn, staar han, den sorte Prins, midt blandt den glimrende Skare, staar der bleg, i Sorgens mørke Skrud, uden at man ret har kunnet begribe, hvorledes det er gaaet til, hvorfra han er dukket op — men nu er han der, nu med eet, og i samme Øjeblik samler den hele Opmærksomhed sig om hans markante Personlighed.

Det har været i denne sidste Stil, at Glückstadt gjorde sin Entré. Det blev intet Optog med Pauker og Trompeter. En skønne Dag er han der og tager stilfærdigt, men fast og myndigt Roret i sin Haand. Eller maaske rettere: begynder at skaffe det hidtil saa stærkt omtumlede Skib ej alene Ror, men overhovedet Styregrejser og Kompas. Tager samtidig selv Stade paa Kommandobroen.

Det var Trediedagen efter Gedalias Fald, at Glückstadt tiltraadte sin Stilling — lige forinden var altsaa Banken blevet befriet for sin værste Urostifter og Tumultuant. Grundlæggernes oprindelige Trekløver viste sig hastigt at være faldende Stjerner: Gedalia først, lige efter Joseph Michaelsen — og nogen Tid senere, men dog endnu i Begyndelsen af Bankens Virksomhed forsvandt ogsaa Frederiksen — *encore une étoile, qui file, file et disparaît.*

Glückstadt prætenderede ikke at være en Stjerne — end ikke et elektrisk Søgelys. Blot for Banken som for sit Hjem *Arnens Lue* — den af Dagens Gerning nærrede Ild, som gav baade Lys og Varme.

Det er ikke saa let paa anskuelig Vis at skildre Glückstadt som at skildre Frederiksen, Joseph Michaelsen og Gedalia — det sidste er paa en vis Maade saa ligetil: de var alle tre saa

aabne, ønskede netop selv gerne at aabne sig for Alverden, til Tider endog ligefrem at krænge deres Indre ud. En saa udpræget Bankdirektør-Type som Glückstadt maatte snarere se sin Opgave i at lukke sig til — kunde hverken ønske at blive gennemskuet eller gaa med Ruder paa Brystet, hvorigennem man kunde titte ind i hans Hjerte og kaste et ransagende Blik ind i hans Nyre.

Og dog — naar man nu kan skue tilbage over hele Glückstadts Liv, er det saa let at se og sige, at hvad der bar dette hans Liv, var helt og altid: hans Dont og hans Hjem. Det var de to Grundpiller i hans Tilværelse. Stavnen og Hvervet — i disse to Ord er hele hans Saga givet.

Gerningen vendte udadtil: den fik Alverden at se, og Hvermand kunde dømme derom — den laa aaben i Dagen som Markens Høst. Indadtil vendtes, hvad der personlig vandtes af Rigdom og Hæder, til Glæde og Glans, til Pryd og Smykke for Huset og Hjemmet, til Fordel og Støtte for Kredsen af alle de Kære. Her laa Tyngdepunktet, „Mandevilliens quantum satis“, Menneskehjertets dybe Tilfredsstillelse. Hjemmets Helligdom var vel lukket til Gaden, men Gæstfriheden stod Dørvogter, og indenfor var der rigeligt med Hjerte- og Husrum.

Dog udadtil som indadtil, under Arbejdet som i Hvilen, overfor Gerningen, Hvervet, Samfundsopgaven som overfor Hjemmet og Familielivets Kreds var den herskende Egenskab een og den samme: *Trofasthed*. Isak Glückstadts Væsen var Trofasthed. Han var tro mod sin Bank, mod sit Hjem, mod sin Slægt, mod Venner og Velgørere, mod alle sine Foretagender, mod Konge og Fædreland.

Naar Gedalia til sine nærmeste Fortrolige brugte den Ytring til Motivering af, at han vilde have Glückstadt til Direktør i Landmandsbanken: „Ham kan jeg kommandere“ — saa kommer man uvilkaarlig til at smile. Ytringen er forbløffende og viser paa en Maade, hvilken fortryllende Mangel paa Menneskekundskab Gedalia var i Besiddelse af. Og dog var der heri som i næsten alt, hvad Gedalia sagde, et Stænk af Sandhed eller af rigtig Iagttagelse. I samme Grad Glückstadt efter Gedalias uforgribelige Mening var ham Taknemmelighed skyldig — hvorom rigtignok den lille Baron saa at sige altid og da ikke mindst i dette Tilfælde gjorde sig ganske fantastisk overdrevne Forestillinger —, i *samme Grad* maatte han mene at kunne paaregne Hensyntagen fra Glückstadts Side. Omstændighederne fjede sig imidlertid, som vi har set, helt anderledes. Det kom aldrig til nogen Prøve paa, om „lille“ Glückstadt vilde lade sig „kommandere“, og med Grund kan man gaa ud fra, at den „Lilles“ Vækst havde været saa hastig, at Gedalia i hvert Fald snarest var bleven borte i Skyggen. Hele denne Side af Sagen har derfor underordnet Interesse. Tilbage bliver da det, at ogsaa Gedalia rettelig havde set, hvorledes Glückstads Væsensmærke var Trofasthed — rigtigt havde forstaaet, at han vilde være tro mod det, han blev sat til, og tro mod dem, som satte ham dertil, saa at Spørgsmaalet kun blev, hvad og hvem han virkelig skyldte Troskab.

Med Troskabsfølelsen hænger Fliden, Paapasseligheden og Pligtiveren saa nøje sammen — dette at gaa op i sin *Gerning*, give den alt, hvad Sjæl og Sind raader over og formaar. Omfatte den med Kærlighed, tro paa dens Trivsel, føle sig som

eet med den. Glückstadt var sit Liv igennem som støbt sammen med sin Bank: *dens* Velfærd var *hans* Velfærd, *dens* Hæder var *hans* Hæder. Man kalde efter Behag vor danske Forretningsverden stor eller lille, var den i hans Tid lille, velan, saa var det denne lille Verden, som han betragtede som *sin* Verden, og det var *dens* Tillid, *dens* grundmurede Tillid, han vilde vinde — og som han vandt. Og vandt, ikke for sig i snæver personlig Forstand, men *for sin Bank*. Landmandsbankens Prestige er *hans* Værk — han brugte den ikke som Fodstykke for sin egen Storhed, han gjorde *den* stor.

At dette i saa fuldkommen en Grad kunde lykkes for ham, beroede selvfølgelig ej alene paa hans Villiestyrkes Sejhed, paa hans utrættelige Ihærdighed, men ogsaa paa hans glimrende Evner. Han var som Bankleder kommet paa sin rette Hylde. Da han tiltraadte Pladsen som Førstedirektør i Landmandsbanken, „kendte han sit Haandværk til Bunds“, var fuldt fortrolig med Fagets Teknik. Men god Kundskab og kraftig Villie er endnu ikke nok: han havde tilmed den vigtigste af alle Egen-skaber i denne Sammenhæng, nemlig den at kunne *disponere*. Han forstod koldt og kritisk at vurdere enhver Chance, forstod ligeledes at gribe resolut til, naar den viste sig at være god. Agtpaagivende, omsorgsfuld, med et Øje paa hver Finger for at kunne fange hver en Fordel i Flugten. En snarraadig og snildrig Mand.

Ved sin Fortrolighed med Penge og Penges Værd, sin sikre og hastige Talsans, sin beundringsværdige Sikkerhed i at læse et Regnskab, ogsaa hvad der stod imellem Linierne, sin fantasi-fulde Lethed ved at finde Udveje og udtænke Kombinationer

var Glückstadt først og sidst den fødte Bankmand. Som saadan kom han hened, som saadan fik han straks sat alt i rette Gænge, og som saadan hævdede han ubestrideligt en Førsteplads i vort Samfund gennem hele sit Liv. Det blev hans Lykke, at han fik Lov og Lejlighed til lige fra først af fuldtud at gøre sig gældende som saadan, at han straks fik frie Hænder til at ordne alt efter eget Tykke, skalte og valte efter eget Hovede. Just derfor lykkedes det ham ogsaa saa fuldt og helt at udfolde sin Væsensjendommelighed og følge sine Evners Kald.

At der i en tilsyneladende saa tør Talmand som Glückstadt inderst inde kunde rinde dybe Kilder af det egentlig Menneskelige, bar blandt andet hans mange og smukke Passioner Vidnesbyrd om — for Havedyrkning, Numismatik, Musik, Skuespil-kunst! Men de splittede ikke hans Væsen, hans Aands Evner og Lyst smeltede sammen i en sjælelig Enhed, som ikke lod sig veksle ud i Smaamønt eller spalte op i Pindebrænde. Man kunde føre ham til Fester, fejre ham med Taler og Sange, bedække ham med Ordensdekorationer, han vedblev dog stadig at være sig selv — — — *setzt auf dein Haupt nur Millionen Locken, setzt deinen Fuss auf ellenhohen Socken, du bleibst doch immer, was du bist* — — —: den om og i sin Sag, sit Hverv, sit Værk dybt koncentrerede Personlighed.

Da Glückstadt fik sig den nye Bank betroet, traf han straks og resolut sit Valg: Tietgen havde gjort sin Bank til en Slags Promotor-Bank, anset det for sin fornemste Opgave at starte og financiere store Erhvervsforetagender — og hans Institut blev saaledes væsentligst eller dog i fremtrædende Grad disse store Selskabers Bankier. Glückstadt tog den Opgave op, som

Tietgen paa en vis Maade havde ladet ligge: *simpelthen at skabe en Bank*. En Bank for enhver selvstændig Næringsdrivende, som havde legitim Brug for en Bank — til at gøre sin Kassebeholdning frugtbringende samtidig med at holde den disponibel, til at ordne sine Betalinger, herunder med fremmed Valuta, til at faa aabnet Rembourser i Udlandet, til at faa Kredit, naar det gjaldt om at udnytte de Chancer, hvortil hans Egenkapital ikke slog til.

Som Wallenberg saa rigtig har sagt: „Många banker eller inga banker: bankkontoret bör för att göra full nytja ligga lika nära till hands som brödboden“. Det var just et Stykke praktisk Bankpolitik som dette, Glückstadt rent instinktmæssig forstod: den Frederiksen'ske Plan om *Filialer* spredte over hele Landet var netop derfor et Program, som Glückstadt hurtig viste sig at være Mand for at kunne føre ud i Livet. I god Harmoni med sin Begavelses Art og med, hvad han havde lært, udformede dernæst Glückstadt de hensigtsmæssigste Kreditformer, først og fremmest Kassekrediten — og søgte samtidig at udvikle Forretningen i Obligationer og Emissioner af Statslaan — ved Siden af Kreditydelse til Forretningsmænd den naturligste Bankforretning!

Overhovedet var saaledes det Maal, som Glückstadt satte sig, og som han lige fra den første Dag stiledede imod med jernhaard Konsekvens: at gøre Landmandsbanken til en ren og skær Forretningsbank. Et Pengeinstitut uden Farve og Særnsnit: først og fremmest selvfølgelig en Kapitalkilde for Erhvervslivet, for Børs og Bod, for Groshandel og Industri, for de flydende Skibe saavel som for det faste, det jordbundne Landbrug. Til en Begyndelse — og i en lang, lang Aarrække — samlede han sig

med en Resignationens Villiestyrke, der søger sin Lige, om denne ene Opgave og viede den hele sin Kraft. Han følte ingen Fristelse til at spille Forsorg for Samfundet. Bankdirektører er nuomstunder grumme let udsatte for at komme til at føle sig som en Slags Ærkeengle, hvis Flammesværd skal vogte om Kapitalens Eden, en Slags Overmennesker, hvis Besyv endelig maa afgives i alle Samfundets vigtigere Anliggender. Deraf den, endnu heldigvis overdrevne, for Bankerne særdeles farlige Tale om „det tredie Ting“. I Modsætning hertil var det altid Glückstadt inderligt imod at blande sig op i noget, som ikke i allerdirekteste og intimeste Forstand vedkom ham og hans Bank. Naturligvis, dennes Forretningsinteresser kom efterhaanden til at spænde over vide Felter, og *for saa vidt* maatte Glückstadt deltage i adskillige Afgørelser, som ikke var strengt eller udelukkende bankmæssige; men hans Bestræbelser gik altid ud paa at drage sine Grænser i saa Henseende saa snævre som muligt — in der Beschränkung zeigt sich erst der Meister — og navnlig at sky alle kunstige Udvidelser af sit Virksomhedsomraade som Pesten. Han afstod saare længe fra at lade sin Bank fremtrylle nye Foretagender, han vilde kun *tjene selv ved at tjene Omsætningen*. Derfor lod han ofte Tietgen beholde sine Appelsiner og lod Landmandsbanken beholde sine Penge. Han vilde kun drive Bankforretning, Handel med Penge, for saaledes at kunne forsyne *andre* Forretninger med Penge (Driftskapital). Det blev ham aldrig nok, at et Foretagende blot var stort, at det satte Fantasien i Bevægelse og egnede sig ypperligt som Emne for Skaaltaler. Han vilde gerne være *vis* paa, at det ikke blev bare Hæder alt sammen. Ikke med Urette

mente han i al Beskedenhed at kunne maale egen Hæder med sine Bankdividenders Højde.

Det var da en Skæbnens Besynderlighed, at Landmandsbankens to oprindelige Stiftere, *N. C. Frederiksen* og *Joseph Michaelsen*, stod i saa konfust et Forhold til *Forretning*. Joseph Michaelsen bekendte jo selv siden, som ovenfor sagt, at han manglede „Erhvervssans“, ɔ: Forretningsbegreb; Frederiksen troede jo netop nok, at *han* havde det, men det praktiske Bevis for, hvor grandioست dette Fejlsyn var, skulde snart blive givet af Livet selv. I yderste Modsætning til begge disse var Glückstadt en Mand, paa hvem der først og fremmest var Redelighed. Var Landmandsbanken blevet idéskabt ved et genialt Lunes løsslupne Indfald, saa paatog nu Glückstadt sig at mure den op Sten for Sten med pligttro Duelighed og fast, planmæssigt Virke.

N. C. Frederiksen havde paa sin sædvanlige skødesløse Maner stillet alle Ledemotiverne sammen. Men for derudaf at skabe det levende Værk — det, som fik organisk Liv og Skriden ned gennem Tiderne — udkrævedes der en Mester, som magtede at tilvejebringe „den evige Melodi“, Talemelodien, som aldrig bringes til Standsning, aldrig afbrydes af skarpe Indsnit: af Effektpauser og Arieafslutninger.

Denne Mester var just Isak Glückstadt.

* * *

Som man alt vil have faaet Indtryk af, laa det fra først af helt udenfor Glückstadts Plan og Hensigt at aabne nogen Kapestrid med *Tietgen* — i saa stort Omfang Privatbanken

var en egentlig, en slet og ret Bankforretning, maatte Landmandsbanken blive dens Konkurrent; men Tiden skulde jo snart vise, at der blev nok til Deling mellem begge, ja, ovenikøbet mellem en Flerhed af Banker: allerede i 1873 kom Handelsbanken til. Det store Publikum, som intet kender til Bank- og Børsliv, satte sig, efterhaanden som Aarene gik, i Hovedet, at Tietgen og Glückstadt var tvende Medbejlere, der paa Forretningslivets Felt stredes om dets Gunst og kappedes om dets Bifald. Intet kunde være mere urigtigt for Glückstadts Vedkommende. Hensynet til uvedkommende Tilskuere vejede saare lidt i Vægtskaalen for ham, han satte som Bankmand og Financier ubetinget mere Pris paa „Kenderes“ Samstemning og *Kunders Søgning*. At gøre sin Bank solid og mægtig, underbygge og udvide den, deri lagde han hele sin Sjæl. Først da han blev ældre, blev Bedstefader, voksede Bankens Datterforetagender helt op til hans Hjerte.

I grel Modsætning dertil havde Tietgen altid de mange Jern i Ilden: den barnløse Mand følte sig som sine mange Selskabers Fader, og Banken betragtede han væsentlig kun som deres Amme og Husholderske. Hans Ærgerrighed var vidt ompændende, havde altid Favnen aaben: det var ham en sand Sjælefryd at være den første, som talte i Marmorkirken og da at tale fra Kirkens Alter. Som den største Kompliment, han modtog i sit Liv, ansaa han utvivlsoomt Christian IX.s Ros, da han paa Amalienborg Plads ved Regeringsjubilæet 1888 førte Handelsstandens Tog op for Majestæten i kunstfærdigt Sving, saa at den gamle Konge senere sagde: Det var som en General, der førte sine Tropper frem.

Qui trop embrasse, mal étreint — Glückstadts Natur var den helt modsatte: at samle al sin Id og Flid, al sin Kraft og Styrke, alle sine Evners Formaaen om en enkelt Opgave og løse den til Fuldkommenhed. Fra det Øjeblik, han var blevet løftet op i Landmandsbankens Sadel, voksede han fast med Banken til en Kentaur-Skikkelse. Med en Variation af et fransk Mundheld kunde man sige om ham: *toujours une position nette* — han var Bankmand, sin Banks Mand, ja, selve Banken personliggjort. Just fordi det stemmede med hans Evner, blev dette hans Held og hans Hæder.

Da Landmandsbanken begyndte, havde Tietgen egentlig kulmineret. Men da han den følgende Tid i den offentlige Bevidsthed holdt sig paa samme Højde, var det smigrende for Glückstadt, at han allerede en halv Snes Aar efter var naaet saa langt frem, at han i det brede Publikums Opfattelse Gang paa Gang blev modstillet Tietgen, som var de tvende Poler. I Virkeligheden er denne stadige Sammenstilling af de To, Tietgen og Glückstadt, irriterende, fordi man derved ligner, hvad der ikke i Væsen, men kun i Tid lader sig jævnstille. Den vævre Ildflue er nu engang væsensforskellig fra den vise Myre, et Signalthorn fra en Hyrdefløjte, en Kommandostav fra den Pilevaand, som viser skjulte Kilder.

Man kan vanskeligt tænke sig forskelligere Naturer. Som nu bare det, at C. F. Tietgen sværmede for at være i Herskeroptog, som han i det hele yndede den dramatiske *pose*, Bifaldets Larm, Offentlighedens fulde Lys, selv om det alt skulde købes med Kampens Bulder og Farer. Glückstadt var lige omvendt aldrig gladere, end naar han fik Lov til at leve i Fred

og passe sin Dont i Ro og Stilhed. At denne Dont ifølge sin Natur paakaldte Offentlighedens Opmærksomhed i saa høj en Grad, var i hans Øjne den eneste, men ogsaa en saare slem Skavank ved Bankdirektør-Stillingen. Han elskede ikke Hæderen for Glansens Skyld, men fordi han følte den som gjort Gernings fortjente Løn.

Noget andet er, at han ej heller var fremmed for den Hæder, som rækker langt ud over Bankens snævre Grænser, ja, naaer til Landets Horisont — og derudover! Det var derfor ogsaa med Rette, at det store Publikum af og til havde en Følelse af, at der bag mange af Børslivets Foreteelser, efter som Aarene gik, dølged sig en Kappelstrid eller, om man hellere vil: en Kamp mellem Tietgen og Glückstadt. I denne havde udadtil, netop overfor Tilskuerkredsen, Tietgen visse iøjnefaldende Fortrin. Han havde i højeste Grad Sans for den sceniske Effekt, for det store Kup! Der stod en Glans om ham af Fester og Farver, hans rappe Svar kunde live op i et Generalforsamlingsreferat, han kunde spøge med Rapportere i det ene Øjeblik, vise dem et Stenansigt i det næste — og saaledes stadig holde dem i en behagelig Spænding. Han elskede overhovedet *at blænde*.

Til alt dette dannede Glückstadts Væsen en fuldkommen Modsætning. Stilfærdig og jævn, tilbageholdende og faamælt, som han var, havde han i al Fald længe en vis Sky for den store Offentlighed, og til sin Død forsmaaede han al ydre Effekt. Han var af en Mand i hans Stilling det mindst mulige af en Poseur. For en Gangs Skyld har Krøyer grebet rigtigt ved paa Børsbilledet at give ham en lav, rundpullet Hat paa,

medens saa at sige alle de Andre lader Glanslyset spille i elegante nyrstrøgede Cylindre — paa en Maade, der, som det rigtigt er blevet sagt, gerne kunde vække den Forestilling hos den naive Tilskuer, at han stod overfor en Fagforening af Hattemagere. Den lille Filthat, som Glückstadt bærer, er derimod sindbilledlig (mon for Resten Krøyer selv har fundet paa det?). Den passer saa helt naturligt til den lille Mand, som Glückstadt var; thi lille af Statur var han ganske ligesom Tietgen, men man maatte være en slem Blinde-Bertel for at overse dem, saa naturlig faldt en Forgrundsstilling dem.

Men medens Tietgen glimtvis kunde have noget af Aktøren ved sig, skøttede Glückstadt for sin egen Person ikke det mindste om Teatersejre. I sine Bestræbelser for at gøre sin Bank til en *Stormagt* gik han nærmest frem paa det gamle kejserslige Ruslands Maner: udvidede Dag for Dag sit Landomraade uden at vække Opsigt dermed, uden at gøre Spræl deraf, *blev blot ved*, utrættelig skydende sine „Kosakker“ frem, stadig „russificerende“ det vundne Terræn! En maalbevidst Sejhed prægede hans Færd tidlig og silde. Og med en prosaisk Nøgtternhed, men til Gengæld ogsaa med sikker Sans for Realiteter afviste han som unødvendige alle Indtogsmarcher og Sejrsbulletiner — dem, Tietgen netop sværmede for.

Og medens Tietgen altid hungrede efter Hæder, kan man om Glückstadt bruge det Udtryk, at han *nød* Anseelse. Han stillede den ikke ud eller viftede med den fra Vinduet til Mængden, han nød sin gode velerhvervede Reputation i Stilhed som en god Havannacigar efter Middagen — i Familiens Skød.

Først og sidst var nemlig Glückstadt et Familiemenneske.

Intetsteds befandt han sig saa godt paa Jorden som i sit Hjem: *da bin ich Mensch, da darf's ich sein*. Han var ikke alene Familiemenneske, han var en ret *pater familias*, som aldrig kunde blive træt af Smaabørns pludrende Ynde — altid var det Slægtens Alleryngste, det sidste Barn, senere Barnebarn, som han følte sig mest tiltrukken af. Hvilket smukt Træk, hvilket Vidnesbyrd om ægte Menneskelighed giver dette ikke? Han var en sand Patriark.

Men han havde rigtignok ogsaa den Lykke at have vundet en Hustru, som paa den nydeligste, den tækkeligste, den mest livsalige Maade forstod at skabe et Hjem for Mand og Børn — og den, som faar en god Viv, siger den vise Salomo, faar en god Gave af Gud. Juliette Glückstadt var en usædvanlig Kvinde, et Mønster paa en Hustru og Moder. Da hun som ung Kone boede i Norge, var hun „anset for at være Kristianias vakreste Dame“ — de deroppe, som har levet i hine fjerne Dage, kan endnu føle sig varme om Hjertet ved i Erindringen at genkalde sig hendes unge, friske, straalende Skønhed, hele det Skær af Sjælsadel og Godhed, som laa over hendes Person. De unge Funktionærer i Glückstadts Forretning omfattede hende med sværmerisk Beundring — og sidenhen vakte henede i Landmandsbanken Fru Glückstadt tilsvarende Følelser — særlig de Unge nærrede overfor hende, efter som hun blev ældre, den ridderligste Hengivenhed som overfor en Dronningemoder, til hvis Garde man har den Ære at høre. Udtrykket Dronningemoder er i ingen Henseende overdrevent: født Dame, som hun var, bar hun netop Aarenes stigende Vægt med en *ladylike* Anstand og en mild Værdighed, saa at paa hende fuldelig de

skønne Ord kom til at passe: at det gaar en fager Hustru som en lys Sommerdag, begge bliver smukkere, jo ældre de bliver.

Ja, for sin Mand blev hun til sin Død Øjnenes Lyst og Livsens Fryd, Solskinnet i hans Tilværelse. — Han kunde med Digteren sige:

Hendes Sorg var de Vaander,
som knudred min Sti —
hendes Lykke de Aander,
som bar mig forbi!

I intet Tilfælde har disse vidunderlige Linier passet bedre paa Forholdet mellem Mand og Hustru. — — —

Er det nu Noget at tale om i Landmandsbankens Historie, hvad vedkommer det Banken? Jo, det vedkommer den. For Banken var Glückstadts, og Glückstadt var et Menneske. En Mand er ikke bare Bankdirektør eller Minister eller Fiskebløder, eller hvad man nu kan være. Alt hænger sammen, alt forenes i dette ene: Personligheden. Og er det en Personlighed, som Glückstadt var det, for hvem Samlivet med Hustruen just var Livets Lyst, saa lykkes netop den Gerning, han har for: er det at skabe en Bank, bliver det, som før sagt, til en rigtig Bank, en stor Bank — en Bank som Landmandsbanken.

* * *

Men Glückstadts Kærlighed til Hjemmet, overhovedet til alt hjemligt, beroede ej alene paa, at Skæbnen havde givet ham saa gode Familiekaar: han havde ogsaa i sin Natur Sans for de stille Glæder, hans særlige Form for Livsnydelse var *at hygge*

sig. Han var en Ven af Glæde og Gammen, vilde gerne selv fornøje sig og gjorde det allerbedst ved at berede *Andre* Fornøjelse: Enhver, han holdt af, ej alene Slægt og Venner, men ogsaa fjernerestaaende: sine Medhjælpere, sine gode Bekendte, hver den, hvis Ansigt han syntes om, eller som Omstændighederne bragte saaledes paa hans Vej, at han vilde vise dem Opmærksomhed. Han var en saare gæstfri Mand, saå gerne Fest om sig. Men atter her var han saa væsensforskellig fra Tietgen. Med Tietgens Fester var det stadig ligesom paa Scenen, at den ene Side var aaben mod en lyttende Tilskuerskare, i hvert Fald en indbudt Presse. Hans Fester var Forestillinger, som blev givet ikke alene for at nydes af Gæsterne, men for at blænde. Blænde En eller Anden, blænde denne eller hin Kreds, blænde det referatlæsende Publikum. Glückstadt foretrak ved en Fest det mere *intime* Præg, og dette bundede dybt i hans Væsen: han besad i udpræget Grad *Hjerte og Gemyt*.

„For Fattigfolk og Nødlidende“, skriver en norsk Hjemmelsmand om hans Færd i Christiania-Aarene, „nærede Glückstadt stor Kærlighed og Godhed. Saaledes købte han bl. a. hver Lørdag Dampkøkken-Billetter, som uddeltes til alle, der bad derom. En Gang hændte det, at Politimesteren mente at burde hævde Forordningen mod Betleri saaledes, at han en Lørdag lod postere Politi uden for alle de Lejligheder, hvor man vidste, der blev uddelt noget. Saaledes dukkede der da ogsaa pludselig to Konstabler op uden for Glückstadt & Co., medens flere gamle fattige Koner netop var inde for at faa deres Spisebilletter. Glückstadt blev ærgerlig: „Hvad skal dog Politimesteren blande sig i, om jeg vil give mine Penge bort?“ — og han lod

derpaa Konerne gaa gennem Kontorerne og ad Bagvejen, saa at de blev sluppet ud i Porten, der vendte ud til Toldbodgade, og derved slap de bort lige for Næsen af Politiet.“

Det var et lille Træk fra hans unge Dage; med en Natur som Glückstadts, siger det sig selv, blev han, efterhaanden som Aarene gik, og han fik mere og mere at raade over, stedse mere og mere rundhaandet i sin Godgørenhed. Den var ham baade en Hjertesag og en kær Pligt.

Og Pligtmenneske var han først og sidst, pligttro, pligtivrig. At gøre sin Pligt fandt han hverken besværligt eller fortrædeligt, det var ham en naturlig Ting, voldte ham Tilfredsstillelse, vederkvægede hans Sind og Sjæl. Var ham endog en religiøs Trang: han har sikkert aldrig spildt et Minut paa Tanken om, at Etik og Religion ikke begrebsmæssigt dækker hinanden — for hans sunde Instinkt faldt de i hvert Fald praktisk fuldkommen sammen.

Glückstadt var en *from* Mand, som vidste at føje sig i Forsynets Villie. Man kunde maaske synes, at det var let nok for ham, men det er blot, naar man fæster Blikket paa Overfladen af hans Livsførelse. Glückstadt blev ligesaa lidt som andre Mennesker forskaanet for store Sorger, særlig mistede han sin Hustru forholdsvis tidligt (allerede 1895) — men dertil kom, hvad der er det væsentligste, at han af Fru Fortuna *aldrig fik noget til givendes*: det var maaske derfor, han som Storkorsridder af Dannebrog satte hende i sit Vaaben.*) Han maatte hele sit Liv igennem *arbejde sig til alt*: Fremgang, Vinding,

---

*) Den paagældende Figur findes oprindelig i Staden Glückstadts Vaaben, og det er selvfølgelig intet rent Tilfælde, at den genfindes her.

Anseelse, Indflydelse, personlig Rigdom og Hæder. Ved hans ydre Fremtræden var der intet blændende, han havde ikke Veltalenhedens store Gave, ikke det rent umiddelbare Herredømme over Medmennesker — og han havde heller ikke det glimrende, det enestaaende, det eventyrlige Held, som af og til begunstigede Tietgen, saa han stundom for Alvor troede, at han stod i et særligt Forhold til Guddommen, at han var som Per Gynt „separat beskyttet“. I Glückstadts Skød blev der kastet Chancer, vel, han udnyttede dem — andre Chancer maatte han gribe i Flugten, vel, han greb dem! Han fik af og til Medbør, vel, han var da ogsaa altid sejlklar — stadig var hans *egen* Indsats af Flid, Paapasselighed, Evners og Villies Anspændelse, Ihærdighed og Aarvaagenhed den største. Blev det afgørende i hans Livs Forløb. For saa vidt var han i Ordets alleregentligste Forstand *selfmade*.

Han blev sin egen Lykkes Smed, fordi han aldrig trættedes, men netop stedse søgte — *Gentagelsen*.

„Gentagelsen er Virkeligheden, og Tilværelsens Alvor. Den, der vil Gentagelsen, han er modnet i Alvor. Den, der vil Gentagelsen, han er en Mand, og jo fyndigere han har vidst at gøre sig den klar, desto dybere Menneske er han. Men den, der ikke fatter, at Livet er en Gentagelse, og at dette er Livets Skønhed, han har dømt sig selv; thi Haabet er en vinkende Frugt, der ikke mætter, Erindringen er en kummerlig Tærepønge, der ikke mætter, men Gentagelsen er det daglige Brød, der mætter med Velsignelse. Den, der har valgt Gentagelsen, han lever. Han render ikke som en Dreng efter Sommerfugle, eller staaer paa Tærne for at kigge efter Verdens Herligheder;

han sidder heller ej som en gammel Kone og spinder paa Erindrings Rok; men han gaaer rolig sin Gang, glad ved Gentagelsen. Thi Gentagelsen har ikke Haabets Uro, ikke Opdagelsens ængstende Eventyrlighed, men heller ikke Erindringens Vemod: den har Øjeblikkets stadige Sikkerhed. — —“

Saaledes var just Isak Glückstadt i sin Gerning — modnet i Alvor havde han valgt *Gentagelsen*, glad ved den gik han sin rolige Gang, fra Hjemmet til Banken, fra Banken til Hjemmet, Hverdag efter Hverdag den samme Gang og dog stedse for ham lige ny: han havde Øjeblikkets stadige Sikkerhed.

*   *   *

Sans for Øjeblikket er Sans for at kunne *leve*. Fortiden og Fremtiden eksisterer jo slet ikke, kun Øjeblikket eksisterer, og den, der ikke formaar at leve i Nuet, med Nuet, for ham er Livets Kunst overhovedet ikke blevet aabenbaret. Men for den, hvem det falder naturligt, ligger Glæden højt i Luften som Lyset en Sommerdag.

Glückstadt kunde netop dette: nyde Øjeblikkets Gammen. Han havde ikke alene Hjerte, men ogsaa *Gemyt*. Hvor godt kunde han ikke lide en rask Spøg, et muntert Indfald, en morsom Bemærkning, et kvikt Svar, en pudsig Anekdote, en vel turneret Vittighed. Selv midt op i Dagens Gerning under den alvorligste Konference, hvor han skærpede alle Evner som Forretningsmand, kunde han særdeles vel bevæges til et Øjeblik at glemme alle andre Baand for at trække paa Smilebaandet. At finde ind til hans *Gemyt* bag hans tilknappede, ret ofte

lidt køligt reserverede Væremaade var just ikke altid lige let, blot at erkende dets Tilstedeværelse kunde maaske være vanskelig nok. Men saa snart man kunde afvinde ham Smilet, røbede det ham.

Som det saa rigtigt er blevet sagt, er alt, hvad der kaldes Alvor, langt fra Alvor: der er meget, som kun er mørk Forstemthed, et besværet Hjertes Fortrædelighed, et Sinds Forbitrelse, der anklager sin Skæbne, en daarlig og taabelig Travlhed. Kun den Alvor er ægte, som til enhver Tid tør underkaste sig Spøgens Prøve. Saadan var just Glückstads Alvor. Derfor havde han ogsaa dette Smil, som formilder — et Smil, som det derfor vel var værd at have Held til at aflokke ham, thi det betød, at Døren til hans Hjertekammer var sprunget paa Klem. Just derfor maaske var tillige hans Smil saa vindende — helt ofte har det i hvert Fald charmeret selv en Modstander.

Af og til, en sjælden Gang, kunde dette Smil endog være skalkagtigt. Og at le hjerteligt havde han ogsaa Gave til, men da skulde han helst være blandt sine egne, i hvert Fald blandt Mennesker, overfor hvem han følte sig tryk. Han kunde selv være overordentlig jovial, elskede Glæden for dens egen Skyld, kunde ej alene berede Andre Morskab, men helt prægtigt more sig selv.

I Alt iagttog han dog Maadehold, overskred aldrig nogen-
sinde sømmelig Anstands Grænser. Han fulgte overhovedet i al sin Færd *Middelvejen* — og se, den viste sig for ham at være gylden.

* * *

MANDEN

den Ene faa til Vaabenmærke en heraldisk Løve, hvis Kløer omfatter et Kirkespir som Norges Løve en Hellebard — men den Anden: et blomstrende Frugttræ!

Et Træ af den Slags, som Hesperiderne vogtede, et Træ, som bærer gyldne Æbler, naar Tidens Fylde kommer, men som her paa Borgtapetet ses i sin fejreste Vaarpragt — —

„Æbleblomsten hvid og vakker — breder over dig sit Tjæld.“

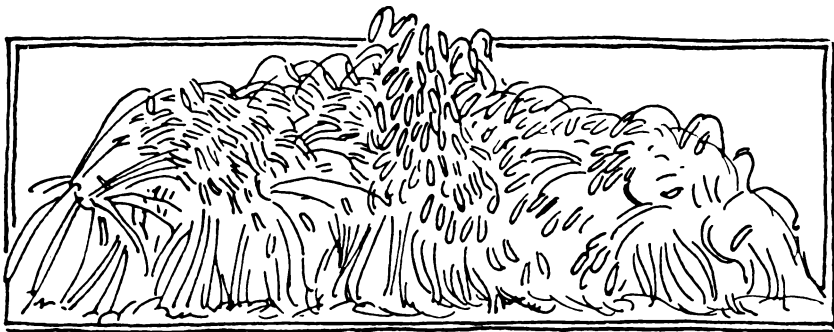

A decorative border with four floral corner motifs. Each motif consists of a stem with several leaves and a small flower, arranged in a corner pattern. The border is a simple black line.

HVAD INDAD VANDTES

GODT for Landmandsbanken, at den har en Stiftelses-historie fuld af Eventyrlighed og Spænding — en Historie, som fortæller sig selv, eller bare behøver at gives for at virke ved sit Indhold — godt for Krønikeskriveren, godt for Læserne af et Skrift som dette! Thi hvad derefter skal berettes er vel lærerigt og nyttigt, men tungt af Tal og tørt af Brist paa dramatisk Omskiftelighed. En statistisk Paavisning har vel altid sit uomtvistelige Værd, kan paaregne den Kyn-diges Opmærksomhed, endog efter Omstændighederne vække hans Forbavselse og Beundring; men den *taler* ikke til Ind-bildningskraften, nærer ikke Sindet, fanger ikke umiddelbart Interessen. I alt Fald ikke som en virkelig Fortælling, en Skil- dring af Begivenheder, hvad Børn kalder en „Historie“ — en rigtig Historie med Hoved og Hale, en Historie, hvori der sker Noget, og *Noget*, som adskiller den fra alle andre Historier — indeholder hvad Poul Heyse med Henblik paa Boccaccios For- tælling om Federigho degli Alberighi kalder „Falken“.

Der er i Paillerons bekendte lille Enakter „Gnisten“ en be- rømmelig Scene mellem Hovedpersonerne, der begynder som en Leg for at vække den unge Piges Jalousi, men ender som

den dybeste Alvor, fordi begge rives med af den „Komodie“, de skal spille, og i Stedet for spiller Hovedscenen i deres eget Livs Drama. Hvad denne Scene er i Paillerons Stykke eller „Falken“ i Poul Heyses Noveller eller hin Svajning i Legemets Hovedlinie, hvorved selv hos det mest drengagtig-moderne Pigebarn det „evig-kvindelige“ røber sig — — det er just det, som Glückstadts Tilstedekomst betyder i Landmandsbankens Saga. Denne begynder med S sammensværgelse, Overrumplinger, Teaterkup, Splid og Strid, Tvedragt og Forvirring — og saa med eet afløses alt dette af Fashed, Ro, Orden, Klarhed, *Fremgang*. Og fra dette Tidspunkt har Landmandsbanken i en lang Aarrække kun en god og nyttig Samfundsinstitutions rolige og naturlige Udvikling, hvori de enkelte Aar betegner de fremadskridende Stadier. Der *sker intet* i den ubehagelige Betydning, hvori den sensationslystne Læser tager Ordet „sker“, naar han griber sit Morgenblad og kort efter skuffet erklærer: „der er ikke noget i Avisen i Dag“. Der kom da ej heller Aar ud og Aar ind til at staa noget alarmerende om Landmandsbanken udi samme Aviser, den *voksede* bare — og er der noget stillere end Vækst?

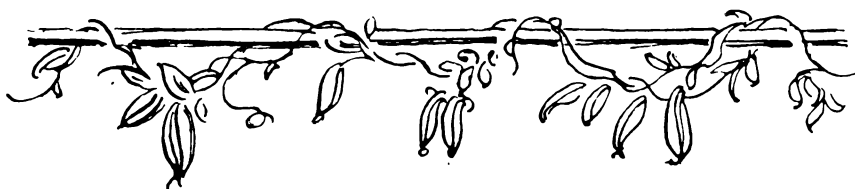
De følgende Blade kan da intet berette om en bevæget, omvekslende Tilværelse, et Liv fuldt af Storme og sælsomme Hændelser, af overstandne Farer og rystende Begivenheder. End ikke om larmende Generalforsamlinger og hidsig Bladpolemik. Den store Jordbævnng i Privatbankens Historie — „den stora Brytning inom Stockholms Enskilda Bank“, som førte til Danelsen af den svenske Handelsbank — det dramatiske Styrelses-Skifte Marts 1888 i den sidstnævnte Institutions Historie —

HVAD INDAD VANDTES

mangler der her et Sidestykke til. Har vel af og til Sot og Syge ogsaa truet Landmandsbanken, er Kuren hver Gang kommet indvortes fra: der behøvedes ikke fremmede Læger eller Udstedelse af offentlige Bulletiner om Patientens Befindende. Helbredelsen er sket i Stilhed ved Organismens egen, den iboende Sundhed.

Efter Glückstadts Tilstedekomst blev det Kildevæld, som højst var blevet en Bæk med sære Bugtninger, omsider bragt i et sikkert Flodleje. Fra nu af flyder den roligt videre og videre, stadig bredere og bredere, dybere og dybere, en vældig Strøm, som tilsidst kan bære en Flotille af store Foretagender frem paa sin Vej. Og aldrig siden er dens Løb blevet spærret af Bjerge, hindret af Klippeblokke, tvunget til at svinge og bugte sig i store Omveje. Tværtimod har den flydt roligt og majestætisk langs lave Bredder, gennem frugtbare Landskaber — en Danskens Vej til Ros og Magt!

SVAD der nys er sagt om den jævne og støtte Fremgang, den saa at sige uafbrudte Vækst, den i det hele rolige Fremadskriden, som var den naturlige Frugt og Følge af Glückstadts omsigtsfulde og forsigtige Ledelse, gælder især den første Periode af Bankforretningernes Udvikling, Aarene 1872—89.

Betegnende i saa Henseende er da ogsaa de Udtryk, hvormed i Regnskabsberetningerne for de nævnte Aar Bankens Virksomhed karakteriseres — Udtryk som „en god Fremgang“ (1873) — „jævnt tiltagende Forretning“ (1874) — „stadig god Fremgang“, „rolig Udvikling“ (1876) — „god Fremgang“ (1877) — „jævnt fremadskridende“ (1878) — „Aaret i det hele taget gunstigt“ (1879) — „Banken har kunnet udvide sine Forretninger“ (1880) — „det ret tilfredsstillende Resultat skyldes udelukkende den tiltagende Omsætning i Bankens daglige Virksomhed“ (1881) — „i det forløbne Aar har Bankens Forretninger været fremadgaende i næsten alle Brancher“ (1883) — „Forretningen i Banken voksende“ (1884) — „betydelig Fremgang“ (1885) — „Aaret i al Almindelighed lønnende“ (1886) — „jævn Fremgang“ (1887 og 1889) — „et tilfredsstillende Resultat“ (1888).

Det er ikke alene det for Glückstadt ejendommelige Maadehold, hvem disse Vendinger har faldet naturlige, der ligger ogsaa i disse en objektiv ædruelig Vurdering af Bankens Virksomhed. Men for ret at forstaa dette maa man besinde sig paa, at Konjunkturerne indenfor denne Periode var stærkt omskiftelige, saa at der til Bankens nogenlunde jævne Udvikling ingenlunde svarede en lignende ubrudt Opgang i Landets økonomiske Liv. I de første Bankaar var Tiderne nærmest glimrende, men de afløstes af en haard Nedgangsperiode 1877—79, en forbigaaende Opblussen af Næringslivet først i Firserne, derefter atter en knugende Depressionstid — og først med 1888 begyndte Forholdene saa smaat at bedre sig. Under alt dette steg Bankens Totalbalance fra 13,2 Mill. Kr. i 1872 til 31,6 Mill. Kr. i 1876, trykkedes derpaa vel til 23,7 Mill. Kr. i 1878, men steg atter ustandseligt i de følgende Aar, indtil den kulminerede i 1886 med 101,7 Mill. Kr. og endnu efter det vanskelige Aar 1888 var 96,8 Mill. Kr.

Aarene 1890—93 var atter lunefulde og vanskelige for al dansk Bankvirksomhed at manøvrere igennem — men derpaa følger igen en ægte støt Glückstadt'sk Fremgangsperiode med en fra Aar til Aar uafbrudt Stigning: fra 89,8 Mill. Kr. i 1892 steg Totalbalancen til 312,2 Mill. Kr. i 1910, Glückstadts Dødsaar. Den aarlige Dividende var da samtidig fra $5\frac{1}{4}$ pCt. efterhaanden gaet op til 8 pCt., og Reserverne forøgede fra 2,5 Mill. Kr. til 10 Mill. Kr.

BANKEN aabnedes den 2. Januar 1872 i Schoustrups Ejendom, Amagertorv Nr. 6, under yderst beskedne, meget indskrænkede Forhold og med et faatalligt Personale. Allerede April Flyttedag henflyttedes Banken imidlertid til Koppels Ejendom, Ved Stranden Nr. 14, hvor den fandt *noget* bedre Lokaler. Lige fra først af havde man dog for Øje at skaffe Institutet sit eget Hus. I December 1871 havde man saaledes faaet Kig paa Studenterforeningens Bygning, og paa et Bankraadmøde den 18. s. M. blev Delegationen bemyndiget til at købe denne for højst 90.000 Rdl. — eller ogsaa den saakaldte Ancher'ske Gaard (altsaa den, som man i Foraaret 1872 lejede sig ind i) for højst 110.000 Rdl. Intet af disse Køb gik dog i Orden, hvorimod Glückstadt den 2. Marts fik Bemyndigelse til at købe Industriforeningens Gaard, Holmens Kanal Nr. 12. Heri fik man omsider indrettet virkelig passende og hensigtsmæssige Banklokaler, som blev færdige til Indflytning i Marts 1875.

Det er allerede tidligere omtalt, hvorledes den første Indbetaling paa Bankens Kapital var indgaaet i Efteraaret 1871 med 10 pCt. eller 600.000 Rdl. Fra 11. December s. A. indbetaltes derefter successivt de endvidere indkaldte 30 pCt.,

saaledes at der ved Udgangen af Maj 1872 endelig var indbetalt de 2,4 Mill. Rdl. (lig 4,8 Mill. Kr.), der udgjorde den Aktiekapital, hvormed Banken efter Bestemmelsen skulde arbejde.

Som allerede nævnt, indførte Banken straks det i Skotland og Sverige benyttede Laanesystem: *Kassekredit*en — Laan mod Kaution, der sluttes paa et Aar ad Gangen — og denne Laaneform, som i første Omgang navnlig kom Landbostanden tilgode, fandt overhovedet en saadan Indgang, at der ved Aarets Slutning paa denne Maade var udlaant henimod $\frac{3}{4}$ Mill. Rdl. (1.340.958 Kr.)

Allerede i dette det allerførste Driftsaar lykkedes det Glückstadt i Kraft af den faglige Indsigt, han medbragte, at faa arbejdet en efter Datidens Maalestok ret betydelig *Valutafortretning*, ligesom han ved de gode udenlandske Forbindelser, han straks vidste at knytte, fik skaffet en rigtig god Kommissions- og Inkassationsforretning. Endelig var Banken, ligeledes paa Glückstadts personlige Indsats, med til at overtage det norske $4\frac{1}{2}$ pCt.s Statslaan af 1872 paa $1\frac{1}{2}$ Mill. Speciesdaler med en Amortisationstid af 30 Aar sammen med Den norske Creditbank og Christiania Bank og Kreditkasse til en Kurs af $98\frac{1}{2}$ og 1 pCt.s Provision.

Iøvrigt blev Banken allerede i det første Aar bestormet fra alle Sider om at træde støttende til ved Starten af forskellige Aktieselskaber: Eksemplet fra Tyskland smittede, saa at der herhjemme i de 4 Aar 1871—74 i alt blev udbudt for 59 Mill. Rdl. Aktier og Partialobligationer, medens den gennemsnitlige aarlige Emission i den sidste Snes Aar kun havde udgjort

lidt over 1 Mill. Rdl. Særlig havde Privatbanken vænnet Folk til den Opfattelse, at Nydannelser paa Forretningslivets Omraade var en Banks fornemste Opgave.

Intet Under derfor, at da man nu i Landmandsbanken havde faaet et Konkurrenceforetagende, mente alle Aktieselskabs-Gründere og Projektmagere at have faaet et Kort mere paa Haanden. Fra Mænd af Typen: Etatsraad *Juel* og Overretsprokurator *Hein* kom der saaledes det ene Forslag efter det andet, og ret naturligt *gennem* Frederiksen, deriblandt en storartet Plan om Anlæg af en Jernbane fra Dragør til Amagerport og Vesterbro med et Spor til Københavns Banegaard samt af en Dampfærgehavn ved Dragør og en Dampfærgehavn ved Limhamn eller et Punkt mellem Limhamn og Malmø. Banen tænktes stærkt bygget som Stambanen i Jylland, og der skulde anskaffes to Dampfærger à 120.000 Rdl. Stykket. Banen skulde anlægges til Nytte og Bekvemmelighed for Amagers og Kristianshavns Beboere — hvis Antal da var ca. 30,000 —, medens Dampfærgen mellem Dragør og Limhamn overhovedet skulde lette Trafiken fra og til Sverige saavel af Passagerer som af Gods. Omkostningerne ved Anlægget ansloges til lidt over halvanden Million Rigsdaler. — I 1873 omformedes Planen saaledes, at Dampfærgeforbindelsen skulde henlægges til et Punkt i Svanemøllebugten, hvorfra Forbindelsesspor skulde føres til den sjællandske Jernbane. En Komite bestaaende af Professor Frederiksen, Ingeniørkaptajn Nyholm m. fl. henvendte sig i Februar 1873 til Landmandsbanken med Anmodning om at være den behjælpelig ved Dannelsen af et Aktieselskab til Sagens Gennemførelse.

Dernæst indkom der en Plan til Anlæg af en Jernbane mellem den nordsjællandske Jernbanes Skæring ved Lyngby Hovedlandevej og Kysten ud for Strandvejen, Nord for Østerbro. Der var ligeledes Tale om Bygning af Eshjergbanen — ja, Gedalia søgte endog at interessere Banken i Anlægget af en Jernbane fra Athos til Patras. Ligeledes vilde man have Banken med til at financiere Lammefjordens Tørlægning, til at støtte Fiskeriselskabet Vesterhavet, til at stifte et Droskekompani, til at anlægge en Klædefabrik og en Tapetfabrik, indrette et Kvægtorv ved Belvedere i Stedet for den hidtil saa primitive Trommesal samt flere andre Foretagender. Gennemgaaende stillede imidlertid Isak Glückstadt sig saa reserveret, ikke mindst overfor Jernbaneforetagenderne, at Banken enten straks gav pure Afslag eller opstillede saa strenge Betingelser, at Lysten forgik Starterne. Banken gik dog med til at financiere den af Professor Frederiksen og hans Broder Erhard Frederiksen dannede Roesukkerfabrik „Lolland“ samt til Klædefabriken ved Hellebæk og Papirfabriken ved Dalum. Men i hvor høj Grad Glückstadt for sit personlige Vedkommende strittede imod, fremgaar maaske bedst af det Brev, hvori han afviste Fiskeriselskabet „Vesterhavet“ med en Henvisning til „den Mistillid til Aktieforetagender, der for Tiden synes at være fremherskende“. Bogstavelig taget var paa Brevets Tidspunkt, 30. August 1872, Motiveringen just ikke særdeles træffende: i den følgende Tid helt op til 1875 blev der endnu stiftet en Række Aktieselskaber herhjemme; men Ytringen er et Vidnesbyrd om, at selv en forbigaaende Slappelse i Interessen for disse Nydannelser, som Glückstadt har ment paa det da-

værende Tidspunkt at kunne spore, var mere end nok til at vække hans Forsigtighed.

I god Samklang hermed faar han da ogsaa Delegationen den 10. Februar 1873 til at afslaa Medvirkningen til Oprettelsen af et større Handelsselskab paa Aktier under Henviſning til, „at denne Art af Forretninger ikke synes at egne sig for Banken“.

Det er denne sidste Betragtning, som aabenbart for Glückstadt i Aarene lige efter Bankens Stiftelse har været afgørende. Som det ovenfor er blevet paapeget, ansaa han heller ikke sin Banks Opgave for at bestaa i Starten af nye Foretagender: der var mere end nok at gøre ved at overtage den Bankforretning, som Landet over tiltrængtes med allerede bestaaende Firmaer og selvstændige Næringsdrivende. Og i Overensstemmelse hermed interesserede han sig straks levende for at skaffe Banken *Filialer* rundt om paa passende Steder i Danmark.

Oprettelsen af Filialer var jo netop ogsaa *Idéen* i Frederiksens oprindelige Plan til Landmandsbanken. Grüner havde imidlertid grebet Sagen meget upraktisk an ved allerede under 6. November 1871 at lade indrykke et Avertissement rundt om i Landets Blade af følgende Indhold: „Forinden der tages Bestemmelse om Oprettelse af Filialer og Agenturer, vil det være af Interesse for Banken at komme til Kundskab om, hvilke Banker og Sparekasser i Provinserne der maatte ønske at træde i Forbindelse med Landmandsbanken — Henvendelse sker til Undertegnede med Angivelse af, paa hvilken Maade de har tænkt sig en slig Forbindelse.“ Grüner havde da ogsaa maattet høre meget ilde for denne Naivitet — nu tog imidler-

tid Glückstadt fat paa rent praktisk Vis. Allerede i Maanederne Marts, April og Maj fik han oprettet Filialer i *Nyborg*, *Helsingør*, *Kolding* og *Vejle* samt Kontorer med mere indskrænket Virksomhed i *Holbæk* og de 3 *Nykøbing'er*.

Allerede før Bankens Stiftelse havde Frederiksen og Gedalia givet *Svendborg* Amts Landbo-Sparekasse i *Nyborg* Tilsagn om paa en eller anden Maade at komme til at virke som en Filial af den nye Bank. Formanden for Sparekassen, Landstingsmand *N. Hansen*, Oure, i Forening med Branddirektør *I. Jensen*, deltog ogsaa i de Møder, hvorved Banken stiftedes og Bankraadet valgtes. Oprindelig laa Sagen saaledes, at Sparekassen Gang paa Gang af Forretningsdrivende i *Nyborg* og Omegn var blevet opfordret til at drive selvstændige Bankforretninger og alt var i Færd med at optage denne Virksomhed — man erindre, at det var før Sparekasseloven af 1880. Saa kom imidlertid Stiftelsen af Landmandsbanken, og man greb da med Glæde Tilbudet om at faa et Arrangement truffet med denne. Da nu Grüner fremkom med sin ovennævnte Opfordring i Bladene, fandt Sparekassens Bestyrelse sig udtrykkelig foranlediget til under 12. November 1871 at meddele Bankraadet, at det ikke var under Hensyn hertil, men i Kontinuation af, hvad der tidligere var sket, at den nu rettede en indstændig Anmodning til Banken om Oprettelse af en Filial i *Nyborg*. Den Plan, som ovennævnte *I. Jensen* havde udkastet for Frederiksen allerede i Oktober, var, at Sparekassen ligefrem opløstes og etableredes som Landmandsbankens Hovedfilial for *Fyn* med Agenturer paa forskellige Steder. — I Stedet for fandt Glückstadt det imidlertid hensigtsmæssigt at etablere en egentlig Filial af

Banken, en „Afdeling“, som Navnet blev, i Nyborg, og det var denne, som først af Bankens Filialer traadte i Virksomhed.

Den 2. April 1872 indkom fra *Horsens* en af henved 60 Næringsdrivende, hvoriblandt Byens største, undertegnet Opfordring til Banken om at oprette en Filial i denne jyske Fjordstad. Dette Ønske lod sig imidlertid foreløbig ikke opfylde.

Det samme gjaldt *Thisted*. Allerede i Slutningen af Marts havde Glückstadt sin Opmærksomhed henvendt paa Overtagelsen af Disconto-, Laane- og Sparebanken i Thisted for paa denne Maade at skaffe Landmandsbanken en Filial i de velhavende og frugtbare Egne langs Limfjorden, der hidtil havde søgt til den nævnte Bank forgæves, fordi den ikke kunde skaffe Penge uden paa altfor kostbare Vilkaar.

Omstændighederne føjede sig saaledes, at der endnu skulde hengaa mange Aar, inden denne Plan realiseredes.

* * *

Dannelsen af *Hypothekafdelingen* blev først forsinket derved, at man maatte vente paa Loven, og efter dennes Vedtagelse i Rigsdagen paany omforme Vedtægterne i Overensstemmelse hermed. Først fra Maj 1872 kunde Bankens Hypothekafdeling træde i Virksomhed, og først i Løbet af 1873 afsattes der efterhaanden 4¹/₂ Procents Hypothekobligationer for en samlet Sum af 2.009.400 Rdl. Efter den vedtagne Plan skulde de efter Lodtrækning tilbagebetales med 110 Rdl. for hver 100 Rdl.s Paalydende.

Ganske naturligt kom man ved denne Afdelings Aabning ind paa Spørgsmaalet om Ansættelsen af en ny Direktør, der særlig

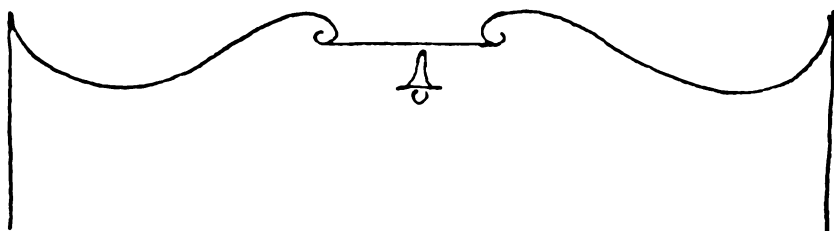
HVAD INDAD VANDTES

skulde varetage denne Del af Bankens Virksomhed. Paa et Møde den 17. Juni 1872 faldt ved det endelige Valg 7 Stemmer paa det daværende Medlem af Bankraadet, Kommerceraad *Friehling*, og 7 Stemmer paa cand. jur. *Harhoff*, hvis Kandidatur blev fremført af Grüner, som kendte ham fra sin egen Egn: Harhoff var nemlig Søn af Borgmesteren i Ringsted, var 1867 blevet Herredsfuldmægtig sammesteds og 1871 Direktør for Sparekassen for Ringsted og Omegn.

Da altsaa Stemmerne stod lige, ansaas *Friehling* som den ældste for valgt. Han afslog imidlertid at modtage Valget, hvorefter det gik om. Den 13. Juli valgte Bankraadet definitivt Harhoff til Direktør med 11 Stemmer — men paa et Eftermiddagsmøde samme Dag vedtoges det enstemmigt ogsaa at vælge *Friehling* til Glückstadts Meddirektør, saaledes at forstaa, at hans Virksomhed først og fremmest skulde falde i Vekselsafdelingen, hvor man haabede at kunne udnytte hans omfattende personlige Kendskab til Landets, særlig Hovedstadens Forretningsverden.

Dette Haab blev da ej heller nogensinde skuffet, end ikke, da Bankens Kundekreds efterhaanden voksede sig saa stor, at Enkeltmands Personkendskab ikke længer paa nogen Maade kunde slaa til.

DET store Kriseaar 1873 berørte kun Danmark i ringe Grad, men Diskontoen steg dog i Aarets Løb efterhaanden fra 4—4½ til 6—6½ pCt. (10. November — 17. December). I Januar 1874 kom den imidlertid ned til 4½—5 pCt., den 25. Februar til 4—4½ pCt., og efter en forbigaaende Stigning naaede den endog den 22. Juli ned i 3½—4 pCt. Først i Efteraaret strammedes efterhaanden Pengemarkedet. Landmandsbanken overtog og afsatte i dette Aar (1874) 1.500.000 Kr. 5 Procents Gøteborg Kommune-Obligationer og 600.000 Kr. 5 Procents Helsingborg Kommune-Obligationer, hvorhos den deltog i Overtagelsen af et svensk 4 pCt.s Statslaan og et norsk 4½ pCt.s Statslaan.

I 1875 aabnede Banken Publikum Adgang til at deponere Penge paa længere Tidsrum og med en højere Rente end den sædvanlige, nemlig paa 6 Maaneders Opsigelse til 4½ pCt. og paa 12 Maaneders Opsigelse henholdsvis fra 1—4 Aar til 4½ pCt. p. a.

Herhjemme blev man egentlig først i 1875 klar over, at det bar mod *daarlige Tider*. I Bankens Beretning for det nævnte Aar hedder det da ogsaa betegnende: „Tidsforholdene har gjort

det tilraadeligt at vise stor Varsomhed i Henseende til de Forretninger, hvorpaa man indlader sig“. Især formindskedes Landets Beholdning af udenlandske Valutaer paafaldende. Eksempelvis var Landmandsbankens Beholdning af Reichsmark 1. Januar 1875 ca. 182.000, men 31. December s. A. kun 41.000. Paa samme Maade gik Beholdningen af norske Specier ned fra 148.000 til 74,000, af Sterling fra 10.000 til 4.000, alt angivet i runde Tal. Navnlig ved Midten af Aaret herskede der overhovedet i de københavnske Banker stor Mangel paa udenlandske Fordringer, og naar Nationalbanken den 28. Juni forhøjede sin Diskonto fra 5—5½ til 5½—6 pCt., var dette da ogsaa paa et for en slig Opgang ganske usædvanligt Tidspunkt — umiddelbart efter vedtog Direktionen endog at kræve ½ pCt. over almindelig Diskonto ved Fornyelse af Veksler. I Overensstemmelse med Situationen afslog Landmandsbanken i Højsommeren hele Rækker af Laanebegæringer — ja, i et enkelt Tilfælde, hvor den ansøgte Kredit bevilgedes, hedder det endog karakteristisk nok i Delegationsprotokollen: „Dog henledes Opmærksomheden paa, at naar Penge er knappe, nægtes Kredit, hvor fin Sikkerheden saa end maatte være.“

Da Konjunktur nedgangen føleligt fortsattes i 1876, yderligere skærpet af dette Aars overordentlig ringe Høst, søgte Banken — som det betegnende hedder i dens Beretning for nævnte Aar — „paa en rolig Maade at udvikle de *almindelige* Bankforretninger, medens den paa Grund af de mindre gode Forhold paa Pengemarkedet indskrænkede saadanne Forretninger, som kunde binde dens Midler for længere Tid“. Glückstadt fulgte altsaa som Program at holde sig *Likviditeten* af

Bankens Midler skarpt for Øje. Endvidere henlagdes over 100.000 Kr. til en Delcredere-Konto for at imødegaa Tab, der faldt paa Forretningen i 1876, men først senere kunde opgøres.

I Aarets Slutning indtraadte den Krise i Industribanken, hvorved denne mistede Halvdelen af sin Aktiekapital, ligesom ogsaa Aalborg Diskonto-, Laan- og Sparebank kom i Vanskeligheder, saaledes at begge Instituter maatte ty til Nationalbankens Hjælp. Som Følge af Aarets mislykkede Høst kom *Landbrugerne* i Pengetrang. Dette gik atter ud over en Mængde Sparekasser, som havde bundet deres Midler for stærkt og nu blev tvungne til i stort Omfang at opsigte Laan hos deres Landbo-kunder paa et for disse altsaa højst ubelejligt Tidspunkt. Det hele Erhvervsliv herhjemme fik under disse Omstændigheder i 1877 en svær Rystelse — og naturligvis afspejlede dette sig særlig i Børspapireernes Kurser, og for disses Vedkommende da atter i Aktiekurserne. Landmandsbank-Aktier, som endnu i Maj 1873 havde været noteret i 103 pCt., kom nu helt ned i 79 pCt. Det samlede Kursværditab fra 1875 til 1878 for de paa Københavns Børs noterede Aktier udgjorde over en Fjerdedel af Aktiernes Værdi i 1875. Under Presset af den fra alle Sider voksende Pengetrang strammedes Pengemarkedet efterhaanden saa stærkt, at Diskontoen i Efteraaret 1877 (15. Oktober) kom op i $6\frac{1}{2}$ —7 pCt.

Til Trods for den store Forsigtighed, hvormed Glückstadt under disse Forhold ledede Banken, kunde Tab ikke undgaas: der blev paa Regnskabet for 1877 afskrevet 117,000 Kr., hvoraf dog det meste havdes i Behold fra 1876 (jfr. ovenfor). Endvidere maatte der afskrives ca. 92,000 Kr. paa Aktier i

Hellebæk Fabrikker, hvorefter Beholdningen af disse Aktier blev bogført til en Kurs af 25 pCt. Paa Fondsbeholdningen maatte der ligeledes paa Grund af Nedgangen i Kurserne afskrives ca. 130.000 Kr. De Frederiksen'ske Engagementer førte desuden til Overtagelse af nogle Landsteder, ligesom Landmandsbanken i Forening med en anden Bank for Tilgodehavende i Fabrikken „Lolland“, som var sikret ved 1ste Prioritets Partialobligationer i Fabrikken, derunder 3 Forpagtninger, maatte lade sit Pant udlægge, sælge den ene Forpagtning, medens Resten af Gælden blev overtaget af et Selskab, der erholdt Fabrikken med tilbageværende to Forpagtninger overdragen og til Gengæld paatog sig at forrente og afdrage Prioritetsskylden.

Skønt den almindelige økonomiske Situation herhjemme noget bedredes i 1878, var dog endnu Stillingens Vanskeligheder saa store, at man vel forstaar, naar det i Bankens Beretning for det paagældende Aar hedder, at man „som Følge af de usikre Forhold ikke har været tilbøjelig til selv at bidrage til en Forøgelse af Omsætningerne“. Af Aarets Overskud henlagdes paany en Sum af 120.000 Kr. til Delcredere-Kontoen — men af de i Aarets Løb herhjemme og i Udlandet forefaldende Fallitter var dog iøvrigt Banken saa at sige uberørt. Som det jævnlig gaar — de allerseneste Tider har atter givet en glimrende Bekræftelse paa denne gamle Regel — fulgte der med den stærke Kursnedgang paa Aktier en forholdsvist god Efterspørgsel efter solide rentebærende Papirer, hvorved Banken fik en glat Afsætning af sine Hypothekobligationer.

Denne Efterspørgsel fortsattes i det følgende Aar 1879, hvori der som Følge af den almindelige Stilstand i Forretnings-

livet indtraadte en vis *Pengerigelighed*, som holdt sig Aaret ud og de tvende følgende Aar. Den hjemlige Diskonto gik 27. Maj 1879 ned fra 4—4½ pCt. til 3½—4 pCt. og var i den følgende Tid (1879—81) som oftest nede i 3—3½ pCt. Pengene strømmede til Bankerne, for Landmandsbankens Vedkommende særlig til dens Sparekasseafdeling. I 1875—76 havde Sparekasseindskudene udgjort ca. 8 Mill. Kr. — de steg nu til:

1879	—	15,6	Mill.	Kr.
1880	—	23,1	„	„
1881	—	31,8	„	„

Som Følge af den lave Diskonto var det vanskeligt til enhver Tid at anvende den stærke Pengetilgang med Fordel, men den havde den gode Side, at den gav Banken Anledning til at deltage i lønnende, sikre Laaneforretninger — saaledes 1879 i 4 Procents Københavns Kommune-Laan, 5 Procents Kristiania Kommune-Laan og 4½ Procents Norske Hypothekbank-Laan. Alle disse Obligationer afvikledes paa en Ubetydelighed nær i Aarets Løb paa en for Banken tilfredsstillende Maade. Desuden var der saa kraftigt Begær efter Bankens egne Hypothekobligationer, at Afdelingen kun med Vanskelighed kunde tilfredsstille Efterspørgslen, uagtet der samtidig var mere end Ansøgninger nok efter Prioritetslaan. Gennemgaaende blev under disse Forhold Aaret særdeles gunstigt for Banken.

1880 havde en lignende Karakter: Bankens Egenbeholdning af fremmede Obligationer forøgedes med 1 Mill. Kr. og voksede derved til 7,4 Mill. Kr., som gav Banken en god Rente i Forhold til den noterede Diskonto og derved væsentlig bidrog til

at forøge Aarets Overskud. Banken deltog i Norges Hypothek-banks $4\frac{1}{2}$ pCt.s Laan af 1880 samt foruden et Kristiania Kommune-Laan i første Del af Stockholms store 4 pCt.s Kommune-Laan af 1880. For dette Aars Vedkommende var det udstedte Obligationsbeløb 4,6 Mill. Kr., som Banken i Forening med L. Behrens & Söhne overtog til Kurs $92\frac{1}{2}$. Men overhovedet kunde Banken i 1880 udvide sin Forretning paa næsten alle Omraader af sin Virksomhed, ikke mindst som Følge af en jævnt tiltagende Kundekreds.

Ligeledes i 1881 var det til Tider vanskeligt med Fordel at anbringe de store Kapitaler, der i Aarets Løb tilflød Banken: den til Forrentning i samme indsatte Kapital udgjorde ved Aarets Udgang 38,6 Mill. Kr. mod 29,7 Mill. Kr. ved Udgangen af 1880. Som det plejer at gaa, naar der i længere Tid har ophobet sig store disponible Midler i Bankerne, og disse som Følge deraf efterhaanden kommer i større og større Trang for frugtbar Pengeanbringelse, vaagner Foretagelseslysten i Samfundet, og i de rørte Vande gaar driftige Folk paa Fiskefangst. Med sin stærkt voksende Befolkning var København indtraadt i et Stadium, hvor den til en vis Grad kunde leve af sin egen Vækst: der behøvedes blot at sætte Byggeforetagender i Gang, den stigende Efterspørgsel efter Boliger skulde nok gøre dem lønnende. Voldenes Nedrivning havde skaffet nye Byggegrunde i Mængde, nu begyndte der en stærk Spekulation i disse, og nye Staddele voksede i de nærmest følgende Aar hastigt op. Samtidig omdannedes i den gamle By det ene Hus efter det andet til Forretningsbygning — vi træder nu ind i den Periode, hvor Strøgfærdslen Gang paa Gang blev tvunget

ud paa Kørebanen af Plankeværker om de Huse, som var under Ombygning. „Svært, som de bygger Façader“, siger særdeles betegnende Hovedpersonen i Herman Bangs „Stuk“, og profetisk svarer hans Ledsager: „Vi kalker vore Grave“. Ikke ueffent tales der i dette Værk om, hvorledes Tidens Fornemelse var, at der „blev gravet Guld ud af de gamle Volde“, og at „Interessen“ var „for Farver, Gips-Gesimser og Snørkler paa Dørene“ — da Konferensraad Hein, Bogens Bankmatador, indvier „Viktoria“-Etablissementet, udbringer han med en Stemme, som havde „noget af den halvdæmpede og hemmelighedsfulde Klang, der beruste Generalforsamlingerne“, et Leve for „det rige, store Fremtidens København, der brød Voldene ned for at bygge paa ny Jord!“

Stemningen i hine Aar er heri gengivet ganske virkningsfuldt, men naar iøvrigt den nysnævnte Person i „Stuk“, Konferensraad Hein, nærmest synes at være tegnet efter Tietgen som Model, saa kunde Digteren for saa vidt ligesaa gerne have brugt Glückstadt, som det var denne, der i 1881—82 financierede Dagmarteatret, hvis første Skæbne i mangt og meget minder om „Victoria“-Etablissementet. Det begyndte netop med, at i Efteraaret 1881 bevilgede Landmandsbanken den bekendte Byggespekulant, Snedkermester *Hans Hansen* — hvis *nom de guerre* blev „Hellig-Hansen“ — en betydelig Kredit til Opførelsen af Dagmarkkomplekset i Jernbanegade. Hans Hansen var en Haandværksmand af den gode gamle Type, som selv op i Aarene stadig nynnede videre paa sin Sang ved Høvlebænken — ikke vilde det have været underligt, om hans Yndlingsviser havde været: „Vi Haandværkssvende, vi Haandværkssvende,

vi arbejder kun for det rødeste Guld“. Da han var blevet Snedkermester, tog han sin „Tjans“ med en vis naiv Dumdristighed. Den uanseelige, lidt kejtede Mand var langt fra en førende, endnu mindre en forførende Personlighed, men ved den Maade, hvorpaa han kunde beruse sig i store Planer om Marmorpuds og Forgyldning, viste han alligevel at have *le diable au corps* — Tidens Byggedjævel havde besat ham! Da Landmandsbanken rakte ham en Finger, tog han hele Haanden. Ganske vist fik Banken Sikkerhed i al Jord og Grund, alt Mur- og Nagelfast m. m., men et Teater er nu en Gang ikke noget almindeligt Bankpant.

Det var under de daværende Omstændigheder ikke unaturligt, at Landmandsbanken blev fristet ind paa at binde en Del Midler i Tidens livlige Byggevirksomhed. Derimod fandt Direktionen i 1881 ingen Anledning til at deltage i nogen større udenlandsk Laaneforretning med Undtagelse af, at Banken i Forening med L. Behrens & Söhne overtog en ny Post paa en halv Million Kr. af Stockholms 4 Procents Kommune-Laan til Kurs 91 $\frac{1}{3}$, hvorhos samtidig af det Beløb, som af 1880-Laanet skulde udbydes i 1882, ialt 2 Mill. Kr., Halvdelen overtoges til Kurs 92 mod Option for den anden Halvdel. Naar Glückstadt trykkede Overtagelseskursen for disse Obligationer, var denne Forsigtighed vel begrundet. Selv om mange Tegn i 1880—81 tydede paa, at Verden stod overfor en varig Opgangsperiode, viste Spekulationskrisen i Paris Januar 1882 noksom, hvor svigefuldt et Grundlag den begyndende Bedring afgav for en saa vældig Børshausse som den, man i Seinestaden havde bygget op under *Union Générale's* Ledelse. Da den For-

cering af Konjunktoren, man ligesaavel i Tyskland og England som i Frankrig havde forsøgt, førte til en Diskontostigning i Efteraaret 1881 til 5 pCt. i London og Paris og endog $5\frac{1}{2}$ pCt. i Berlin (medens man herhjemme samtidig kun behøvede at gaa fra $3-3\frac{1}{2}$ pCt. til $3\frac{1}{2}-4$ pCt.), blev da ogsaa Afsætningen af nordiske Obligationer straks vanskelig i Tyskland, og det var saaledes med Følge, at Glückstadt viste stor Forsigtighed overfor Stockholms Kommune, saa meget mere som den oprindelige til Kurs $92\frac{1}{2}$ overtagne Del af samme Laan endnu langt fra var helt realiseret.

I dette Aar iværksatte Bankens Hypothekafdeling den Forandring i sine Udlaansvilkaar, at det aarlige Omkostningsbidrag af $\frac{1}{2}$ pCt. i Stedet for som tidligere at beregnes i Forhold til den oprindelige Laanesum nu ligesom den aarlige Rente $4\frac{1}{3}$ pCt. sattes i Forhold til de Beløb, Restgælden til enhver Tid androg, hvoraf Følgen altsaa blev, at Amortisationstiden ikke uvæsentligt forkortedes.

Atter i 1881 var Høsten ringe, og ligesom den daarlige Høst i 1876 indledede den en *Depressionsperiode* med stadig dalende Priser, Forretningsstilstand og relativ Kapitalknaphed.

Under Glückstadts Ledelse gik imidlertid Banken stadig frem. I 1882 udnyttede han det stigende Begær efter Penge til den højere Diskonto — for egen Regning overtog Banken et af Helsingborg Kommune garanteret 5 pCt.s Konverteringslaan paa 800.000 Kr. til Helsingborg-Hessleholm Jernbanelovselskab samt 750.000 Kr. $4\frac{1}{3}$ pCt.s Ystad Kommuneobligationer.

I Regnskabet for Aaret fandtes for første Gang opført en *Pensions- og Understøttelsesfond*, grundlagt ved opsparet

Tantième og senere forøget ved paaløbende Renter samt siden 1877 ved en aarlig Henlæggelse af 4.000 Kr. hjemlet i hvert Aars Lønningsvedtægt. Kontoen opgjordes derefter til 32.906 Kr. 29 Øre.

I 1883 deltog Banken i Forening med udenlandske Firmaer i et norsk statsgaranteret $4\frac{1}{2}$ pCt.s Jernbanelaan paa $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Kurs 93. For at tilfredsstille den voksende Efterspørgsel efter Laanekapital, reducerede Banken i Aarets Løb sin Obligationsbeholdning fra ca. 11 Mill. Kr. til 6,4 Mill. Kr. Af det Stockholmske Kommunelaan af 1880 overtog Landmandsbankens Konsortium i dette Aar et Beløb af 3 Mill. Kr., ligesom i 1884 Restbeløbet, der denne Gang solgtes straks ved Fremlæggelsen. Samme Aar deltog endvidere Banken i Overtagelsen af et 4 pCt.s Laan paa ca. 10 Mill. Kr. udstedt af Kongeriget Norges Hypothekbank, hvoraf ligeledes Størstedelen kunde afhændes straks.

Landet var overhovedet nu indtraadt i den Periode, som kendetegnedes af stadige Salg for dansk Regning af Børseffekter, selvfølgelig for Størstedelen danske. Til Dækning af Landets ugunstige Handelsbalance frembød der sig i stigende Omfang en *Eksport* af danske *Værdipapirer*, ligesom Beholdningerne af fremmede Effekter i dansk Eje efterhaanden realiseredes. Landmandsbanken kom straks i Spidsen for hele denne Bevægelse, og det er ikke mindst ved dens Hjælp, at efterhaanden saa mange forskellige af vore rentebærende Papirer har fundet en stedse voksende Afsætning paa udenlandske Markeder. Allerede i Begyndelsen af 1884 indførte Banken sin 4de Serie af Hypothekobligationer i Hamborg og Berlin, og det ved Fremlæggelsen udbudte Beløb blev flere Gange overtegnet.

For det hjemlige Erhvervsliv forværredes Tilstanden efterhaanden mere og mere i 1884—85. Det danske Landbrug stod midt i en haard og langvarig Krise, som atter indvirkede ugunstigt paa Købstæderne, og i København stagnerede hele Forretningslivet. Ogsaa for Landmandsbanken var dette en vanskelig Tid, bl. a. som Følge af de betydelige Midler, den havde bundet i den ovenfor omtalte livlige Byggevirksomhed, som i Decenniets Begyndelse havde udviklet sig i de nye Staddele udenfor den gamle Voldlinie. Nu maatte Banken som ufyldestgjort Kreditor overtage Dagmar-teatrets Byggekomplex til ikke ringe Fortrydelse for Glückstadt, med hvis Begreber det daarligt stemte, at en Bank skulde være Teaterejer. Men da det nu en Gang havde føjet sig saa, tog han ogsaa dette Hverv op med vanlig Omsigt og skaffede sig Gang paa Gang kyndige Lejere. Da det ikke destomindre sidenhen kom til at knibe med at føre Teatrets Drift økonomisk igennem, fattede Glückstadt den Idé, at Dagmar-teatret passende maatte kunne bruges som *Talescene* for Det kongelige Teater. Efter forudgaaende mundtlig Forhandling med Nationalteatrets daværende Chef, Kammerherre Fallesen, tilbød han i Januar 1886 officjöst denne et Lejemaal af Dagmar-teatret — og i videre Udvikling af denne Tanke indbragte Kultusminister Scavenius hen paa Vaaren s. A. i Folketinget et Forslag om, at Staten skulde erhverve Dagmar-teatret for derved at skaffe Det kongelige Teater den savnede Talescene. Planen strandede imidlertid — som den hver Gang, den senere er dukket op, paany er strandet, uden at selve Sagen endnu er kommet sin Løsning synderlig nærmere. Det har imidlertid Interesse at erfare, at det er Bankmanden Glück-

stadt, der, teaterinteresseret som han var, fik sat denne Plan paa Dagsordenen.

I Forbigaaende kan det her oplyses, at først i Oktober 1895 fik Banken fordelagtig Lejlighed til at skille sig helt af med Dagmar-teatret. — — —

Selv om Glückstadt ogsaa havde sine Ærgrelser i hine daarlige Tider, saa slap dog Banken særdeles heldigt over Periodens mørkeste Aar, 1885 — det samme Aar, hvor „Provisorie“-Tiden begyndte, og den lange, bitre politiske Kamp om Forfatningen dermed indlededes. Til Trods for den knugende Stilstand i Handel og Vandel forøgedes Bankens Kunder, og dens Forretninger gik saa stærkt frem, at Direktionen i December besluttede sig til at *udvide* Bankens *Aktiekapital* og i den Anledning indkaldte en ekstraordinær Generalforsamling til 20. Januar 1886. Visselig var der ogsaa rundt om hos Publikum Pengemidler nok, der søgte en saadan sikker og efter Omstændighederne lønnende Anbringelse, som Erhvervelsen af gode Bankaktier betyder. Men at Beslutningen netop blev fattet paa dette Tidspunkt, er ikke destomindre et karakteristisk Tegn paa, hvorledes det lykkedes Landmandsbanken at holde sig klar af Tidens Vanskeligheder: netop umiddelbart før December Termin 1885 indtraadte der nemlig i Hovedstaden et Par store Betalingsstandsninger, som drog en Række Fallitter efter sig og vakte en indtil Panik grænsende Uro i den danske Forretningsverden. Den 6. November brød Veksellererfirmaet H. P. Hansen jun. sammen og faa Dage efter det store Landbrugseksport-Firma Mohr & Kjær — Fondsbørsen reagerede voldsomt, og den sidstnævnte Standsning aabenbarede en for-

bløffende Brist paa Soliditet i store Kredse af Provinshandelsstanden. Yderst betryggende kunde Landmandsbanken melde, at den var ganske uberørt af disse Foreteelser. Derimod blev der paaført den et Tab paa 130.000 Kr. ved en netop i dette Aar opdaget Besvigelse i Vesterbro-Afdelingen, og ialt maatte der for Tab i 1885 afskrives 210.000 Kr.

Den nysnævnte ekstraordinære Generalforsamling den 20. Januar 1896 gav Bankraadet Bemyndigelse til at fordoble Bankens Aktiekapital, og som Følge af den stærkt tiltagende Forretning vedtoges det at foretage Udvidelsen fuldtud, altsaa til 12 Mill. Kr. Salget af Aktierne skete straks derefter, og ved den for disse opnaaede Kurs forøgedes Bankens Reservefond med ca. 1 Mill. Kr. til 1.983.626 Kr.

*

*

*

I Aarene 1886—89 herskede der gennemgaaende en *stor Pengerigelighed* herhjemme. Diskontoen blev den 10. Marts 1886 nedsat fra 4—4½ til 3½—4 pCt., gik endyderligere den 17. Juni ned til 3—3½ pCt. og blev uforandret staaende paa denne Sats i samfulde 3 Aar og 4 Maaneder, nemlig lige indtil den 16. Oktober 1889.

Disse Aar blev da ogsaa de store *Konverteringers* Tidehverv.

I 1886 blev den tidligere 4 pCt.s Type for Statspapirer i Mellemeuropa afløst af en 3½ pCt.s. Schweiz og Belgien konverterede ligefrem deres Statsgæld til denne Rentesats, og naar i samme Aar Norge og Sverige optog 3½ pCt.s Laan, var dette ogsaa, i hvert Fald delvis, til Indfrielse af højere forrentet Gæld.

Ved at iagttage dette faldt man i ledende danske *Agrar-*

kredse paa den Idé, at der her frembød sig et naturligt Middel til at komme Landbruget til Hjælp. Hvorledes dette rettest burde ske, var i Midten af Firserne stadig Dagens brændende Spørgsmaal: som en Slags midlertidig Støtte udbød netop Landmandsbanken efter Overenskomst med Finansministeriet fra Maj til Oktober 1886 et Beløb af 5 Mill. Kr. til Driftslaan for Landbruget. Den hele Sum, som medgik hertil, blev imidlertid ca. 2 Mill. Kr. — og dette forslog naturligvis som nogle Draaber Vand paa en glohed Sten. Regeringen tilbød Toldbeskyttelse, men uden at vinde Sangbund hos Agrarerne. Nu derimod mente man at øjne en Vej ud gennem de Konverteringer, som var blevet europæisk Mode. Kunde det lykkes at faa Prioritetsrenten trykket en halv eller hel Procent ned, vilde dette betyde en tilsvarende Lettelse i Landbrugets staaende Udgiftsbyrde — og efter daværende Agrarers Opfattelse „skyldte“ Staten Landets „bærende Erhverv“ at hjælpe det hertil ved gennem en Konvertering af sin egen Gæld at lægge et Pres paa Rentefoden i Landet. Paa et Landbomøde November 1885 vedtoges en ligefrem Henvendelse til Regeringen i denne Retning.

Det drejede sig i saa Henseende om Konvertering af en indenlandsk 4 pCt.s Statsgæld paa 155 Mill. Kr.

For Landets daværende Konseilspræsident og Finansminister, *Estrup*, maatte det ligge nær at imødekomme dette Krav fra Landbrugets Side. Den skarpe Opposition mod hans Ministerium bestod netop hovedsagelig af Landbrugets Mænd, og overfor den stadige Bebrejdelse mod Regeringen: at den paa Grund af Folketingets provisorieskabte Mistillid intet kunde

udrette til Gavn for Land og Folk, vilde det aabenbart blive en politisk Triumf at fremtvinge Tingets Samtykke til en af det danske Agerbrug ivrigt ønsket Foranstaltning. Tilmed er selvfølgelig en Finansminister aldrig ufølsom overfor en saadan Besparelse paa Statens Budget, som en slig Rentenedsættelse af Statsgælden betyder.

Allerede i Begyndelsen af 1886 vejrede derfor Glückstadt, at der her var Forretning at gøre. Landmandsbanken var netop da gaaet sammen i Konsortium med Behrens & Söhne, Hamborg, Bleichröder og Disconto-Gesellschaft, Berlin, og Rothschild, Frankfurt, om at negociere et svensk Statslaan til 3½ pCt. Dette Konsortium henvendte sig nu i Slutningen af Marts Maaned til Nationalbankdirektør Levy og anbefalede sig til Overtagelse af en eventuel dansk Statslaans-Konvertering under Ledelse af Nationalbanken.

For ret at forstaa, hvorledes en Bank som Landmandsbanken — altsaa en af Kapitalens naturlige Repræsentanter — lod sig friste ind paa at tage Initiativet og være førende i denne som ogsaa de følgende Konverteringer, der dog gik saa føleligt ud over Bankens bedste Kunder, Indskyderne, maa man holde sig for Øje, at netop den overvættets Pengerigelighed i Forbindelse med den ret høje Indlaansrente, hvortil man i en Aarrække havde vænnet Publikum, gjorde det særdeles vanskeligt for Bankstyrelserne at faa deres Midler anbragt tilstrækkeligt lønnende. Noget betydeligt Opsving i Handel og Produktion fandt der nemlig ikke Sted i hine Aar (1886—89): just herfor holdtes de efterhaanden i denne Periode opsparede Midler i saa stort Omfang disponible, det vil altsaa sige: an-

bragtes i Bankerne i Stedet for i Aktier eller direkte i Erhvervsforetagender. Under disse Forhold maatte Bankerne stadig se sig om efter Forretninger, hvorved de kunde gøre deres Kapitaler frugtbringende, og der er ingen Tvivl om, at de Provisioner og Kursdifferencer, som man haabede og ventede at kunne indtjene ved Dannelsen af Konverteringskonsortierne, blev et i høj Grad bestemmende Moment for vore hjemlige Bankdirektører, altsaa ogsaa for Glückstadt.

Den store Statsgælds-Konvertering vilde sikkert ogsaa være blevet en særdeles god Forretning, hvis ikke det gunstige Tidspunkt var blevet forpasset ved, at Estrup ikke straks greb til og kaldte Rigsdagen sammen, men udskød Tidspunktet til Rigsdagens Sammentræden i Oktober. Lovforslaget om den indenlandske 4 Procents Statsgælds Forandring til $3\frac{1}{2}$ Procents blev altsaa da først forelagt, hvad der skete paa Grundlag af et Tilbud fra Nationalbanken (bag hvilken altsaa det nysnævnte Konsortium stod) om Overtagelse af det nye $3\frac{1}{2}$ pCt. Laan til en Kurs af $97\frac{1}{2}$ pCt. netto. De gamle 4 pCt. Obligationer skulde opsiges til Udbetaling den 11. Marts 1887, og Indehaverne fik Ret til i Stedet for kontant Udbetaling at erholde Obligationer af det nye $3\frac{1}{2}$ pCt. Laan til en Kurs af $98\frac{1}{2}$ og kontant Udbetaling af de resterende $1\frac{1}{2}$ pCt. + 4 pCt. p. a. i Rente til Juni Termin 1887. Det nye Laan var uopsigeligt fra Statens Side de første 10 Aar, hvorimod Konsortiet for den Del af den opsagte Statsgæld, der forlangtes kontant udbetalt, skulde overtage amortisable Obligationer, hvis Amortisering begyndte December 1900. Loven vedtoges den 12. November 1886, hvorpaa Konsortiet tiltraadtes af Privatbanken,

Handelsbanken, Norddeutsche Bank i Hamborg og Hambro i London, medens Rothschilds meldte sig fra.

Allerede inden Lovens Vedtagelse var imidlertid det internationale Pengemarked blevet strammere, og i Aarets Slutning steg Diskontoen i London og Berlin først til 4 og siden til 5 pCt., medens man herhjemme under Hensyn til Konverteringen vedblivende maatte holde Bankrenten i 3 pCt. Under disse Omstændigheder faldt Kreditforeningsobligationernes Kurs i December Termin i Overensstemmelse med de internationale Kurser paa Papirer med fast Rente. Konsortiets Berlinerdeltagere maatte i Slutningen af Januar 1887 erklære, at Udbydelsen af det danske $3\frac{1}{2}$ pCt.s Laan dernede foreløbig var umulig, og Hambro afgav en lignende Erklæring for Londons Vedkommende. Preussiske $3\frac{1}{2}$ pCt. Consols stod da i $98\frac{1}{2}$, svenske $3\frac{1}{2}$ pCt. i $94\frac{1}{2}$. Først hen i Februar blev Penge rigeligere i Hamborg, og Subskriptionen aabnedes derfor den 23. samtidig med i København. Den blev imidlertid en Fiasko, og dette gjaldt ligeledes den følgende Udbydelse af Laanet i Berlin den 29. og 30. Juni, endskønt Reichsbankens Diskonto da igen var kommet ned i 3 pCt. Endnu ved Aarets Slutning havde Konsortiet 52 Mill. Kr. i Behold — og ved Konsortiets Opløsning den 31. Marts 1888 49 Mill. Kr. Denne Restbeholdning fordeltes derefter med $\frac{1}{9}$: 5,4 Mill. Kr., paa hver af Deltagerne. Desuden overtog Landmandsbanken, hvad de 4 tyske Deltagere endnu laa inde med, ca. 22 Mill. Kr. Kursen var imidlertid falden til $96\frac{1}{2}$ pCt., men kom i September 1888 op til 99 pCt., hvorefter fordelagtig Afhændelse lidt efter lidt kunde finde Sted i de følgende Aar.

Imidlertid havde Landmandsbanken, som Led i den almindelige, fra alle officielle Sider godkendte Samfundsbestræbelse for at bringe den nationale Rentefod ned, fra 1. Juli 1887 nedsat sin Sparekasserente til 3 pCt.

Allerede paa et Bankraadsmøde den 24. September 1880 var der Tale om Nedsættelse af Sparekasserenten, og der drøftedes Forslag om at give en vekslende Rente efter Dagens Diskonto eller ogsaa at give en lavere Rente med en Tillægsrente efter et Gennemsnit af Aarets Diskonto, eller endelig at Renten kun nedsattes for Beløb ud over en vis Sum. „Bikuben“ og Arbejderbanken havde erklæret sig villige hertil, men Københavns Sparekasse vilde ikke. I den følgende Tid fortsattes med visse Mellemrum disse Forhandlinger mellem de københavnske Sparekasser; men først nu lykkedes det altsaa at gennemføre Nedsættelsen i Samklang med den almindelige Situation.

Dog dette var kun den ene Side af Sagen — skulde Agrarprogrammet om den nationale Rentefods Nedsættelse gennemføres, saaledes at Landbruget virkelig kom til at høste Fordel deraf, maatte aabenbart ogsaa *Kreditforenings*-Obligationerne konverteres: just for at gøre en Pengeanbringelse i disse fristende maatte i Forvejen Indlaansrenten for Indskud i Sparekasser og Banker trykkes saa langt ned, at der blev en klækkelig Kursdifference i Favør af Kreditforeningsobligationerne.

I Løbet af 1887 opsgalde derfor forskellige Kreditforeninger deres 4½ pCt. Obligationer og fik derved disse forandrede til 4 pCt. rentebærende. Kreditkassen for Landejendomme i Østifterne og Københavns Kreditforening gik i Spidsen med Landmandsbankens Bistand — dernæst fulgte Ny jydsk Køb-

stad-Kreditforening og Vest- og sønderjydske Kreditforening, ved hvilke sidste Konverteringer Landmandsbanken medvirkede i Forbindelse med Privatbanken, Handelsbanken og D. B. Adler & Co.

Endvidere deltog Landmandsbanken 1887 i en Konvertering for Kreditkassen for Husejere fra $4\frac{1}{2}$ pCt. til 4 pCt. samt i en Konvertering, Københavns Kommune foranstaltede fra 4 pCt. til $3\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer. Ligeledes overtog den ved Aarets Slutning i Forening med udenlandske Firmaer en Emission $3\frac{1}{2}$ pCt. Stockholms Kommune-Obligationer.

Endelig afsatte Bankens Hypothekafdeling en sluttet Serie paa 6 Mill. Kr. i $3\frac{1}{2}$ pCt. *Kommune-Obligationer* mod de Laan, som den i Tidens Løb havde ydet danske Kommuner. Størsteparten af de Kommuner, der havde laant i Banken, henvendte sig i Aarets Løb til den om Nedsættelse af Renten, og en saadan blev ogsaa uden Undtagelse bevilget. Banken gav desuden sine Hypothek-Skyldnere Lejlighed til paa saa lempe- lige Vilkaar, som der overhovedet kunde være Tale om, at konvertere deres Laan i en saadan Udstrækning, som Banken havde konverteret sine egne Obligationer, nemlig 7 Mill. Kr. Da der nu og da fremkom Klager over, at Banken ved ekstraordinær Indfrielse af Hypotheklaan for 1ste, 3die og 4de Series Vedkommende fastholdt en Betalingskurs af 110 pCt. eller noget derunder, gjorde Direktionen opmærksom paa, at det som oftest glemtes, at denne Efterbetaling saa godt som altid svarede til det Tab, man ved i sin Tid at have taget Laanet i en Kreditforening forlods vilde have lidt. Ved de fleste af de Indfrielse, der fandt Sted i 1887, kunde det konstateres, at

Bankens Laan i Laaneprioden og ved den Indfrielsesmaade, som den maatte forlange, paa ingen Maade havde været dyrere end Kreditforeningslaan. — — —

I 1888 naaede Rigeligheden paa det internationale Penge-marked et saadant Omfang, at Diskontoen i Paris og London kom ned paa $2\frac{1}{2}$ pCt. — det var da ogsaa i dette Aar, at den store engelske Consols-Konvertering fra 3 pCt. til foreløbig $2\frac{3}{4}$ pCt. og fra 1903 automatisk til $2\frac{1}{2}$ pCt. fandt Sted. Den svenske Stat optog et Laan til 3 pCt., stort 30 Mill. Mark, ved hvis Afslutning Landmandsbanken deltog som Medkontra-hent. Af andre større Laaneforretninger i dette Aar skal nævnes trende $3\frac{1}{2}$ pCt.s Laan, et paa 3 Mill. Kr. til Københavns Havn (som Banken overtog helt for egen Regning), et paa 11 Mill. Kr. til Almäna Hypothekbanken för Sveriges Städer og et paa $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Helsingborg By.

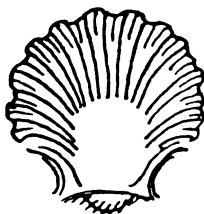
Den med Rentefodens Dalen sammenhængende Hausse i Papirer med fast Rente for hele Europas Vedkommende blev i 1889 benyttet af de danske *Kreditforeninger* til at konvertere deres afsluttede Serier fra 4 til $3\frac{1}{2}$ pCt. til et samlet Beløb af ca. 170 Mill. Kr. I disse Forretninger deltog Landmandsbanken sammen med Nationalbanken, Privatbanken og Handelsbanken.

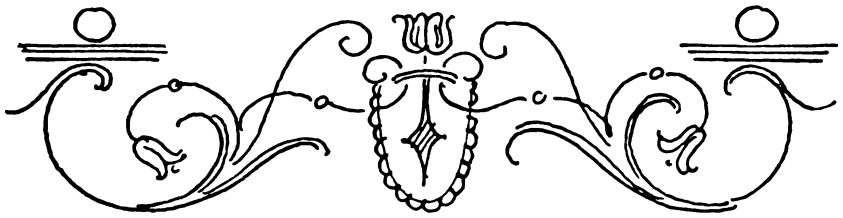
Endvidere besørgede Landmandsbanken Konverteringen her paa Pladsen dels af de 5 pCt. russisk-engelske Statsobligationer, der ombyttedes med 1ste og 2den Serie 4 pCt.s konsolide-rede russiske Statsobligationer, dels af de forskellige statsgaran-terede russiske Jernbaneobligationer.

Dermed var for denne Gang Konverterings-Chancen ud-

HVAD INDAD VANDTES

nyttet til Bunds. I Efteraaret 1889 fæstnede det internationale Pengemarked sig atter, og herhjemme forhøjedes den officielle Diskonto den 16. Oktober fra 3—3 $\frac{1}{2}$ pCt. til 3 $\frac{1}{2}$ —4 pCt. og den 20. November til 4—4 $\frac{1}{2}$ pCt.

SOM Deltager i $3\frac{1}{2}$ pCt. Stockholms Kommune-Laan af 1887 og $3\frac{1}{2}$ pCt. Stockholms Hypothekasse-Laan af 1886 anmodede Landmandsbanken den 13. Januar 1888 Vekselmæglernes og Veksellerernes Kursnoteringsudvalg om at faa de paagældende Obligationer optaget til Notering Mandag og Torsdag, altsaa de samme Dage, hvor tidligere emitterede norske og svenske Obligationer med højere Rente blev opraaft. Udvalget gav imidlertid uden videre Banken Afslag, hvorpaa denne Dagen efter (19. Jan.) androg Grosserer-Societetets Komite om Papirernes Optagelse ved den officielle Kursnotering Tirsdag og Fredag. Da Komiteen vel holdt de omhandlede Papirer for egnede til Notering paa Københavns Børs, men formente, at det vilde være en Anomali, at de noteredes Tirsdag og Fredag, naar de tidligere af de samme Autoriteter udstedte Obligationer noteredes Mandag og Torsdag, opfordrede den under 3. Februar Kursnoteringsudvalget til „at ville foranledige, at de nævnte $3\frac{1}{2}$ pCt. Serier opraaibes Mandag og Torsdag.“

Samtidig med denne Opfordring blev der fra den Gruppe af Vekselmæglere og Veksellerere, der var knyttede til Land-

mandsbanken, rettet indtrængende Henstilling til Udvalget om at tage Sagen op til fornyet Overvejelse. Man henviste i saa Henseende til den Omstændighed, at der netop i Samlingen 1887—88 var et Lovforslag om en Ordning af Fondsbørsens Forhold til Behandling i Rigsdagen, og saa længe denne fandt Sted, fandt man det betænkeligt, at der mellem Børsmyndighederne rejstes Konflikt.

Kursnoteringsudvalgets Formand, *Ludvig Henriques*, var imidlertid ikke den Mand, som veg tilbage for en saadan. Særling som han var, en kuriøs Blanding af dialektisk Spidsfindighed og fanatisk Ubøjelighed, trøstede han sig til at kunne føre sin Modstand overfor Landmandsbanken sejrrigt igennem og derved vise Banken, at Vekselmæglernes og Veksellerernes Korps var en uafhængig Børsfaktor, som handlede efter eget Tykke og ikke stod med Hatten i Haanden overfor en Hovedstadsbank. Han forlod sig paa, at Grosserer-Societetets Komite i den ovenfor skildrede Strid med Landmandsbanken i 1872 netop havde hævdet, at Forudsætningen for et Papirs Optagelse var, at det havde været og maatte antages at kunne blive „Genstand for *stadig* Omsætning *paa Børsen*“ — i nærværende Tilfælde laa jo de paagældende Obligationer endnu hos de oprindelige Tegnere —, og i Udvalgets Svarskrivelse til Komiteen af 3. Marts kom det da ogsaa i Samklang hermed til at hedde, at man maatte fastholde sin Vægning ved at optage de paagældende Papirer til Notering, eftersom „der ikke i de to nævnte Sorter Papirer kunde forventes at ville finde en saadan stadig og almindelig Omsætning Sted, som efter en mangeaarig Praksis bør være Betingelse for, at et Papir, især et uden-

landsk, kan forvente Optagelse paa Børslisten.“ Samtidig polemiseredes der i denne Skrivelse skarpt mod Landmandsbanken: naar denne saaledes i sin Begæring til Udvalget havde anført, at den vilde „lide et føleligt Tab“, hvis disse Obligationer ikke optoges til Notering, „da er man overbevist om, at den ærede Komite med Udvalget er enig i, at dette er et Hensyn, som aldeles ikke kan og heller ikke bør tages i Betragtning.“

Umiddelbart forinden Afgivelsen af dette Svar — som jo ogsaa havde taget den lange Tid af en Maaned, saa at Landmandsbanken forgæves havde ventet paa Besked fra Komiteen i over 5 Uger — havde imidlertid Glückstadt tabt Taalmodigheden og vendt sig med Kæremaal til Indenrigsministeriet. Dette udbad sig den 10. Marts Komiteens Ytringer over Sagen med Tilføje af, at Ministeriet ganske som i 1872 forudsatte, at der ikke vilde findes noget til Hinder for, at Landmandsbankens Begæring til Komiteen toges til Følge. Komiteen afgav sin Erklæring den 17. s. M. Den gør heri Ministeriet opmærksom paa, at tilsvarende Papirer som de omhandlede ikke noterades paa de officielle Noteringsdage Tirsdag og Fredag, hvor Noteringen foregik under Komiteens Tilsyn, men derimod Mandag og Torsdag — og paa disse Dage som overhovedet paa de Ugedage, hvor Vekselmæglernes og Veksellerernes Kursnoteringsudvalg havde Ledelsen, havde Komiteen hidtil afholdt sig fra at gribe ind i Noteringen, og saa længe den Rigsdagen forelagte Lov endnu ikke havde fundet sin Afgørelse, fandt man ej heller nogen Anledning dertil. Derimod havde man rettet en Anmodning til Kursnoteringsudvalget om Obligationernes Optagelse Mandag og Torsdag, og da denne ikke

var blevet fulgt, havde man opfordret Landmandsbanken til at meddele yderligere Oplysninger.

Denne Opfordring, som ligeledes afgik den 17. Marts 1888, besvaredes af Landmandsbanken med en Bekræftelse af de Oplysninger, som Glückstadt allerede under 27. Januar personlig havde givet angaaende Antallet af Tegningerne paa de omhandlede Obligationer — man kunde nu tilføje, at den højeste Tegning af Hypothekkasse-Obligationerne var $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., medens Resten var fordelt paa Tegninger paa ned til 800 Kr.; af Kommuneobligationerne var den højeste Tegning paa 100.000 Kr. og den mindste paa 800 Kr.

Herpaa svarede Tietgen meget spydigt under 9. April, at det ikke blot var en Bekræftelse af de af Hr. Etatsraad Glückstadt den 27. Januar underhaanden givne Oplysninger — „hvilket jo var temmelig uvæsentligt“ —, som man i Skrivelsen af 17. Marts havde udbedt sig, men saadanne yderligere Meddelelser, som kunde tjene til Spørgsmaalets Bedømmelse, saasom en Fortegnelse over de stedfundne Enkelttegninger med eller uden Navn.

Hvis Glückstadt har haft en Følelse af, at Komiteen under Tietgens Ledelse just ikke var synderlig ivrig for at skaffe ham hans Ret, maatte han ikke alene blive bestyrket heri af den lige citerede Skrivelse, men endnu mere af, hvad der i Mellemtiden var sket paa Københavns Børs. I Stedet for at lade Komiteen gøre sin Myndighed gældende overfor det Kursnoteringsudvalg, hvis Vægning ved Papireernes Optagelse dog først og fremmest, rent principielt set, rettede sin Brod mod Komiteen som øverste Børsinstans, havde nemlig Tietgen i Løbet af Marts Maaned optaget mundtlige Forhandlinger med Ludvig Henri-

ques, og disse var ovenikøbet endt saaledes, at Komiteen maatte siges i visse Maader at have givet Myndigheden fra sig de officielle Noteringsdage Tirsdag og Fredag, saa at Kursnoteringsudvalget nu faktisk blev Herre over hele Linien. Hvilken Støtte kunde Landmandsbanken vente fra en saadan Institutions Side — maatte den ikke herefter sætte hele sit Haab og hele sin Lid til Indenrigsministeriet alene?

For Tietgens Syn paa Sagen stillede Forholdet sig helt anderledes. Hvad han havde haft for Øje var først og fremmest det rent praktiske — ikke mindst fra et Bankdirektør-Standpunkt praktiske — nu dog endelig engang at faa indført en ensartet Ordning paa Københavns Børs, saa at der ikke længer skelnedes mellem 2 officielle Noteringsdage og 4 ikke-officielle, men hver Dags Notering blev lige officiel : lige almengyldig overfor det store Publikum. Den ogsaa efter hans Mening rette og rationelle Løsning havde været den, at Komiteen omsider havde faaet *alle* Ugens Dage ind under sit legale Tilsyn. Men det er egentlig ganske karakteristisk for Tietgen, at saa snart det bliver ham klart, at denne Vej er ufarbar, fordi den spærredes af Villiesmennesket Ludvig Henriques' urokkelige Stædighed, saa slog han uden synderlige Skrupler ind paa den modsatte Vej: at lade Komiteen vige Tirsdag og Fredag. Hertil kom desuden, at hvad han i hin Marts Maaned opnaaede, netop var noget af det, han elskede: med stor Pludselighed en skønne Dag at præsentere Offentligheden en fiks og færdig Ordning af et Anliggende eller et Mellemværende, der hidtil havde staaet som hartad uløseligt. Tilmed skete det denne Gang lige for Næsen af den Rigsdag, der sad og drøftede Sagen og, som sæd-

vanlig, aldrig kunde blive færdig — aabenbart en Charme mere, at denne Sag kunde Tietgen ganske udenom Rigsdagen faa afgjort i en Haandevending!

I Kursnoteringstvisten med Landmandsbanken stod derimod hans Sympati paa Bankens Side: selvom han ikke i denne Sammenhæng var gaaet af Vejen for visse Smaadrillerier, saa var han dog selv Bankdirektør! Da derfor Landmandsbanken rykkede ud med de ønskede Oplysninger, men iøvrigt med en vis Bitterhed tilføjede: „Ingensomhelst Fortegnelse over de stedfundne Enkelttegninger kan have nogen Betydning til Sagens Oplysning, naar man ikke vil indrømme, at Subskription maa betragtes som lig med Omsætning“, stillede han sig for en Gangs Skyld helt og holdent paa Glückstadts Side. Han gik i saa Henseende endog saa vidt, at han desavouerede Komiteens tidligere Standpunkt fra 1872. Nu gjorde han i en Skrivelse til Kursnoteringsudvalget af 19. April 1888 gældende, at paa den Tid, da de i 1872 af Komiteen paaberaabte Regler (af 1858) blev givet, var den her foreliggende Form for Anbringelsen af overtagne Laan: Subskription, kun lidet kendt i Danmark, man udbød altid saadanne Laan gennem Mæglere. Men nu var Subskription blevet det almindelige saavel her som i Udlandet, og det kunde næppe med Føje bestrides, at en saadan Tegning ligesaa godt maatte kaldes Omsætning som en ved en Mægler sluttet Handel. Komiteen fremsendte samtidig de af Landmandsbanken meddelte nærmere Oplysninger.

I Svarskrivelse af 12. Maj fastholdt Kursnoteringsudvalget sin principielle Opfattelse og gav kun den tilsyneladende Indrømmelse — under Hensyn til „den Vægt, som saavel den

ærede Komite som ogsaa Indenrigsministeriet synes at lægge paa Sagen“ — at man ikke vilde være „uvillig til at optage et af Papirerne til Notering Mandag og Torsdag“, man vilde da kunne se, om der virkelig „modsat Udvalgets Formodning“ deri *skulde* udvikle sig en „saadan stadig og almindelig Om-sætning“, som maatte være „Forudsætning for et udenlandsk Papirs Optagelse paa Kurslisten“. Hvis dette da viste sig at blive Tilfældet, vilde man fremdeles ikke være uvillig til ligeledes at optage det andet Papir. I begge Tilfælde var imidlertid Betingelsen den, at man „ved nærmere detailleret Opgave over de skete Tegninger“ kunde komme til den Anskuelse, at Obligationerne var kommet saaledes ud i det danske Publikum, at Noteringen kunde have nogen Interesse for Offentligheden. Naar man gennem Komiteen eventuelt havde faaet disse Oplysninger, vilde man „tage sin endelige Bestemmelse“ og derefter meddele Komiteen, „om man har fundet Anledning til at optage noget af Papirerne, og da hvilket.“

Overfor saa megen Stejlhed i Realiteten og Overlegenhed i Tonen tabte imidlertid Tietgen sin sidste Rest af Taalmodighed. Komiteen lod kort og godt Udvalget vide, at man aldeles ikke vilde indlade sig paa nogen Diskussion med det, og anmodede derfor slet og ret Udvalget om nu at foranledige de tvende nævnte Papirers Optagelse paa Kurslisten, og da Komiteen herpaa modtog et ligefremt Afslag, indstillede den under 2. Juni Afgørelsen til Indenrigsministeriet.

Dette skred dog ikke straks hertil, men opfordrede Kursnoteringsudvalget til nærmere at præcisere, hvad det var for Oplysninger, man endnu ønskede af Landmandsbanken. Herpaa

svarede Udvalget, at hvad man ønskede, var „en Opgave over de enkelte Tegningers Beløb, om vedkommende Tegner er bosat her i Landet, og om det er et offentligt Institut eller en Privatmand.“ Let forklarligt vilde Landmandsbanken aldeles ikke indlade sig herpaa: den ønskede ikke at underkaste hverken sig selv eller sine Kunder Kursnoteringsudvalgets inkvisitoriske Kontrol.

Nu endelig gik det op for Medlemmerne af Kursnoteringsudvalget, at dettes Formand havde bragt dem saa langt frem, at Stillingen umulig kunde holdes, og at Tilbagetog derfor var nødvendigt. I sin Kvide gik Udvalget derfor en Canossa-Gang til Komiteen og bad i en Skrivelse af 31. August 1888 om dennes Støtte *enten* ved at tiltræde Udvalgets Beslutning om at nægte Papirernes Optagelse til Notering *eller* i alt Fald dog ved hos Indenrigsministeriet at støtte Udvalgets Krav om, forinden endelig Bestemmelse toges i Sagen, at erholde de Oplysninger af Landmandsbanken, som denne havde nægtet at give.

Efter sin tidligere Holdning under Sagens hele Gang kunde Komiteen selvfølgelig hverken det ene eller det andet. I selve dette konkrete Tilfælde kunde den umulig slippe sit principielle Standpunkt uden Prestigetab, men maatte føre igennem, at Papirerne optoges paa Kurslisten. Den gav imidlertid forsaavidt Udvalget en Retrætelinie, som den erklærede sig villig til at medvirke til en Ordning, hvorved Udvalget *for fremtidige Tilfældes Vedkommende* fik større Myndighed — der burde, skriver Komiteen, mulig „ske Forandring i de hidtil paa dette Omraade fulgte Regler, saaledes at de Fordringer, der i saa

HVAD INDAD VANDTES

Henseende stilles, skærpes, navnlig i Retning af fyldigere Oplysninger, og Komiteen er rede til i Forening med Kursnoteringsudvalget at overveje dette Spørgsmaal“, men hvilket Resultat en saadan Overvejelse end maatte faa, vilde det ikke kunne faa tilbagevirkende Kraft med Hensyn til det nu foreliggende Tilfælde.

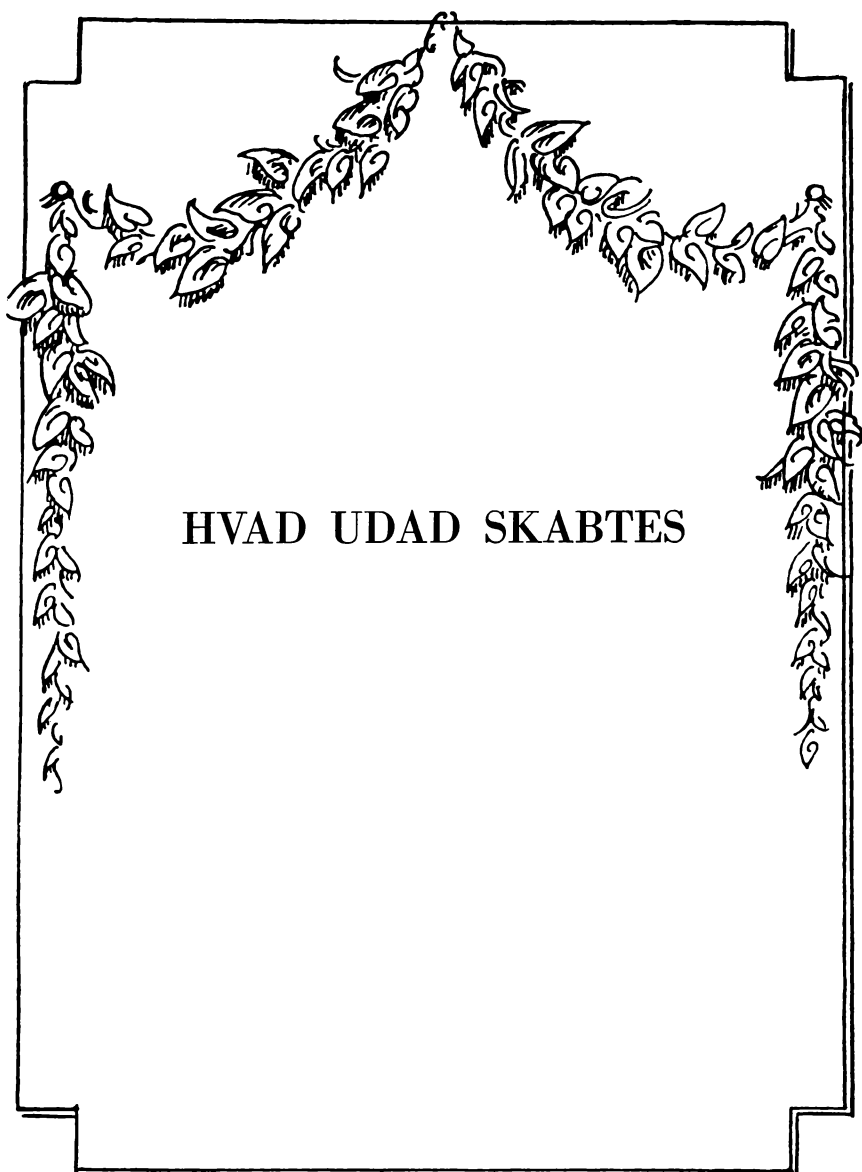
Hermed var alle Sunde lukkede for Kursnoteringsudvalget med Undtagelse af netop det ene, som førte til Overenskomst med Komiteen. Overfor Landmandsbanken var øjensynlig Slaget tabt, man maatte bide i det sure Æble. Man følte dette saa smerteligt, at man ikke engang gjorde sig Umage for at sætte gode Miner op til slet Spil, men i Udvalgets Svarskrivelse af 3. Oktober surmulede som et Barn, der har maattet sluge en bedsk Medicin. En ikke ringe Trøst maa det dog have været, at man fik Overenskomsten med Grosserer-Societetets Komite og derved paany sin Myndighed væsentlig udvidet.

Omsider den 14. December, altsaa efter næsten et helt Aars Forløb, kunde Komiteen tilskrive Landmandsbanken, at de omstridte Obligationer i den nærmeste Fremtid vilde blive optagne til Notering.

Styrkeprøven mellem Landmandsbanken og Kursnoteringsudvalget var saaledes endt. Det var lykkedes Glückstadt at spænde Komiteen (og Tietgen) for sin Stridsvogn og derved tilkæmpe sig en Sejr, som gav Gny i Børsverdenen.

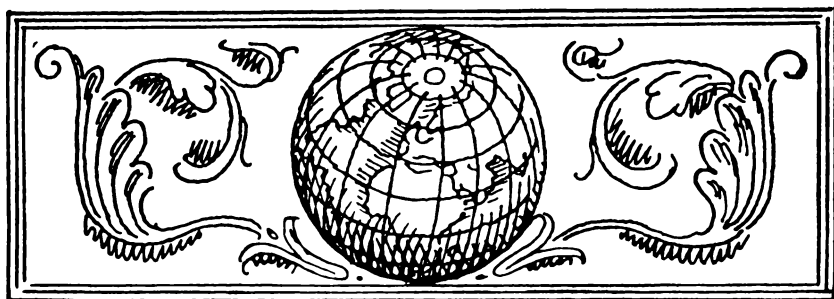

HVAD UDAD SKABTES

UNDER 17. Januar 1891 tilskrev Glückstadt den norske Bjærgværksejer *Chr. Anker*, som netop havde tilbudt at overdrage sine vidtstrakte Marmorbrud ved Salten-Fjorden mellem Bodø og Trondhjem til et af Banken eventuelt dannet, finansstærkt Aktieselskab med Hovedsæde i København:

„Der er intet til Hinder for, at vi kan skaffe Dem Interesse til et Selskab med det Formaal at udnytte de af Dem forpagtede Marmorlejer, saaledes at den hele hertil fornødne Kapital skaffes til Veje gennem os, og at De altsaa indtræder i Forretningen med den Sum, som De, indtil Overdragelsen finder Sted, effektivt har anbragt i samme. Selvfølgelig skal der efter nærmere Overenskomst tilstaas Dem væsentlige Fordele med Hensyn til Udbyttet af Deres Kapital, hvorigennem De altsaa skal have Erstatning for den Risiko, De har haft ved at paabegynde Foretagendet ved egne Midler. De vil i saa Henseende kunne stole paa en Ordning, som vil blive i Overensstemmelse med Ret og Billighed. *Derimod kan vi ikke tilsige vor Medvirkning, naar der er Tale om Dannelse af et Aktieselskab støbt efter tysk eller engelsk Mønster, hvor det er Millionerne, men ikke selve Sagen, der danner Kærnen.* Kan

Deres Plan realiseres med Fordel, vil De ogsaa selv gennem en stor Andel i Udbyttet høste Nytte deraf, og kan den det ikke, nytter det ej, at De har Aktier til svimlende Beløb“.

Der ligger i disse Linier et helt Program — just det Program, som Glückstadt tog som sit i den Foretagsomhedens Fase, hvori han ved Begyndelsen af Aarhundredets sidste Decennium indtraadte.

Da Glückstadt efter Bankens Stiftelse stod overfor den Op-gave at udvikle og konsolidere det nye Pengeinstitut, samlede han hele sin Sjæls Styrke herom og stillede sig derfor, som ovenfor skildret, afvisende til Startningen og Financieringen af nye, selvstændige Erhvervsforetagender. Hvad Landmands-banken i sine første Aar alligevel indlod sig paa: Sukkerfabrik-ken „Lolland“, „Hellebæk Klædefabrik“ og „Dalum Papir-fabrik“, gik Glückstadt blot med til som Følge af visse Bank-raadsmedlemmers ivrige Tilskyndelse — og Erfaringerne ret-færdiggjorde hans Ulyst eller dog Træghed.

Nu efter en halv Menneskealders Forløb var imidlertid hans Bank blevet hævet til en af Landets ledende Hovedbanker. Nogle faa Tal vil vise Institutets stærke Vækst. Ved Udgangen af 1872 udgjorde Indlaans-Kontoen 1,8 Mill. Kr., nu over 6 Mill. Kr. — Sparekasseindskudene 2,5 Mill. Kr., nu ca. 40 Mill. Kr. — Folio-Kontoen 330.000 Kr., nu 3,8 Mill. Kr.

Paa samme Maade var Portefeuillen af indenlandske Veksler vokset fra 3 Mill. Kr. til det femdobbelte, Valutabeholdningen fra knap $\frac{3}{4}$ Mill. Kr. til $2\frac{1}{3}$ Mill. Kr., Udlaans-Kontoen og Kasse-krediterne hver for sig fra 1,4 Mill. Kr. til over 10 Mill. Kr., og Obligationsbeholdningen helt op til over en Snes Millioner.

Banken stod ej alene urokkelig fast i den almindelige Bevidsthed, men var blevet en økonomisk Magtfaktor i vort hjemlige Forretningliv. Blevet det ved hidtil at tjene Produktion og Omsætning, Handel og Vandel. Den kunde nu tillade sig at tage en førende Stilling i det danske Erhvervslivs Opsving, ja, være med til paa dette Omraade at *nyskabe*.

Og Programmet for Dannelsen af saadanne nye Forretningsforetagender blev altsaa nu fastlagt saaledes, at det ikke var Millionudstedelsen af nye Aktier, hvorom det gjaldt, men *selve Sagen*, o: Samfundssagen, der maatte „danne Kærnen“.

*   *   *

Det skulde da blive det af Landmandsbankens Foretagender, som har den bredeste Samfundsbasis, der blev det første, og paa en Maade dannede Udgangspunkt for de fleste andre.

Frihavnssagen har en lang Forhistorie — allerede i 1847 gav Grev Sponneck som Finansminister Koncession paa et Frihavnsanlæg dør, hvor nu Gammelholm-Kvarteret ligger, men Krigen i 1848 forstyrrede denne Plan. Saa gaar der et langt Stykke Tid. Estrup nedsatte derpaa den 27. Oktober 1880 en Regeringskommission til Undersøgelse af Spørgsmaalet om Udvidelse af den 1851 her i Staden indførte Frilager-Institution. I denne Kommissions Betænkning, som afgaves 22. Januar 1881, foresloges i første Række Opførelsen af en stor ny Frilagerbygning paa det Classenske Fideikommis' Grund i umiddelbar Forbindelse med Toldboden ved en Nedlægning af Ny Toldbodgade, men dernæst henstilledes det til Finansministeriet

saa snart som muligt at gøre Skridt til, at der ved Kysten ud for Blindeinstituttet indrettedes en egentlig *Frihavn* med Anlæg ved dybt Vand, Indhegning mod Toldterritoriet, Sporforbindelse med de sjællandske Jernbaner, Opførelse af fornødne Kajschure og Pakhuse til Udlejning.

Estrup tog Forslaget til Følge og fremsatte i den nærmest følgende Tid ikke mindre end trede Gange Forslag til Lov om Anlæg af et nyt, stort Frilager for Rigsdagen, men hver Gang strandede Forsøget paa den politiske Situation. I 1886 udgav derpaa Direktør *Rud. Schmidt* en Piece, hvori han slog til Lyd for den Tanke, at man i Danmarks Hovedstad burde skabe en *Frihavn*, som strakte sig lige fra Svineslagteriet og helt ind til Kastellet, eventuelt tagende dette med, og som ikke alene skulde afgive Plads for den københavnske Transithandel, men ogsaa for en stor, ny Fabriksdrift til Eksport.

I December s. A. stillede Etatsraad *Juel* i Folketinget en Forespørgsel til Indenrigsministeren og Finansministeren om Anlæg af et Frilager og en *Frihavn*. Han henpegede paa den alvorlige Fare, som efter hans Mening truede Københavns Handel gennem den tyske Nord-Østersø-Kanal, som i Marts samme Aar var blevet besluttet anlagt — blev efter dennes eventuelle Aabning Kiel gjort til en *Frihavn*, vilde det kunne risikeres, at hele den Mellemlhandel, som hidtil var gaaet over København, flyttedes til denne tyske By. Han mindede endelig om, at *Estrup* fornylig havde faaet gennemført en saa vigtig Lov som Konverteringsloven, „en Lov, til hvilken Bankiererne krævede Folketingets Samtykke, og efter at have „faaet en saadan Cadeau af dette Ting“ var han „forpligtet til at prøve paa at gaa videre“.

Estrup tog ham paa Ordet: det stemmede særdeles godt med hans politiske Tankegang at gribe Lejligheden til paany at faa konstateret overfor Oppositionen, at den af denne saa forhadte Regering havde et aabent Blik for Tidens Krav og var beredt til at opfylde disse, saa snart Folketingsflertallet ikke vilde ofre dem paa Politikens Alter. Han lod Spørgsmaalet optage til fornyet Undersøgelse og fremsatte derefter den 4. Oktober 1887 et Lovforslag om Anlæg af et Frilager lige Nord for Toldboden mellem de daværende Frilagerlokaler og Toldbodvejen. En Frilagerbygning her vilde ganske vist afgive mindre rummelige Lokaler end dem, som vilde kunne faas ved Kommissionsforslaget om Erhvervelsen af det Classenske Fideikommiss' Grunde, men, som det hedder i Bemærkningerne til Forslaget: „for saa vidt der imidlertid i en nær Fremtid maatte kunne tilvejebringes en *Frihavn* paa et passende Sted, *hvertil der mulig turde være Udsigt*, tør det antages, at en Del af den Handelsvirksomhed, som, naar intet andet Varelager udenfor Toldkontrol findes end Frilageret, vil benytte dette, vil *foretrække* Frihavnsterritoriet, saa at man vilde kunne nøjes med et noget ringere Areal til Oprettelsen af Frilageret ved Toldboden end af Kommissionen anbefalet“.

Ved disse snørklede Ord om den „Udsigt“, der havde aabnet sig for Tilvejebringelsen af „en Frihavn paa et passende Sted“, sigtedes der til, at indenfor Regeringen havde Indenrigsminister *Ingerslev* fattet Interesse for Tanken om at skaffe København en saadan Frihavn. Medens en af hans Forgængere, *Erik Skeel*, havde staaet stejlt overfor Hovedstadens Handelsstand og Gang paa Gang haft haarde Sammenstød med

Tietgen og hans Kreds, saa stillede derimod Ingerslev sig straks den Opgave atter at bringe Ministeriet Estrup paa venskabelig Fod med den københavnske Forretningsverden. Dette førte ham til paany indgaaende at beskæftige sig med Forholdene i Københavns Havn, hvilke omkring Midten af Firserne var Genstand for levende Misfornøjelse hos Handelens og Skibsfartens Mænd. De Havnetrafiken fra det Offentliges Side paa-lagte Afgifter var nemlig saa høje, at Københavns Havn hørte til en af de dyreste i hele Nordeuropa, og efterhaanden blev Forholdene ugunstigere og ugunstigere derved, at de større Nabohavne successivt foretog betydelige Nedsættelser. I September 1886 indbragte Dampskibsrederiforeningen en Adresse til Regeringen og stillede heri indtrængende Krav om Havneafgifternes Ophævelse. Dette gav da Stødet til fornyede Overvejelser hos Ingerslev, og ved at sysle med Havnens Sager stødte han paa en gammel Skrivelse af 10. Januar 1882, hvori Indenrigsministeriet som Følge af den ovenfor nævnte Kommissions Anbefaling af et Frihavnsanlæg tilbød Finansministeriet sin Medvirkning til Gennemførelsen af denne Tanke. Nu genoptog han Traaden og lod sit Ministerium i den Anledning den 17. November s. A. tilskrive Havnekapitajn *Lüders*.

Denne var imidlertid *imod* Anlægget af en eventuel Frihavn paa det af Frilager-Kommissionen paapegede Sted, nemlig ud for Blindeinstituttet — nærmere bestemt: det sydligste af den Række Bassiner, som ifølge Københavns Havneraads Plan for Havnens Udvidelse af 4. Maj 1881 var foreslaaet tilvejebragt paa Inderredens Vestside i det Vandareal, som nordfor Lange-linie strakte sig mod Nord til ud for Kalkbrænderierne.

I mange Aar havde det været en standende Strid, om den mere og mere tiltrængte Udvidelse af Københavns Havn skulde begynde sydfra i Fortsættelse af Toldboden og Nordre Toldbods Arealer — eller i Nødsfald fra Citadellens Nordpynt — eller om den ved Hjælp af de ved Opmudringen indvundne Fyldmasser foretagne Dannelse af Landarealer skulde begynde nordfra ved Kalkbrænderiet.

Naar Frilager-Kommissionen havde tilraadet Alternativets første Led, var den her i nøje Overensstemmelse med den almindelige Anskuelse i Hovedstadens ledende Forretningskredse. Ogsaa Indenrigsministeriet stod paa dette Standpunkt. Man havde dog i den ovennævnte Skrivelse af 10. Januar 1882 henledet Opmærksomheden paa, at en Opfyldning paa dette Sted i hvert Fald maatte forudsætte nærmere forudgaaende Overenskomster med Ejerne af de tilgrænsende Lodder. Saa-danne Overenskomster var imidlertid paa det heromhandlede Tidspunkt (November 1886) blevet afsluttet af Havnevæsenet for alle de Lodsejeres Vedkommende, Militæretaten indbefattet, hvis Ejendomme grænsede til den Del af Inderreden, som fra Langelinie strakte sig langs Kysten til ud for Kalkbrænderierne, og Havnevæsenet havde ved disse faaet fuld Dispositionsret over hele Vandarealet af alle Ejerne med Undtagelse af „Øresunds kemiske Fabrikker“.

Ikke desto mindre modsatte Havnekaptajn *Lüders* sig, som nævnt, Planens Udførelse. Dette Standpunkt hang paa det nøjeste sammen med den hos ham fastgroede Anskuelse, at naar Havnen nu skulde udvides i Overensstemmelse med ovennævnte Havneraads-Plan af 1881, maatte Arbejdet begynde

oppe ved Kalkbrænderierne og først derefter efterhaanden gaa sydpaa. Denne sin Opfattelse havde han for henved 3 Aar siden faaet programmæssig gennemtrumpfet og i Mellemtiden handlet i Overensstemmelse hermed. Den 10. December 1883 havde en Deputation Foretræde hos daværende Indenrigsminister *Skeel* for at overbringe en under 27. August s. A. udfærdiget, af en Række Rederier og større Handelshuse undertegnet Adresse, hvori Ministeriet indtrængende opfordredes til snarest at sætte den forlængst besluttede Udvidelse af Havnen „*mod Nord*“ i Gang, da der navnlig for grovere Varer som Kul og Tømmer savnedes passende Losssteder ved tilstrækkelig dybt Vand nordfor Knippelsbro, og Løbet sydfor Broerne kun var 17 Fod dybt. Blandt Underskriverne findes saa at sige alle de Tietgenske Foretagender: D. F. D. S., Thingvalla, Em. Z. Svitzer, De danske Spritfabriker, De danske Sukkerfabriker, Burmeister & Wain, endvidere „Carl“, „Danmark“, I. P. Suhr & Søn, L. P. Holmblad, H. Puggaard & Co. m. fl. Som de citerede Ord: „*mod Nord*“ fuldtud godtgør, kunde det umulig være Meningen med denne fra Tietgens Kreds stammende Adresse, at der skulde anlægges et Havnebassin oppe ved Kalkbrænderierne; Enhver, som kendte Forholdene, alt-saa i første Række Havnekaptajnen, vidste og maatte vide, at Tanken ikke kunde være nogen anden end, at der skulde begyndes paa Havneudvidelsesarbejder fra Toldboden nordefter. Men med stor Behændighed og, hvad man maaske med Hensyn til Lüders' slesvig-holstenske Afstamning kan kalde: *Unverfrorenheit*, tog han i denne Adresses Indgivelse Udgangspunktet til en Aktion, som han fik det da saa skikkelige Havne-

raad*) med til, idet han i en Indstilling til Indenrigsministeriet af 21. Februar 1884 (tiltraadt af Havneraadet under 15. Marts s. A.) under udtrykkelig Paaberaabelse af „den Trang til at faa Arbejderne fremskyndet“, som Adressen aabenbarede, anmodede om nu skyndsomst at faa slaaet fast, 1) at Havneforvaltningen umiddelbart maatte skride til „først at udføre det nordligste Bassin“ (d. v. s. udfor Kalkbrænderierne) med den lige sydfor dette projekterede Landdannelse — samt endvidere 2) at „foreløbig kun“ dette „Parti“ skulde bringes „til Udførelse!“ Og dette lykkedes det ham at faa den paa dette Tidspunkt højst embedstrætte *Skeel* — han gik i August s. A. af med et af Overanstrængelse nedbrudt Helbred — til højtideligt at approbere ved en Skrivelse af 25. April 1884. Altsaa efter at Sagen blot i det for et Ministerium, navnlig dengang, overordentlig korte Tidsrum af 5 Uger havde været til den paagældende Embedsetats Overvejelse! I den nysnævnte Resolution fastsloges Anlægget af et Bassin ud for Kalkbrænderierne, bestaaende af en mindre 12 Fods Havn og et større 24 Fods Bassin.

Med disse Arbejder var derefter Havneforvaltningen forlængst gaaet i Gang, og det er derfor let at forstaa, at da den nu i 1886 pludselig faar ind ad Døren fra Indenrigsminister Ingerslev dette Forslag om i Overensstemmelse med Frilager-Kommissionens Indstilling straks at tage fat paa Dannelsen af

*) Harald Hansen indtraadte først som Medlem af Raadet den 27. Oktober 1884 som Afløser af Melchior. Iøvrigt bestod Havneraadet dengang, foruden af nævnte Melchior og Overpræsident Finsen som Formand, af de Herrer Meldahl, Professorerne Thomsen og Holmberg, Grosserer Thune, Kommandør Schoustrup, Toldinspektør Barner og Borgmester Fenger.

et nyt Havnebassin ud for Blindeinstituttet, saa maatte denne Plan bringe Forstyrrelse i de Lüderske Cirkler: i Stedet for at fortsætte ganske rolig nordfra skulde han nu paany ud-sættes for samtidig at begynde sydfra ud for Kastellets Nord-pynt. Det maatte derfor naturligt blive ham om at gøre at faa afværget dette, og som Motivering herfor pegede han paa, at der siden Frihavnssagens Behandling i 1881—82 havde rejst sig et nyt Spørgsmaal, nemlig om Anlægget af en ny Havn for en eventuel *Dampfærgeforbindelse* mellem Danmark og Sve- rige — Glückstadts gamle Plan — og se, hertil vilde nu netop efter hans Formening det projekterede Bassin ud for Blinde- instituttet bedst kunne benyttes! I denne Henseende henviste han til en af Ingeniør *H. Hammerich* i 1885 udgiven Piece: „Om Banegaardsforholdene ved København“, hvis Planer havde „vundet i Betydning derved“, at Hammerich i 1886 var ble- vet opfordret til at assistere den angaaende Spørgsmaalet om Københavns Banegaards Udvidelse nedsatte Kommission. I Stedet for Blindeinstitut-Projektet foreslog han derfor, i stadig og stræng Overensstemmelse med sin Plan om nordfra at ar- bejde sig sydpaa, at der til Brug for et eventuelt Frihavns- anlæg vel skulde anlægges et nyt Havnebassin, men lige syd- for det 24 Fods Kalkbrænderi-Bassin, saaledes at det vilde komme til at ligge omtrent ud for Rosenvængets Hovedvej.

Ferdinand Wilhelm Weghorst Lüders var Søn af den be- kendte *Peter Lüders*, som tysk af Fødsel, Opdragelse og Tanke- sæt var den eneste i den af Frederik den Sjette nedsatte Under- søgelseskommission, som stemte for Uwe Jens Lornsens Frifin- delse. Ferdinand Lüders var født 1827, altsaa i 1887 en Mand

paa 60 Aar, havde i den første slesvigske Krig været Chef for Kanonchaluppen Nr. 15, var senere, 1855, blevet ansat som Inspektionsofficer ved Anlægget af Orlogsværftets Dok, havde derpaa ladet sig sætte udenfor Nummer og studeret Vandbygningsarbejder i England. Han erhvervede sig efterhaanden et fortroligt Kendskab til Havnebygning, og det var derfor kun naturligt, at han i 1860 blev Havnebygmester i København. 1872 havde han derpaa efterfulgt I. A. Garde som Havnekaptajn.

Det umiddelbare Indtryk, som Lüders gjorde med sin høje knoklede Skikkelse, det lukkede Ansigt, det kolde og lune-forladte Væsen, den forbeholdne Fremtræden, var just ikke umiddelbart sympativækkende. Men som den Verdensmand, han var, forstod han tilfulde den Kunst at omgaas Mennesker og gøre Indtryk paa dem — svagere Naturer kom han let til at beherske i Kraft af sin myndige Personlighed og sin store Villiesfasthed, overfor stærkere Naturer var han i al sin sluttede Haardnakkethed „som Fjeld og Flint.“ En sej og sammenbidt Herre. Ogsaa fuld af Kløgt og Manøvredygtighed. Det var da ikke saa mærkværdigt, han fik sat saa meget igennem. Tilmed var han ubestridelig en saare indsigtfuld Mand, der havde sine Argumenter paa rede Haand. Men det var som Militær og Tekniker, af *kommercielt* Fremsyn gjorde han sig ej heller til, nærrede næppe synderlig stor Respekt for den merkantile Side af Sagen. Intet Under derfor, at han tørnede saa haardt sammen med Mænd som *Tietgen*, *Hagemann* og *Harald Hansen*, saa meget mere som ogsaa de, alle tre, var Karakterer, men hvis Villie ikke var stejl Stenhaardhed, men Fart og Flamme.

Det er let forstaaeligt, at naar en Mand af en saadan Støb-

ning som Lüders en Gang havde truffet sit Valg og derefter faaet sit Forehavende gennemført, bar han med Koldblodighed Følgerne og lod sig derfor ej heller rokke af de skarpe Angreb, som rettedes imod ham. Naturligvis kunde han ikke forblive uvidende om, at der var en sydende Forbitrelse imod ham i førende Handels- og Skibsfartskredse, men som oftest lod han, som han ikke ænsede det, og da Københavns Havn dengang var som en afsondret Enklave, kunde han med en vis haanlig Ligegyldighed forblive i sit Hi.

Men selv om Havnekaptajnen kunde vende det døde Øre til, saa blev dog efterhaanden Offentligheden opmærksom paa de stadig mere og mere højrrøstede Angreb. Man gjorde sig ligefrem lystig over hans nye Havn ude ved Kalkbrænderierne, som for den almindelige Bevidsthed i Datidens København laa saa afsides, at det nuomstunder vilde svare til, om man vilde flytte Københavns Havn til Køge Bugt. I 1887 betegnede Grosserer-Societetets Komite Lüders' Kalkbrænderi-Havn som en „isoleret, fra den ældre Havn og det der stedfindende Handelsrøre fjernt beliggende Havn“. Og i Modsætning hertil pristest den gamle Havns ideale Beliggenhed ved selve Byens Hjerte. I Grosserer-Societetets Komite — hvor Tietgen 1885 var blevet Formand — samlede Interessen sig egentlig blot om dette: at faa Havnen gjort saa *billig* som mulig ved at faa ophævet den ved Lov af 31. Marts 1864 indførte Havneafgift og Skibsafgiften for Indgaaende i udenrigs Fart*). „København er

---

*) Paa det første danske Handelsmøde i 1884, altsaa medens Moritz Melchior endnu var Formand for Grosserer-Societetets Komite, var Kravet om Skibsafgiftens Ophævelse det første Punkt paa Mødet.

for Tiden nær ved at være en afskyet Havn“, hed det; „naar Dampskibe tilbødes for en Rejse fra Amerika til Vesteuropa, var den afgørende Faktor for Fragtratens Fastsættelse ikke, om Rejsen var et Etmaal kortere eller længere, men om Bestemelseshavnen var billig eller dyr. København var indregistreret blandt Nordeuropas dyreste Havne“ — „det er sørgeligt for en københavnsk Købmand saa hyppigt, som Tilfældet er, at tage i sin Haand et general charter, hvor der findes option for alle mulige Nordsø- og Østersøhavne, men Limfjorden, Hobro og København udelukkede.“

Imidlertid var der opstaaet en helt anden Bevægelse, nemlig en ihærdig og maalbevidst Agitation for en snarlig Gennemførelse af *Frihavnsplanen*. Netop i 1887 udkom *Peschcke Kjøedts* kække og kvikke Piece: „Tolden og Tiderne“ med dens bekendte Slagord: „København sover — Hamborg arbejder!“ Og i saa Henseende henpegede han paa den hanseatiske Fri-stads Overenskomst med det tyske Rige af 23. Maj 1881, i Kraft af hvilken Hamborg gik ind i det tyske Toldforbund, men til Gengæld fik Ret til „at anlægge og beholde et for de største Skibe tilgængeligt toldfrit Territorium med tilstrækkelig Operationsplads, selvom de mest vidtgaaende Forventninger om Trafikens Udvikling skulde blive realiserede“ — altsaa en Frihavn, til hvis Anlæg Riget skulde svare Halvdelen af Omkostningerne, ca. 40 Mill. Rm.

Og nu gaar det Slag i Slag med Avisindlæg fra forskellige Sider, deriblandt fra den senere Handelsminister *O. B. Muus*, en Mand af anset fyensk Handelsslægt med en i Standen sjælden Interesse og Sans for offentlige Anliggender, altid ivrigt og

ihærdigt optaget af en eller anden vigtig Samfundsplan, virkende for den med stor Tale- og Skrivefærdighed, som altid var harmløs i sin Form, en Mand med store Vu'er og rødgul Paryk — man smilte af og til lidt ad ham i Krogene, men respekterede hans Oprigtighed og Uegennytte.

Uegennytten fortjener maaske særlig at fremhæves, fordi det iøvrigt hurtigt lykkedes Frihavssagens særdeles faa, men overivrige Talsmænd, der havde stor Færdighed i at manøvrere som Tordenskjolds Soldater, efterhaanden at faa adskillige Grundejerinteresser knyttede til sig. Det var en ikke synderlig fin, men stadig tilbagevendende Vittighed i den modsatte Lejr, at Frihavnsvennerne havde deres „gode Grunde“. Om de egentlige Førere gjaldt det dog, at de var Idealister.

De to bærende Ledemotiver i Frihavnsagationen, saaledes som denne formede sig 1887—89, var Henvisningen til Hamborgs Frihavnsanlæg og den fra Nord-Østersø-Kanalen truende Fare — og om begge gjaldt det, at de for Mænd med sikre Øren for Fremtidsmusik havde en falsk Tone og en skurrende Klang. Naar Hamborg anlagde Frihavn, var det jo netop kun, fordi den ikke længer kunde være — hvad der selvfølgelig i den heromhandlede Henseende var uendeligt bedre — en hel *Fristad*, og hvad Nord-Østersø-Kanalen angaar, havde allerede Tietgen paa Handelsmødet i 1885 med Tal og anden Bevisførelse slaaende sandsynliggjort, at denne „optrækkende Fare“ for det første ikke var saa stor, som man gerne vilde puste den op til, og for det andet i hvert Fald kun kunde virksomt besværges ved at gøre København til en *billig* Havn, ikke just til en Frihavn. Fra de Kredses Side, der blev betegnede som

fjendtligsindede overfor Frihavnstanken — forøvrigt med Urette, thi saa godt som ingen af dem ivrede nogensinde imod den, men trak blot paa Skulderen ad den med kølig eller smilende Skepsis — blev derfor i den følgende Tid Slagordet: *fri Havn* — ikke *Frihavn* o: en Havn fri for Afgifter og ikke blot for Toldvæsen.

Med sin sædvanlige Lyst til at skabe Kompromis'er optog under disse Omstændigheder *Ingerslev* den Tanke, at man kunde forbinde begge Krav, saaledes at man fik Havnevæsenet til at anlægge en Frihavn og lod Havneafgiften bortfalde for hele Havnens Vedkommende, samtidig med at den nye Frihavn aabnedes for almindelig Afbenyttelse.

I September 1887, altsaa samtidig med, at Estrup forberedte sit ovenfor nævnte Forslag om Opførelse af et nyt Frilager, lod derfor *Ingerslev* Havnekaptajn *Lüders* vide, at Regeringen interesserede sig for Anlægget af en Frihavn, og i en Skrivelse af 10. s. M. udbad Indenrigsministeriet sig Havneforvaltningens Ytringer om, hvorvidt Havnen kunde og burde tage Tilvejebringelsen af en saadan Frihavn i sin Haand.

Lüders synes indtil da ikke at have ladet sig synderlig paa-virke af Agitationen for et Frihavnsanlæg. Endnu i sit Svar (af 4. Oktober 1887) paa den nysnævnte indenrigsministerielle Skrivelse viser han ingenlunde nogen som helst Begejstring for Planen, fremhæver endog stærkt den her i Landet bestaaende Kreditoplagsinstitution som i visse Maader gørende en Frihavn omend ikke overflødig saa dog af begrænset Nytte. Navnlig stillede han sig kølig overfor en industriel Frihavn og mente, at de i en saadan tilvirkede Produkter eventuelt maatte svare

Tillægstold. Men naar han alligevel „ikke finder det betænkeligt, at Københavns Havn paatager sig at udlægge en Del af sine Arealer til den ommeldte Afbenyttelse, idet disse Arealer, hvis den rejste Frihavnsbevægelse virkelig er Udtryk for en tilstedeværende Trang (sic!), vistnok snarere vilde kunne frugtbargøres for *Havnekassen*, naar de udgør Bestanddele af en saadan Frihavn, end naar der disponeres over dem paa de hidtil fulgte Maader“, saa er det, fordi der nu var indblæst ham den fra hans eget Standpunkt gode Idé, at her kunde han jo faa en god Anvendelse for sin Kalkbrænderihavn, saaledes at dennes Anlæg ligesom fik sin praktiske Retfærdiggørelse. Og ganske betegnende for Mandens ubøjelige Selvstændighed og hans Ringeagt eller dog Ufølsomhed overfor de ledende Handelskredses hidtidige Kritik, opgiver han sit eget tidligere Projekt om Anlægget af et Frihavsbassin ud for Rosenvængets Hovedvej, altsaa sydfor det 24 Fods Havnebassin ud for Kalkbrænderierne, og gaar, stik imod det officielle Handels-Organs Ønske om at trække Udviklingen saa meget sydpaa som muligt, *i Stedet for nordpaa!* „Ved en fornyet Overvejelse af Spørgsmaalet om, hvor Frihavsterrainet under Hensyn til de forhaandenværende Forhold hurtigst og billigst lader sig indrette, er jeg kommet til det Resultat, at det heldigste Sted vil være ved det sydlige Bolværk for det 24 Fods Havnebassin.“ „Herved vil man faa en Plads, der foruden den ca. 25 Alen brede Kaj langs Bolværket vil have et Fladeindhold af ca. 40.000 Kvadratalen“, hvilket Areal „vistnok maa anses for foreløbigt at være tilstrækkelig stort, og skulde det senere vise sig nødvendigt at foretage en Udvidelse, kunde man til en

Begyndelse indtage hele det 24 Fods Havnebassin med om-
liggende Arealer til Frihavn“ — altsaa gaa yderligere nordpaa!

Da Indenrigsministeriet derefter under 15. December 1887
forespørger Grosserer-Societetets Komite om dens Stilling til
Anlægget af en Frihavn paa det nævnte Sted under Forudsæt-
ning af, at den hidtidige Havneafgift bortfaldt for hele Havnens
Vedkommende samtidig med den eventuelle Frihavns Aabning,
kan Ingen undre sig over, at Komiteen under Tietgens Ledelse
med Hænder og Fødder sætter sig derimod. I Stedet for pegede
den paa en Fortsættelse af Bolværkslinien i den gamle Havn
ud over Nordre Toldbod som Stedet for en eventuel Frihavn
og udtalte sig med Styrke for, at Havneafgiften og den endnu
tilbagestaaende Del af Skibsafgiften (Afgiften for Indgaaende*)
maatte blive ophævet, *uanset* om der kom en Frihavn, og naar
denne blev aabnet. Det lykkedes da virkelig ogsaa Komiteen
ved dette Indlæg at slaa Benene fra det Lüder'ske Kalkbrænderi-
projekt.

Frihavnssagen gik imidlertid uhindret heraf sin Gang — og
den voksende Stemning til Fordel for Tanken, ogsaa indenfor
Københavns Handelsstand, fik den 23. Marts 1888 et Udtryk
deri, at Christoffer Hage ikke opnaaede Genvalg til Grosserer-
Societetets Komite, men blev erstattet af O. B. Muus. Samme
Dato blev Forslaget om Frilager-Udvidelsen til Lov, efter at
der heri var optaget en Bevilling til Undersøgelse af Planer
angaaende Tilvejebringelsen af et Frihavnsanlæg i eller ved
Københavns Havn. I Henhold hertil nedsattes under 26. April
s. A. en ny Kommission, som bl. a. skulde tage under Over-

*) Den anden Del var i Mellemtiden hævet.

vejelse, i hvilket Omfang en eventuel Frihavn ogsaa kunde aabnes for Industrivirksomhed.

Denne Kommission afgang 30. Juli 1888 enstemmig Indstilling om Anlæg af en Frihavn paa Havnevæsenets Foranstaltning og Regning fra Kastelspynten og til den nordlige Grænse for de af Københavns Havnevæsen ved Kalkbrænderierne foretagne Opfyldninger og Dannelsen af et Havnebassin paa Vestsiden af Københavns Inderred umiddelbart Nord for Kastelspynten.

Som det vil ses, tog Kommissionen alle tidligere Projekter, deriblandt den tidligere Frilager-Kommissions og begge Havnekaptajnens, i een Mundfuld — i Stedet for at vælge en nordligere eller sydligere Beliggenhed beslaglagde den hele Strækningen fra Langelinies nordlige Udløb til op forbi Kalkbrænderihavnen. Man saa stort paa Tingene, vilde ikke gøre noget stykkevis og halvt. Man vilde ikke alene skaffe Københavns Havn en Udvidelse, som virkelig forslog, men tillige have en Frihavn, som rummede alle Muligheder, altsaa ogsaa de den Gang unægtelig noget fjerntliggende industrielle.

Men i Kommissionen sad da bl. a. ogsaa *O. B. Muus* — indvalgt af Grosserer-Societetets Komite —, altsaa Frihavnsidéens virkelige Ven.

Det var unægtelig et stort Brød, som her blev slaet op: det skulde da ogsaa vare længe, inden det rigtig blev bagt.

Ingerslev accepterede for sit Vedkommende fuldtud den nye store Plan, udstedte Indbydelse til en Skitsekonkurrence og lod en ny Kommission bedømme Besvarelserne, og den 7. Februar 1890 fremsatte han endelig et Forslag til Lov, hvorefter der paa Foranstaltning af Københavns Havnebestyrelse og for

Havnevæsenets Regning skulde tilvejebringes en saadan Frihavn som af Kommissionen foreslaaet.

For Lüders var Frihavns-Kommissionens Resultat forsaavidt et Nederlag, som ej alene hans Yndlingsprojekt om en lille fiks Frihavn i Lommeformat oppe ved Kalkbrænderierne fuldstændig forsvandt i det nye Forslags rummelige Sæk, men tilmed blev Sydhavnen fastslaaet som Hovedhavnen, og Frilager-Kommissionen fik derved sin Oprejsning. Paa den anden Side havde Lüders nu faaet Saldokvittering paa Anlægget af sin Kalkbrænderihavn, og han havde forlængst opdaget, at selve Frihavnen qua Frihavn aldeles ikke havde Tietgens Bevaagenhed — i Komiteens ovennævnte Skrivelse af December 1887 var det kun alt for tydeligt skinnet igennem. Og Lüders lod sig ej heller nu narre af, at Komiteen i April 1890, altsaa kort efter Frihavnsforslagets Fremsættelse, udtalte sin „Glæde“ over dette Lovudkast og paa en Maade tog det til Indtægt for „de Ønsker og Krav, som Komiteen gentagne Gange, sidst i December 1887, har haft Lejlighed til at fremsætte paa Handelsstandens Vegne“ — hvilket Standpunkt Komiteen ogsaa forsaavidt kunde indtage, som Lüders' Kalkbrænderiprojekt nu laa fældet paa Valen, og Komiteen ganske antydningssvis havde peget paa en lignende Løsning. Lüders tog derpaa sit Parti — tog det *for* Frihavnen, „Frihavnen *for ever*“, og satte herefter al sin seje Energi ind paa at føre dette Foretagende sejrriigt igennem, *selv* paa Bekostning af den gamle Havn, til hvis Anlægspladser og Pakhuse de Tietgen'ske Interesser var saa nøje knyttede.

Saaledes kunde Lüders da bevare sin Frontstilling mod sine gamle Angribere — og nu og da ærgre dem usigeligt.

Til sin Forbavselse fandt *Ingerslev* i det Estrupske Ministeriums kære Landsting kun en lunken Velvillie for Lovforslaget — *Harald Hansen* aabenbarede sig endog som en ren Modstander af en Frihavn, ovenikøbet i en voksende Hedspore-Stil! Forslaget naaede da ej heller i denne Samling gennem Landstinget. Men paa den anden Side var *Ingerslev* nærmest blevet behageligt overrasket ved den relative Velvillie, han under Lovforslagets Forberedelse havde ment at kunne spore hos *Tietgen* overfor Frihavnssagens nye Fase, saaledes som den var blevet bestemt i den Kommission, hvori ogsaa Repræsentanter for Grosserer-Societetets Komite havde haft Sæde. Det er udenfor al Tvivl, at *Ingerslev* nu har følt sig for, om ikke *Tietgen*, som jo efter gængs Opfattelse overhovedet var Manden, naar der skulde udrettes noget Stort og Nyt herhjemme, kunde være villig til at paatage sig Dannelsen af det Aktieselskab, som efter *Ingerslevs* Plan skulde overtage Driften af Handelshavnen og til Gengæld forpligte sig til for et Beløb af mindst 3,8 Mill. Kr. at bekoste Opførelsen af de i Handelsøjemed fornødne Pakhuse, Vareskure, Kraner, Lade- og Ranger-spør m. v.

Tietgen var imidlertid for afvisende — troede ej heller inderst inde paa Succès for en Frihavn som saadan. Han var naturligvis ikke ufølsom for, at naar et Storkværk skulde øves, maatte det være ham, men har i hvert Fald antydet Fordringer, som *Ingerslev* fandt ublu — man nævner saaledes, at *Tietgen* vilde have Bolværkspengene i den nye Havn, et Krav, som Indenrigsministeriets Embedsmænd fandt ganske uhyrligt: naar Ordningen nu skulde være den, at Frihavnen var Havne-

væsenets, og dermed ogsaa Bolværkerne var i Havneforvaltningens Eje, maatte af principmæssige Grunde deraf følge, at Bolværkspengene i den nye Havn kom til at flyde ind i Havnekassen, hvorimod det nye Driftsselskab højst kunde faa, hvad der tilkom det som Pakhusforretning.

Nok er det, Ingerslev var baade selv en myndig Mand og Medlem af et saare myndigt Ministerium, hvis Chef sikkert i høj Grad har bestyrket ham i endelig ikke at stikke op for en Børskonge som Tietgen. Han bestemte sig derfor til, at nu skulde netop en *anden* Mand end Tietgen føre det Forehavende, hvori Ingerslev selv efterhaanden blev mere og mere forgabet, praktisk ud i Livet. Og hans Øjne faldt paa *Glückstadt* — maaske modsætningsvis, hvo ved? I alt Fald har han jo nok syntes, det var et Forsøg værd, om ikke Sagen kunde faa ligesom en Charme mere derved, at Landmandsbanken paatog sig og gennemførte, hvad Privatbanken havde stillet sig vrangvillig overfor som uigennemførligt.

Og heri fik da Ingerslev Held. Tiden skulde noksom godtgøre, at han i Glückstadt havde fundet den rette Mand.

UNDER Frihavns-Lovforslagets 1ste Behandling i Landstinget ved Midten af Februar 1890 svarede Indenrigsminister Ingerslev paa en Bemærkning fra Harald Hansen om, at naar Lovforslaget forudsatte Dannelsen af et Driftselskab, maatte man da ogsaa have „Udsigt“ til, at et saadant kunde blive dannet, med et Kontrastød: „Jeg tror ikke, det ærede Medlem har Ret i at sige: kan Ministeren da sige os, om dette kommer i Orden? thi det forekommer mig, at de, som skal gaa ind paa disse Vilkaar, kan med samme Føje spørge Ministeren: kan Ministeren da garantere os, at vi vil faa denne Lov? Før kan man vel ikke vente at faa en endelig Afslutning af disse Forhold“. Han tilføjede imidlertid: „Hvis det ærede Medlem vil vide mere, skal jeg gerne sige, at jeg har forhandlet og haaber fremdeles at kunne forhandle med Folk, der kan magte denne Sag; men om den kan komme i Orden, kan jeg ikke sige Noget om i dette Øjeblik, jeg kan kun sige, at jeg tror og haaber det“.

Faktisk havde han allerede dengang ført visse „Samtaler“ med Glückstadt, og et foreløbigt Grundlag for de Betingelser, paa hvilke Landmandsbanken eventuelt kunde tænkes at ville

overtage Garantien for et Driftsselskabs Dannelse, var blevet skriftligt formulerede i store Træk. Om Indholdet heraf kunde der dog ikke gives Landstingsudvalget nærmere Meddelelser, og da dette derfor (Betænkningen af 14. Marts 1890) foretog visse Ændringer og Tilføjelser i Forslaget — deriblandt at det eventuelle Aktieselskab kun fik Driften af den Del af Frihavnsanlægget, hvortil Handelsvirksomheden henvistes, samt endvidere at Selskabets eventuelle Aarsudbytte, efter at Aktionærerne først havde faaet 4 pCt., skulde deles med $\frac{1}{4}$ til Selskabet og $\frac{3}{4}$ til Havnevæsenet — meddeler Glückstadt allerede den følgende Dag Ingerslev, at han dermed ansaa Forudsætningerne for bristede. Forhandlingernes Traad blev imidlertid genoptaget, og i Juli s. A. fandt Ingerslev endelig en Overenskomstbasis i følgende Forslag: 1. Af hvert Aars Nettoudbytte skulde Halvdelen tilfalde Havnevæsenet og Halvdelen Selskabet, indtil sidstnævnte havde naaet 4 pCt. af sin Kapital; derefter skulde det resterende Overskud deles i Forholdet 4 til 1, indtil Havnevæsenet ligeledes havde faaet 4 pCt. af *sin* i Anlægget indskudte Kapital, hvorpaa yderligere Overskud endelig deltes med Halvdelen til hver. 2. Driftsselskabet skulde oppebære de i Frihavnen faldende *Bolværkspenge*, som blev at opkræve efter de til enhver Tid for Københavns Havns offentlige Bolværker gældende Forskrifter. 3. Tiden for Selskabets Eneret paa Driften forlængedes fra 60 til 80 Aar.

Dette Delingsforhold var, som man vil se, i anden Omgang lidt ugunstigere for Driftsselskabet, idet det kun skulde have 20 pCt., men til Gengæld fik nu omsider Glückstadt, hvad Tietgen ikke havde kunnet opnaa, de fulde Bolværkspenge.

Derfor accepterede ogsaa Glückstadt denne Maade at ordne Sagen paa. Naturligvis var Ministeriets Embedsmænd himmelfaldne over dette Principbrud, med hvad brød den praktiske Politiker Ingerslev sig om det?

I Overensstemmelse hermed formedes nu Landmandsbankens officielle Tilbud af 3. November 1890 og dermed selvfølgelig ogsaa det nye Forslag til en Frihavnslov, som Ingerslev den følgende Samling fremsatte i Folketinget 10. November 1890.

I Folketingsudvalget vilde man ikke indgaa paa, at *hele* Havneafgiften skulde bortfalde ved Frihavns eventuelle Aabning, men vilde nøjes med en Nedsættelse. Da Ingerslev i den Anledning henvendte sig til Glückstadt, svarede denne under 19. Februar 1891, at det selvfølgelig vilde være det bedste, om Havneafgiften overhovedet ikke blev opkrævet i den gamle Havn, men kunde dette foreløbig ikke lade sig gøre heltud, maatte der for Frihavnen træffes saadanne Bestemmelser, at Afgiften dør kun opkrævedes af Varer, som fra Frihavns-territoriet gik til Indlandet, saaledes at alt Transitgods fritoges. Endvidere maatte Resten af Skibsafgiften helt bort.

Disse Forlangender fik Ingerslev Udvalget til at rette sig efter. Den 7. Marts 1891 afgaves Betænkning. I Stedet for den i Forslagets § 8 indførte Bestemmelse, at Havneafgiften i hvert Tilfælde skulde bortfalde samtidig med, at Frihavnen aabnedes for Driften, foresloges det, at fra det nævnte Tidspunkt skulde Havneafgiften for Udgaende hæves, og Omladningsgodset gøres fuldstændig frit, hvorimod Afgiften for Indgaaende i udenrigs Fart kun skulde nedsættes fra 40 Skilling pr. Kommercelæst (ca. 42 Øre pr. Registerton) til 30 Øre pr. Registerton. For

Frihavnens Vedkommende foresloges det endelig, at Havneafgiften her omformedes til en Afgift, der hvilede paa Varerne, og som kun opkrævedes, forsaavidt de indførtes fra Frihavnen til dansk Toldomraade, hvilket Afgiftsbeløb da skulde tilfalde Havnekassen. Endelig skulde Skibsafgiften helt bortfalde.

Disse Tilføjelser vedtoges, hvorhos der ved 3. Behandling i samme § 8 indskødes en Bemyndigelse for Indenrigsministeren til at bestemme, at der ogsaa i Toldhavnen i Stedet for den fornævnte Skibs-Havne-Afgift af 30 Øre pr. udlosset Registerton skulde kunne erlægges en hertil svarende Afgift af Varerne, fastsat for hver Varesort i Overensstemmelse med Toldvæsenets Bestuvningsreglement. Lovforslaget blev derefter antaget af Landstinget og udfærdigedes som Lov under 31. Marts 1891.

Derpaa afgav Landmandsbanken den 11. April sit definitive Tilbud, som blev approberet af Indenrigsministeriet den 15. s. M. — Den 25. konstitueredes endelig Frihavns-Aktieselskabet. Den ifølge Lovens § 3 nødvendige Koncession meddeltes det nye Selskab den 27. April 1892.

*

*

I Maj 1891, umiddelbart efter at Frihavns-Aktieselskabets Vedtægter var blevet stadfæstede af Indenrigsministeren, (den 6. s. M.) henvendte Landmandsbanken sig til Nationalbanken, Privatbanken og Handelsbanken og tilbød dem at indtræde i et Konsortium til Overtagelse af Aktierne paa Betingelse af, at Landmandsbanken fik sine i Sagen allerede hafte Udlæg godtgjorte og Ledelsen af Konsortiet mod et Vederlag af $\frac{1}{4}$ pCt.,

HVAD UDAD SKABTES

hvorefter Aktiernes Overtagelseskurs vilde blive $97\frac{1}{4}$ pCt. Aktierne tænktes eventuelt udbudte til Pari eller dog ikke over 105 pCt. inden Udgangen af 1893.

Medens Privatbanken afslog Tilbudet uden Motivering, gik Nationalbanken og Handelsbanken med, efter at Landmandsbanken havde føjet dem ved Indførelsen af visse iøvrigt ikke praktisk betydende Ændringer i Selskabets Love.

DET var et brydsomt Hverv, Glückstadt her havde paa-
taget sig. Thi vel var det naturligvis i og for sig ikke
Bankens Sag at drive Frihavnen, endsige drive den op
til en bærende Fremtidsinstitution i dansk Handel og Vandel
— det var det nye Selskabs Sag, dets Direktions og dets Sty-
relses. Men efter Omstændighederne maatte han selv indtræde
som Formand i Bestyrelsen, og ihvorvel han saaledes i denne
kun var 1 af 7, og hans Bank som saadan ikke var *anderledes*
interesseret i Foretagendet end Nationalbanken og Handels-
banken, følte Glückstadt dog fuldt vel, at det var ham og hans
Bank, der stod inde for, at Frihavnen blev en Succès — med
aarvaagne Øjne vilde herefter Offentligheden følge denne Institu-
tions Udvikling og intet Øjeblik tage i Betænkning at lægge
Ansvaret for manglende Trivsel, endsige for aabenbar Fiasko,
i første Række paa *ham*. Han var ikke længer slet og ret Bank-
direktør, Leder i et Institut, som handlede med Penge, han
havde faaet et større Kald, et Samfundskald.

I første Omgang var den Opgave at fylde Frihavnen med
Trafik ligefrem uløselig. Tvivlerne og Skumlerne havde Ret i,
at den egentlige Frihavnstrafik i Hamborgsk Forstand først og

fremmest skulde *skabes*. Den Mellemandel, som Københavns Købmandsstand allerede drev, blev bekvemt og naturligt drevet over Kreditoplagene, Frilagrene samt de kgl. og private Transitoplag. For Hiddragelsen af ny Dampskibsfart med tilsvarende Omladning og for Dannelsen af nye Eksportfabrikker var der nu vel skaffet Plads, rummelig Plads, men ej heller andet. Den gamle Sætning, at Handel skaber Havn, men Havn ikke Handel, fik nu ny Gyldighed. Efter at Frihavnen den 9. November 1894 var blevet aabnet for Drift, henlaa den lange Tider gabende tom. Ingerslev var sikkert ikke den eneste, som, naar han gik sin vante Morgentur paa Langelinie, daglig forfærdedes over Synet. Hvad skulde det blive til?

Og da saa endelig i 1895 Omladningsgoods strømmede ind i Havnen, store Ladninger lossedes og ladedes, og Pakhusene fyldtes, var det med Korn, væsentlig russisk Foderbyg og nordamerikansk Majs, altsaa toldfrie Varer. Hertil behøvede man jo ingen Frihavn.

Men man behøvede dybt Vand for store Skibe, bred Bolværksplads med Jernbanespor, vældige Kraner, Silopakhuse. Forsaavidt var forretningsmæssig set alt godt og vel, men atter kunde Modstanderne rethaverisk pukke paa, det nu noksom viste sig, at hvad der havde været Trang til, var en Udvidelse og Modernisering af Københavns Havn og ikke en Frihavn, hvis Charme skulde bestaa i Toldfrihed.

Og med Spotten over den første Tomhed, ligesom nu over den nye Frihavns Brist paa principiell Berettigelse, var den københavnske Handelsverden inde i den seje og bitre Kamp mellem Frihavnen og den gamle Havn, som varede Aarhundredet ud.

Glückstadt for sit Vedkommende havde lige fra først af klart indset, at Navnet „Frihavn“ til en Begyndelse ikke kunde være nogen Realitet, men et Fanemærke, en Reklame for København i Udlandet. Dens Fortrin skulde først og fremmest bestaa i dens Beliggenhed, dens Modernitet, dens Evne til at tjene Mellemandelen og Omladningstrafiken, hvad enten Varerne ved Indførsel her til Landet nu var toldfrie eller ikke. Som ovenfor paavist havde *han* netop sørget for ved Lovens Vedtagelse at faa slaaet fast, at naar udenrigsfra kommende Varer oplagdes eller oplagredes i Frihavnen, kom de kun til at svare Havne-(Vare-)Afgift, naar de passerede Toldlinien til Indlandet, derimod ikke naar de genudførtes. Da det nu visselig ogsaa stod fast, at den nye Havn i første Række skulde tjene Genudførslen, vilde det unægtelig ogsaa have været for meget forlangt, at Frihavnselskabet skulde have mødt paa Kajen og sagt til Skibene: Ja, forsaavidt I er ladede med her i Landet toldpligtige Varer, tager vi imod dem, men hvis det er toldfrie Varer, som I for Bekvemmeligheds Skyld vil have oplagt eller omladet her til videre Ekspedition fra København med andre Skibe, saa maa I ned i den gamle Havn! Men naar man ganske naturligt ikke gjorde dette, fremkom ligesaa ubestrideligt den *Ulighed*, at i den gamle Havn nød man kun Fritagelse for Havne-(Vare-)Afgiften i det Tilfælde, Losning skete fra Skib til Udlandet eller indenfor 30 Dages Magasinering under Toldkontrol. Og dette var jo ikke den eneste Ulighed. Pakhusforretningen i Frihavnen, Frihavnselskabet, var ifølge Loven fri for alle Skatter baade til Stat og Kommune, det opkrævede selv Bolværkspengene, havde Ret til at udføre alt Arbejde om-

bord i Skibene, fik i 1894 sin egen autoriserede Vejning — et Punkt, hvis Nødvendighed Glückstadt allerede paa et meget tidligt Stadium havde peget paa — og havde endelig billigere og bedre Jernbaneforbindelse. De konkurrerende Pakhusforretninger i den gamle Havn maatte derimod betale Skatter, udrede Bolværkspenge eller betale for Bolværkerne, savnede Ret til autoriseret Vejning og Stevedoring. Intet Under, at de følte sig brøstholdne! Ikke desto mindre var det ikke urimeligt, at naar der nu med betydelige Ofre af Stat og Havnevæsen var tilvejebragt en stor, dyb, moderne Havn, vilde man i denne se at faa Noget ud af det, og de i Frihavnen anbragte Privatkapitaler havde selvfølgelig ogsaa et billigt Krav paa en passende Forrentning. Der var kun eet Standpunkt, hvormed dette var uforeneligt, ud fra hvilket den skabte Stilling indeholdt en sort Uretfærdighed overfor den gamle Havn, det var ud fra det Standpunkt, at begge Havne skulde være *ligestillede*. Men det var just *det* Standpunkt, *Indenrigsministeren* under Frihavnssagens Behandling og helt hen i 1894 demonstrativt havde indtaget! Den ene Gang efter den anden havde Ingerslev ladet sig bevæge — i Rigsdagen af Harald Hansen som i Korrespondancen med Grosserer-Societetets Komite af Tietgen — til i saa Henseende at afgive de utvetydigste Forsikringer om, at begge Havne skulde „blive stillede ens“, kulminerende i den bekendte Ytring: „Jeg kan ikke se, hvorledes det skal være tænkeligt, at der kan fremkomme nogen Forskel mellem disse to Havne.“ Og alle disse Udtalelser var nu ligesaa mange solide Knager, paa hvilke de forbitrede Talsmænd for den gamle Havn idelig hængte deres Hatte.

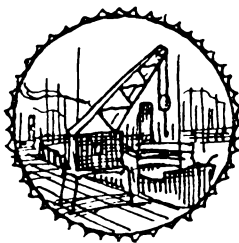
Oppe i Indenrigsministeriet følte man selvfølgelig meget godt, at Virkelighedens Billede Dag for Dag tydeligere og tydeligere viste, at der til Trods for alle Ministerens Tilsagn var Uligheder til Stede, og at disse ifølge hele Sagens Natur og Forholdenes praktiske Udvikling ikke kunde undgaas. En saa klog og indflydelsesrig Mand som Kontorchef *M. Jacoby* søgte efter bedste Evne at dialektisere sig igennem de atter og atter paaviste Modsigelser mellem det faktiske og det forsikrede, men Følgen heraf blev, at Indenrigsministeriet, henholdsvis det senere Ministerium for offentlige Arbejder, blev tvunget ind i mangel Tvetydighed, og trængt op i en Krog af Komiteen maatte Ministeriet da til sidst bekende, at der af „den tilsigtede Ligestillethed“ aldrig kunde blive „en fuldstændig Ligestilling“ — hvad selvfølgelig gav Tietgen en let Lejlighed til at harcellere over en Ligestillethed, som ikke var „fuldstændig“, men altsaa netop ulige.

Alt dette officielle Hykleri holdt Glückstadt sig helt udenfor. Hans Standpunkt var klart og uangribeligt — under hele Forløbet af denne Sag havde hans Tankegang ligesom i alle andre Sager, som det Blad for Blad fremgaar af hans Korrespondance, været haandfast og ædruelig. Han skyede overhovedet aldrig at nævne Tingene ved deres rette Navn, brugte hverken Slør eller Omsvøb. Hvad Frihavnen angaar, havde han lige fra den første Dag peget paa de Fordele, som et saa særdeles vanskeligt Foretagende efter hans Mening maatte have for overhovedet at kunne føres lykkeligt igennem. I Kraft af disse sine Fordringer havde han faaet samlet sine Trumfer paa Haanden og spillede Spillet med dem — *det var svært nok endda at vinde det!*

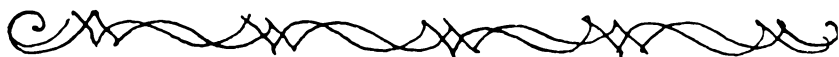
HVAD UDAD SKABTES

Ingen vidste det bedre end han. Det faldt ham ganske vist ikke ind at skænke Toldhavnen den Forretning med Genudførslen af toldfrie Varer, der selv bød sig til i Frihavnen. Men han forstod fuldt vel, at skulde Frihavnen blive en fra alle Sider uomtvistet Succès, skulde den bringes til at fungere efter Bestemmelsen, skulde den i det lange Løb kunne hævde sit Navn med Ære, skulde den vorde en virkelig Berigelse af dansk Erhvervsliv, saa maatte det være ved, at den blev gjort til et Udgangspunkt for ny Handel, ny Trafik, ny Eksportvirksomhed. Og denne maatte skabes, hvor stort Arbejde det end maatte koste.

Hermed gav han sig da trøstigt og maalbevidst i Lag.

DA Glückstadt i Begyndelsen af Halvfemserne tog denne Gerning op, havde han ogsaa bragt sin Bank til et Standpunkt, saa han kunde frigøre sig for en betydelig Del af det daglige Arbejde. Han havde nu fuldstændig faaet organiseret dette og skaffet sig Medhjælp, som var inde i hans Tankegang, vilde og kunde handle i hans Aand, og som han derfor kunde stole paa. Blandt disse fortjener ikke alene hans daværende Meddirektører Harhoff og Friebling, men ogsaa den nuværende Direktør *Emil Rasmussen* udtrykkelig at nævnes.

Den første Snes Aar var det Glückstadts store Styrke som Bankdirektør, at han selv fulgte enhver større Sag i dens Forløb fra Begyndelsen til Enden. Nu allerede var Institutet vokset til en saadan Størrelse, at dette var plat umuligt for en enkelt Mand. Hvor langt Banken som Bank i Ordets snævrere Forstand paa dette Tidspunkt allerede var blevet bragt, fremgaar maaske bedst af et Brev, han den 30. November 1895 tilskriver Vejle Afdeling med Tak for derfra indløben Meddelelse om trende Betalingsstandsninger. Det hedder heri:

„Det er selvfølgelig af største Interesse for os at faa Underretning om Sager af den Art hurtigst muligt, og det vilde derfor være os

kært, saafremt De for Fremtiden vilde gøre Indberetning, saa snart der ved en eller anden Omstændighed sker Forandring i de store Købmænds Stilling. De véd, at Bankens Portefeuille omfatter Veksler paa de fleste danske Forretningsfolk, og det er derfor særdeles behageligt for os at blive holdt à jour med *alle**) danske Firmaers Stilling.“

Til at hævde denne ledende Stilling i dansk Forretningsliv var altsaa nu tilvejebragt et stort og velorganiseret Apparat, hvor alt gik i bestemte Gænger. Han kunde derfor nu skaffe sig Tid til Løsningen af den endnu større, ud over Pengeinstituttet som saadant rækkende Samfundsopgave, han mente ikke at kunne undslaa sig for.

Til dette nye Virkefelt overførte han den Grundighed i hver enkelt Sags Behandling, som hidtil stedse havde været hans Særkende. Han sætter sig personlig ind i alt, følger nøje de skiftende Faser, giver utrættelig Besked om sit eget forretningsmæssige Syn paa Gangen i de Foretagender, hvis egentlige Drift han naturligvis i hvert enkelt Tilfælde maatte overlade kyndige Fagmænd.

Et enkelt Eksempel paa hans djærve og uforbeholdne Udtryksmaade i saa Henseende skal her nævnes.

Da Banken har financieret „Dansk Vin- og Conserves-Kompagni“, skriver han den 14. Januar 1891 til Direktøren, den bekendte Mads Rasmussen, senere Etatsraad og Kunstmæcen, Stifter af Faaborg Museum:

„Jeg læste i Dag i en Avis, at der er blevet nedsat et Udvalg paa et i Holbæk afholdt Møde, der skal virke for Oprettelsen af en Vin-

*) Udhævet af Forfatteren.

og Conservesfabrik i Holbæk Amt, og at dette Udvalg bl. a. ogsaa skal rejse til Faaborg for at tage Maal af Deres Fabrik. I den Anledning anser jeg det som min Pligt at anmode Dem om at forhindre, at der gives dette Udvalg Adgang til at bese Deres Fabrik eller overhovedet gives samme nogen som helst Oplysninger om Deres Virksomhed. Den Mani, der hersker hos os efter at ødelægge enhver ny begyndende Branche, endog inden en saadan har bevist sin Rentabilitet, gør det absolut nødvendigt, at saadanne Eksperimenter ikke støttes af dem, der dyrt har købt sine Erfaringer. Deres Forretning er nu indtraadt i det Stadium, hvor den ikke længer skal ligge aaben for Hvermand fra Gaden, men har sine egne Hemmeligheder i Fabrikationen at vaage over.“

Gyldne Ord, som ogsaa har Adresse til den Nutid, hvor man beskæftiger sig med Dannelsen af et Oplysningskontor for Næringsvejene!

* * *

Allerede i April 1891 købte Landmandsbanken paa et Aktieselskabs Vegne af Godsejer G. Rée Korntørringsmagasinet i den gamle Havn for en Købesum af 1.300.000 Kr., med Tillæg af 1 pCt. Provision til Grosserer E. Thielsen, saaledes at 1 Mill. Kr. forblev staaende mod Prioritet i Ejendommen. Glückstadt havde nemlig anset det hensigtsmæssigt for Frihavnens Drift at have en Pakhusforretning i den indre By, hvis Bestyrelse stod i intimt Forhold til Frihavnens Administration.

Thielsen blev selv Frihavnens første Direktør. I denne blonde Mand med Solskinsansigtet, det lyse Haar, det lyse Skæg og

det lyse Sind, altid jovial og frejdig, fandt Glückstadt en god Medhjælp. Ogsaa i den fremragende og myndige Højesteretsadvokat *A. H. F. Klubien*, som fra 1885 var Formand for Bankraadet*), og som ved sin store Indsigt var den rette Mand til at fæstne Selskabets juridiske Grundlag og finde Formerne for de mange Aftalers Støbning. Da han sidst i 1893 afgik ved Døden, betragtede ikke mindst Glückstadt det personlig som et smerteligt Tab for Banken.

Men hvor ypperlig Bistand han end saaledes kunde regne med, forsløg det dog lidet eller intet overfor Hovedsagen: at faa fremtryllet det nye Handelsrøre. Hertil hørte *nye direkte Dampskibslinier, fornemmelig oversøiske, nye Forretningsforetagender*.

Det var et saare omfattende Arbejde, han i saa Henseende maatte paatage sig: allerede før Frihavnens Aabning ser vi ham derfor ogsaa uafsladelig beskæftiget med at tilskrive og aabne Forhandlinger med store udenlandske Dampskibsselskaber, i Hamborg, i Holland, i England og Skotland, i Rusland og Australien. Stadig er han om sig, slider ufortrødent i det, med sej Energi, med sindig Optimisme.

Ogsaa mod det fjerne Østen rettede han sit Blik. I 1892 fik han Besøg af *H. N. Andersen* fra Bangkok, Kaptajn og Købmand, allerede den Gang fuld af store og dristige Planer om, at Danmark burde binde an med Deltagelse i Verdenshandelen, først og fremmest med Østasien. Nogen ret Skikkelse, saaledes som sidenhen, fik disse Planer dog ikke i første Omgang gen-

*) Grüner blev 1873 i denne Egenskab efter eget Ønske afløst af Højesteretsadvokat C. S. Henrichsen og indtraadte igen efter dennes Død i 1884.

nem Samtalerne mellem Glückstadt og Andersen, endog Tietgen inddroges i Forhandlingerne. Denne Gang svigtede nemlig Tietgens Menneskekundskab ham totalt, han overførte sin rodfæstede Skepsis overfor Frihavnen paa H. N. Andersens Person og undlod derfor at lodde Dybden i ham. Det lykkedes dog Andersen allerede da at vække levende Interesse hos *Glückstadt* for Oparbejdelsen af et Handelssamkvem mellem Danmark og det fjerne *Siam*: der maatte jo dog baade kunne blive Tale om Dampskibs- og Bankforbindelse, saa at Sagen i hvert Fald syntes Glückstadt en Prøvelse værd. Et personligt Holdepunkt havde man jo ogsaa fra dansk Side i Tilstedeværelsen histude af Kommandør *Richelieu*, som vidstes i Siam at indtage en formaaende Stilling. Nok er det, Glückstadt besluttede sig til at lade foretage en Undersøgelse og sendte en af Bankens Funktionærer, Boas, til Bangkok med Paalæg om særlig at søge Richelieu. At det herved først og fremmest er Frihavnens Fremtid, Glückstadt har haft for Øje, fremgaar med al ønskelig Tydelighed af et Brev til sidstnævnte af 10. Juni 1893, hvori der udtrykkelig peges paa, at „det er Frihavnens Aabning for Trafik, der tør paaregnes at ville blive en vigtig Faktor for Etableringen af regelmæssig Omsætning mellem Siam og de skandinaviske Lande samt Østersøhavnene“. Ogsaa overfor H. N. Andersen klargjorde Glückstadt dette sit Synspunkt, og vi ser derfor ogsaa, at Andersen i Overensstemmelse med Glückstadts Ønske sidst i 1893 rejser til England for der at virke for de Glückstadtske Planer om at formaa britiske Dampskibslinier paa Østen til at inddrage København i deres „*terminus*“.

Hvad Boas hjembragte, synes der dog ikke at have været rigtigt Hold i — nogen fast Form kunde Glückstadt i hvert Fald ikke paa Grundlag deraf give sit Forehavende. Det var først, da H. N. Andersen i 1896 kom igen, at Projektet antog haandgribelig Skikkelse. Andersen kunde nemlig nu fremsætte bestemte Forslag og var omsider villig til at lade sin egen, med saa store personlige Ofre af Tid og Flid oparbejdede Forretning i Bangkok tjene som Kærnen i det nye Foretagende, der skulde dannes — en Betingelse, som Glückstadt udtrykkelig stillede. Efter en lang Række Forhandlinger og Overvejelser udstedtes der den 20. Marts 1897 Indbydelse til Tegning af Aktier og Førsteprioritets-Partialobligationer i Aktieselskabet *Det Østasiatiske Kompagni*. Landmandsbanken udbød til Tegning 1 Mill. Kr. i Aktier — 1 Mill. var allerede fast placeret — og 1½ Mill. Kr. i Obligationer, saaledes at Selskabet begyndte med den beskedne Driftskapital af 3½ Mill. Kr.

Med Østasiatisk Kompagni kom Eventyret ind i Glückstadts Liv. Han mente at stifte et almindeligt dansk Aktieselskab, han startede et Verdensforetagende. Og idet han gør dette, er det for denne ene Gang i hans Liv, som Lykken ham
 „fast ubegribelig i Møde gaar“.

Denne ene Gang havde han et Aladdins-Held: troede at have faaet sig en rig Købmandsbod, fik i Stedet for en Guldnøgle, der aabnede ham Porten ind til Østens Herlighed. Og for os Danske er Østen stadig Eventyrets Rige — da Glückstadt en halv Snes Aar efter drager ind deri paa Ø. K.-Damperen „Birma“ og med en dansk Prins ombord, er dette da ogsaa det store Lykketogt i hans Liv. Under Tropelandets Sol, hvor alt luede

i stærke Farver, stadfæstede hver Dags sælsomme Skuespil for hans Øjne, at det aldrig Anede, det Vidunderlige til sidst var faldet i hans Lod: Holmens Kanal havde vist at kunne føre ham ud paa Verdenshavet og lige ud til hans vageste Storhedsdrømmes Trylleslot — — det, som for ham

„stod i Østerled“.

* * *

Selvfølgelig er Placeringen af H. N. Andersen som Favorit i Verdensløbet om Ære og Fordel i Langvejsfarten paa de store Have Glückstadts største Indsats i vort nationale Erhvervsliv. Hvad der aabnede hans Øjne, skærpede hans Blik, gav Hovedet Handlekraft og Haanden Held, var, som skildret, hans Bekymring for Frihavnen. Men det kan i Sandhed ikke geraade til hans Forklejnelse, at hvad han derved blev drevet til at skabe, fik blivende Betydning for dansk Deltagelse i Verdenshandelen langt, langt ud over, hvad Situationen i Frihavnens første Aar stillede Krav om.

Allerede forinden Dannelsen af Østasiatisk Kompagni var det lykkedes Glückstadt at tilføre Frihavnen en anden Storforretning, nemlig *Det danske Kulkompagni*. Dette blev i Sommeren 1896 startet paa Basis af I. P. Suhrs berømmelige gamle Forretning i Toldhavnen, og herved skaffedes der ligeledes Frihavnens Udvikling en væsentlig Støtte. Den Dag i Dag syner Kompagniets Anlæg derude som en af denne Havns største kommercielle og tekniske Seværdigheder.

Ogsaa ved Stiftelsen af *A/S Københavns Flydedok og Skibs-*

værft i April 1897 havde Glückstadt førende Andel — og det samme gælder *Nordiske Kabel- og Traadfabrikker*, som dannedes i 1898 ved Overtagelsen af H. P. Priors i 1891 oprettede Fabrik for Tilvirkning af elektriske Ledninger m. m.

Endelig skal i denne Sammenhæng nævnes, at det i Foraaret 1895 blev til noget med Overtagelsen af de *Anker'ske* Marmorbrud i Norge — den 19. April underskrev Glückstadt paa et Konsortiums Vegne Kontrakt med Bjærgværksejeren Chr. Anker, og umiddelbart efter blev der paa Midtermolen i Frihavnen taget fat paa Opførelsen af en Fabrik for Tilskæring af Marmorblokkene.

* * *

Dog allerede forinden Starten af disse store og betydningsfulde Foretagender — store og betydningsfulde ikke alene for Frihavnen som saadan, men overhovedet for hele vort Lands Erhvervsliv — var den standende Strid mellem Frihavnen og den gamle Havn indtraadt i et Forsoningens og Overenskomstens Stadium.

Ifølge Sagens Natur var det Skabelsen af nye Dampskibslinier, særlig oversøiske, som Glückstadt for Frihavnens Skyld i første Række maatte tage Sigte paa. Hvad der i saa Henseende den Gang stod paa Dagsordenen, var Aabningen af en Rute paa *New Orleans*, som bl. a. var Udskibningshavnen for Bomuldsfrøkager og Majs — Foderemner, som man allerede den Gang var inde paa i kæmpemæssigt Omfang at tilføre det danske Landbrug.

Paa Etableringen af en saadan direkte Linie mellem den meksikanske Golf og Frihavnen satte nu Glückstadt hele sin Energi ind. Det gjaldt i saa Henseende bl. a. ogsaa om at handle hurtigt, eftersom han maatte gaa ud fra — og denne Formodning viste sig at være fuldkommen rigtig —, at Tietgen paa Det forenede Dampskibsselskabs Vegne nærrede den samme Plan, men hvis D. F. D. S. kom til at realisere den, vilde dette betyde det samme som et Minus for Frihavnen, den, Tietgen og alle hans Selskaber ligefrem blokerede.

Det lykkedes da ogsaa Glückstadt at komme først, og Lørdag den 21. September 1895 startedes et Aktieselskab, der med C. K. Hansen som korresponderende Reder skulde overtage en maanedlig Forbindelse direkte mellem Frihavnen og New Orleans.

I Forsommeren samme Aar var *Tietgen* efterhaanden blevet Genstand for Pression i Frihavnens Favør fra mange Hold. Blandt andre ærgrede Ingerslev sig naturligt nok højlig over Tietgens afvisende Holdning overfor det store nye Havneforetagende, der nu engang laa der som en national Kendsgering. Den danske Hovedstads Havn var selvfølgelig i Udlandets Øjne en Enhed, og kom dens nyeste og bedste Del til at ligge ubenyttet hen, vilde det Vanry, Københavns Forretningsliv derved udsattes for, overhovedet ramme dansk Handels og Skibsfarts Prestige. For hver den, som udelukkende fæstede sit Blik herpaa og derved kom til at se ud over den forbitrede Interessestrid mellem Havnens tvende Dele, maatte hele denne Strid syne smaalig — og den derved vakte Uvillie kom netop til at samle sig om Tietgen som den, der i Kraft

af Grundsætningen *noblesse oblige* burde være stor nok til i hvert Fald for Almenvellets Skyld at forstaa og tilgive. Selv indenfor Kredsen af Tietgens nærmeste personlige Venner, nemlig den grundtvigianske Del af samme, var denne Opfattelse efterhaanden trængt igennem, saa at han i sit Privatliv idelig og idelig stødte paa den. Og da han saa ogsaa fik Lejlighed til at erfare, at den samme Stemning deltes ej alene af Hoffet, men af selve Kronens Bærer, har han sikkert selv, som den kongetro Mand han var, følt sin Modstandsevne skørne.

I hvert Fald fik han et levende Indtryk af, at hans Standpunkt trængte til en Retfærdiggørelse udadtil — han maatte ikke komme til at staa overfor Eftertiden som den, der paa sine gamle Dage lagde sig paa tværs af Fremskridtet i Stedet for som i sine unge Dage at være dets sejrriige Fører. Han greb derfor, lidt haartrukket, en Anledning i en Forespørgsel til Grosserer-Societetets Komite fra Udenrigsministeriet om en Nyordning af Konsulatsforholdene i Sverige til i Komiteens Svarskrivelse af 31. August 1895 at udvikle et formeligt „Frihavns-Program“. Den indenlandske Handel burde i det væsentlige bevares for den gamle Havn, den egentlige Transithandel derimod i Frihavnen finde en vidt udstrakt Tumbleplads. Just derfor gjaldt det om — ikke at drage Trafik fra den gamle Havn til den nye, men om for Alvor at sætte alle gode Kræfter ind paa at *nyskabe* en Trafik for Frihavnen, en helt ny Virksomhed, der altsaa kunde blive en Berigelse for vor Omsætning og derigennem for vor nationale Velstand.

Hertil hørte, at der i Frihavnen blev let og regelmæssig Lejlighed til at faa Returladning, derfor vilde vor nærmeste Nabo

Sverige kunne komme til at faa voksende Betydning for dansk Skibsfart, derfor maatte atter vore Konsulatsforhold i Sverige ordnes ud fra dette ene Synspunkt osv. osv.

I Modsætning til ellers sørgede Tietgen for, at denne Skrivelse in extenso blev optagen i den københavnske Dagspresse.

Hvad man nu end vilde dømme om Lødigheden af dette saakaldte „Frihavns-Program“, kunde man ikke undgaa at se, at det var en Frontforandring, som der her blev blæst Signal til.

I den modsatte Lejr var imidlertid Mobiliseringen i fuld Gang — den ovenfor nævnte Meddelelse om, at det nye Aktieselskab til New Orleans-Rutens Besørgelse var under Opsejling, kundgjorde Kampopstillingen for Alverden. Skulde der skabes Fred og Forlig i Stedet for Krig paa Kniven, skulde de modstridende Interesser forsones i Stedet for at tørne uhjælpelig sammen, var det paa høje Tid. Men til Gengæld var ogsaa Situationen gunstig. Gunstig fordi den ene Part nylig havde demonstreret en vis Imødekommen, medens den anden Part vitterlig var alt andet end glad og hyggelig til Mode ved at skulle blive dreven til Selvtægt. Heldigvis var der en Mand, som baade gennemskuede Situationen klart og havde levende Almensans nok til uegennyttigt at paatage sig den besværlige og lidet taknemmelige Rolle som Mellemand. Det var Vekselmægler *Th. Schiøler*, da 60 Aar gammel, almindelig afholdt og anset paa Københavns Børs. Et livligt Hovede, en klar Forstand, stor Menneskekundskab, først og fremmest Evne til at omgaa Mennesker. I hvert Fald Børsfolk. Tietgen og Glückstadt kendte han begge ud og ind. De var to lige stive Nakker og haarde Halse, men begge var de, saå Schiøler tydeligt, i

denne Sag og Sammenhæng just paa det psykologiske Punkt, at de helst vilde sammale som to Møllesten. Længe var det forekommet Schiøler ligefrem Synd, at saa mægtige Kræfter som de, her var Tale om, skulde slide sig op i gensidig Bitterhed og Kævl, stadig næret af ny Sladder og nye Misforstaaelser. Det var just Sladderen og Misforstaaelserne, han paatog sig at rydde til Side, han havde den rigtige Fornemmelse af, at naar to Mænd, der saa længe og saa ivrigt var blevet holdt fjernt fra hinanden, medens begges Øren tudedes fulde af Forsikringer om den Andens systematiske Uvillie, blot en Gang fik Lov til at mødes i samme Stue og faa talt ud med hinanden om en Samfundssag, der laa dem begge paa Sinde, saa vilde de ligefrem forbavsnes over, hvor let de kunde enes.

Saaledes skete det. Schiøler fik arrangeret Sammenkomsten, som fandt Sted Mandagen den 30. September i Tietgens Værelse paa Børsen. Dagen efter bragte Bladene Forlydender om Overenskomst, og den 2. Oktober kom den officielle Meddelelse, som gik ud paa, at fra 1. Januar 1896 vilde Fragtsatserne for Godsforsendelser med D. F. D. S.'s Skibe paa alle Ruter være de samme til og fra Københavns Frihavn som til og fra Toldhavnen; D. F. D. S. vilde fra samme Tidspunkt eller tidligere aabne regelmæssig Fart mellem Frihavnen og New Orleans, eventuelt andre oversøiske Havne. Det paa Foranledning af Frihavnselskabet dannede Dampskibsselskab med dette Formaal havde besluttet at opløse sig.

En festlig Besegling fik denne Pagt den 5. Oktober (1895) ved den Banket, som fandt Sted paa Skydebanen i Anledning af den samme Dag stedfundne Aabning af Dampfærge-Farten

København—Malmø. Da man ved denne Lejlighed naede til Agerhønsene, rejste Glückstadt sig, tog sit Champagneglas, gik med dette hen til Tietgens Plads — —

„Maa jeg drikke et Glas med Dem, Hr. Gehejmeetsraad?“

Tietgen rejste sig, og — som det hedder i Datidens Festreferater: — „de to Børskonger tømmer deres Bægere“.

Saa snart Glückstadt havde rejst sig op, faldt der lydløs Stillehed over Selskabet, alle fulgte med Opmærksomhed den iøvrigt ventede Scene, og da Glassene var tømt, bragede Salen af en vældig Bifaldsstorm.

*

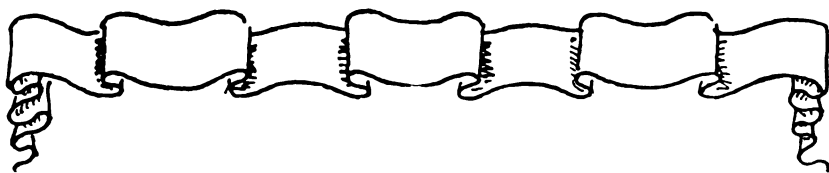
*

*

Naar Tietgen havde ønsket det saadan, tør det vel nok siges at være ud fra en sikker Bedømmelse af, hvad der behagede den let vakte danske Offentlighed.

For Glückstadt har sikkert det Øjeblik været betydningsfuldere, da første Gang Malteser-Vimplen styrede ind i Frihavnen.

MED en gennem tyve Aar opsparat Kraft vendte Glückstadt sig i det sidste Decennium af forrige Aarhundrede *udadtil* og kastede saaledes sin Energi ind paa et helt nyt Virkefelt. Men hans Instituts sædvanlige Bankforretninger kom saa langt fra til at lide herunder, at de tværtimod i samme Tidsrum blomstrede lige frodigt. Hvad Hindringer de skiftende Konjunkturer stillede i Vejen, blev stedse lykkeligt overvundne.

1891 var det vanskeligste Aar. Den stadige Kursnedgang paa det danske Obligationsmarked ramte Landmandsbanken saa meget føleligere, som den af Hensyn til sin Sparekasseafdeling altid maa ligge med en stor Beholdning af slige fast forrentede Værdipapirer. Det blev da ogsaa Bankens laveste Udbytteaar, idet Dividenden kun blev 5 pCt. Heller ikke det følgende Aar var ublandet godt: fra 1. Januar maatte Sparekasserenten i København forhøjes fra 3 til 3½ pCt., medens paa den anden Side Gennemsnitsdiskontoen kun naaede 3,68 pCt. Banken maatte desuden af Aarets Fortjeneste afskrive en større Sum som Tab, der skyldtes enkelte Kunder, der havde indladt sig i større Kornforretninger, end de kunde magte. Men derefter begynder igen Beretningerne for de tvende næste Aar at tale om „jævn

Fremgang med en voksende Kundekreds“ og „tiltagende Forretninger“ — og da Banken i 1896 kunde fejre sit 25 Aars Jubilæum, laa der i den store Hyldest, som ombølgede Festen, en utvetydig Anerkendelse af, med hvor stor en Rejsning, hvor rig en Ladning og hvor gunstig en Medbør det Skib, som havde saa Manges Lykke ombord, styrede Fremtiden i Møde.

De to nærmest foregaaende Aar, 1894 og 1895, havde iøvrigt paany været store *Konverteringsaar*. I 1894 havde Banken — foruden at deltage i et 3 pCt. svensk Statslaan, et 3½ pCt. norsk Statslaan og Konverteringen af norske Hypothekbank-Obligationer af Serierne 1885, 1886 og 1892 — nedsat Renten af sine egne Hypothekobligationer af 1ste, 3die og 4de Serie med ⅓ pCt. — Samme Aar fik Privatbanken optaget et 3 pCt. *dansk Statslaan* i Frankrig til en Kurs af 93 (38½ Mill. Kr. af 1886-Laanet). Da i Begyndelsen af 1895 dette nye danske 3 Procents Papir kom helt op i 98 pCt., blev der atter Røre blandt Agrarerne, og i Løbet af Aaret lykkedes det Kreditforeningerne at gennemføre en Konvertering af ca. 300 Mill. Kr. Obligationer fra 4 pCt. til 3½ pCt., dog saaledes, at Rente-nedsættelsen først indtraadte i Aarene 1900—01. I samtlige disse Operationer deltog Landmandsbanken, og det lykkedes at faa dem afviklet, inden Pengemarkedet atter fæstnede sig. I September gik vor hjemlige Diskonto, der havde været nede i 3 pCt., op i 4 pCt., det laveste Standpunkt i de næste 25 Aar.

Det fra Efteraaret 1896 indtrædende Kapitalbegær holdt sig i de følgende Aar og strammede efterhaanden Pengemarkedet. Diskontoen kom i Efteraaret 1897 op i 5—5½ pCt., men atter ned til 4—4½ pCt. den 21. Januar 1898 og blev staaende paa

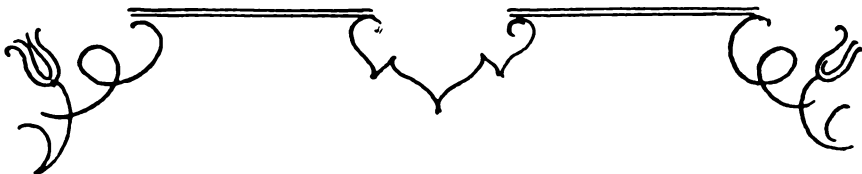
dette for det daværende europæiske Rentemarked forholdsvis lave Standpunkt til den 5. Oktober. Hele denne Udvikling hang sammen med et stærkt Konjunkturopsving i Erhvervs- livet — for Danmarks Vedkommende bl. a. ogsaa stimuleret ved den udenlandske Kapital, som en ny Konvertering af en Del af Statsgælden samt et nyt mindre Statslaan tilførte vort Marked 1897 —, saa at f. Eks. Emissionerne i 1898 kom op paa 42 Mill. Kr. I 1899, Lockoutens Aar, blev Pengeknapheden saa stor, at Diskontoen stadig hævedes og endelig i Oktober naaede 6—6½ pCt., medens samtidig Sterlingkursen steg over Guldpunktet. Landmandsbanken udstedte en Serie 4 pCt. Kommuneobligationer paa 6 Mill. Kr., som blev fremlagt til Subskription her og i Hamborg og betydeligt overtegnet.

I 1900 var Diskontoen i Aarets 8 Maaneder 6—6½ pCt., og da Bankens Kundekreds paany var stærkt voksende, blev Overskudet af Bankens Diskonterings- og Udlaansvirksomhed særdeles klækkeligt: Aarsudbyttet, der siden 1894 havde været holdt paa 6 pCt., sattes da ogsaa op til 7 pCt. Pengemarkedets Knaphed fremkaldte iøvrigt et saa stærkt Udbud af Kreditforeningsobligationer, at de allerede i Forvejen lave Kurser i Aarets Løb gik adskillige Points tilbage, men uden at altsaa den Mindreindtægt, som herved fremkom for Bankens Beholdning af rentebærende Papirer, kom til at indvirke synderligt paa Bankens Helhedsstatus.

Banken deltog i Negocieringen af det lille 12 Mill. Kr. Laan, som Staten optog i Frankrig.

DET ovenfor beskrevne Forsoningsdrama ved Dampfærge-Banketten paa Skydebanen var givet for aabent Tæppe, og et højstæret Publikum havde tilklappet det sit Bifald. Mellem selve de to Mennesker *Glückstadt* og *Tietgen* var der vel utvivlsomt dermed ogsaa indtraadt et andet og bedre Forhold rent personligt. Forøvrigt lakkede det nu stærkt paa Hæld med Tietgens Kraft, medens der endnu for *Glückstadt* stod et langt Stykke af hans daadrige Livsdag tilbage. Særlig værd at lægge Mærke til er det, at da der blev Tale om Det danske Kulkompagnis Dannelse paa Grundlag af I. P. Suhr & Søn's gamle Forretning, holdt netop *Glückstadt* udtrykkelig paa Privatbankens Medvirkning under Hensyn til Tietgens gamle Forbindelse saavel med Suhr'erne som med Holmblad'erne.

Men med Striden mellem Frihavnen og den gamle Havn var det ingenlunde slut. Ogsaa i de følgende Aar vedblev det at være et staaende Angreb paa Frihavnen, at den ved Hjælp af sine Begunstigelser („Ulighederne“) anmassede sig en betydelig Del af den Korn- og Foderstofforretning, som naturligt tilkom den gamle Havns Pakhusforretninger. For at imødekomme de stadige Besværinger fra disse over ublu Konkur-

rence gjorde Glückstadt sidst i 1898 et Forsøg paa at komme ud herover ved at skabe en Sammenslutning mellem Pakhusforretningerne i den gamle Havn (Blaa Pakhus og Larsens Plads samt Korntørringsmagasinet) paa den ene Side og Frihavnsselskabet paa den anden Side. Dette vakte imidlertid den heftigste og lidenskabeligste Modstand i ledende københavnske Handelskredse, og paa et stort Børsmøde den 14. Marts 1899 vedtoges en enstemmig Protest mod Sammenslutningen. Hele det gamle Litani om den lovede Ligestilling og Administrationens Svigten af dette Løfte blev her remset op af den ene Taler efter den anden under lydeligt Bifald, og Mødet endte med en enstemmig Vedtagelse af en skarp Protest mod Sammenslutningen.

Naturligvis var det i og for sig rigtigt tænkt fra et Købmandssynspunkt, at de Vareejere, som skal benytte Havnens Pakhusforretninger, altsaa Handelsstanden, er bedst tjent med Konkurrence og derfor maa være imod en Sammenslutning, der gør Ende paa denne; men naar man vilde slaa et Slag for den gamle Havns Pakhusforretninger, som paastodes at maatte ligge under i Konkurrencen med Frihavnsselskabet, var det dog saa sin egen Sag paa disse Pakhusforretningers Vegne og for disses Skyld at fordre en Konkurrence opretholdt, som de selv i Længden erklærede ikke at kunne udholde.

For Harald Hansen blev Mødet en umaadelig Sejr — men uden praktiske Følger i Favør af hans Standpunkt, ifølge hvilket den paaberaabte Ligestilling burde være *retableret*. Dette skete ikke, Tingene gik deres Gang, den paabegyndte Udvikling fuldbyrdedes lidt efter lidt.

HVAD UDAD SKABTES

Nu, saa mange Aar efter, da Forholdene har trukket sig i Leje, er Ørkesløsheden af hele denne Strid altfor tydelig at se. At saa megen Tid og saa mange Kræfter blev spildt derpaa, er det i Grunden kun tragisk at tænke paa, og tragisk ogsaa af den Grund, at begge Parter egentlig havde Ret hver paa sin Maade. Frihavnens Modstandere havde Ret i, at Virkeligheden kom til at staa i en ulægelig Modstrid med Løfterne om Ligestilling. Tiden gav Frihavnens Venner Ret, saa vist som ogsaa her Tiden har vist sig at være den store Udjævner.

Blot et Par Aar efter, at det nye Aarhundrede gik ind, var den ved Frihavnens Tilstedekomst aabnede Udvikling allerede skredet saa langt frem i sit sejrige Løb, at Frihavnens Uundværlighed som Trafikbasis for den københavnske Om sætning forlængst var slaaet fast — baade gennem Pakhusenes Fyldning, forskellige Fabrikkers Nybygninger og nye oversøiske Dampskibsselskabers Hidkomst —, og at Frihavnens Førstemand sad som Medlem af D. F. D. S.s Bestyrelse jævnsides med en Repræsentant for Privatbanken og Admiral Richelieu.

Intet symboliserer maaske klarere end dette sidste, hvilken Førerstilling Landmandsbanken, i Modsætning til den første Menneskealders maalbevidste Begrænsning af sit Virkefelt, havde tilkæmpet sig i den Del af dansk Erhvervsliv, som vender udad mod den store Verden.

I BRISE OG BRÆNDING

GUY DE MAUPASSANT har etsteds kaldt Historiens Muse *une vieille dame, menteuse et agitée.*

Hvis denne høje Dame nu straks paa staaende Fod skulde fæstne sine Indtryk af det tyvende Aarhundredes første Snæs-Aar paa sin Tavle, vilde det i Sandhed ikke være forunderligt, om Emnet ophidsede hende og fristede til Overdrivelser og Dimensionsforskydninger. Hvilket bølgende Kaos! Næsten uden Ophør og Standsning er Verden blevet rystet af sælsomme Hændelser, omvæltende Begivenheder, grufulde Tildragelser — følgende efter hverandre som de brølende, skummende Vandmasser i en Kæmpefos, saa det tilsidst ikke er til at forstaa, at de i næste Nu kan blive endnu vældigere, endnu mere fraadende, sydende, larmende, kogende.

Man tænke blot paa Bokseropstanden i Kina, Boerkrigen, den tyrkiske Revolution, den kinesiske Revolution, Krigen mellem Rusland og Japan, de tvende Balkankrige og allersidst Verdenskrigen. Og i Aarene imellem: den ulidelige Spænding, hvori Europa blev holdt, med den store Katastrofe hængende over sig som en truende Uvejrssky, hvorfra varslende Lyn undertiden brød ud — Tanger, Casablanca, Reval, Agadir!

Og under alle disse ulykkespaaende Himmeltegn et økonomisk Liv, hvori alle Pulse banked som i Feber, hele Erhvervsmaskineriet var sat op i det højeste Gear, Konjunkturerne koglede som aldrig før — — eja, eja, saa lystelig gik Kædedansen fra Land til Land — „saa let gennem Lunden“ — sorgløst ubesværet af, naar det røg og stank af Svovl fra Vulkangrunden — videre ind i Verdenskrigens rædselssvangre Dødedans — videre og stadig videre helt op til vore Dages stupide Niggerdans paa Krigergravene og Velstandens Ruiner.

Mekaniseringens Afgudstempel er styrtet i Grus — den nye Tid er ved at opstaa under forfærdelige Fødselsveer. Det er alt foregaaet for den nuværende Slægts Øjne: selv vi i de smaa Lande, der havde den Lykke ikke at blive revne med i den uhyre Strømhvirvel, har dog været hjerteklemte Tilskuere til dette Verdenshistoriens største Drama. Det er traadt ind i vor Bevidsthed med Selvoplevelsens hele Magt, har Dag for Dag paavirket og omformet vort Tænke- og Følesæt. Paa tusind Maader har Virkningerne deraf saaledes gennemsyret hver Enkelts Sind og Sans, at alt har modtaget en subjektiv Farvning. Og just fordi disse Oplevelser saaledes er blevet en psykisk Bestanddel af os, har nedfældet Indtryk i os af den allerpersnligste Art, afviser vi ganske instinktmæssigt ethvert Forsøg paa allerede nu at faa os til at fordybe sig i en hvilken som helst Redegørelse for hvorledes dette er gaaet til, som Andenmand vilde give os.

Har vi ikke overfor det Forunderlige og Omvæltende, som er sket i disse sidste Aar, Gang paa Gang følt, at det saa at sige Alt, selvom det saa blot er noksaa indirekte, har *vedkom-*

met os? Just derfor er Ingen af os i Stand til, saa længe Oplevelsen endnu er os paa saa nært Hold, at give denne kunstnerisk Udtryk. Det er rigtigt blevet sagt, at netop fordi Hekuba intet var for hin Skuespiller hos Hamlet, i ingen Henseende vedkom ham, kunde han som Kunstner give Sorgen over hende et saa sandfærdigt og gribende Udtryk.

Og Historie er netop Kunst. Man holder den ofte for en Videnskab — og videnskabelig Kontrol med Kilder, Kendsgerninger og Tidsfølge, er et ligesaa nødvendigt Grundlag for Historieskrivningen som Tegning og Perspektivlære for Malerkunsten. Men overfor det givne Stof gælder det for Historikeren om at kunne udøve Skildringens Kunst. Og at skildre er at bringe paa Afstand — Kunsten at skildre er at bringe Genstanden paa *rette* Afstand.

Ingen Kunstner kan, hverken i Ord, Linier eller Farver, skildre os en Bygning, som han staar klods opad med Næsen paa Muren, han maa i saa stor Afstand fra den, at han kan finde det rette Syns-Punkt i dette Ords bogstavelige, ikke overførte Betydning, det Punkt, hvorfra Bygningen for hans Øje bliver en Helhed. Og herfra maa den ses i den rette *Belysning* — han maa mage det saa, at den dekorativt og male-
risk gør den rette Virkning.

Men det er just alt dette, som Tidens Nærhed forhindrer. Tilmed kommer for Historikeren endnu Eet i Betragtning. Skal Historie være andet end paa gamle Krønikeskriveres Vis at give Annaler, Opremsning af Kendsgerninger i deres tilfældige Tidsfølge, bliver den rent uvilkaarlig en *Vurdering*. Saa længe Ens Hoved er blændet og forvirret af det nylig

I BRISE OG BRÆNDING

Oplevedes overvældende og farvestraalende Styrke, vil en saadan Vurdering være halsløs Gerning. I hvert Fald naar man forsøgte paa at fremstille den som *objektiv*: har ikke enhver anden af Tilskuerne *sit* Indtryk og dermed *sin* Opfattelse, individuelt farvet, derfor forskellig fra Skildrerens, men uden at den Vedkommende dog lader sig den afdisputere, netop fordi dette Indtryk og denne Oplevelse er blevet prentet ind i ham med selve Subjektivitetens Styrke.

— — Endnu en rum Tid maa Historiens Muse lægge Hænderne i Skødet og lade sin Tavle staa ubeskrevet.

Man skal derfor ogsaa i denne Sammenhæng nøjes med at give den ledende Linie, den ydre Kontur af vort hjemlige Erhvervsliv og dermed af Landmandsbankens Fysiognomi i dette Tidsrum.

JAaret 1897 havde Danmark en normal Betalingsbalance: Landets Indtægt ved Eksport af egne Varer samt de saakaldte „usynlige Landeindtægter“ (den af danske Rederier indsejlede Fragt, Handelsfortjeneste paa Transit m. m.) var store nok til i Forening at dække Værdien af hele Importen. I de følgende 3 Aar ordnedes imidlertid Danmarks Økonomi saaledes, at der i Udlandet Aar for Aar optoges stedse større Kapitaler (gennem Stats- og Kommunelaan samt Salg af danske Værdipapirer), som inddroges under Form af en stigende Forøgelse i de udenlandske Varetilførsler. Denne Forøgelse var saa stor, at til Trods for at vort Produktionsoverskud til Udførsel steg klækkeligt, blev Landets aarlige Deficit forværret med et halvt Hundrede Millioner *ud over* det Indførselsoverskud (af ca. 80 Mill. Kr.), som man kunde gaa ud fra blev dækket ved de „usynlige Landeindtægter“. Man trøstede sig imidlertid med, at den inddragne Fremmedkapital for Størstedelen blev produktivt anvendt og fastgjort i Landets Erhvervsvirksomhed og Samfærdselsvæsen.

I 1901 indtraadte der forsaavidt en Vending, som Vareimporten i Værdi kun overskred Udførslen af indenlandske Frem-

bringelser med 106 Mill. Kr., men ikke desto mindre var der virkelig Underskud i Landets hele Betalingsbalance overfor Udlandet: det var med andre Ord for at skaffe fuld Dækning af Landets Udgift til Fremmedvareindkøb igen blevet nødvendigt for Landet som Erhvervssamfund at stifte en tilsvarende *Udenrigsgæld* (denne Gang Stats- og Kommunelaan). Aaret 1901 betød saaledes ikke noget Brud med Danmarks hidtidige Forgældningssystem, kun en Mindskning i Farten og Styrkegraden. Aaret var et økonomisk Tilbagegangsjaar: den Nødvendighed, som man kalder for daarlige Tider, og manglende Konjunktur og Forsigtighed fra Kapitalens Side, bremsede bare Udviklingen noget.

De følgende to Aar viste det sig, at den store Kapitalmængde, der var blevet inddraget fra Udlandet i de sidste Par Aar af det 19de Aarhundrede, og som i største Omfang var blevet anbragt produktivt (brugt til Anlæg af Andelsmejerier, Slagterier og Fabrikker, Jordforbedring og Forøgelse af Besætninger osv.), havde givet gode Frugter: i Aarene 1902 og 1903 voksede Landets Eksport med ca. 62 Mill. Kr., og det sidste af de nævnte Aar blev atter Betalingsbalancen normal, hvad der den Gang i Modsætning til 1901 var Udtryk for et ret godt Aar. I 1904 fortsattes i største Omfang Inddragningen af udenlandsk Kapital, denne Gang ved en vældig Eksport af Kreditforeningsobligationer, forøvrigt til lave Kurser — da der i Slutningen af Aaret udbrød Krig mellem Rusland og Japan, fremkaldte dette herhjemme et pludseligt Fald i danske Obligationer paa omkring 3 pCt.

Atter var der saaledes udenlandsfra blevet postet nye Penge

ind i Landet, og hvad deraf anbragtes fornuftigt, viste sig i 1905 givtigt: paany steg Landets Eksport stærkt og bragte vor Betalingsbalance nogenlunde i Orden.

Med dette Aar traadte Landet overhovedet ind i en ny økonomisk Opsvingsperiode. Efter Fredsslutningen mellem Rusland og Japan indtraadte der Verden over en Højkonjunktur saa vældig, som Økonomiens Historie indtil da aldrig havde set Mage til. Herhjemme kulminerede den i 1906. Samtidig med denne de gode Tidens Genkomst begyndte Landets Fremmedvareforbrug og dermed altsaa ogsaa dets Inddragelse af fremmed Kapital i Form af Varer igen at vokse i et foruroligende Omfang, medens der for første Gang indtraadte en Tilbagegang i Landets Nettoindtægt ved Salg af Landbrugsfrembringelser til Udlandet. 1906 udgjorde Værdien af Landets Fremmedvareforbrug 166 Mill. Kr. mere, end dets Salg af egne Frembringelser til Udlandet havde indbragt.

Denne Udvikling blev denne Gang saa meget mere skæbnesvanger, som tidligere Aaringers regelmæssige Salg af Kreditforeningsobligationer til Tyskland allerede var stoppet op forinden 1906, og forøvrigt lykkedes det i det nævnte Aar kun at placere et fast 20 Mill. Kr. Laan paa det franske Marked, nemlig den da nylig oprettede Hypothekbanks første Laan. Iøvrigt blev den herskende Hausse-Konjunktur i 1905—07 væsentlig financieret ved Optagelse af løs Gæld i Udlandet. Ikke alene Bankerne, men i stort Omfang private Firmaer optog vældige Blankokrediter i Udlandet. Hvor betænkeligt det end var at bygge paa et saa skrøbeligt Grundlag, der ved den første Rystelse af det internationale Pengemarked kunde briste,

fortsatte man herhjemme dermed i 1907, og Underskudet paa vor Vareomsætning med Udlandet naaede da ogsaa under disse Omstændigheder en Rekordhøjde af over 183 Mill. Kr. for 1907.

I Løbet af dette Aar begyndte imidlertid Krisesoten at vise sig i Nordamerika, og i Oktober kom det til et heftigt Udbrud i New Yorks Bankverden, hvorved Signalet blev givet til, at Kapitalister hele Verden over trak deres disponible Midler til sig. Naturligvis maatte dette ramme alle, der som Danmark var inde paa stedsse at kræve mere og mere Kredit (ovenikøbet i løs Form), ganske særlig haardt — Guldets sugedes fra vor Nationalbank og kunde kun værnes ved ekstraordinært at slappe Funderingsreglerne. Effektiviteten af en Diskontoforhøjelse til 8 pCt. svækkedes nemlig ved, at Nationalbanken samtidig støttede tvende Konsortier, som var dannede for at holde Kurserne paa henholdsvis Kreditforeningsobligationer og D. F. D. S.s Aktier oppe under den af Amerikakrisen skabte Pengestræmning paa de mellemeuropæiske Hovedpladser. Fra disse som fra London trak man ganske naturligt rask ind paa sine Tilgodehavender i Danmark og tærede derved ubarmhjertigt paa Landets disponible Valutabeholdninger.

Under disse Omstændigheder, da saaledes ej alene al Kapitaltilførsel udenlandsfra brat blev afskaaret, men ogsaa ydet Kredit opsagt og inddrevet, gik hele vort økonomiske Samfundsmaskineri saa at sige i Staa, og efter et Par krampagtige Forsøg paa at stemme imod Strømmen blev Danmark i Februar 1908 hovedkulds kastet ind i den noksom bekendte *Bankkrise*.

*

*

*

Under alle disse Omskiftelser fra daarlige Aar til gode Aar, fra trevne Tider til Højkonjunktur og fra febril Anspændthed til Krise og Sammensynken i Slappelse gik Landmandsbanken ustandselig frem og frem. Totalbalancen, der lige før Aarhundredskiftet var knap 130 Mill. Kr., steg til 292 Mill. Kr. i 1908 — Reserverne fra 3 Mill. Kr. til 10 Mill. Kr. — Dividenden var i 1902—04 $6\frac{1}{2}$ pCt., 1905 7 pCt. og i Treaaret 1906—08 8 pCt. Aktiekapitalen blev i de samme Aar udvidet trede Gange: 1902 fra 24 til 36 Mill. Kr., 1905 fra 36 til 40 Mill. Kr. og 1907 fra 40 til 60 Mill. Kr.

Nye Banker kom op i disse Aar — deriblandt de to, Grundejerbanken og Detailhandlerbanken, som brød sammen i 1908 — og de andre Hovedbanker forøgede ligesom Landmandsbanken deres Kapital: Privatbanken til 36 Mill. Kr., Handelsbanken til 30 Mill. Kr. og Laane- og Diskontobanken til 16 Mill. Kr. Men Landmandsbanken laa altsaa afgjort i Têten.

Ganske naturligt deltog Banken i disse Aar i adskillige Emissioner, hvoriblandt skal nævnes: $3\frac{1}{2}$ pCt. norsk Statslaan af 1904, $3\frac{1}{2}$ pCt. Kongeriget Norges Hypothekbanks Laan af s. A., $4\frac{1}{2}$ pCt. D. F. D. S. Obligationer, Laan til den siamesiske Stat og til Stockholms Kommune, 5 pCt. kejserlig russisk Statslaan af 1906, 4 pCt. Göteborg Kommunelaan, $4\frac{1}{2}$ pCt. Københavns Frihavns Obligationer, 5 pCt. A/S Burmeister & Wains Obligationlaan, alle af 1906. Endvidere samme Aar i Aktieudvidelserne i Ø. K., D. F. D. S., Nordiske Kabel- og Traadfabrikker og Slingerupbanen. I 1907 (og 1908) desuden i et 4 pCt. svensk Statslaan, et $3\frac{1}{2}$ pCt. norsk Hypothekbank-Laan og et nyt $4\frac{1}{2}$ pCt. siamesisk Statslaan. Endelig var Banken med lige Del

stærkt. Saa var *P. N. Damm* ganske anderledes af den rette Type. Medens Heide aldrig helt fik rystet Retsfuldmægtigen af sine Ærmer, var Banktekniken blevet Kød og Blod hos *P. N. Damm*, som fra sin Jura kun havde bevaret Paapasseligheden overfor Formaliteternes Iagttagelse, saa at han navnlig ikke lod sig binde af andet end lige Bogstaven. Hermed kom til at hænge sammen en vis Vankelmodighed og Brist paa Beslut-somhed: han havde ligesom en vis Sky for klare og endelige Afgørelser, bestemte Tilsagn, udtømmende og fortolkningsfri Besked.

I Nationalbanken var *Levy* forlængst død (1892). Til *Rudolf Tvermoes* og *S. Chr. Knudtzon* sigter netop hint lige ovenfor anførte Citat af *Rubin*. Med den største Samvittighedsfuldhed og solid Dygtighed passede de begge deres Direktørgerning, men en vis kølig Skepsis, en naturlig Tilbageholdenhed, som hos dem begge var Udtryk for Selvkritik og Værdighed — man kunde vel for *Knudtzons* Vedkommende endog sige: medfødt Fornemhed —, gjorde dem lidet skikkede til i alle Forhand-linger, som antog en mere bevæget Karakter, at gøre deres, som oftest sikkert *rette* Mening gældende med fornøden Fynd og Eftertryk.

Overfor og blandt disse Mænd havde *Glückstadt* let ved at hævde sig en Førsteplads. Han havde den største Bank bag sig, vidste altid nøje, hvad han vilde, der var Ro og Sikkerhed over hans Optræden, hans Erfaring som *banker* var ubetinget den rigeste. Man tør ogsaa paastaa, at hans Agtpaagivenhed og Menneskekundskab egentlig var større end de andres. Herfor taler i hvert Fald, at han allerede i Aaret 1892, efter da i

kun 2 Aar at have gjort Forretninger med Alberti og hans Sparekasse, fattede saa stor Mistillid til hans Transaktioner, at han afbrød denne Forbindelse. I Forhøret den 28. Oktober 1908 forklarede han, at det for det første havde været ham paafaldende, at Alberti hvert Aar ved Udgangen af Marts Maaned trak større Veksler end aftalt ifølge den oprindelige Overenskomst mellem ham og Landmandsbanken. Glückstadt fik derved Mistanke om, at det Beløb, der indkom ved disse Veksler, skulde anvendes til at regulere Smørekspørtens Gæld til Den sjællandske Bondestands Sparekasse, hvilket kunde tyde paa, at der ved Smørekspørtens forelaa Forhold, som ønskedes skjult for Sparekassen. Endvidere var det ham paa-faldende, at Alberti til Tider, naar han havde trukket større Vekselbeløb end aftalt, deponerede Kreditforeningsobligationer, naar Landmandsbanken forlangte Sikkerhed — hvilke Obligationer blev deponerede dels for Sparekassens Regning, dels for Smørekspørtens Regning. Ved skarpt at paatale disse Forhold var det netop, at Glückstadt i rette Tid blev af med Alberti — hvorpaa Sorteper gik til Privatbanken — og blev der.

Hele denne velerhvervede Overlegenhed, som dette bl. a. indeholder Vidnesbyrd om, er da ogsaa Forklaringen paa den saare betydningsfulde Rolle, Glückstadt ubestridelig kom til at spille under Bankkrisen i 1908 og som Medlem af den saakaldte Bankkomite af 9. Februar. Hele denne Krises Forløb er i alle dens vekslende Faser skildret andetsteds og hører ikke herhen, men anføres skal dog de Ord, ægte Glückstadt'ske Ord, som Landmandsbankens Beretning for 1908 indeholder herom:

I BRISE OG BRÆNDING

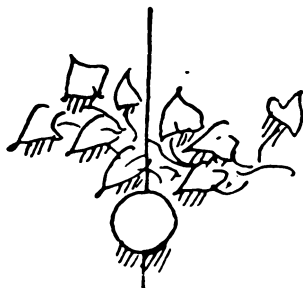
„I Forbindelse med Staten og fire andre kjøbenhavnske Banker traadte Banken den 9. Febr. 1908 hjælpende til overfor to herværende Bankinstituter, der vare komne i Vanskeligheder. Alle Parter vare enige om, at man her ikke maatte fortabe sig i smaalige Hensyn til, om man kunde komme til at bøde for andres Letsindigheder, men at det gjaldt om i videste Udstrækning at søge at opretholde Landets Kredit og Anseelse. Derfor tog Banken heller ikke i Betænkning at bære sin Del af Byrden, og det er vor fulde og faste Overbevisning, at den Beslutning, der toges hin 9. Februar, var en i alle Henseender forsvarlig og rigtig Handling“.

Den følgende Tid godtgjorde Rigtigheden heraf.

* * *

Glückstadts Indskud i Bankkomiteens Arbejde var den sidste Daad i hans daadrige Levnedsløb. Under denne Gernings Udøvelse stod han i sin fulde Livskraft, udfoldede ret, hvad hans Væsen rummede af Myndighed — en af al Sentimentalitet uhæmmet Myndighed.

I sin barmhjertige Visdom sendte Døden ham da ej heller nogen Herold — da i Juni 1910 Terminen gik ind, sluttede paa Dag og Time den gamle Bankmand pludselig og punktligt sit Livs Regnskab.

PAA VERDENS VEJE

L E ROI EST MORT — VIVE LE ROI! Naar en Bank er blevet en i den Grad rodfæstet Institution som Landmandsbanken, gælder for den det samme som for et Rige. Den 16. Juni valgtes *Emil Glückstadt*, Isak Glückstadts Søn, til administrerende Direktør og blev saaledes sin Faders Afløser og Arvtager.

Emil Glückstadt er født den 24. August 1875 og var altsaa paa dette Tidspunkt tæt ved 35 Aar. Sin første Bankuddannelse fik han i Landmandsbanken og rejste derefter til Udlandet, hvor han arbejdede i National City Bank, New York, Deutsche Banks Londoner-Afdeling og i Banque de Paris et des Pays Bas i Paris. I 1901 blev han Sekretær i Landmandsbanken, 1904 udnævntes han til Vicedirektør og indtraadte i 1907, da Friehling trak sig tilbage, som dennes Efterfølger i Direktionen.

Samtidig med at Emil Glückstadt valgtes til administrerende Direktør, indtraadte Bankens Sekretær, *Ove Ringberg*, som nyt Medlem af Direktionen, medens *C. Harhoff* forblev Varetager af Hypothekafdelingens Traditioner.

I 1920 rykkede *Emil Rasmussen*, der siden 1904 havde været Vicedirektør, indsom Direktionsmedlem samtidig med *Fr. Rothe*.

Desuden har Medlem af Bankraadet, *Schack Eyber*, i Egen-
skab af Kommitteret siden 1910 bistaaet Direktionen i den
daglige Ledelse.

Det lykkedes denne Stab — i Pagt med den vældige Kon-
junktur lige før det store militære Sammenstød og den specielle
Krigskonjunktur under dette — at skabe en betydelig Frem-
gang i alle Bankens Virksomhedsgrene.

Hvor gerne vil Menneskene ikke nedspænde en Feststem-
ning — nu er det Landmandsbankens 50 Aars Jubilæum, nu
skal der roses, hoho! Nej, her skal slet ikke roses. Bare peges
paa nogle Fakta, tørre Tal. Det kan maaske da hænde, disse
indeholder en Ros i og for sig, og saa faar man vel finde sig
deri. Dansk Kritiksyge er ikke let at kurere; hvorfor skulde
dette Værk forsøge derpaa, lad blot Tvivlerne faa lidt Føde
at tygge Drøv paa! Og lad saa sluttelig Enhver tænke, som han
vil: ingen Storhed bliver mindre, fordi En og Anden ikke
formaar at værdsætte den. Men for at faa det rette Overblik,
kræves der en Maalestok. Det er denne, her skal gives.

Altsaa til Tallene, dem, som viser Vækst, Udvikling, Nu-
tidsstand, Sammenligning.

* * *

I Aarsbalancen fæster vi først vor Opmærksomhed paa
Kreditorsiden.

I 1910 var *Indlaans* Kontoen næsten 82 Mill. Kr. — alle-
rede et mægtigt svulmende Ciffer: fra 1872 til Aarhundred-
skiftet var Indlaanene kun voksede fra 1,8 Mill. Kr. til godt

PAA VERDENS VEJE

21 Mill. Kr., nu var de altsaa videre voksede til ca. 82 Mill. Kr. Saa begynder den store Stigning.

Kontoen viste i Aaret før Krigen

1913.... 139,5 Mill. Kr.

Derefter i Krigens første Aar, 1915, næsten 160 Mill. Kr. og videre:

1917.... 248,1 Mill. Kr.

1918.... 349,8 — —

1919.... 400,1 — —

1920.... 449,4 — —

Paa lignende Maade voksede *Sparekasseindskudene* — som 1872 var 2¹/₂ Mill. Kr. og ved Aarhundredskiftet godt og vel 50 Mill. Kr. — fra 66¹/₂ Mill. Kr. i 1910 til

1918.... 138,4 Mill. Kr.

Dette var et Kulminationstal: Kontoen udviste i 1919 132 Mill. Kr. og i 1920 122¹/₂ Mill. Kr.; men denne Tilbagegang finder sin naturlige Forklaring deri, at Publikum paa Grund af den høje Indlaansrente i 1919 og 1920 overførte Penge til Indlaans Kontoen, som det tydeligt fremgaar af de foregaaende Tal.

Folio Kontoen var i 1910 naaet op til 10¹/₂ Mill. Kr. og naaede i 1914 op imod Snesen. Derefter kommer atter her den store Stigning:

1915.... 29,0 Mill. Kr.

1916.... 39,9 — —

1917.... 55,8 — —

1918.... 62,0 — —

1919.... 68,6 — —

1920.... 91,7 — —

PAA VERDENS VEJE

Kontokurant Kontoen, som ifølge Sagens Natur maa være stærkt svingende, var i Aarene 1880—81 naaet op til ca. 3 Mill. Kr. og kom i Resten af Aarhundredet højst op i 1898, nemlig til 26,1 Mill. Kr. 1910 var Tallet 66,9 Mill. Kr., Aaret før Krigens Udbrud (1913): 94,9 Mill. Kr., og derefter atter den kolossale Stigning:

1915....	141,5	Mill. Kr.		
1916....	304,4	—	—	
1917....	353,2	—	—	
1918....	421,3	—	—	
1919....	632,2	—	—	
1920....	585,3	—	—	

Paa *Debitorsiden* var Portefeullen af indenlandske *Veksler* ved Aarhundredskiftet naaet op til 28 Mill. Kr., og det var endda respektabelt: i Slutningen af Halvfjerdserne var den knap $\frac{1}{4}$ deraf. I 1910 var Tallet 35,4 Mill. Kr., i 1913 49,4 Mill. Kr. og derpaa:

1915....	55,2	Mill. Kr.		
1916....	85,8	—	—	
1917....	106,2	—	—	
1918....	137,9	—	—	
1919....	171,5	—	—	
1920....	171,4	—	—	

Portefeullen af *fremmed Valuta* og Tilgodehavender hos Korrespondenter i Udlandet holdt sig i den første Snes af Bankens Leveaar paa den beskedne Størrelse af omkring et Par Mill. Kr. Kun 1881 var den oppe paa 3,8 Mill. Kr., 1886 paa 5,2 Mill. Kr. Saa høje Cifre naaedes end ikke i Aarene

PAA VERDENS VEJE

1891—1900. I det nye Aarhundredes første Tiaar kom der ogsaa Vækst i denne Portefeuille, og 1910 var den oppe paa 8,7 Mill. Kr., paa hvilket Standpunkt den nogenlunde holdt sig i de følgende Aar. Saa kommer Krigen og dermed igen den voldsomme Stigning:

1915....	9,3	Mill. Kr.		
1916....	17,6	—	—	
1917....	22,9	—	—	
1918....	17,9	—	—	
1919....	61,5	—	—	
1920....	74,2	—	—	

Udlaans Kontoen voksede fra Landmandsbankens første Aar, da den var $1\frac{1}{3}$ Mill. Kr., støt og stadig, indtil den naede 17 Mill. Kr. ved Aarhundredskiftet. — 1910 var Kontoen allerede 51,9 Mill. Kr., 1913 94,0 Mill. Kr. Derefter følgende Kæmpevækst:

1914....	117,9	Mill. Kr.		
1916....	279,4	—	—	
1918....	306,1	—	—	

For 1920 var endelig Tallet 293,3 Mill. Kr.

Kassekredit Kontoen voksede fra 1872 til 1900 fra 1,4 Mill. Kr. til 17,1 Mill. Kr. 1910 var den oppe paa 30,4 Mill. Kr. og 1913 47,8 Mill. Kr. Derpaa følgende kraftige Stigning:

1915....	47,6	Mill. Kr.		
1916....	53,9	—	—	
1917....	71,6	—	—	
1918....	117,9	—	—	
1919....	180,7	—	—	
1920....	238,8	—	—	

PAA VERDENS VEJE

Bankens Egenkapital saaledes fra 1910 til 1920 steget fra 70 Mill. Kr. til 150 Mill. Kr.

Aktieudbyttet forhøjedes i 1906 fra 7 pCt. til 8 pCt. og holdt sig stabilt paa dette Standpunkt til 1914 inclusive. Derefter blev det i 1915 sat op til 9 pCt., 1916 til 12 pCt. og er blevet staaende herpaa siden.

Endelig skal anføres, at *Totalbalancen*, som 1909 var lidt over 300 Mill. Kr., derefter er vokset saaledes:

1910	312,174,613.43	Kr.
1911	329,533,391.80	—
1912	397,524,723.25	—
1913	445,086,558.26	—
1914	471,670,641.28	—
1915	529,356,620.83	—
1916	796,404,784.42	—
1917	940,793,808.18	—
1918	1,155,475,239.94	—
1919	1,419,308,674.61	—
1920	1,482,101,685.08	—

Dette er altsaa en Fremgang paa 10 Aar fra knap $\frac{1}{3}$ til $1\frac{1}{2}$ Milliard Kr.

* * *

Hvad særlig *Hypothekafdelingen* angaar, hvor Forretningerne har været under Harhoffs særlige Røgt og Pleje, skal herom oplyses, at Hypotheklaanenes Totalsum (Restbeløb), som i 1872 var 683.836 Rdl., i 1874 allerede var vokset til 6 Mill. Rdl. Derefter fortsattes Stigningen, indtil Kulminationspunktet blev

PAA VERDENS VEJE

naaet i 1887 med 44,2 Mill. Kr. Endnu i Halvfemserne var man oppe paa Beløb som 36—37 Mill. Kr., men siden er Beløbene efterhaanden gaaet langsomt ned til ca. 17½ Mill. Kr.

Kommunelaanene var gennem en langsom Vækst ved Aarhundredskiftet naaet op til 16⅓ Mill. Kr., i 1910 naaede de 26½ Mill. Kr. og i 1920 34,1 Mill. Kr., bortset fra det 30 Mill. Kr.s Kommunelaan af s. A.

Der er udgivet følgende Hypothek- og Kommuneobligationer:

	Serie	Emitteret	Kurs	Beløb Kr.	
Hypothek- obligationer	1.	1872—74	ca. 100 %	12.000.000	Amortisations- tillæg 10 %
	2.	1875—78	92 %	6.000.000	Intet Amortisa- tionstillæg
	3.	1878—83	1878: 96½ % 1879: 98 % 1883: 105½ %	12.000.000	Amortisations- tillæg 10 %
	4.	1883—94	105½ %	7.280.000	Amortisations- tillæg 10 %
	å 3½ %	1887—	94⅞ %	10.900.000	Intet Amortisa- tionstillæg
Serierne 1., 3. og 4. opr. å 4½ %, er konverterede til 4 % p. a. siden 1895.					
Serie 2. er helt indfriet.					
Kommune- obligationer	I å 3½ %	1887	95½ %	6.000.000	} Intet Amortisa- tionstillæg
	II å 3½ %	1898	97 %	2.200.000	
	III å 4 %	1899	95 %	6.000.000	
	IV å 4 %	1901	96¼ %	7.000.000	
	V å 4 %	1909—10	93 %	5.000.000	
	VI å 4 %	1911	96 %	6.000.000	Amortisations- tillæg 3 %
Kommune- kreditbeviser	å 6 %	1920	100 %	30.000.000	Amortisations- tillæg 3 %

De Omstændigheder, der i sin Tid førte til Hypothekafdelingens Stiftelse, var blandt andet, at der mellem de Personer, der var henviste til at søge Laan i Kreditforeningerne, var adskillige, som havde nogen Betænkelighed derved, dels af Frygt for det solidariske Ansvar (da var Jydske Købstad-Kreditforenings Sammenbrud i frisk Minde), dels paa Grund af Uvisheden om, hvilken Sum der kunde opnaas ved Salget af de Kreditforeningsobligationer, hvori Laanet udbetaltes. Bankens Hypothekafdeling skulde jo derimod udbetale de af den ydede Laan kontant, og det viste sig da ogsaa i Aarenes Løb, at der var god Brug for denne Afdeling, hvis Udlaansvirksomhed, som det fremgaar af omstaaende Oversigt, voksede jævnt i de første femten Aar.

Naar disse Udlaan efterhaanden tog af, var dette en naturlig Følge af, at Publikum lidt efter lidt overvandt Betænkelighederne ved Kreditforeningslaanenes solidariske Ansvar, samt af den indtrædende Stigning i Kursen for Kreditforeningsobligationer. Landmandsbanken havde derfor ikke særlig Anledning til at pleje denne Gren af sin Virksomhed.

Derimod har Hypothekafdelingens Udlaan til Kommuner været i stadig Vækst. Ikke mindst under og efter Verdenskrigen, i en Tid, hvor Kommunerne havde stor Vanskelighed ved at faa deres Laanebehov tilfredsstillet, er denne Afdeling i betydelig Maalestok kommet et stort Antal af dem til Hjælp med Laan.

Fra første Færd var Reglen for amortisable Hypotheklaan: aarlig Ydelse $5\frac{1}{2}$ pCt., hvoraf $4\frac{1}{2}$ pCt. var Rente af den til enhver Tid løbende Gæld, $\frac{1}{2}$ pCt. af Laanets oprindelige Beløb: Omkostningsbidrag (i Lighed med Kreditforeningernes Laanevil-

kaar), og Resten: Afdrag. Laanet udbetaltes kontant med Fra-
drag af en Provision, i Almindelighed 2 pCt.

For Kommunelaan var Reglen, at den aarlige Ydelse var: i
Rente $4\frac{1}{2}$ pCt. af den til enhver Tid løbende Gæld, og i Om-
kostningsbidrag $\frac{3}{5}$ pCt. af den oprindelige Laanesum. Laanet
udbetaltes uden Provision.

I 1881 ændredes Vilkaarene saaledes, at Omkostnings-
bidraget ikke længere sattes i Forhold til den oprindelige
Hovedstol, men saavel for Hypotheklaan som for Kommune-
laan sattes til $\frac{1}{2}$ pCt. af den hvertidige Restgæld, saaledes at
af den aarlige Ydelse beregnedes 5 pCt. af Restgælden som
Rente, Resten som Afdrag.

Denne Regel kom ogsaa til Anvendelse paa de tidligere stif-
tede Laan.

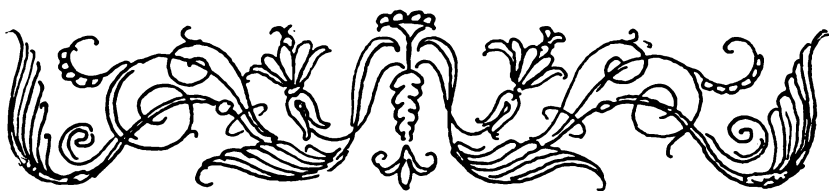
Under de vekslende Forhold paa Pengemarkedet har Ban-
ken dog ogsaa lejlighedsvis givet Laan paa andre Vilkaar end
de oprindelig fastsatte.

Ogsaa Rentefoden har til Tider været lavere end 5 pCt. I
1886 og nærmest følgende Aar har man saaledes (svarende til
1. Serie af $3\frac{1}{2}$ pCt. Hypothekobligation) ydet Hypotheklaan
paa følgende Vilkaar:

I 8 Aar aarlig Ydelse $4\frac{1}{2}$ pCt., der helt var Rente, og derpaa
aarlig Ydelse $4\frac{1}{4}$ pCt., hvoraf $3\frac{13}{16}$ pCt. p. a. var Rente, Resten
Afdrag.

Kommunelaan har samtidig været ydet til en Rentefod af
4 pCt. og derunder.

DET er en Talemaade, man ofte hører blandt tankeløse Mennesker, at Landmandsbanken er blevet for stor „for vore Forhold“. Det er ganske, som naar der idelig tales om, at København er for stort et Hovede til Danmarks Krop. Man glemmer, at dette nu en Gang er Resultatet af en Udvikling, hvis Uimodstaaelighed giver den Livets Ret. Og saaledes ogsaa med Landmandsbanken.

Fra forskellige Sider slaar man forarget Kors over, at den i de senere Aar har slugt forskellige mindre Banker, navnlig rundt om i Provinserne. Det er imidlertid sket som Led i en bevidst Plan om *Filialdannelser*. Over hele Landet har Landmandsbanken nu *et Net* af Filialer.

Indtil 1912 havde Banken Afdelinger i Aalborg, Helsingør, Holbæk, Kallundborg, Kolding, Nykøbing F., Nykøbing S. og Vejle. Fra 1912 er kommet til: Aabenraa, Bramminge, Esbjerg, Faaborg, Farum, Fredericia, Grenaa, Haderslev, Hurup, Hørsholm, Korsør, Maribo, Marstal, Nakskov, Nordby, Nyborg, Nysted, Rødby, Saxkøbing, Skagen, Skive, Stubbekøbing, Svendborg, Sønderborg, Thisted, Tølløse, Tønder, Vestervig, Ærøskøbing samt forskellige mindre Landkontorer. Og ved Siden heraf spiller de indenbys Filialer en be-

tydelig Rolle. Af disse er Vesterbro, Nørre, Frederiksberg, Østerbro, Amagertorv, Christianshavn, Nørrebro, Vesterbro-torv, City og Hellerup oprettet før 1911 og Valby, Kalvebod, Godthaab, Rosenvænget, Enghave, Frihavn, Kongens Nytorv, Aaboulevard, Sundby, Borups Allé, Nytorv og Sct. Stefan i Aarene 1917—21. Naar i 23 Tilfælde disse Filialer er dannede ved Overtagelse af bestaaende Pengeinstituter, er der herom ikke stort andet at sige end, at det er den samme Koncentrations-Tendens paa dansk Grund, som vi paa Bankvæsenets Omraade ser Verden over, ikke mindst i vort Naboland Sverige, sidst ogsaa i fremtrædende Grad i Storbritannien.

De samlede Deposita i de udenbys Filialer udgjorde i 1883 14,5 Mill. Kr., i 1920 298,6 Mill. Kr. For de indenbys Filialers Vedkommende er Tallene henholdsvis 8,8 Mill. Kr. og 245,8 Mill. Kr. — endelig for Hovedsædet: 19,5 Mill. Kr. og 693,4 Mill. Kr. Fra Provinserne stammer saaledes af de samlede Indlaansmidler knapt 300 Mill. Kr. mod meget over det tredobbelte for Storkøbenhavns Vedkommende.

* * *

Med den tit hørte Talemaade om, at Landmandsbanken er blevet for stor for vore smaa Forhold, vil man egentlig sige noget helt andet — noget, som i Virkeligheden er smigrende for Landmandsbanken, men herhjemme foretrækker man nu en Gang at ryste paa Hovedet fremfor at nikke bifaldende. Det er rigtigt, at Banken er vokset ud over de nationale Dimensioner. Skulde man med eet Ord udtrykke, hvad der er Væsenmærket for Landmandsbankens Udvikling i den sidste halve Snes Aar, maatte

man sige: den er indtraadt i en *Verdensfase*. Saa langt fra hviler den ikke længer alene paa „minnen från fornstora dar“.

Dens *Aktiekapital* er siden 1917 100 Mill. Kr., medens de fire andre Hovedbankers Kapital paa dette Tidspunkt var:

Handelsbankens	40	Mill.	Kr.
Privatbankens	36	—	—
Nationalbankens	27	—	—
Diskontobankens	16	—	—

Da Landmandsbanken startedes, var i 1872 dens faktisk indbetalte Aktiekapital 4,8 Mill. Kr., medens Privatbanken havde 12 Mill. Kr. Landmandsbanken naaede de 12 Mill. i 1875 og stod hermed ogsaa jævnbyrdig med den i Mellemtiden opstaaede Handelsbank. Men allerede 1886 havde Landmandsbanken overfløjet baade Privatbanken og Handelsbanken med en Aktiekapital af 24 Mill. Kr., altsaa saa meget som de to andre havde tilsammen. Endnu stod imidlertid Nationalbanken med sin Aktiekapital af 27 Mil. Kr. højere, men ogsaa den blev overfløjet 1902, da Landmandsbanken rykkede op til en Aktiekapital af 36 Mill. Kr.

Nu kom ogsaa de andre Banker med: i 1907 var Privatbankens Aktiekapital kommet op paa 36 Mill. Kr., Handelsbankens paa 30 Mill. Kr., men samme Aar steg Landmandsbankens til 60 Mill. Kr., og videre 1912 til 72 Mill. Kr., 1915 til 80 Mill. Kr. og 1916 til 87,09 Mill. Kr. Endelig i 1917 blev Forholdet som alt ovenfor angivet: Landmandsbanks Aktiekapital blev med sine 100 Mill. Kr. 8 Mill. Kr. større end Privatbankens, Handelsbankens og den ny tilkommende Diskontobanks tilsammen.

PAA VERDENS VEJE

I det sidstnævnte Aar 1917, da Landmandsbanken øgede sin Aktiekapital til 100 Mill. Kr., var samtidig dens *Reserver* naaet op til

	25,0 Mill. Kr.		
Handelsbankens . . .	13,7	—	—
Nationalbankens . . .	8,4	—	—
Privatbankens	7,9	—	—
Diskontobankens . . .	4,0	—	—

Paa samme Maade var i 1917 Landmandsbankens samlede *Deposita*:

	769.012.000 Kr.
Handelsbankens . . .	441.773.000 —
Privatbankens	336.306.000 —
Diskontobankens . . .	137.410.000 —
Nationalbankens . . .	97.615.000 —

Endelig var Landmandsbankens *Totalbalance* allerede i 1917 tæt oppe ved den Milliard, der nu længst er overskredet, nemlig

	940.794.000 Kr.
Handelsbankens . . .	518.905.000 —
Nationalbankens . . .	448.345.000 —
Privatbankens	385.378.000 —
Diskontobankens . . .	164.254.000 —

Efter de sidst foreliggende Bankregnskaber er Forholdet saaledes:

Landmandsbanken	1.482.102.000 Kr.
Handelsbanken . . .	735.972.000 —
Nationalbanken . . .	711.103.000 —
Privatbanken	576.855.000 —
Disk.- og Rev.bank.	417.914.000 —

PAA VERDENS VEJE

Interessant er det at se Væksten i Landmandsbankens *Deposita*, sammenlignet med de andre Storbanks:

	Landmands- banken	Nationalbanken	Privatbanken	Handelsbanken
1872	5.447.000	10.412.000	23.401.000	„
1875	10.321.000	7.938.000	22.807.000	5.976.000
1886	72.610.000	15.594.000	28.758.000	14.327.000

1886 havde altsaa Landmandsbanken allerede overfløjet de andre Banker, og siden har den magelig holdt dem Stangen. Vi anfører de Aar, hvori Landmandsbanken udvidede sin Aktiekapital:

	Landmands- banken	Nationalbanken	Privatbanken	Handelsbanken
1902	119.710.000	2.735.000	55.978.000	68.885.000
1905	147.768.000	3.782.000	68.201.000	86.355.000
1907	174.742.000	3.586.000	94.535.000	105.755.000
1912	276.102.000	1.909.000	98.631.000	117.180.000

Nu kommer vi til Krigsaarene:

	Landmands- banken	Nationalbanken	Privatbanken	Handelsbanken
1915	406.053.000	4.208.000	171.103.000	211.759.000
1916	648.515.000	88.025.000	298.389.000	367.597.000
1917	769.012.000	97.615.000	336.306.000	441.773.000

PAA VERDENS VEJE

Sidstnævnte Aar havde endvidere Diskontobanken i Deposita 137.410.000. Overfor Landmandsbankens 769 Mill. Kr. havde altsaa de øvrige Storbanks *tilsammen* 1013 Mill. Kr., og Landmandsbankens Indskudsmasse var paa lidt nær den samme som Summen af Handelsbankens og Privatbankens.

Hvad endelig Totalbalancens Tal angaar, saa var dette i Sammenligning med de øvrige Storbanks forholdsvi beskeden indtil 1886, hvor det med noget over 100 Mill. Kr. kun blev oversteget af Nationalbankens (127 Mill. Kr.), men derefter tog Landmandsbanken Têten. I 1902 var Tallet næsten 170 Mill. Kr. mod Nationalbankens 148¹/₂ Mill. Kr., i 1905 oversteg Tallet Privatbankens med omtrent det dobbelte, i 1915 var Tallet (529¹/₃ Mill. Kr.) et halvt Hundrede Millioner større end Handelsbankens og Privatbankens tilsammen.

Størrelsesforholdet til de norske Banks var det Aar (1917), da Landmandsbanken udvidede sin Aktiekapital til 100 Mill. Kr., følgende:

	Aktiekapital	Deposita	Balance
Landmandsbanken	100 Mill.	769.012.000	940.794.000
Bergens Kreditbank . . .	37,5 —	196.523.000	333.442.000
Centralbanken for Norge	33 —	221.314.000	466.275.000
Bergens Privatbank . . .	25 —	229.166.000	349.298.000
Andresens Bank	18 —	226.476.000	292.719.000

Selv overfor de svenske Storbanks hævder Landmandsbanken sig en Førsterangs Stilling. Da den i 1917 rykkede op til en *Aktiekapital* af

PAA VERDENS VEJE

	100.000.000 Kr.
havde Skandinaviska Kreditaktiebolaget.	70.432.000 —
Stockholms Handelsbank	60.709.000 —
Stockholms Enskilda Bank	31.500.000 —

Af de nævnte 3 Sveabanker havde dog de 2 førstnævnte større Egenkapital end Landmandsbanken, naar man tager Reserverne med. Medens Landmandsbankens Egenkapital var 125 Mill. Kr., var Skandinaviska Kreditaktiebolagets ca. 150 Mill. Kr. og Stockholms Handelsbanks ca. 140 Mill. Kr.

Men ser vi paa *Totalbalancens* Tal, kommer Landmandsbanken igen frem i første Række. Disse er nemlig pr. ult. 1920:

Landmandsbankens	1.482.102.000 Kr.
Svenska Handelsbanken*)	1.451.427.000 —
Skandinaviska Kreditaktiebolaget	1.381.761.000 —
Stockholms Enskilda Bank	508.760.000 —

Det turde altsaa ikke være uberettiget at sige, at Landmandsbanken blandt de private Aktiebanker i Norden staar i første Række, helt ofte et Hestehovede foran.

* * *

Er Landmandsbanken saaledes vokset ud over sine nationale Dimensioner og lige ved at vokse ud over sine nordiske, er det, som alt sagt, just fordi den i de sidste 10 Aar har betraadt Verdens Veje. Dens Levnedsløb er tidligere lignet med en Flod — velan, Floden har naaet Verdenshavet. Men ikke for at

*) tidligere: Stockholms Handelsbank.

fortabe sig deri, thi stadig *bliver* den *ved* at rinde ud i Havet og kan spores i dette langt ud som en Golfstrøm.

I sin Oprindelse var Banken knyttet til tysk Kapital: gennem Stifterrettighederne havde uimodsigeligt tyske Bankforetagender et vist Tag i dette danske Pengeinstitut. Som skildret, lykkedes det allerede i Firserne Glückstadt at faa de Paagældende til at slippe dette, saa at der ikke med mindste Føje længer kunde tales om en selv blot indirekte Afhængighed. Paa den anden Side forstod gamle Glückstadt at fastholde Forbindelsen, saaledes at Landmandsbanken vedblivende kom til at nyde godt af den velvillige Holdning, som tysk Deltagelse i dens Stiftelse og første Opsving nu engang havde skabt. Landmandsbankens Aktier har altid med Lethed kunnet finde Købere i Berlin og Hamborg, og det er ikke mindst Landmandsbanken, som har Fortjeneste af at have aabnet det tyske Obligationsmarked for vore Kreditforeninger. En anelig Mængde af større Laaneoperationer, navnlig Negocieringen af norske og svenske Stats- og Hypothekbank-Laan, er sket ved Samvirken mellem Landmandsbanken og dens store tyske Bankforbindelser, hvoraf særlig skal nævnes L. Behrens & Söhne. Og at saa mange af disse Laan er blevet afsluttet ved Landmandsbankens Medvirken, hænger endvidere nøje sammen med, at Glückstadt hele sit Liv igennem vedligeholdt det elskværdigste Samarbejde med ledende *norske* Pengeinstituter, samtidig med at der for *Sveriges* Vedkommende især var den livligste og venskabeligste Vekselvirkning mellem Isak Glückstadt og Knut Wallenberg.

Bortset herfra, vedblev imidlertid dansk Bankvæsens Veje ud til den store Verden helt op til Begyndelsen af indeværende

Aarhundrede væsentligt at gaa over Hamborg og Berlin — kun af og til lykkedes det Tietgen direkte at faa øst af det franske Pengemarkeds rigt flydende, uudtømmelige Kapitalkilde. Og for Londons Vedkommende havde vi herhjemme i Menneskealdre egentlig kun Huset *C. J. Hambro & Son* at holde os til: ud fra en vis høflig Hensyntagen til dets Stifters danske Herkomst har dette Hus Gang paa Gang i Danmarks Finanshistorie ydet Landet paaskønnelsesværdige Tjenester, men nogen direkte og stadig Adgang til det britiske Pengemarked som saadant medførte det dog langt fra.

Denne Adgang har Danmark først i de sidste 10 Aar opnaaet, og samtidig lige saa fuldt til det franske og det amerikanske Pengemarked, overhovedet vestpaa.

Den 14. Februar 1911 stiftedes *Banque des Pays du Nord* i Paris med en Aktiekapital paa 25 Mill. Francs. Stifterne var: Landmandsbanken, Stockholms Enskilda Bank, Centralbanken for Norge og desuden Banque de Paris et des Pays-Bas i Paris og Bankhuset *C. J. Hambro & Son* i London. Bankens Kapital blev i Januar 1912 udvidet med 5 Mill. Francs, der overtoges af Banque de Commerce de l'Azoff-Don i Petrograd. Banken, der nu har til Huse paa Hjørnet af Rue Gaillon og Avenue de l'Opéra i en Bygning, der har tilhørt den fra den franske Revolutionstid kendte Finansmand Necker, har siden Februar 1920 en Aktiekapital paa 50 Mill. Francs og en Reservefond paa 4 Mill. Francs. Aktiekapitalen er fuldt indbetalt.

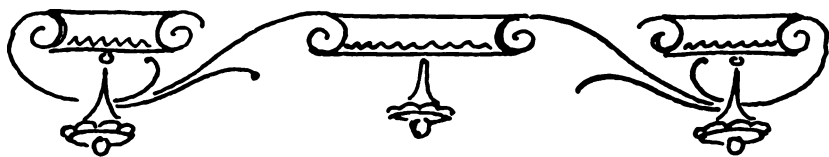
I 1912 stiftedes *British Bank of Northern Commerce* i London af Landmandsbanken, Stockholms Enskilda Bank og Centralbanken for Norge foruden en Række andre skandinaviske

PAA VERDENS VEJE

Banker; ogsaa Banque de Paris et des Pays-Bas var blandt Stifterne. Bankens autoriserede Aktiekapital var 2 Mill. £, tegnet Kapital 1.100.000 £, indbetalt Kapital 275.000 £, Reservefond 275.000 £. — Den tegnede Kapital forhøjedes i Maj 1913 til 1.500.000 £, og samtidig forhøjedes baade den indbetalte Kapital og Reservefonden til 375.000 £. I Regnskabsaaret 1916-17 forhøjedes Reservefonden ved Indkaldelse af yderligere 2 £ 10 sh. pr. Aktie til 750.000 £. I September 1919 udvidedes den tegnede Kapital til 2 Mill. £, den indbetalte Kapital til 500.000 £ og Reservefonden til 1.050.000 £.

Paa en Generalforsamling den 3. November 1920 vedtoges det at slutte Banken sammen med Bankhuset C. J. Hambro & Son, og samtidig ændredes Firmanavnet til Hambros Bank of Northern Commerce. Af praktiske Grunde vedtoges det fornylig at kalde Banken kort og godt „Hambros Bank“. — Bankens tegnede Kapital er nu 4 Mill. £, den indbetalte Kapital 1 Mill. £ og Reservefonden 1.050.000 £.

FORAN i dette Værk er peget paa, hvorledes det Billede, som ridser sig op, naar Landmandsbankens Udvikling, dens stadige Trivsel og yppige Vækst følges Aar for Aar, maa ses paa Baggrund af hele Mekaniseringens, Antiindividualismens, i økonomisk Henseende saa overvældende frugtbare Periode — svarende til de 7 fede Køer i Faraos Drøm, ligesom Verdenskrigen og dens Efterveer svarer til de 7 magre, som kom efter og aad de fede helt op. Altsaa den i Menneskehedens Historie saa skarpt afgrænsede Periode, der strækker sig fra det tyske Kejserriges Dannelse til det kejserlige Tysklands Sammenbrud.

I en vis Periode havde Landmandsbanken nær Tilknytning til denne Epokes førende Magt, men i det nye Tidehverv, som nu er i Færd med at fødes, indtræder den ganske frigjort for enhver Indflydelse, staar i lige venskabelig og frugtbar Forbindelse med Vestmagternes og Centralmagternes Pengeinstituter. I den nye Tidsalder, paa hvis Tærskel vi staar, vil sikkert en ny Individualitetens, Personlighedens Æra afløse den afsluttede Periodes disciplinbeherskede Massevirkning. Men hvad Menneskeheden har vundet af civilisatorisk Fremskridt, vil

den tage med over i den nye Tid: man vil vedblive at flyve, Elektrificeringen af Jernbanerne vil yderligere fremskynde Hastigheden osv. Forhaabentlig vil man dog forstaa, at hele denne glimrende udviklede Teknik til Overvindelse af Tid og Rum, som nu er stillet Menneskene til Raadighed, kun er Hjælpemidler og ikke længer skal benyttes til Maal og Indhold i Menneskelivet. Man vil tværtimod komme til at anvende dette, at der nu behøves saa liden Tid for at flytte sig fra Sted til Sted, til større Fordybelse i Menneskeandens virkelige Problemer.

Ved denne Fordybelse vil det sikkert gaa op for Menneskeheden, at det, som bedst holder Personlighedens Kærne frisk og levende, er det *humane* Hensyn, Villien til at række Medmennesket en hjælpende Haand, lette den lille Mand — ikke det fagorganiserede Nummer in Reih' und Glied, men den selvstændige Natur — Vejen til Personlighedens Udfoldelse, for hvilken usle økonomiske Kaar maaske turde være den værste Hindring.

Og hvad vore Banker angaar, der nu engang saa afgørende er Pengeøkonomiens, altsaa forsaavidt Mekaniseringens ægtefødte Skabninger, saa maa de have Lov til fremdeles at opfylde deres *tekniske* Opgave. Men om de vil hævde sig en Berettigelse ud over at være rene Laanekontorer, omend i Kæmpeformat, vil egoistisk Bankpolitik fremtidig blive en Umulighed; thi en Storbank har først og fremmest en Samfundsopgave — den skal være Tjener og ikke Herre.

Forstaas dette, vil en Bank som nu Landmandsbanken utvivlsomt gaa en ny Æra i Møde. Det er under vanskelige

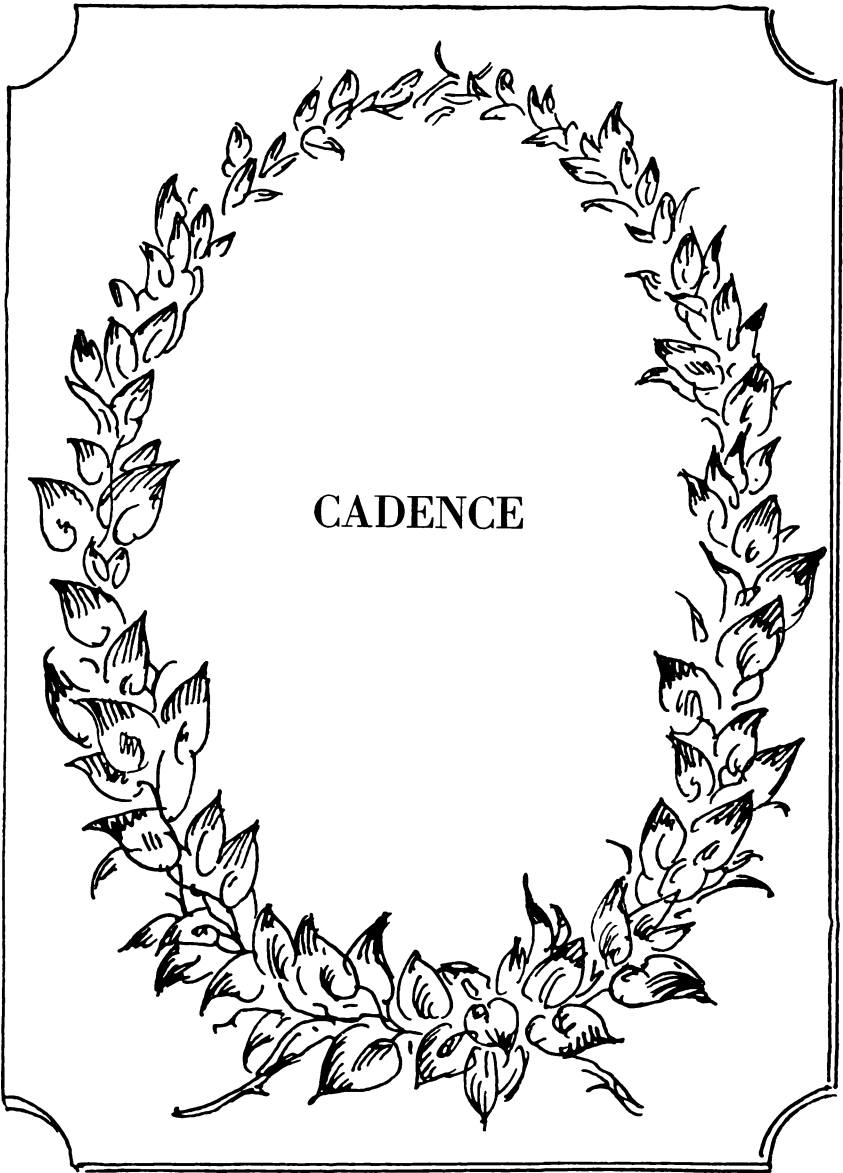
PAA VERDENS VEJE

Tider, dens 50 Aars Jubilæum oprinder, de haardeste for dansk Erhvervsliv, som er gennemlevet i over et Aarhundrede. Vi staar overfor langt mere skæbnesvangre Samfundsafgørelser end i den store Landbrugskrise i Tyverne af forrige Aarhundrede, hvor vi end ikke havde noget Valg. Ansvarer for, at Reaktionen efter den glimrende Krigskonjunktur er blevet saa voldsom og bitter, maa ogsaa vore Banker dele; men nu, da vi engang sidder i Misèren, gælder det for vore Bankinstituter om ikke blot at have til Ledestjerne det Ene: at redde sig selv ud af Syndfloden op paa et tørt Sted og saa iøvrigt lade fem være lige — „lad falde, hvad ikke kan staa“, er en i nærværende Sammenhæng lige saa flot som grusom Parole, og kun indskrænkede og snæversynede Mennesker kan gøre den til sin.

Landmandsbanken har paa en paaskønnelsesværdig Maade vist, at den anerkender sine Forpligtelser til at bjærge, hvad der af sunde og samfundsnyttige Foretagender lader sig bjærge ved Omsigt, Taalmod, Tillid til Fremtiden og — *Tro* paa de gode Tidens Atterkomst. „Tro kan flytte Bjærge; Mistvivil og Betænkeligheder kan derimod ikke flytte saa meget som et Muldvarpeskud“. —

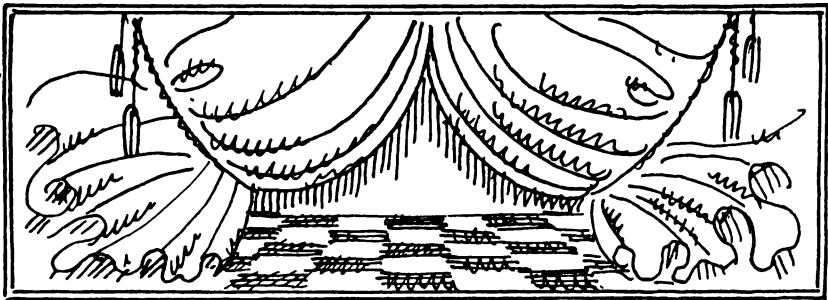

CADENCE

Pastorale.

EN gammel Funktionær i Landmandsbanken, som har været med næsten lige fra den allerførste Tid, sidder en skøn og lys Sommeraften efter endt Dagværk og læser i sin Have. Han bryder sig fejl om nymoderne Literatur, han læser helst de gamle Digtene — fra hans unge Dage. Og nu i Kvæld har han faaet fat paa Paludan-Müllers „Kalanus“, det mærkelige Drama om hin Alexander, som fra sin kongelige Fader tog i Arv Makedoniens Vælde, det rige Skatkammer og den sejrsvante Hær og just derved sattes i Stand til selv straks at begynde sine store Erobringstogter:

„Jeg selv var den Gang en forvildet Dreng,
Som af min Fa'er, Kong Philip, tidt fik Skjender,
Kys af min Moder, Medhold af min Søster,
Naar vi om Aft'nen spilled Bold paa Engen,
Og os ved Leg for Dagens Modgang trøsted.“

Han lægger et Øjeblik Bogen fra sig, hans Blik søger ud over Sundet, og Tanken blaaner bort i fjerne Erindringer. Bladene vender sig imens, og da han igen tager Bogen op, falder hans Øje paa de stolte Ord:

CADENCE

„— — — — — — — — — — Gudens Bolig
Er ikke Tankens Drøm, men Mandens Villie.
Dèr, dybt i Hjertet, den til Daad os driver,
Dèr vækker uafadelig den Tørsten,
Som ved Bedrift og Handling kun kan stilles;
Dèr taler højt dens Røst om Seirens Pris,
Om Kampens Løn, om Krandsen, som ej visner,

Hvis her i Billeder vi tale skal,
Kald dette Jordliv for en Rendebane,
Hvor Alle til et Kampløb bydes ind,
Herolden kalder, Løbet rask begynder,
Hver stormer frem, af Haabets Gud bevinget,
Og hvem der vinde, hvem der tabe skal,
En Stund er uafgjort for Alles Øjne.
Men langs med Banen Løkkemad der findes,
Som bringer mangan Kæmper til at standse,
Og drager Mængdens Hu fra Løbet bort.
Paa denne Viis er førend Banens Midte
Den største Part af Løberne forsvunden,
Som opgav for det Enkelte det Hele;
Thi kun den Maalbevidste, som ej blændes
Af det, der blænder Mængden, Krandsen vinder:
Ej Dødens visne Krands, men Livets friske!
Alt tjener den, som holder fast sit Maal,
Thi som sit Maal han sine Midler kender,
Og i sin Haand han holder egen Skæbne:
Den voxer daglig af hans Virken op.“

Paany lader han Bogen synke, og ganske uvilkaarligt rinder
de længst læste Ord af den gamle Feltherre Nicanor ham nu i Hu:

CADENCE

Jeg har nu kendt ham fra en lille Dreng,
Og altid bedr' og bedre han sig arter.
Bli'er *saa* han ved, gør han til sidst sin Fader,
Kong Philip, og os Andre rent tilskamme.

BILAG

BANKRAADETS MEDLEMMER

1871—1921

	Indtraadt	Afgaaet
Kammerherre, Hofjægermester <i>G. I. R. Grüner</i>	1871 . . .	1890
(Bankraadets Formand i 1871, 1872 og 1884)		
Professor <i>N. C. Frederiksen</i>	1871 . . .	1877
Baron <i>G. A. Gedalia</i>	1871 . . .	1872
Hofjægermester <i>A. V. Bech</i>	1871 . . .	1877
Departementschef <i>P. T. J. Benzon-Buchwald</i>	1871 . . .	1877
Etatsraad <i>N. E. Hofman-Bang</i>	1871 . . .	1886
Etatsraad <i>Carl A. C. Berg</i>	1871 . . .	1897
Kammerherre, Hofjægermester <i>N. F. B. de Sehested</i> . .	1871 . . .	1882
Kammerherre, Hofjægermester <i>P. F. Collet</i>	1871 . . .	1909
Etatsraad <i>A. P. C. Abrahams</i>	1871 . . .	1910
Fabrikant <i>E. Nobel</i>	1871 . . .	1892
Højesteretsadvokat <i>C. S. Henrichsen</i>	1871 . . .	1883
(Bankraadets Formand fra 1873—1883)		
Grosserer <i>A. J. Halberg</i>	1871 . . .	1899
Kammerherre <i>Christopher Krabbe</i>	1871 . . .	1914
Departementschef <i>Marius Gad</i>	1871 . . .	1903
Landstingsmand, Konsul <i>N. E. Brasch</i>	1871 . . .	1877
Landstingsmand, Etatsraad <i>H. P. Larsen</i>	1871 . . .	1891
Bankier <i>Sal. L. Cohn</i> , Lybeck	1871 . . .	1874
Justitsraad <i>Bernh. Friehling</i>	1871 . . .	1872
Grosserer <i>C. Edv. Thune</i>	1873 . . .	1885
Kammerherre, Hofjægermester <i>Sophus F. E. O. Skeel</i>	1873 . . .	1898
Grosserer <i>W. Thielsen</i>	1874 . . .	1884
Hans Ekscellence, Hofjægermester, Lensgreve <i>C. F. Danneskiold-Samsøe</i>	1877 . . .	1914
Vekselmægler <i>Chr. Deegen</i>	1877 . . .	1895
Højesteretsassessor <i>P. C. Müller</i>	1877 . . .	1883
Kammerherre, Hofjægermester, Greve <i>F. C. R. Scheel</i>	1878 . . .	1912

BANKRAADETS MEDLEMMER

	Indtraadt	Afgaaet
Kammerherre, Hofjægermester, Lensgreve <i>Fr. Raben-Levetzau</i>	1882	.....
Geheimekonferensraad, Departementschef <i>C. F. Ricard</i>	1883	1908
(Bankraadets Formand fra 1893—1908)		
Højesteretsadvokat <i>A. H. F. Klubien</i>	1884	1893
(Bankraadets Formand fra 1885—1893)		
Vekselmægler <i>H. F. Kjellerup</i>	1885	1895
Generalkonsul, Etatsraad <i>C. E. de Coninck</i>	1886	1897
Kammerherre, Hofjægermester, Lensgreve <i>B. Wedell</i>	1886	.....
Kammerherre, Hofjægermester, Lensgreve <i>F. C. Moltke</i>	1891	.....
Proprietair <i>A. C. Andersen</i>	1892	1905
Overdirektør, Kaptain <i>S. A. v. d. Aa. Kühle</i>	1893	1906
Justitiarius <i>Fleischer</i>	1894	1895
Grosserer <i>Johs. M. Holm</i>	1895	1910
Professor, Dr. juris <i>Viggo Bentzon</i>	1896	.....
Grosserer <i>Christopher Hage</i>	1896	1917
Grosserer, Etatsraad <i>Gustav Hansen</i>	1897	1912
Kammerherre, Hofjægermester <i>C. D. Lüttichau</i>	1898	1915
Justitsraad <i>C. M. Brødsgaard</i>	1898	1916
Grosserer, Direktør <i>Vald. E. Wulff</i>	1899	1900
Admiral, Kammerherre <i>A. du Plessis de Richelieu</i> ..	1901	.....
(Bankraadets Formand fra 1908)		
Overretssagfører, Etatsraad <i>Ludvig Simonsen</i>	1903	1905
Departementschef <i>L. E. Wulff</i>	1906	1921
Kommitteret <i>N. Schack Eyber</i>	1906	.....
Grosserer <i>A. Collstrop</i>	1907	.....
Kammerherre, Kaptain <i>Otto Bull</i>	1908	.....
Hofjægermester <i>Holger Collet</i>	1909	.....
Kammerherre, Hofjægermester <i>Carl Bech</i>	1910	1920
Fabrikejær <i>Bjørn Stephensen</i>	1910	.....
Bankdirektør <i>N. C. V. Reimer</i>	1912	.....
Fabrikejær <i>L. C. Glad</i>	1912	1918

BANKRAADETS MEDLEMMER

	Indtraadt Afgaaet
Direktør, Etatsraad <i>Wilh. Hansen</i>	1914.....
Kammerherre, Greve <i>L. Reventlow</i>	1914...1916
Kammerherre, Greve <i>F. Brockenhuus-Schack</i>	1914.....
Direktør <i>H. Heilbuth</i>	1914.....
Grosserer <i>Hartwig Dessau</i>	1914...1920
Hofjægermester <i>A. Tesdorpf</i>	1914.....
Kammerherre, Hofjægermester, Greve <i>Adam Moltke</i>	1915.....
Grosserer <i>Allan Hansen</i>	1916.....
Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	1917.....
Overformynder <i>M. P. Friis</i>	1917.....
Direktør <i>Kay Reinhard</i>	1917.....
Direktør <i>H. P. Prior</i>	1919.....
Direktør, Kammerherre <i>O. C. Scavenius</i>	1920.....
Hans Ekscellence, Lensgreve <i>Aage Danneskiold-Samsøe</i>	1921.....

DELEGATIONENS MEDLEMMER

1871—1921

	Indtraadt	Afgaaet
Baron <i>G. A. Gedalia</i>	1871 . . .	1872 . . .
Professor <i>N. C. Frederiksen</i>	1871 . . .	1875 . . .
Fabrikant <i>E. Nobel</i>	1871 . . .	1872 . . .
Departementschef <i>P. T. J. Benzon-Buchwald</i>	1871 . . .	1877 . . .
Etatsraad <i>Carl A. C. Berg</i>	1871 . . .	1897 . . .
Landstingsmand, Etatsraad <i>H. P. Larsen</i>	1871 . . .	1891 . . .
Justitsraad <i>Bernh. Friehling</i>	1872 . . .	1872 . . .
Departementschef <i>Marius Gad</i>	1872 . . .	1903 . . .
Grosserer <i>C. Edv. Thune</i>	1873 . . .	1885 . . .
Højesteretsadvokat <i>C. S. Henriksen</i>	1875 . . .	1883 . . .
Højesteretsadvokat <i>A. H. F. Klubien</i>	1884 . . .	1893 . . .
Generalkonsul, Etatsraad <i>C. E. de Coninck</i>	1886 . . .	1897 . . .
Proprietair <i>A. C. Andersen</i>	1892 . . .	1905 . . .
Geheimekonferensraad, Departementschef <i>C. F. Ricard</i>	1894 . . .	1908 . . .
Grosserer <i>Johs. M. Holm</i>	1897 . . .	1910 . . .
Justitsraad <i>C. M. Brødsgaard</i>	1898 . . .	1916 . . .
Admiral, Kammerherre <i>A. du Plessis de Richelieu</i>	1903	
Kommitteret <i>N. Schack Eyber</i>	1906	
Departementschef <i>L. E. Wulff</i>	1908 . . .	1921 . . .
Fabrikejær <i>Bjørn Stephensen</i>	1910	
Bankdirektør <i>N. C. V. Reimer</i>	1912	
Grosserer <i>A. Collstrop</i>	1914	
Direktør <i>H. Heilbuth</i>	1914	
Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	1917	

Fra 1920 er Benævnelsen *Delegation* ændret til: *Bestyrelse*.

DIREKTIONENS MEDLEMMER

1871—1921

	Indtraadt	Afgaaet
<i>Is. Glückstadt</i> , administrerende	1872	1910
<i>Bernh. Friehling</i>	1872	1907
<i>C. Harhoff</i>	1872	.....
<i>E. Glückstadt</i> , administrerende.....	1907	.....
<i>O. Ringberg</i>	1910	.....
<i>E. Rasmussen</i>	1920	.....
<i>Fr. Rothe</i>	1920	.....

DEN DANSKE LANDMANDS BANKS BALANCER

1872 - -1920

(TALLENE ER AN GIVET I 1000 KR.)

pr. 31. December	1872	1875	1880	1885	1890	1895	1900	1905	1910	1915	1920
Aktiekapital	4 800	12 000	12 000	12 000	24 000	24 000	24 000	40 000	60 000	80 000	100 000
Reserver	13	99	505	1 030	2 391	2 646	3 000	4 863	10 000	16 000	50 000
Indlaans Konto	1 834	1 872	1 908	4 038	6 111	7 987	21 439	16 368	81 910	159 838	449 449
Sparekasse Konto	2 512	8 008	23 073	31 488	39 506	49 454	51 583	77 076	66 536	75 692	122 551
Folio Konto	330	442	1 171	2 102	3 259	4 303	5 843	7 287	10 546	29 002	91 687
Akcept Konto	27	210	240	285	226	219	349	273	3 853	401	1 819
Konto Kurant Konto	771	—	3 510	7 176	8 417	17 088	18 718	47 037	66 850	141 521	585 258
Indenlandske Veksler	3 115	5 370	9 387	16 529	16 343	18 757	28 061	34 800	35 439	55 157	171 408
Fremmed Valuta o. l.	727	547	3 679	872	2 379	1 909	2 835	3 184	8 652	9 266	74 207
Udlaans Konto	1 347	3 315	4 764	9 479	9 407	12 247	17 461	31 321	51 852	152 027	293 315
Kassekredit Konto	1 404	3 806	4 811	10 847	10 422	11 838	17 057	25 195	30 353	47 648	238 793
Obligations Konto	1 418	4 333	7 397	7 107	19 851	20 893	22 893	40 732	68 096	85 213	125 934
Total Balance	13 199	30 277	45 283	62 459	92 372	109 814	137 182	203 236	312 175	529 357	1.482 102
Total Omsætning¹⁾	—	461 993	935 722	1.017 086	1.444 157	1.975 660	2.391 008	3.852 483	5.934 324	21.079 351	52.107 161
Netto Overskud (inkl. Fremførslr) ..	334	773	1 076	988	1 455	1 609	1 922	3 226	5 310	11 356	35 623

¹⁾ Indtil 1910 inkl. kun Hovedsædets, derefter ogsaa Filialernes.

**DEN DANSKE LANDMANDSBANKS
EGEN-KAPITAL M. V.
1872—1896**

pr. 31. December	Aktiekapital	Reserver	Divi- dende	Aktiernes Børskurs	
	Kr.	Kr.	pCt.	Dato*)	Kr.
1872	4.800 000	13 052	6	Jan. 73	102 ³ / ₄ ¹⁾
1873	5.990 080	26 042	5 ¹ / ₂	— 74	99 ³ / ₄ ²⁾
1874	10.423 520	59 404	6	— 75	96 ³ / ₄ ³⁾
1875	12.000 000	98 658	6	— 76	95 ¹ / ₂
1876	12.000 000	139 938	5 ³ / ₄	— 77	86 ³ / ₄
1877	12.000 000	173 421	5 ¹ / ₂	— 78	69 ³ / ₄
1878	12.000 000	292 943	6	— 79	90 ³ / ₄
1879	12.000 000	400 601	7	— 80	108 ¹ / ₄
1880	12.000 000	505 134	7 ¹ / ₂	— 81	120 ¹ / ₂
1881	12.000 000	567 519	6 ¹ / ₂	— 82	120
1882	12.000 000	646 279	7	— 83	118 ¹ / ₄
1883	12.000 000	730 009	7	— 84	122 ¹ / ₂
1884	12.000 000	935 385	7	— 85	123 ³ / ₄
1885	12.000 000	1.030 151	7	— 86	120
1886	24.000 000	2.103 626	6 ¹ / ₂	— 87	124
1887	24.000 000	2.170 191	6	— 88	117 ³ / ₄
1888	24.000 000	2.257 218	6 ¹ / ₂	— 89	121
1889	24.000 000	2.339 246	6 ¹ / ₂	— 90	123 ¹ / ₂
1890	24.000 000	2.390 619	5 ¹ / ₂	— 91	120
1891	24.000 000	2.423 952	5	— 92	111 ¹ / ₂
1892	24.000 000	2.465 619	5 ¹ / ₄	— 93	111 ³ / ₄
1893	24.000 000	2.514 934	5 ¹ / ₂	— 94	112 ¹ / ₄
1894	24.000 000	2.580 727	6	— 95	121 ¹ / ₂
1895	24.000 000	2.645 592	6	— 96	126 ¹ / ₂
1896	24.000 000	2.710 457	6	— 97	127 ¹ / ₂

¹⁾ for en Indbetaling af 40 pCt. — ²⁾ for en Indbetaling af 50 pCt. — ³⁾ for en Indbetaling af 80 pCt.

De anførte Kurser er Køberkurser. — *) For Perioden indtil 1905 inkl. har man

DEN DANSKE LANDMANDSBANKS
EGEN-KAPITAL M. V.
1897—1920

pr. 31. December	Aktiekapital	Reserver	Divi- dende	Aktiernes Børskurs	
	Kr.	Kr.	pCt.	Dato*)	Kr.
1897	24.000 000	2.775 322	6	Jan. 98	129 ¹ / ₄
1898	24.000 000	2.840 187	6	— 99	128
1899	24.000 000	2.905 052	6	— 1900	122
1900	24.000 000	3.000 000	7	— 01	118 ¹ / ₂
1901	24.000 000	3.094 993	7	— 02	122
1902	36.000 000	3.672 342	6 ¹ / ₂	— 03	119 ³ / ₄
1903	36.000 000	3.789 989	6 ¹ / ₂	— 04	124
1904	36.000 000	3.907 636	6 ¹ / ₂	— 05	128 ¹ / ₄
1905	40.000 000	4.863 480	7	— 06	130
1906	40.000 000	5.500 000	8	31. Dec.	136 ³ / ₄
1907	60.000 000	10.000 000	8	—	129 ¹ / ₂
1908	60.000 000	10.000 000	8	—	132
1909	60.000 000	10.000 000	8	—	132 ³ / ₄
1910	60.000 000	10.000 000	8	—	138 ¹ / ₄
1911	60.000 000	10.000 000	8	—	145
1912	72.000 000	14.000 000	8	—	142 ³ / ₄
1913	72.000 000	14.000 000	8	—	140
1914	72.000 000	14.000 000	8	—	125
1915	80.000 000	16.000 000	9	—	138
1916	87.092 000	25.000 000	12	—	166 ³ / ₄
1917	100.000 000	25.000 000	12	—	157
1918	100.000 000	35.000 000	12	—	182 ¹ / ₄
1919	100.000 000	45.000 000	12	—	153
1920	100.000 000	50.000 000	12	—	136 ³ / ₄

kun Oplysning om Kursen i Begyndelsen af hvert Kvartal, resp. Maaned, og man har derfor for disse Aar anført Kursen for Januar Maaned n. A. som den, der ligger nærmest ved Aarsskiftet.

HYPOTHEKAFDELINGENS EMISSIONER

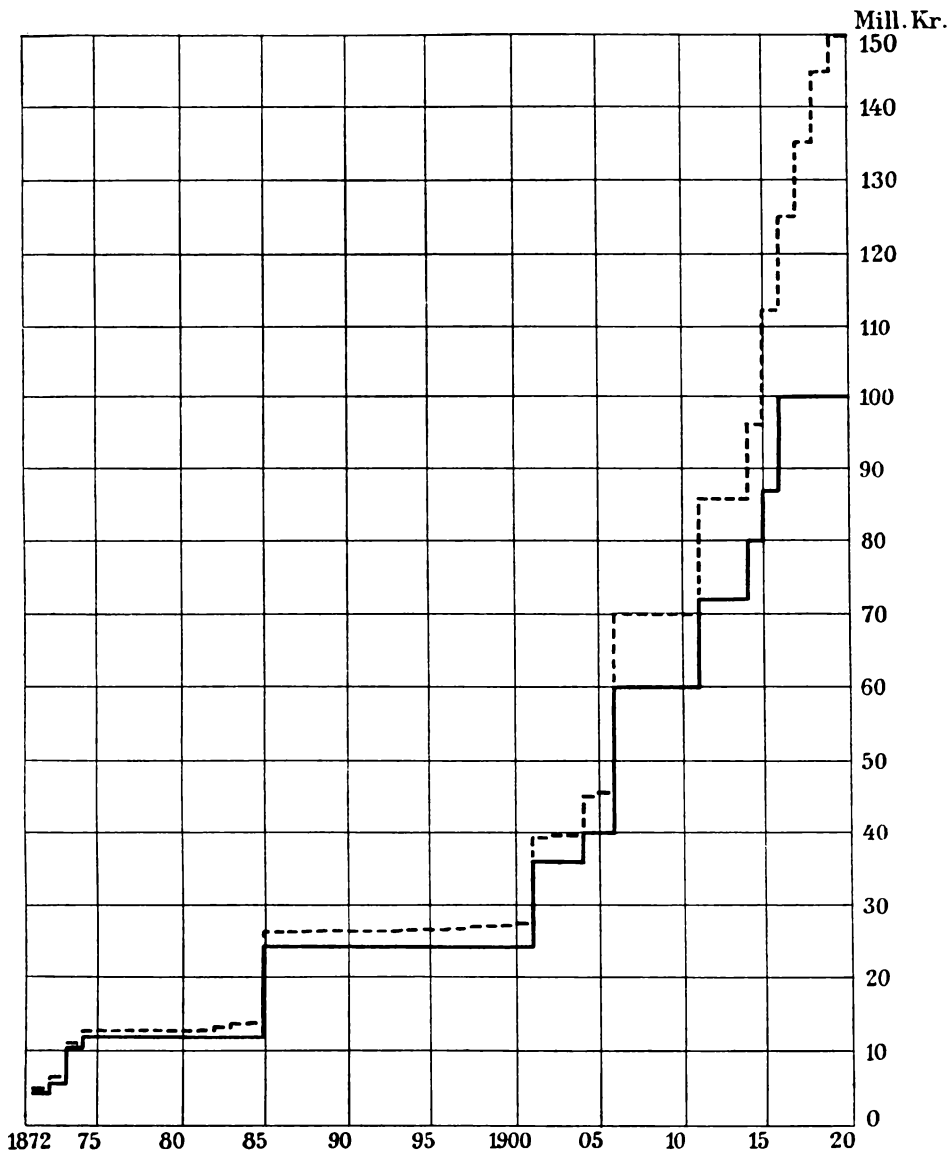
	Oprindelig Størrelse	Restbelsb pr. 31. Dec. 1920	Baandlagt Sikkerhed pr. 31. Dec. 1920
	Kr.	Kr.	Kr.
3¹/₂ pCt. Hypothekobligationer			
1ste Serie	10.900 000	8.346 600	8.832 864
4 pCt. Hypothekobligationer			
1ste Serie	12.000 000	934 800	1.413 278
2den —	6.000 000	”	”
3die —	12.000 000	2.463 000	2.757 360
4de —	7.280 000	2.661 400	3.171 566
3¹/₂ pCt. Kommuneobligationer			
1ste Serie	6.000 000	2.672 000	3.195 332
2den —	2.200 000	1.578 000	1.692 769
4 pCt. Kommuneobligationer			
3die Serie	6.000 000	4.518 133	4.776 769
4de —	7.000 000	5.926 400	6.460 910
5te —	5.000 000	4.931 467	5.279 205
6te —	6.000 000	5.592 000	5.938 284
6 pCt. Kommunekredit-			
beviser af 1920	30.000 000	30.000 000	30.000 000

HYPOTHEKAFDELINGENS UDLAANS RESTBELØB

pr. 31. December	Kr.	pr. 31. December	Kr.
1872 }		1897	39.027 631
1873 }	6.692 978	1898	40.454 362
1874	12.068 292	1899	45.259 137
1875	17.551 679	1900	45.027 440
1876	19.800 685	1901	50.996 606
1877	20.166 034	1902	49.949 130
1878	20.086 790	1903	48.860 425
1879	22.369 981	1904	48.349 762
1880	26.568 657	1905	46.985 346
1881	28.017 983	1906	45.604 896
1882	30.958 437	1907	44.226 439
1883	34.063 343	1908	43.564 920
1884	37.171 936	1909	48.606 248
1885	39.383 274	1910	48.782 912
1886	43.771 692	1911	52.440 567
1887	49.211 849	1912	52.542 899
1888	47.215 871	1913	51.168 849
1889	46.588 123	1914	50.263 356
1890	46.444 254	1915	48.930 988
1891	45.549 443	1916	47.193 220
1892	44.853 069	1917	46.060 863
1893	43.566 985	1918	47.294 020
1894	42.467 253	1919	51.861 493
1895	41.546 071	1920	81.583 416
1896	39.757 663		

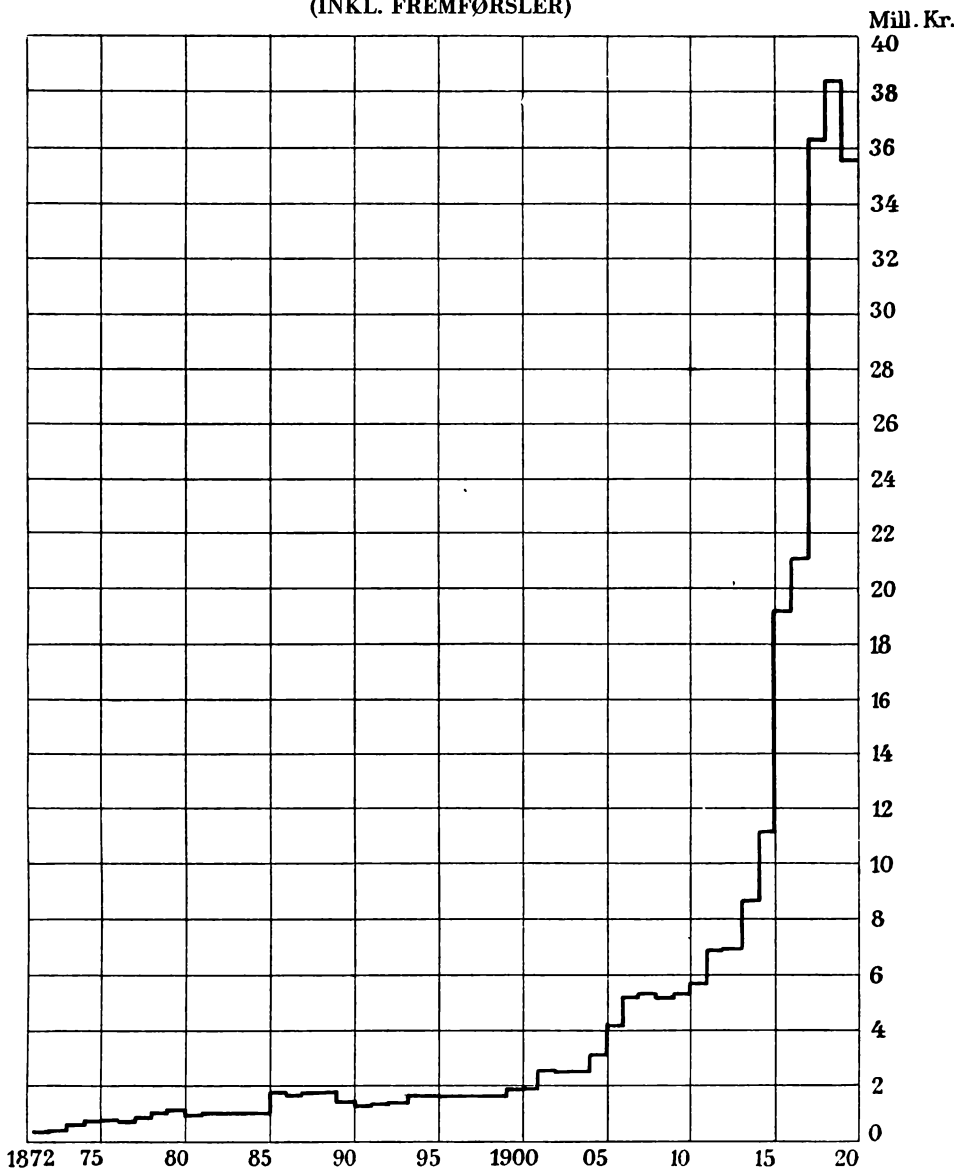

DEN DANSKE LANDMANDSBANKS AKTIEKAPITAL OG RESERVER

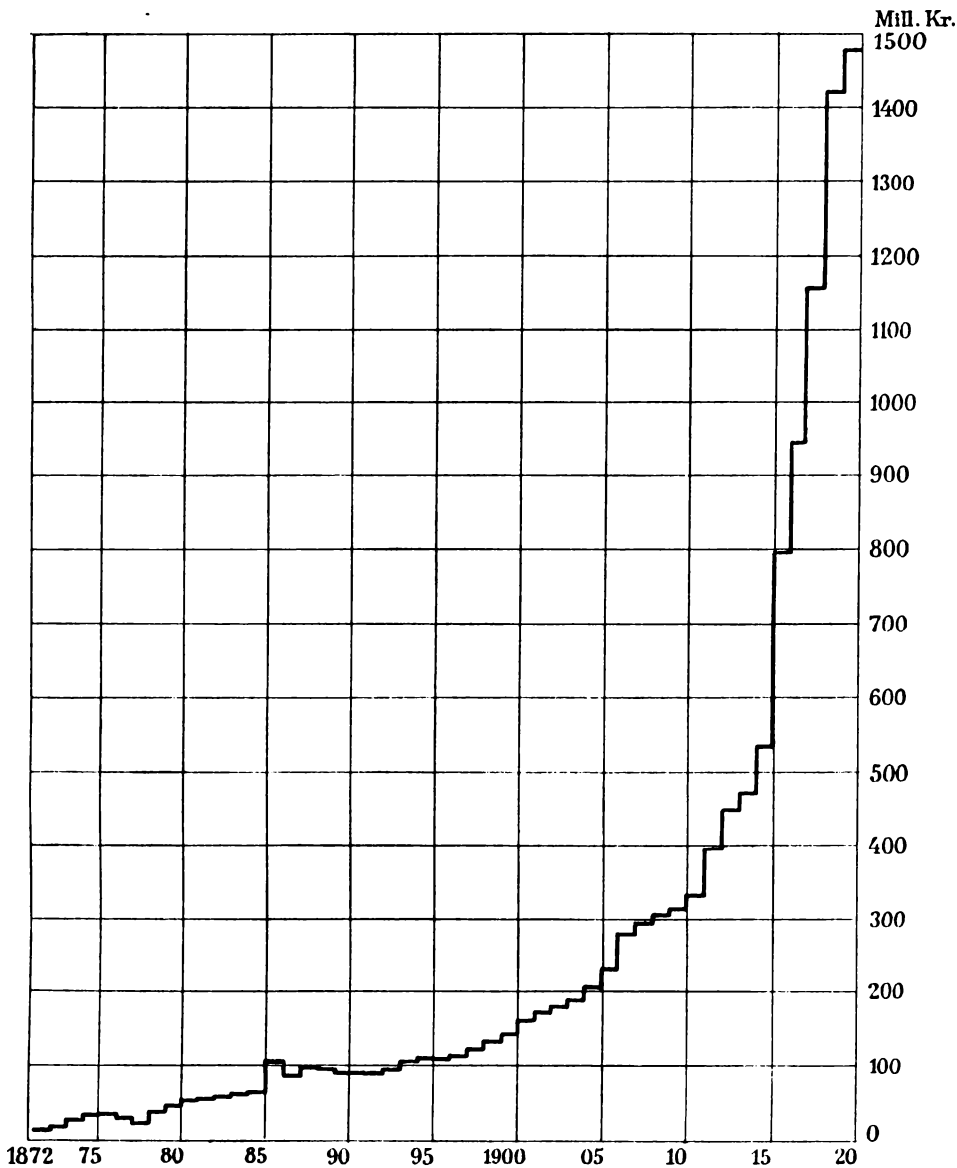

— Aktiekapital
 - - - Aktiekapital + Reserver

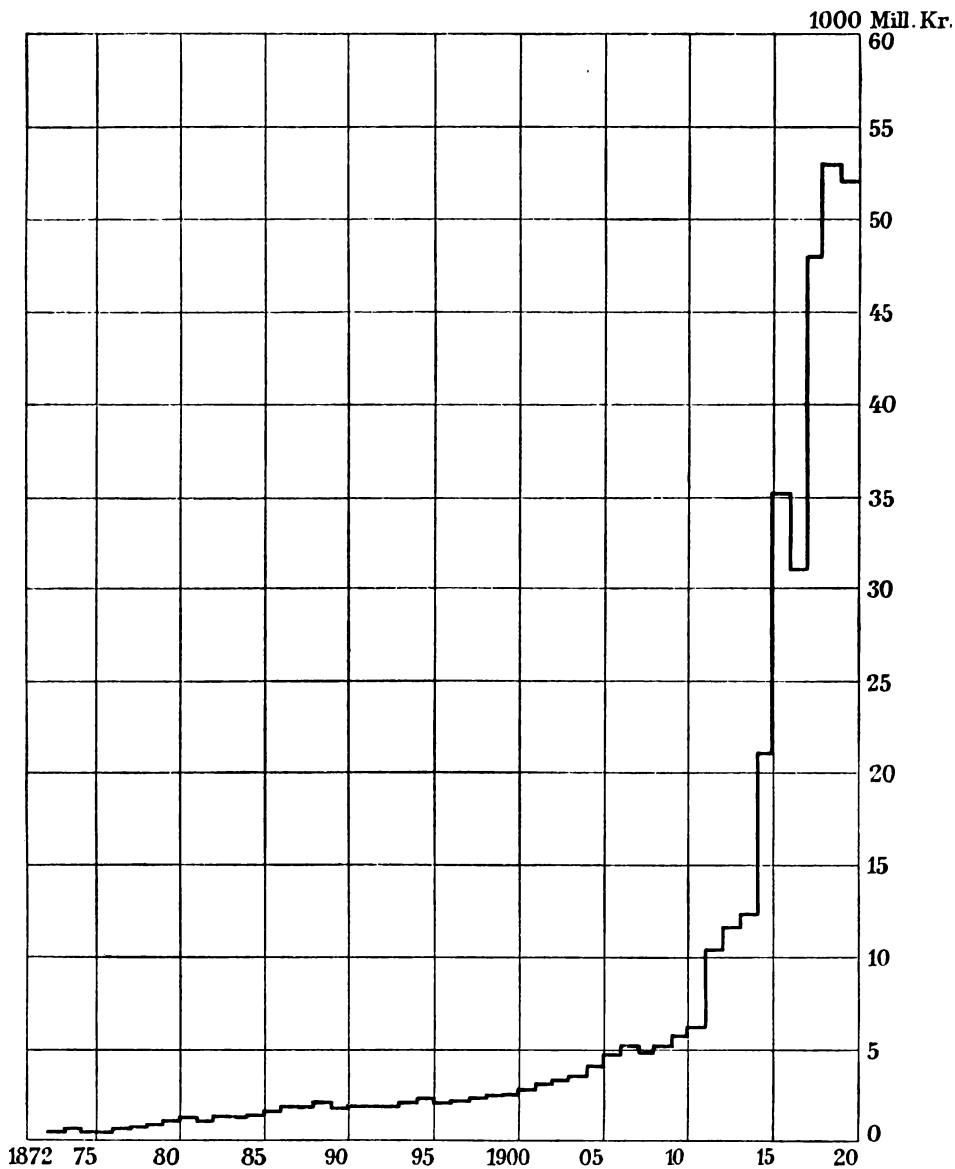
DEN DANSKE LANDMANDSBANKS NETTO OVERSKUD (INKL. FREMFØRSLER)

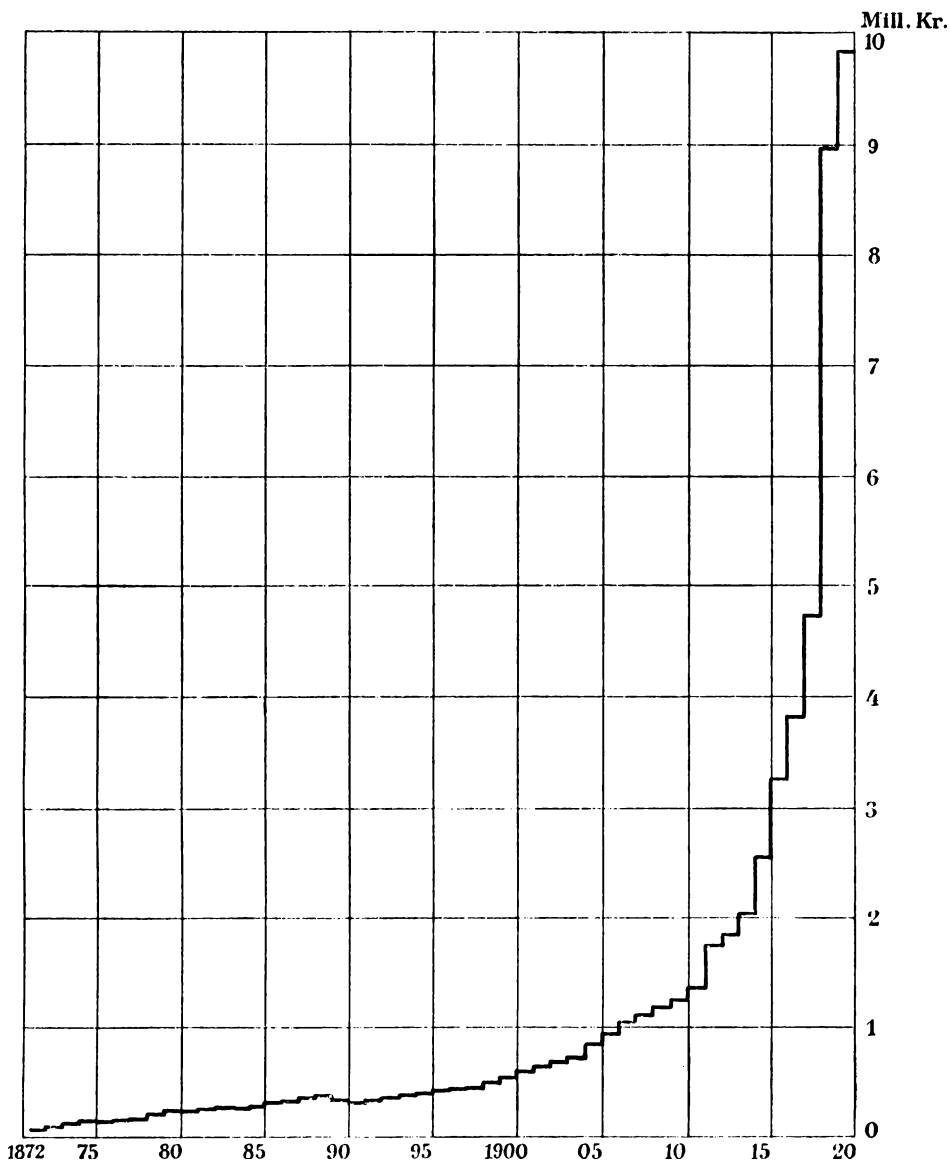
DEN DANSKE LANDMANDSBANKS TOTAL BALANCE

DEN DANSKE LANDMANDSBANKS TOTAL OMSÆTNING

DEN DANSKE LANDMANDSBANKS GAGER, LØNNINGER M. V.

**TEGNINGER TIL
FRISER · VIGNETTER · INITIALBOGSTAVER
SAMT BIND · UDFØRTE AF
VALD. ANDERSEN**

**HERTZ'S BOGTRYKKERI
KØBENHAVN**

1921

